

Sosyal Bilimler
Enstitüsü

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
BİLİŞİM BİLİM DALI

**SOSYAL MEDYA ARGÜMANLARINDA
MANTIK YANLIŞLARI: TWİTTER ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

BERRAK BOSTANCI UZEL

İSTANBUL, 2022

Sosyal Bilimler
Enstitüsü

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
BİLİŞİM BİLİM DALI

**SOSYAL MEDYA ARGÜMANLARINDA
MANTIK YANLIŞLARI: TWİTTER ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

BERRAK BOSTANCI UZEL

Danışman: DOÇ. DR. ŞEVKİ IŞIKLI

İSTANBUL, 2022

ÖZET

SOSYAL MEDYA ARGÜMANLARINDA MANTIK YANLIŞLARI: TWITTER ÖRNEĞİ

Bu tez sosyal medya kullanıcılarının sunduğu gündelik dil argümanları ve bu argümanlarla gerçekleşen tartışmaların mantıksal yeterliliğini değerlendirmeye çalışmıştır. Araştırmanın şu sorulara yanıt vermesi beklenmiştir; “Twitter’da, bir medya aracı olarak ne kadar (güvenilir, yeterli ya da sağlam) mantıksal argüman üretilebiliyor?” ve “Twitter’da argüman sunulurken bilinçli ya da bilincinde olmadan kullanılan mantık yanlışları nelerdir?”. Günümüzde insanın mantıksal akıl yürütmelerini gerçek hayat pratikleri kapsamında inceleyen mantık çalışmaları informel mantık içinde yer alır. Bu nedenle de tezin çerçevesi informel mantık olarak belirlenmiştir. Informel mantık çerçevesinde birçok argüman yaklaşımı ve argüman değerlendirme yöntemi bulunur. Bu bağlamda Twitter örnekleme uygulanabilecek en elverişli gündelik dil argümanı yaklaşımı olarak seçilen pragma diyalektik argüman yaklaşımı örnekleme uygulanmıştır. Twitter’da monolog tarzındaki bir iletişim hareketinin bile mesaj ileten ve alan olarak iki tarafı bulunmaktadır. Pragma diyalektik yaklaşımın diyalektik yönü bu iki yönlü iletişimin taraflarını değerlendirme kapsamına almayı sağlar. Yaklaşımın pragmatik yönü ise Twitter’daki kullanıcıların ne kadar sağlam argüman sunarak tartışabildiklerinin değerlendirilmesine imkan verir. Tezin en önemli sınırlılıklardan birisi bu tezde örnekleme Türkçe dil filtresi uygulanmasıdır. Araştırmadaki argüman değerlendirmesi bu nedenle Türkçe dilini kullanan kullanıcılar içinde sınırlanmaktadır. Pragma diyalektik yaklaşıma göre argümanlar ideal eleştirel bir tartışmanın vazgeçilmez unsurlarıdır ve mantık yanlışları ideal bir tartışmanın kural ihlalleridir. Mantık yanlışları kapsamındaki bu argüman değerlendirme yönteminin örnekleme uygulanması sonucunda Twitter’da sunulan birçok argümanın fikir ayrılıklarını çözümü ve mantıklı bir argüman sunma noktasında yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Twitter kullanıcılarının, bakış açılarını sunarken ideal bir eleştirel tartışmanın kural ihlalleri olarak sıklıkla mantık yanlışları içeren argümanlar sunmalarından dolayı fikir ayrılığının çözümlenmesini isteyerek ya da istemeyerek engellemekte olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Argümantasyon, Twitter, Gündelik Dil Argümanları, Informel Mantık, Mantık Yanlışları.

ABSTRACT

LOGICAL FALLACIES IN SOCIAL MEDIA ARGUMENTS: TWITTER CASE

This thesis aims to examine the everyday language argumentation in social media and relevant logical adequacy. Main focus is to find answers to the following questions: “How many (reliable, adequate or robust) logical arguments can be made on Twitter, while using it as a media tool? and “What are the logical mistakes that occurred consciously or unconsciously while expressing arguments on Twitter?”. Today, logic studies that examine logical reasoning in real life practices are collected within the framework of informal logic. Hence, this thesis scope is framed as informal logic. Even though there are many different argument’s approaches and evaluation methods within informal logic, due to the context, the pragma dialectical argument approach, chosen as the most convenient to understand and define everyday language argument, was applied to collected Twitter’ samples. Even a monologue on Twitter, harbors two parties: the sender of the message, and the receiver. The dialectical aspect of pragma dialectical argument approach enables this two-way communication to be evaluated. On the other hand, the pragmatic aspect, enables a research of how well they can communicate. One of the most important constraint of this thesis was that Twitter research sampling was made only on Turkish, via a language filter. Therefore, the evaluation and indicators are naturally limited to Turkish language’s users. According to the pragma-dialectical approach, arguments are indispensable elements of an ideal critical discussion, and logical errors are rule violations of the ideal argument. Outcome of the application of this argument evaluation method on collected samples regarding the scope of logic errors, it has been determined that many arguments presented on Twitter are insufficient in terms of resolving disagreements and presenting a logical approach. It was deduced that Twitter users often fall into the pit of logical fallacies while providing their arguments, and as a result, the resolution of difference of opinions is, voluntarily or involuntarily, hindered.

Key Words: Argumentation, Twitter, Everday Language Argumentation, Informal Logic, Logical Fallacies.

ÖNSÖZ

Bu tezin başlangıç noktası sosyal medyada yer alan gündelik dil argümanlarının hem sosyal hem de bireysel hayatımda sürekli olarak önüme gelmesi ve beni bu argümanların mantığı ile ilgili düşünmeye ve üretmeye zorlamasıyla oluşmuştur. Yüksek Lisans derslerim arasında olan bilişim felsefesi dersi sayesinde mantıksal çıkarımlar ve sosyal medya kullanıcılarının mantıklı argüman sunma becerileri üzerine düşünmeye başladığımda ise mantık konusunda oldukça sınırlı bir bilgiye sahip olduğumu fark ettim. Ardından danışman hocamın rehberliğinde mantık çalışmaları ile ilgili daha derin bir araştırma içerisine girmiş bulundum ve gündelik dil argümanlarını anlamlandırmada mantığın faydalı araçlarını kullanmayı öğrendim. Bu keşif ve öğrenme süreciyle birlikte hem toplumsal hem de bireysel hayatta birçok tartışma ve çatışmanın mantığın sunduğu araçlarla nasıl çözümlenebileceğini bilimsel çalışmalar ışığında anlatma gayretine giriştim.

Tezin yazım aşamasında karşılaşılan zorlukların bazılarında bahsetmek gerekir ise ilk olarak literatür taraması sırasında argümantasyon, informal mantık ve mantık yanlışlarıyla ilgili çok sınırlı sayıda Türkçe dilinde yazılmış olan kaynak olması gösterilebilir. Özellikle akademik literatür çok sınırlıdır. Bu yüzden konuyla ilgili güncel çalışmalar yapan Kanadalı ve Hollandalı uzmanlar daha sık atıf yapılmıştır. Bununla birlikte bu tezin yazım aşamasında disiplinler arası bir çalışma yapmanın doğal zorlukları ile karşılaşmıştır. Mantık konusu çok kapsamlı yaklaşımlara ve terminolojiye sahiptir. Türkiye’de mantığın üniversitelerin sosyal bilimlerle ilgili bölümlerindeki müfredatlara neredeyse hiç dahil edilmemesi sonucunda birçok iletişim bilimci, aslında iletişimin önemli bir parçası olan akıl yürütmelerle ilgili edinim sağlayamamaktadır. Doğal olarak da bu konuda çalışmak isteyen bir iletişim bilimcisi olarak mantık eğitiminin sınırlılıkları ile yüzleştim. Bununla birlikte tezde bilimsel ahlaka uyulması ve örneklemdeki argümanlara mantıksal objektif bakış açısıyla yorum yapılması konularında çok hassas davranılmıştır. Twitter bu araştırmanın örneklemi olarak her türden dili ve konuyu kapsamaktadır. Özellikle hassas (şiddet, cinsellik ve küfür içeren) içeriklerde objektif bir tutum sergilemeye dikkat etmek ve yorumcu olarak objektif bir tutum sergilemek önemli ve titiz bir çalışma gerektirmiştir.

Bu yüksek lisans tezinin fikir geliştirme kısmından bitiş kısmına kadar bana inanmayı hiç bırakmayan hayat arkadaşına, eğitim hayatımın her aşamasında destekçim olan annem Sevim Bostancı’ya, motivasyonumu hep yüksek tutarak tezin yazımında fikir, yorum ve katkıları ile beni destekleyen değerli tez danışmanım ve hocam Sn. Doç. Dr. Şevki Işıklı’ya, yüksek lisans derslerine katılmama destek veren TAV Havalimanları Holding CIO’su değerli yöneticim Sn. Mehmet Kerem Öztürk’e teşekkür ederim.

Berrak Bostancı Uzel

İstanbul, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMA VE SEMBOLLER	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
ŞEMALAR DİZİNİ	xii
GRAFİKLER VE RESİMLER DİZİNİ	xiv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	2
İNFORMEL MANTIK	2
1.1. TANIM OLARAK FORMEL VE İNFORMEL MANTIK AYRIMI	2
1.2. ANTİK YUNAN'DAN İTİBAREN İNFORMEL MANTIĞI TEMELLENDİREN DÜŞÜNCELER	3
1.2.1. Aristoteles'te İnförmel Mantık	4
1.2.2. Stoa Okulunda İnförmel Mantık	7
1.2.3. Port Royal Mantiğında İnförmel Mantık	8
1.3. 20. YÜZYILDA İNFORMEL MANTIĞI TEMELLENDİREN DÜŞÜNCELER	9
1.3.1. Stephen Toulmin: Argüman Modeli	10
1.3.2. Perelman ve Olbrechts-Tyteca: Yeni Retorik	12
1.4. 1960'LAR VE SONRASI İNFORMEL MANTIK	13
İKİNCİ BÖLÜM	17
GÜNDELİK DİL ARGÜMANLARI VE MANTIK YANLIŞLARI	17
2.1. GÜNDELİK DİL ARGÜMANLARINA FARKLI YAKLAŞIMLAR	17
2.1.1. Retorik Yaklaşım	19
2.1.2. Epistemolojik Yaklaşım	21
2.1.3. Psikolojik Yaklaşım: Hōristik ve Yanlılıklar	23
2.1.4. Diyalektik Yaklaşım	24
2.1.4.1. Formel Diyalektik Yaklaşım	25

2.1.4.2. <i>Pragma Diyalektik Yaklaşım</i>	26
2.2. GÜNDELİK DİL ARGÜMANLARININ TESPİT EDİLMESİ İÇİN TEMEL ARAÇLAR	28
2.2.1. <i>Klasik Mantık Kökenli Kavramlar</i>	29
2.2.1.1. <i>Önerme, Çıkarım ve Geçerliliği</i>	29
2.2.2. <i>Akıl İlkeleri</i>	31
2.2.3. <i>Akıl Yürütme Türleri</i>	32
2.3. GÜNDELİK DİL ARGÜMANLARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE MODERN MANTIK YANLIŞLARI YÖNTEMİ ..	36
2.3.1. <i>Hans V. Hansen: Argümantasyon Değerlendirme Yöntemi Olarak Mantık Yanlışları</i>	37
2.3.2 <i>Hamblin: Formel Diyalektik</i>	40
2.3.2.1 <i>H Sistemi</i>	41
2.3.3 <i>Ralph H. Johnson & J. Anthony Blair: RAS Standardı</i>	43
2.3.3.1. <i>RSA Standardı</i>	44
2.3.4 <i>Douglas N. Walton: Argüman Şemaları ve Diyalog Türleri</i>	46
2.3.4.1 <i>Argüman Şemaları</i>	47
2.3.4.2 <i>Diyalog Türleri</i>	48
2.3.5. <i>Frans van Eemeren ve Rob Grootendorst: Eleştirel Tartışmanın Kural İhlalleri</i>	50
2.3.5.1. <i>Eleştirel Tartışmanın Mantıksal Kural İhlalleri</i>	58
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	63
TWİTTER VE MANTIK YANLIŞLARI	63
3.1. ARAŞTIRMA YÖNTEM VE UYGULAMA	63
3.1.1 <i>Twitter Örnekleme</i>	63
3.1.2. <i>Araştırmanın Uygulama Haritası</i>	65
3.2. MANTIK YANLIŞLARI KILAVUZU.....	68
3.3. TWİTTER’DA MANTIK YANLIŞLARI	77
3.3.1. <i>Twitter Örnekleminde Mantık Yanlışları Gösterimi</i>	77
3.3.2. <i>31.05.2022 – 14.06.2022 Argümanlar ve Mantık Yanlış Analizi</i>	119
SONUÇ	121
KAYNAKÇA	122

KISALTMA VE SEMBOLLER

~ Değil

¬ Değil

∧ Ya da

∨ Ve

= Eşit

→ İse

RAS Relevance, Acceptability, Sufficiency (Yeterlilik, İlgililik, Kabul Edilebilirlik)

M.Ö. Milattan Önce

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Geçerli ve Sağlam Çıkarım	30
Tablo 2: Geçersiz ve Sağlam Olmayan Çıkarım	30
Tablo 3: Geçerli ve Sağlam Olmayan Çıkarım	30
Tablo 1: Geçerli ve Sağlam Dedüktif Akıl Yürütme.....	33
Tablo 5: İndüktif Akıl Yürütme.....	33
Tablo 6: Analogik Akıl Yürütme	34
Tablo 7: Abdüktif Akıl Yürütme	34
Tablo 8: Mantık Yanlışlarına Çeşitli Yaklaşımlar	37
Tablo 9: Yöntemlerin Karakteristiklerinin Karşılaştırılması	38
Tablo 10: Walton'ın Diyalog Türleri Tablosu	49
Tablo 11: #bebek Tweeti.....	78
Tablo 12: #bebek Tweetine Verilen Birinci Yanıt.....	78
Tablo 13: #bebek Tweetine Verilen İkinci Yanıt.....	79
Tablo 14: #ülkemdemülteciistemiyorum Tweeti	79
Tablo 15: #ülkemdemülteciistemiyorum Tweetine Verilen Birinci Yanıt.....	80
Tablo 16: #ülkemdemülteciistemiyorum Tweetine Verilen İkinci Yanıt	80
Tablo 17: #sürtük Tweeti.....	81
Tablo 18: #sürtük Tweetine Verilen Birinci Yanıt.....	81
Tablo 19: #JorgeOnTheStage Tweeti	82
Tablo 20: #JorgeOnTheStage Tweetine Verilen Yanıtlar	82
Tablo 21: #ümraniye Tweeti.....	83
Tablo 22: #ümraniye Tweetine Verilen Yanıtlar.....	83
Tablo 23: #bebeksahili Tweeti.....	84
Tablo 24: #bebeksahili Tweetine Verilen Yanıtlar.....	85
Tablo 25: #GoblinCoin Tweeti	85
Tablo 26: GoblinCoin Tweetine Verilen Yanıtlar	86
Tablo 27: #FileninSultanları Tweeti	86
Tablo 28: #FileninSultanları Tweetine Verilen Yanıtlar	87
Tablo 29: #FileninSultanları Tweeti	87

Tablo 30: #FileninSultanları Tweetine Verilen Yanıtlar	88
Tablo 31: #NeutrinoComingHome Tweeti	88
Tablo 32: #NeutrinoComingHome Tweetine Verilen Birinci Yanıt	88
Tablo 33: #FileninSultanları Tweeti	89
Tablo 34: #FileninSultanları Tweetine Verilen Yanıtlar	89
Tablo 35: #genckulturkart Tweeti	90
Tablo 36: #genckulturkart Tweetine Verilen Cevaplar	90
Tablo 37: #3600ekgösterge Tweeti	91
Tablo 38: #3600ekgösterge Tweetine Verilen Cevaplar	91
Tablo 39: #SözVerdikYaptık Tweeti	92
Tablo 40: #SözVerdikYaptık Tweetine Verilen Cevaplar	92
Tablo 41: #Kuranıkerim Tweeti	93
Tablo 42: #Kuranıkerim Tweetine Verilen Cevaplar	94
Tablo 43: #mükremin Tweeti	94
Tablo 44: #mükremin Tweetine Verilen Yanıtlar	95
Tablo 45: #Erdoğanİstifa Tweeti	96
Tablo 46: #Erdoğanİstifa Tweetine Verilen Yanıtlar	97
Tablo 47: #DolarTL Tweeti	97
Tablo 48: #DolarTL Tweetine Verilen Yanıtlar	98
Tablo 49: #SağlığaYeniBakan Tweeti	99
Tablo 50: #SağlığaYeniBakan Tweetine Verilen Yanıtlar	101
Tablo 51: #HekimlerBulhanetiAffetmeyecek Tweeti	101
Tablo 52: #HekimlerBulhanetiAffetmeyecek Tweetine Verilen Birinci Yanıt	102
Tablo 53: #ZaferPartiliyimÇünkü Tweeti	103
Tablo 54: #ZaferPartiliyimÇünkü Tweetine Verilen Birinci Yanıt	104
Tablo 55: #BuğdayımızYanıyor Tweeti	104
Tablo 56: #BuğdayımızYanıyor Tweetine Verilen Cevaplar	105
Tablo 57: #Galatasaray Tweeti	106
Tablo 58: #Galatasaray Tweetine Verilen Yanıtlar	106
Tablo 59: #zarahaddinibil Tweeti	107
Tablo 60: #zarahaddinibil Tweetine Verilen Cevaplar	108
Tablo 61: #AFAD Tweeti	109

Tablo 62: #AFAD Tweetine Verilen Birinci Yanıt	109
Tablo 63: #AFAD Tweetine Verilen İkinci Yanıt.....	110
Tablo 64: #AFAD Tweetine Verilen Üçüncü Yanıt.....	110
Tablo 65: #AFAD Tweetine Verilen Dördüncü Yanıt.....	110
Tablo 66: #AFAD Tweetine Verilen Beşinci Yanıt.....	110
Tablo 67: #AFAD Tweetine Verilen Altıncı Yanıt	111
Tablo 68: #AFAD Tweetine Verilen Yedinci Yanıt.....	111
Tablo 69: #AFAD Tweetine Verilen Sekizinci Yanıt.....	111
Tablo 70: #BTS9thAnnivesary Tweeti	112
Tablo 71: #BTS9thAnnivesary Tweetine Verilen Yanıtlar	112
Tablo 72: #SapıkDedeTutuklansın Tweeti.....	113
Tablo 73: #SapıkDedeTutuklansın Tweetine Verilen Cevaplar.....	114
Tablo 74: #YüzbinHekimİşBırakıyor Tweeti.....	114
Tablo 75: #YüzbinHekimİşBırakıyor Tweetine Verilen Birinci Yanıt.....	115
Tablo 76: #YüzbinHekimİşBırakıyor Tweetine Verilen İkinci Yanıt.....	116
Tablo 77: #OkanBurukİstemiyoruz Tweeti.....	116
Tablo 78: #OkanBurukİstemiyoruz Tweetine Verilen Birinci Yanıt.....	117
Tablo 79: #OkanBurukİstemiyoruz Tweetine Verilen İkinci Cevap.....	117
Tablo 80: #OkanBurukİstemiyoruz Tweetine Verilen Üçüncü Yanıt.....	118
Tablo 81: #MikroporİşçisiDireniyor Tweeti.....	118
Tablo 82: #MikroporİşçisiDireniyor Tweetine Verilen Yanıtlar.....	119

ŞEMALAR DİZİNİ

Şema 1: Toulmin Modelinin Ana Kısım	11
Şema 2: Toulmin Modelinin Tüm Kısım	11
Şema 3: Blair ve Johnson'ın Ağaç Şeması Örneği	45
Şema 4: RSA Üçgeni: İyi Argümanın Sağlaması Gereken Standartlar	45
Şema 5: Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi Tekli Argümantasyon Şeması	56
Şema 6: Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi Çoklu Argümantasyon Şeması	56
Şema 7: Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi Eşgüdümlü Argümantasyon Şeması	57
Şema 8: Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi Art Arda Bağlı Argümantasyon Şeması	57
Şema 9: Stratejik Manevra Üçgeni	62
Şema 10: Twitter Araştırması Yöntem Uygulama Haritası	67
Şema 11: #bebek Tweetine Verilen Birinci Yanıtın Argümantasyon Şeması	78
Şema 12: #ülkemdemülteciistemiyorum Tweetinin Argümantasyon Şeması	79
Şema 13: #sürtük Tweetinin Argümantasyon Şeması	81
Şema 14: #ümraniye Tweetinin Argümantasyon Şeması	83
Şema 15: #bebeksahili Tweetinin Argümantasyon Şeması	84
Şema 16: #genckulturkart Tweetinin Argümantasyon Şeması	90
Şema 17: #Kuranıkerim Tweetinin Argümantasyon Şeması	93
Şema 18: #mükremin Tweetinin Argümantasyon Şeması	95
Şema 19: #Erdoğanİstifa Tweetinin Argümantasyon Şeması	96
Şema 20: #DolarTL Tweetinin Argümantasyon Şeması	98
Şema 21: #SağlığaYeniBakan Tweetinin Argümantasyon Şeması	100
Şema 22: #HekimlerBulhanetiAffetmeyecek Tweetinin Argümantasyon Şeması	102
Şema 23: #ZaferPartiliyimÇünkü Tweetinin Argümantasyon Şeması	103
Şema 24: #BuğdayımızYanıyor Tweeti Argümantasyon Şeması	105
Şema 25: #zarahaddinibil Tweetinin Argümantasyon Şeması	107
Şema 26: #AFAD Tweetinin Argümantasyon Şeması	109

Şema 27: #SapıkDedeTutuklansın Tweet Argüman Şeması.....	113
Şema 28: #YüzbinHekimİşBırakıyor Tweetinin Argümantasyon Şeması.....	115
Şema 29: #OkanBurukİstemiyoruz Tweetinin Argümantasyon Şeması.....	117
Şema 30: #MikroporİşçisiDireniyor Tweeti Argümantasyon Şeması.....	118

GRAFİKLER VE RESİMLER DİZİNİ

Grafik 1: Toplam Mantık Yanlışı	120
Grafik 2: Toplam Argüman Sayısı	120
Resim 1: #SağlğaYeniBakan Tweet	99

GİRİŞ

İnsan kafasını nereye çevirirse akıllı da o yöne doğru çevrilir. Hem kendi hem de başkalarının akıllarından geçenleri görebilmek de deneyimle gelişir. Bu deneyim çıkarımların deneyimi, akıl yürütmelerin deneyimidir. Mantık, bize bu deneyimleri somutlaştırarak bazı çıktılar veren önemli bir çalışma alanıdır. Tarihsel açıdan bakıldığında akıl yürütmeye ilgili çalışmaların mantık disiplini içinde bir yandan sembolik modellere doğru ilerletilerek gündelik dilden uzaklaşıldığı (aritmetik, geometri, dil vb.), diğer yandan ise gündelik yaşam deneyimlerine doğru (siyaset, hukuk, iletişim vb.) genişletildiği görülmektedir. Mantıkla ilgili bu tez araştırması ise gündelik yaşam deneyimleri kapsamındaki akıl yürütmeler ve çıkarımları konu edinmektedir.

Gündelik dil argümanlarını bütüncül bir yaklaşımla ele alabilmek için bu tez araştırması; **tarihsel, teorik ve uygulamalı** olmak üzere üç bölümden oluşturulmuştur. **İlk bölümde**, gündelik dil argümanları ya da gerçek hayat deneyimlerinde kullanılan argümanların tarih boyunca nasıl geliştirildiğine odaklanılmıştır. **İkinci bölümde**, gündelik dil argümanlarına daha yakından bakabilmenin ancak argümanlarla ilgili bir yaklaşıma sahip olmakla mümkün olduğu gösterilmeye çalışılmış, çağdaş gündelik dil argümanları yaklaşımının ayrıntıları verilmiştir. **Üçüncü bölümde** ise bu yaklaşımın gerçek hayat tartışmalarına nasıl uygulanabileceğini gösteren bir araştırma yapılmıştır.

Tezin genelinde kavram karmaşası yaratmaması adına informel mantık bu tezin en genel çerçevesi olarak çizilmiş, **informel mantık** terimi ile *sembolik deneyimler geliştirmeyen her türden mantık çalışması* kastedilmiştir. Gündelik dil argümanları, gerçek hayatta herkesin her gün karşısına çıkabilecek akıl yürütmelerdir. Mantık yanlışları, yanlış akıl yürütmelerin göstergesi olarak çoğu zaman dilimize safsatalar olarak da çevrilmiştir fakat bu tezin mantık konusuna vurgu yapmasından dolayı safsata terimi yerine **mantık yanlışları** terimi kullanılmıştır.

En nihayetinde bu tezin araştırma kısmı, ileride daha detaylı çalışmalar yapılabilmesi adına başlangıç seviyesinde bir örnek olarak değerlendirilebilir. Günümüzde veri bilimi, analiz yöntemleri ve bilgisayar teknolojilerinin gelişimine bağlı olarak gündelik dil argümanları araştırmalarını bilgisayar temelli ve hesaplamalı hale getirecek yöntemler denenmeye başlanmıştır. Bu bağlamda daha geniş verilerle, insan hatasına daha az yer veren çalışmaların önü oldukça açıktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNFORMEL MANTIK

1.1. Tanım Olarak Formel ve İnformel Mantık Ayrımı

Mantık'ın kelime kökeni bir anlamda kendi tanımını ve kapsamını içinde barındırır. Bu nedenledir ki çoğu mantık kitabında öncelikle mantık kelimesinin dilsel kökeni ifade edilir (Öner 1986: 1; Çüçen 2012: 17; Yıldırım 2019: 17; İnönü 2017: 14; Özlem 2019: 27). Antik Yunanca **logike** ve Arapça **nutk** kelimelerinden gelen mantığın kökeninde **söz**, **konusma** ve **akıl** anlamları vardır. Yunanca, Logike kelimesi Logos'a ait olan demektir. Logos ise konuşma, açıklama, akıl ve akıl yetisi anlamlarına gelir (Peters 2004: 208). Arapça Nutk kelimesi ise konuşma ve söyleyiş anlamlarına gelmektedir (Nişanyan 2021). O halde konuşmalarımız aklımızdan geçen düşüncelerin sesle ifade edilmiş hali olduğu için kelime anlamı bakımından mantık da düşüncelerimiz ve onları ifade etme şeklimizle ilgilidir denilebilir.

Günümüzde mantık kelimesi hem bir bilim dalının ismi olarak hem de doğru ve akıllıca düşünebilmek anlamlarında kullanılmaktadır. Burada *mantıklı düşünmenin kurallarını inceleyen bilim anlamı ile mantıklı düşünmek* anlamını birbirinden ayırmak gerekir. Keza modern insanın düşünme macerası çok eskilere dayanırken kurallı ve doğru düşünmenin bilimi olan mantık insanlık tarihi açısından oldukça yeni sayılır.

Mantık biliminin konusu tarihsel bağlamda farklı yaklaşımlar içerir. Bu bağlamda farklı tarihsel dönemlerde mantığın tanımı o dönemin kültürel düşünce yapılarının da ipuçlarını vermektedir. Mantık biliminin tarihi *belirli bir çağın hangi kavramlarla nasıl ilişki kurduğunu göstermesi bakımından* oldukça önemlidir (Ural 2017b: 11). Örneğin klasik mantık ders kitapları mantık öğretisini Aristoteles (M.Ö. 384-322) ile başlatır (Öner 1986: 5; Çüçen 2012: 43). Fakat bu kitaplarda Aristoteles mantığının öne çıkardığı ana fikir, onun fikirlerinin öne çıktığı dönem ve bu dönemin inançları çok fazla analiz edilmez. Halbuki Aristoteles'in mantığını en iyi şekilde kavrayabilmek için öncelikle onun mantığının varlıkla ilgili olarak ontolojik bir düzlemde olduğunu söylemek gerekir (Atademir 2019: 99). Daha sonra da onda nesneye olan inancın **kanıt (ispat)** teorisi ile mümkün kılındığı (Aristoteles 1996: 8) belirtmelidir. Aristoteles diyalektik ve retorik gibi gündelik dil argümanları bağlamında yer alan argümanları ise egzersiz olarak, gündelik karşılaşmalar ve felsefi bilimlerde faydalı bulmaktadır (Aristoteles 1996: 5).

Aristoteles, mantık bilimini sistemli şekilde geliştiren ilk kişi sayılmaktadır. **Organon** ismi altında toplanan eserlerinde mantık konusunu sistematik şekilde incelemiş ve bugün formel (biçimsel) mantık olarak adlandırılan mantık yaklaşımının temelini atmıştır. Fakat bu gerçek, Aristoteles'in kendisi de dahil olmak üzere ondan önce ve sonraki düşünürlerin mantığın informal konuları (doğal dile dayalı

argümantasyona dayanan diyalektik ve retorik gibi konular) üzerine çalıştığını göz ardı etmek anlamına gelmemelidir (Kamer 2015: 122).

Bugün Türkçe dilindeki mantık çalışmaları akademik müfredat ve literatür kapsamında incelendiğinde bu çalışmaların çoğunda mantığın **klasik mantık** ve **modern mantık** olarak ikiye ayrıldığı görülür. Aslında bu iki mantık yaklaşımı da aklın ilkeleri bağlamındaki iki değerli mantıktır. Bununla birlikte her iki mantık da merkeze formel mantık kurallarını aldığı için informel mantık daha geri planda kalarak genellikle de ek bölümler olarak bırakılmaktadır. Bu kitaplardaki mantık tanımları incelenirse mantık tanımının aslında tamamen formel mantık tanımları olduğu görülür. Örneğin Çüçen (2012: 20), klasik mantığı *doğru öncüllerden doğru sonuç çıkarma formlarını inceleyen bilim dalı* olarak tanımlamıştır. Grünberg'lerin mantık terimleri sözlüğüne göre ise modern mantık, *Boole ve Frege ile başlamış, Whitehead ve Rusell gibi düşünürlerce ilerletilmiş biçimsel dizgelerin incelenmesine ağırlık veren* günümüz çalışma alanıdır (Grünberg vd. 2003: 23). Benzeri mantık tanımları da biçimselliğe ve formelliğe özellikle vurgu yapmaktadırlar.

Günümüzde formel mantığa kıyasla informel mantığın bilimsel bir çalışma alanı olarak tanımlanması çok daha tartışılır bir konudur (Yaran 2020: 19). Hem informel mantığın tüm gündelik dil argümanlarını kapsayan sistematik bir mantık çalışma alanı olarak yeni ortaya atılmış olması hem de bu çalışma alanının kesin çizgilerle belirlenmiş ve herkes tarafından kabul edilmiş bir kurallar sistemi olmaması bu tartışmaları kuvvetlendirmektedir. Bu tez informel mantık çerçevesinde gündelik dil argümanlarını incelerken informel mantığın, mantığın konusunu saptırdığı ve mantık olarak sayılmaması gerektiği düşüncelerini de göz önünde bulundurmuş fakat incelediği informel mantık çalışmaları sonunda bu düşüncelerin aksine bir çalışma ortaya koyabilmiştir.

Bu tezin araştırma kısmının güncel bir iletişim ortamında hayatın daha pratik bir alanına yönelmiş olması onu net bir şekilde informel mantık çerçevesine çekmiştir. Informel mantık, formel mantığın katı biçimsel kurallarından uzak durmaya çalışarak mantığa daha geniş bir bakış açısıyla bakmayı sağlamaktadır. Bu da gündelik hayatın düşünce ve tartışmalarını değerlendirmek isteyen araştırmacılar için oldukça yararlı bir kullanım sağlar (Yaran 2020: 19). Informel mantığın konusu, tanımı ve kapsamı sıklıkla **retorik, diyalektik ve argümantasyon** gibi gündelik hayatın içinden daha pratik kullanımın alanına sahip olan yaklaşımlarla temellendirilir. Bu nedenle informel mantığı daha iyi anlamak için bu bağdaştırılan kavramları da incelemek gerekmektedir. Bu tezin ikinci bölümde bu türden bir inceleme yapılmıştır.

1.2. Antik Yunan'dan İtibaren Informel Mantığı Temellendiren Düşünceler

Gündelik pratikler içinde bir konu hakkında görüş bildiren kişi veya kurumlar, o konuyla ilgili **sağlam** ve **geçerli** bir argüman oluşturmaya çalışmak yerine karşılarındakini **ikna etmeye** odaklanırlar. Bu ikna etme ve görüşleri karşı tarafa kabul ettirme çabası, Antik Çağ'lardan itibaren sözsel ikna etme sanatı olarak değerlendirilebilecek retorik ve tartışma sanatı olarak değerlendirilebilecek diyalektik yaklaşımlarında kendini göstermiştir.

Informel mantık, farklı gündelik dil argümanları yaklaşımlarını içinde barındıran günümüz mantık çalışma alanıdır. Amacı, kapsamı ve tanımı kesin çizgilerle belirlenmemiştir ve birçok informel mantık uzmanı, informel mantığı anlamlandırmada tarih içerisindeki gündelik dil pratikleriyle geliştirilen mantık çalışmalarını referans almanın oldukça önemli bakış açıları sunduğunu düşünmektedir (Walton, Brinton 2016: 1). Bununla birlikte informel mantık tarihinin ilk sistematik mantık çalışmalarının yer

aldığı Antik Yunan'dan başlatılıp günümüze taşınması çok ayrı ve detaylı bir çalışmadır. Bu çalışma bu tezin kapsamı dışında kalmakla birlikte informel mantığın günümüz yaklaşımlarına dair sıklıkla dile getirilen önemli referans kişileri ve yaklaşımlarından bahsetmek gündelik dil argümanlarını anlamlandırmak adına önem taşımaktadır.

1.2.1. Aristoteles'te İformel Mantık

Aristoteles'e göre mantık, herkesin herhangi bir bilimle uğraşmaya başlamasından önce kazanması gereken bir yetkinliktir. Onun mantıkla ilgili eserlerinin tümüne bilimin aleti anlamında kullanılan Organon adı verilmesinin nedeni de bu anlayıştan ileri gelmektedir (Ross 2011: 46). Aristoteles'in mantık öğretilerini içeren eseri Organon, altı kitapçıktan oluşmaktadır: **Kategoriler, Önergeler, Birinci Analitikler, İkinci Analitikler, Topikler ve Sofistik Çürütmeler**. Antik dönemden kalan organon eserlerinin çevirisi büyük ölçüde Arap bilginler tarafından yapılarak Orta Çağ Avrupası'nın entelektüel gelişimine damgasını vurmuştur (Woods, Irvine 2004: 28).

Aristoteles, Organon kapsamındaki mantık eserlerinde genel olarak **kavramlar, hükümler, akıl yürütmeler** ve **çeşitli ispat şekilleri** üzerinde durmuştur. Akıl yürütmeler konusunda ise en çok üzerinde durduğu ispat yöntemi **kıyas**dır (Öner 1986: 5). Kıyas teorisi, onun en önem verdiği akıl yürütme çeşidi olan **dedüksiyonda** esas aldığı teoridir (Öner 1986: 15). Kıyas teorisi ile Aristoteles, kendisinden sonra gelen mantıkçıların da kabul ettiği üzere yepyeni bir kıyas ortaya koymuştur. Platon ve Sokrates kavramlar arasındaki ilişkileri inceleyerek az çok doğru ve kesin dedüktif kıyas tasarlamış olsalar da Aristoteles bunları zayıf kıyas olarak ifade ederek kendi kıyas teorisinin kesin çözüm olduğunu açıklamıştır (Atademir 2019: 115). Klasik mantığın öncüsü ve kurucusu olarak görülen Aristoteles'in formel mantığın da kurucusu olarak görülmesi özetle *Birinci Analitikler* kitapçığı ortaya koyduğu kıyas teorisiyle olmuştur. Aristoteles, formel mantığın kurucusu olarak bilinse de o aynı zamanda informel mantığın da öncülerindendir ve gündelik dil argümanları kapsamındaki çalışmaları günümüz informel mantık çalışmalarında dahi etkisi gösterir (Huby 2016: 36). Onun Diyalektik konusunu incelediği *Topikler* kitapçığı, mantık yanlışları ile ilgili *Sofistik Çürütmeler* kitapçığı, sosyal yönüyle argümantasyonları incelendiği *Retorik* kiptağı informel mantığın temelini oluşturan en temel üç başvuru kaynağıdır (Yaran 2020: 29). Bu üç kitapçık sıklıkla günümüz informel mantık çalışmaları içerisinde referans olarak gösterilmektedir.

i. Topikler

Aristoteles'in kitapçıklarının tarihi sıralanışı, düşüncesindeki değişimler ve hatta hangi kitapçıkların tam olarak ona ait olduğu konusu oldukça tartışmalı bir konudur. Topikler'in ya da Organon'a ait diğer kitapların hangi kitaptan önce veya sonra geldiği, dahası hayatının hangi döneminden çıktığı tam olarak bilinmemekte fakat sistematik bir düşünür olmasına bağlı olarak, onun düşüncelerindeki uyumsuzlukları çeşitli şekillerde açıklamak mümkün sayılmaktadır (Huby 2016: 36).

İformel mantık yaklaşımı açısından Topikler'i değerli kılan konusunun diyalektik üzerine olmasıdır. Diyalektik kelimesi Antik Yunancada iki kişinin karşılıklı konuşması ve konuşma sanatı manasına gelse de tarih boyunca felsefi açıdan farklı anlamlarda kullanılabilmektedir (Ural 2017a: 175). Aristoteles'e göre **kanıtlayıcı** (bilimsel) ve **diyalektik** iki farklı kıyas şekli bulunmaktadır. Diyalektik kıyas, olası öncüllerden yola çıkarak doğruluğu kesin olmayan çıkarımlara sahipken kanıtlayıcı kıyas ilk ve doğru öncüllerden yola çıkarak zorunlu olarak doğru çıkarımlara sahip olan kıyas şeklidir. Bununla birlikte diyalektik kıyas, olası görünen sanrılardan başka netice çıkaran **eristik** (didişimci) kıyas şeklinden

ayrıdır (Aristoteles 1996: 3). Aristoteles’de *diyalektik, bilim için en yüksek değere sahip olan kıyas şekli değildir fakat değersiz ve çabası, sırf tartışma uğruna tartışma da değildir* (Ross 2011: 100). Bu bakımdan Aristoteles’in topiklerde açıkladığı diyalektik, zamanında onun hocası ve sonrasında meslektaşı olan Platon’un (M.Ö. 428-348) diyalektiğinden oldukça farklıdır. Çünkü Platon’a göre diyalektik, argümanı doğru bilgiye götüren en yüksek değere sahiptir. Bu farklılığa dair en anlamlı açıklamalardan birisi Aristoteles’in belirli bir zaman Platon’un akademisinde onun diyalektiği ile bir süre vakit harcadıktan sonra kıyas teorisini kurarak bugünkü formel ilişkileri standart haline getirmiş olmasıdır (Huby 2016: 37).

Aristoteles (1996: 4), diyalektik kıyası üç bakımdan faydalı bulmuştur. Ona göre diyalektiğin **Egzersiz olarak, günlük karşılaşmalarda ve felsefi bilimlerde** faydası bulunur. Sunulan ilk iki fayda pratiksel faydalar olarak değerlendirilebilirken üçüncü faydası diyalektiği ayrıca bilim yapmanın da hazırlığı konumuna getirmektedir.

- i. Diyalektiğin egzersiz olarak faydası bir beyin jimnastiği niteliğinde değerlendirilmektedir. Bir yöntem olarak diyalektik kıyası öğrenmek kişiye ileri sürdüğü konularda daha hızlı ve daha çok delil üretme konusunda yetkinlik sağlamaktadır.
- ii. Diyalektiğin gündelik tartışmalardaki faydası ise karşı karşıya kalınan kişinin ileri sürdüğü konuları daha iyi gözden geçirmede ve bu konular üzerinden daha iyi tartışabilmede kendini göstermektedir. Böylece tartışılan kişinin temelsiz iddiaları daha kolay şekilde görülür ve çürütülebilir.
- iii. Diyalektiğin bilimsel faydası ise kendini iki şekilde göstermektedir. Birinci faydası bir konu hakkında hem tez hem de antitez üretebilmenin gerçeği keşfettirmedeki faydasıdır. İkinci faydası ise bilimlerin ilk ilkelerini açıklamadaki faydasıdır. Bilimlerin ilk ilkelerini kanıtlamak imkansız olduğundan onlardan her birine karşılık gelen ortak kanılar ancak diyalektik ile açıklanabilir ve bu ilkeler gerekli bir şekilde açıklanabilmelidir.

Aristoteles’de diyalektik kıyasın bu tarz pratik faydalarına işaret etmesi tesadüf değildir. Toplam sekiz kitapçıktan oluşan Topikler halk arasındaki münazara yarışmaları için bir el kitabı niteliğindedir ve Topikler’in son bölümü hem soru soran hem cevap veren için belirli kurallar sıralamaktadır (İnönü 2017: 65). Huby’e göre Aristoteles’in Topikler kitapçığının gerçek argümanlar konusunda pratik bir kitap olarak nitelendirilmesi oldukça uygun gözükmektedir. Çünkü henüz kariyerinin başlarında olan Aristoteles’e akademi öğrencilerini, özellikle bir tarafın savunan diğer tarafın saldırı pozisyonunda olduğu rekabetçi argümanlara katılmaları için eğitime görevi verilmiş gibi durmaktadır (Huby 2016: 37).

Aşağıdaki örnekler Aristoteles’in Topikler’inde sekizinci kitabının ilk bölümünde verdiği ve tartışmada fayda sağlayacak pratik kurallardan bazılarını göstermektedir.

“Bazen kendi kendine itiraz yapmak da lâzımdır: Çünkü cevap veren kimseler tarafsız olarak delil gösterir gibi görünenlere karşı güven duyarlar. İleri sürülen şeyin umumi olarak kabul edilen bir önerme olduğunu ilâve etmek de faydalıdır çünkü cevap veren kimseler, kendilerinde tamamiyle hazır bir itiraz olmadığı zaman mütat kanaatleri sarsmaktan çekinirler ve aynı zamanda kendileri de bu cinsten deliller kullandıklarından, onları sarsmaktan sakınırlar” (Aristoteles 1996: 238).

Burada Aristoteles’in tavsiye ettiği ilk kural önermeyi sunanın argüman oluştururken kendi kendine itiraz ederek karşı tarafta güven uyandırma ve böylece kişinin karşı tarafa önermesini daha kolay kabul ettirebilmesi üzerinedir. İkinci kural ise çoğunluğun kabul ettiği önermeleri ilaveten öne sürerek karşı

tarafı cevap vermeye çekinir duruma getirmek üzerinedir. Dolayısıyla bu basit iki kural da gündelik tartışmalarda kişinin yetkinlik kazanmasını sağlamak amacıyla belirlenmiş son derece pratik kullanıma uygun kurallardır. Topikler kitapçığında genel olarak görüldüğü üzere gündelik dil tartışmaları ve argüman kullanımıyla ilgili pratik bilgiler içerir. Günümüz informel mantıkçılarından bazıları da aynı şekilde diyalektiğin gündelik dil argümanlarının değişmez bir birleşeni olduğunu düşünerek bu kapsamda faydacı ve pratik bir yaklaşıma yönelmişlerdir.

ii. Sofistik Çürütmeler

Mantık, genel olarak doğru düşünmenin kurallarının ortaya konulmasıdır. Dolayısıyla bu kuralların bilerek ya da bilmeden dışına çıkılarak mantık yanlısına sebebiyet verilmesi eski çağlardan itibaren mantıkçıların ilgisini çekmiş ve mantığın konusu haline getirmiştir (Ural 2017a: 153). Mantık yanlılarını sistematik biçimde tanımlayarak mantık yanlıları türlerini sıralayan ilk kişi Aristoteles'dir. Onun Sofistik Çürütmeler isimli kitapçığında mantık yanlıları *çürütme görüldüğü halde çürütme olmayan akıl yürütmeler* olarak tanımlanmaktadır (Aristoteles 2019: 11). Aristoteles'in bu kitapçığının isminin Sofistik Çürütmeler olmasının sebebi kendi döneminin antikçağ sofizm ekolü ile bağlantılı **sofistler**dir. Sofistler, M.Ö. 5 ve 4. yüzyıllarda kent kent dolaşarak doğru düşünme, konuşma ve eyleme iddiası ile para karşılığı dersler veren kişilerdir (Akarsu 2019: 161). Sokaktaki herhangi bir insanın düşüncelerini görünüşte çürütmek yoluyla güç duruma düşürmekten hoşlanan sofistler bu yöntemi kendi tezlerini ispat etmek için de kullanmışlardır (Ross 2011: 104-105). Protagoras, Gorgias ve Kritias gibi bilinen en eski sofistler bu ekolün kurucularıdır ve savundukları yöntemler genel olarak retoriğin alanı içerisinde kaldığı görülür.

Sofistik Çürütmeler kitapçığı bazı mantıkçılara göre Topikler'in son bölümü olarak düşünülmektedir. Kitap, çıkarımların tuzaklı şekilde çökertilmesi, bu tuzak yöntemleri engelleme ve onlardan kaçınmayla ilgili stratejiler içerir (İnönü, 2017: 67). Sofistik çürütmeler kitapçığında Aristoteles, bu çürütmelerin ancak iki yol ile yapılabileceğini ifade etmiştir: **Dilin kullanımına bağlı olarak 6 adet ve dilin kullanımından bağımsız olarak 7 adet** (Aristoteles 2019b: 17). Daha sonra bu konu üzerine çalışma yapan mantıkçılar, yanlışlıkları farklı farklı taksonomilerde ele alıyor olsalar da birçoğunun çıkış noktası bu temel on üç adet yanlış ile bağlantılıdır. Aristoteles'in (2019b: 17) dile bağlı sahte çürütme yollarına verdiği isimler şunlardır ve Latinceeleri günümüz sıklıkla kullanılır: 1. Eşadlılık (fallacia equivocationis), 2. Muğlaklık (fallacia ambiguitatis), 3. Birleştirme (fallacia compositionis), 4. Bölümleme (fallacia divisionis), 5. Vurgu işareti (fallacia accentus), 6. Dilin kullanım şekli (fallacia figurae dictionis). Dil bilgisine bağlı bu sözde çıkarım yöntemlerine, her türlü iletişim ortamında (televizyon, gazete, dergi, sosyal medya vb.) sıklıkla rastlanmaktadır.

Aristoteles'in (2019b: 21) dile bağlı olmayan sahte çürütme yaratma yolları 7 şekilde yapılabilir: 1. İliniğe bağlı (fallacia accidentis), 2. Mutlak anlamda ya da mutlak anlamı yerine belli bir bağlam, yer, zaman ya da ilişki anlamında almayla (fallacia secundum quid et simpliciter) 3. çürütmeye ilişkin bilgisizlik nedeniyle (ignoratio elenchi) 4. İzleyen sonuca bağlı (fallacia consequentis) 5. Başlangıçta soru konusu olmuş şeyi kanıtlanmış kabul etmeyle (petitio principii), 6. Neden olmayanı nedenmiş gibi ele almayla (fallacia propter non causam ut causam) 7. Çok sayıda soruyu tek bir soru haline getirmeyle (fallacia plurium interrogationum ut unius). Aristoteles'in dilin kullanımına bağlı ve dilin kullanımından bağımsız bu mantık yanlışları informel mantıkçılar tarafından kullanılmaya devam edilen yanlışlıklardır. Bu yanlışlıklardan bazıları daha geniş kapsamda açıklamaları ve örnekleri ile bu tezin araştırma kısmındaki mantık yanlışları kılavuzunda yer almaktadır.

iii. Retorik

Genellikle retorik yaklaşımıyla ilgili ilk eserlerin onu ilk kullanan kişi olarak görülen Gorgias'a (M.Ö. 485-380) dayandırılmaktadır. Retorik, en genel anlamda bir konuşma, söz söyleme ya da hitabet sanatı olarak konuşmacının **inanırlılık** çerçevesinde karşı tarafı **ikna etmesi** üzerinedir (Tepebaşılı, 2016: 19). Aristoteles'te retoriği anlamak için şu iki bağlamsal bilgiyi göz önüne almak gerekmektedir. Birincisi, Platon ve Aristoteles gibi dönemin Atinalı bilginlerinin, para karşılığı Atinalı gençlere hitabet sanatı öğreten sofistlere karşı olmuş olmalarıdır. İkincisi ise o dönemde hitabet sanatının ve dili ustaca kullanmanın meclis ve mahkemelerde başarıya ulaşmanın çok önemli bir anahtarı sayılmış olmasıdır (Arslan 2006: 19-20). Dönemin felsefe okulları arasındaki dengeler, hitabet ve retorik konusundaki düşünceleri oldukça etkilemiştir.

Aristoteles, Retorik kitapçığında özellikle kendinden önce retorik üzerine çalışmış olanları dinleyicilerde heyecan uyandırmak gibi konulara önem verip kanıtlamayı ihmal etmiş olmalarından şikâyet etmiştir (Ross 2011: 419). Aristoteles retoriği bu kapsamda aşağıdaki şekilde tanımlamıştır.

“Retorikten söz etmek demek aslında inandırma şekillerinden söz etmek demektir. İnandırma bir gösterebilir, bir şeyi gösterdiğimiz zaman o şeyin doğruluğuna inanırız. Konuşmacı kanıtlar gösterir, bu da inandırmanın en etkili yöntemidir” (Aristoteles 2019a: 24).

Burada özellikle inandırmanın doğruyu ve gerçeği ifade ederken kullanılmasının doğru olduğunu vurguladığı görülür. Bununla birlikte kandırmaca ve yanıltmaca amaçlı inandırma ya da kanıtlamanın dışında öğretilmeye çalışan retoriği doğru bulmadığı da vurgulamıştır (Aristoteles 2019a: 24). Retorik kitapçısından daha sonra geldiği düşünülen Sofistik Çürütmeler kitapçığında da bu görüşünü destekleyici şekilde Sofistlerin kullandıkları yöntemleri açıklamış ve bu yöntemlerden kaçınılmasını sağlamak adına mantık yanlışlıklarını sıralamıştır.

1.2.2. Stoa Okulunda İnförmel Mantık

Stoa Okulu, Helenistik ve Roma dönemlerini kapsayan zaman diliminde öne çıkan en önemli iki okuldan birisidir. Bununla birlikte aynı zaman dilimindeki diğer önemli okul olan Epikür okulundan çok daha uzun ömürlü olmuş ve çok sayıda önemli Yunan ve Romalı düşünürü tarafına çekmiştir. Kurucusu olarak kabul edilen Kıbrıslı Zenon'dan (M.Ö. 336-264) itibaren Stoa Okulu yaklaşık beş yüz yıl boyunca varlığını sürdürmeyi başarmıştır (Arslan 2008: 165).

Stoa Okulu mantığa yalnızca doğru akıl yürütme ve çıkarımlar olarak değil, daha geniş kapsamlı bir araştırma konusu şeklinde yaklaşmıştır. **Koşullu önermeler** ile diğer **karmaşık önermelerden çıkarımları** ilk tasarlayan ve **ilk sistematik dilbilgisi** çalışmalarını yapanlar onlardır (İnönü 2017: 98). Stoacıardan günümüze çok az eser kalmasına rağmen bazı sayfalar günümüze kadar korunabilmiştir ve onlar hakkındaki genel kanılara bu kaynaklar sayesinde varılabilmektedir (Aster 2005: 288). Stoacıların genel anlamda mantığı diyalektik ve retorik kapsamında incelediği bilinmektedir. Onlarda retorik, daha çok tek kişinin söylev tarzında bir konuşma gerçekleştirme sanatıyken diyalektik daha çok iki kişinin karşılıklı doğru ve yanlış konusunda konuştuğu bir sanat olarak değerlendirilmiştir. Diyalektik, Stoa Okulunda doğru akıl akılyürütmenin anahtarı konumundadır ve bilge kişinin akıl yürütmelerinde hataya düşmemesi için kullanması gereken bir yöntemdir (Arslan 2008: 226-227).

Bununla birlikte retorikğin özellikle Roma döneminde oldukça ön planda tutulduğu görülür. Roma'da retorikğin öne çıkmasının asıl nedeni olarak da devletin işleyiş şekli gösterilebilir. Antik Yunan'daki demokratik halk toplantılarının aksine Roma'da o dönem sayısı 600-1300 arasında değişen senatör tartışmaları ön plana çıkmıştır. Bunun bir sonucu olarak bu dönemde meclis mücadelesinde öne çıkmayı sağlayan retorik sanatı oldukça faydalı bulunmuş ve retorik eğitimi yaygınlaşmıştır (Tepebaşı, 2016: 128). Roma'da retorikğin büyük ustaları olarak gösterilen Cicero ve Quintilian dönemin önemli isimlerindendir.

i. Cicero

Cicero (M.Ö. 106-43) Roma'nın felsefe tarihinde önemli yer tutmaktadır. Çok fazla yeni fikir üretmiş bir düşünür olmasa da özellikle Yunan terimlerine Latince karşılıklar bulma konusunda oldukça başarılı olmuştur (Aster, 2005: 317). Mantığa özgün bir yaklaşım getirememiş olsa da mantık öğreniminde önemli bir etkisi olan **Topica** isimli bir kitap yazmıştır. Aristoteles'in Topikler'inden doğrudan alıntılar içeren bu kitap dönemin Romalı hatipleri için önemli bir ders kitabı haline gelmiştir (İnönü 2017: 111-112). Cicero'nun retorikği hem pratik hem de teorik öğeler barındırmaktadır. Bu bağlamda sunduğu ideal konuşmacı tipinin arka planında Aristoteles'in teorik felsefi retorikği ile Isokrates'in partik retorikği bir araya gelmiştir. Bununla birlikte Cicero, retorikğin bir eğitim ögesi olarak kurumsallaşması ve felse ile retorikği bir araya getirilmesi konusunda önemli adımlar atmıştır (Tepebaşı 2016: 131). Bu adımlar mutlaka ki onun döneminin en büyük retorik hocası olarak görülmesini sağlamaktadır.

ii. Quintilian

Quintilian'ın retorikğe en büyük katkısı kendisinden önce gelen retorik bilgisini işleyerek sistemli bir hale getirmesidir. Roma Cumhuriyeti'nin imparatorluğa geçişi ile önemini pratik alanda kaybeden retorik bu dönemde daha çok eğitim alanında kullanılmıştır. Quintilian'ın sayesinde de retorik kapsamlı bir **eğitim programı** halini almıştır. Ayrıca Quintilian bu dönemde imparatorluk tarihinde devletten 20 sene boyunca görevi için maaş almaya devam edebilmiş ilk retorik ustası olmuştur (Tepebaşı 2016: 132). Quintilian'ın diğer retorik ustalarından en önemli farkı retorik eğitiminin çocukluk döneminden başlaması gerektiğine inanmasıdır. Ona göre çocukluk döneminden başlayan gramer, müzik, geometri, okuma ve yazma dersleri retorik eğitimi için önemli sayılmaktadır ve erken yaşta öğretilmesi tavsiye edilir (Tepebaşı 2016: 133).

Genel olarak Roma ve Helenistik dönemde mantığa Aristoteles'ten sonra önemli bir yenilik getirilmediği fakat mantığın özellikle günümüz informel mantık yaklaşımında olduğu gibi pratik ve eğitim alanında öne çıkarıldığı görülmektedir. Tarihin bundan sonraki kısmında da (Skolastik dönem 8.yüzyıl-15.yüzyıl) mantığa katkı sağlayacak yeni bir görüş sunulmamıştır. Skolastik dönemde daha çok Aristoteles'in ontolojik mantık yaklaşımının öne çıkarıldığı görülmektedir. Aristoteles felsefesinin skolastik bakış açısından sıyrıldığı aydınlanma dönemi ile birlikte mantığa tekrar yeni yaklaşımlar sunulmaya başlandığı görülmektedir.

1.2.3. Port Royal Mantığında İformel Mantık

Yaygın biçimde *Port Royal Mantığı* diye bilinen *Art of Thinking (Düşünme Sanatı)* isimli kitap 15. yüzyıl ve 19. yüzyıl arasındaki dönemde oldukça önemli bir mantık kitabı olarak görülmüştür (Wahl 2008: 667). Antik ve Yeni Çağ öğretilerinin bir karışımı olan bu kitap 1662 yılında anonim olarak yayımlanmasına karşın bugün bu kitabın Antoine Arnauld (1612–1694) ve Pierre Nicole (1625–1695)

tarafından yazıldığı kabul edilmektedir. Bu kitabın Port Royal mantığı diye anılmasının sebebi ise yazarların bir **Port Royal Manastırı**'na bağlı **Jansenizm** hareketinin üyeleri olmalarıdır (Aho, Yrjönsuuri 2009: 98).

Port Royal Mantığı'nın en önemli özelliği, uzunca bir süreden sonra, kendinden sonraki mantık kitaplarını da etkileyecek şekilde yenilikçi bir mantık anlayışı sunmasıdır. Sundukları en önemli yeniliklerden birisi, mantığın odağından *argüman, tartışma ve bilinen gerçeklerin sunumunu çıkararak yeni gerçeklerin keşfinin sağlanması ve yanlış önyargıların daha açık hale getirilmesini* almasıdır. Bu kapsamda Port Royalci'ler kendi mantıklarını kendilerinden önceki mantık yaklaşımlarının aksine daha pratik bulduklarını ifade etmişlerdir (Wahl 2016: 67). Port Royal Mantığı'nda, **kartezyen** etkisi özellikle de kitabın kavrayış ve yöntemle ilgili bölümünde açıkça hissedilmiştir. Bu durum, kitabın yeni mantık anlayışının kaynağı olmasının yanı sıra geleneksel kıyas mantığına yöneltilen eleştirilerin de kaynağı olmasını sağlamıştır (Wahl 2016: 68). Bununla birlikte kitaba etki eden tek kaynağın kartezyen felsefe olduğunu söylemek doğru değildir. Augustine ve Pascal'ın (1623-1662) etkisi dışında, yazarlar her ne kadar skolastik öğretileri eleştirseler de bazı ilkelerinin yararını kabul etmişler ve Aristoteles'in öğretilerine de her zaman olumsuz yaklaşmamışlardır (Aho, Yrjönsuuri 2009: 99). Port Royal Mantığı her ne kadar kendisinden önceki mantık anlayışına eleştirel bir yaklaşım sahip olsa da kitap aynı zamanda *geçerli tasımların kuralları, Aristoteles'in kategorileri ve topiklerle ilgili bölümler* içermiştir. Bu bölümlerin kitaba eklenmesinin sebebi ise bunların akıl egzersizi ve eğitiminde faydalı görülmüş olmasıdır (Wahl 2016: 69). Kitabın günümüzde İformel mantığa giriş derslerinde öğretilen birçok kavram ve konuyu içerdiği de görülmektedir. Kavramların açıklığa kavuşturulması ile ilgili tartışmalar, informel mantık yanlışları, nedensel akıl yürütme, olasılık vb. konular kitapta yer almıştır (Wahl 2008: 668).

Mantığa geniş bir çerçeveden açık seçik düşünme (clear thinking) konseptiyle yaklaşmış olan Arnauld ve Nicole, birçok farklı elementi mantığın içerisine yararlı araçlar olarak dahil etmiştir. Bu araçlar içerisinde semantik, dil bilgisi ve günümüz informel mantık öğeleri de bulunur. Mantık yanlışlarına da çalışmalarında yer vererek bu yanlışlıkları psikolojik ikna araçları olarak değerlendirmişlerdir. Gündelik dil argümanları da bu kapsamda geniş biçimde çalışmalarında yer almıştır (Wahl 2016: 70). Port Royal öğretisi ve mantığın pratik faydalarına odaklanan anlayış 19. yüzyıla kadar önemli isimler tarafından devam ettirilmiştir: John Locke (1632-1704), Issac Watts (1674-1748), Jeremy Bentham (1748-1832) ve John Stuart Mill (1807-1873). Bu isimler gündelik dil kullanımı, argümantasyon ve mantık yanlışları gibi konulara odaklanan çeşitli eserler vererek informel mantığın tarihsel planına katkı sağlamışlardır.

1.3. 20. Yüzyılda İformel Mantığı Temellendiren Düşünceler

19. yüzyılda Immanuel Kant'ın (1724-1804) sunduğu mantık yaklaşımı, mantığın salt formel biçiminin öne çıkmasına zemin hazırlamış ve formel alandaki diğer gelişmelerle birlikte mantıkta 20. yüzyılın ortalarına kadar bu anlayış yaygın şekilde kullanılmıştır. Kant, aslında formel veya sembolik teknikler yolunda mantığın gelişmesine doğrudan hiçbir katkıda bulunmamıştır. O sadece yeni mantık yapısı için kavramsal tasarım eskizlerini sağlayan mimardır. Frege, Hilbert, Russell, Gödel ve diğer mantıkçılar ise bu yeni yapıyı kurmak için gerekli olan gerçek teknik mühendislik işini yapmışlardır (Tiles 2004: 85). Bu süreçteki gelişmeler daha çok matematiksel ve sembolik mantığın gelişimine önemli katkılar sağlamıştır. Sembolik formel mantığın öne çıkmasıyla birlikte bu dönem mantığa gündelik hayat alanındaki faydacı tutum ile yaklaşımı geri planda bırakmıştır. Bu dönemde genellikle pratik mantığın, mantığın dışında tutulması gerektiğini düşünen görüşler ön plandadır.

20. Yüzyılın ortalarına doğru yavaş yavaş gündelik dil argümanlarıyla ilgili yaklaşımlar ve düşünceler gündeme getirilmeye başlamıştır. Bu dönemde hem informal mantığın oluşumuna zemin hazırlayan hem de pratik mantık ve argümantasyon konusunda mantık konusuna yeni fikirler sunmuş olan iki önemli kitaptan bahsedilebilir. Bunlardan birincisi İngiliz-Amerikanlı yazar Stephen E. Toulmin (1922–2009)’a ait *The Uses of Argument (Argüman Kullanımı)* isimli kitap, ikincisi ise Belçikalı yazarlar Chaim Perelman (1912–1984) ve Lucie Olbrechts-Tyteca (1899–1987)’e ait *The New Rhetoric: A Treatise On Argumentation (Yeni Retorik: Argümantasyon Üzerine Bir İnceleme)* isimli kitaptır.

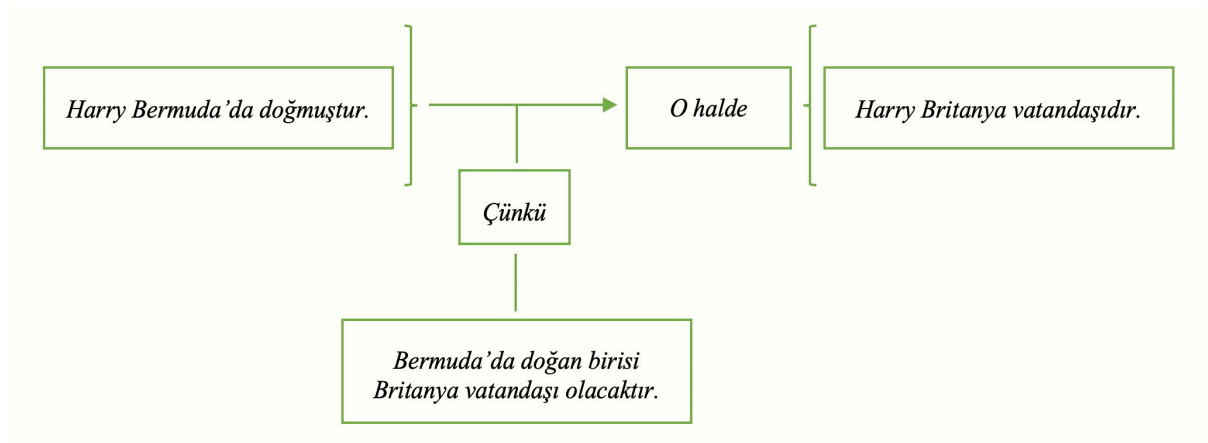
1.3.1. Stephen Toulmin: Argüman Modeli

Stephen E. Toulmin, geliştirdiği argüman değerlendirme modeliyle dönemin katı formel değerlendirme biçimlerini sarsan bir yaklaşım sunmuştur. Bu yeni argüman değerlendirme modeli sadece eskisinden farklı olmakla kalmayıp kendisinden sonraki mantık yaklaşımlarını da oldukça etkilemiştir. Bu bakımdan Toulmin’in argüman değerlendirme modeli, informal mantık alanında oldukça tanınmış ve tartışılmış bir modeldir. Dahası Toulmin, bazılarına göre fikirleri sayesinde mantığa ve gündelik dil argümanlarına etkisinin büyüklüğünden dolayı modern argümantasyon teorisinin kurucusu sayılmaktadır (Eemeren vd. 2014: 204).

1958’de yayımlanan *Argüman Kullanımı* kitabı, Toulmin’ın argüman değerlendirilmesi konusunda görüşlerini sistematik olarak ortaya koyduğu ilk yayındır. Toulmin bu kitapta yirminci yüzyıl epistemolojisini, akıl yürütmeleri geleneksel olarak sadece mantıksal bir çıkarım meselesi olarak ele alınmasına karşı çıkmıştır (Eemeren vd. 2014: 205). Argümanların değerlendirilmesi için evrensel normlar olduğu ve bu normların biçimsel mantıkla sağlanmış olduğu görüşünü reddetmiştir. Toulmin’a göre, çağdaş biçimsel mantığın kapsamı ve işlevi de bu amaca hizmet etmek için oldukça sınırlı kalmaktadır (Eemeren vd. 2014: 206).

Yaygın olarak ifade edildiği gibi **Toulmin Modeli**, iyi bir çıkarımın dedüktif olarak geçerli veya indüktif olarak güçlü olmasını gerektirmez. Bu modele göre iyi bir akıl yürütme hareketinin standardı **doğrulanmış garanti** (justified warrant) içermesidir. Böyle bir garanti, dedüktif ya da indüktif çıkarım kurallarından biriyle oluşturulmuş olabilir fakat bu zorunlu değildir (Blair 2012: 105). Toulmin’a göre argümantasyon, karşılıklı iletişim etkinliğinin bir ürünü değildir. Buna nedenle argüman bir süreç şeklinde modellenmiştir. Bu akıl yürütme modeli içerisine garantiler, yerleştirilmiş öncül ve sonuç arasındaki bağlantıyı göstermektedir (Walton vd. 2008: 301). Toulmin modeli aslında **hukuksal argüman modeli** ile temellendirilmiştir. Bu nedenle modeldeki doğrulama, garanti, destekleyici gibi kısımlar hukuksal argümanları andırır. Bu hukuksal bağlam açıkça hem Toulmin’da hem de hukuksal argümanlarda **gerekçelendirme** (justification) adımının var olmasıyla birlikte görülmektedir (Eemeren vd. 2014: 222). Genel olarak onun argümantasyon değerlendirme modeli öncül ve sonuç olarak iki kısımdan meydana gelen klasik çıkarım modelinin aksine **iddia, veri, garanti, destek, niteleyici, reddedici** olmak üzere altı kısımdan meydana gelmektedir. Argümanın ana kısmı iddia, veri ve garantiden meydana gelirken argümanın yardımcı kısımları destek, niteleyici ve reddedici kısımlarından meydana gelir. Aşağıdaki Şema 1’de Toulmin’in argüman modelinin ana kısmı kendi orijinal örneğiyle gösterilmiştir.

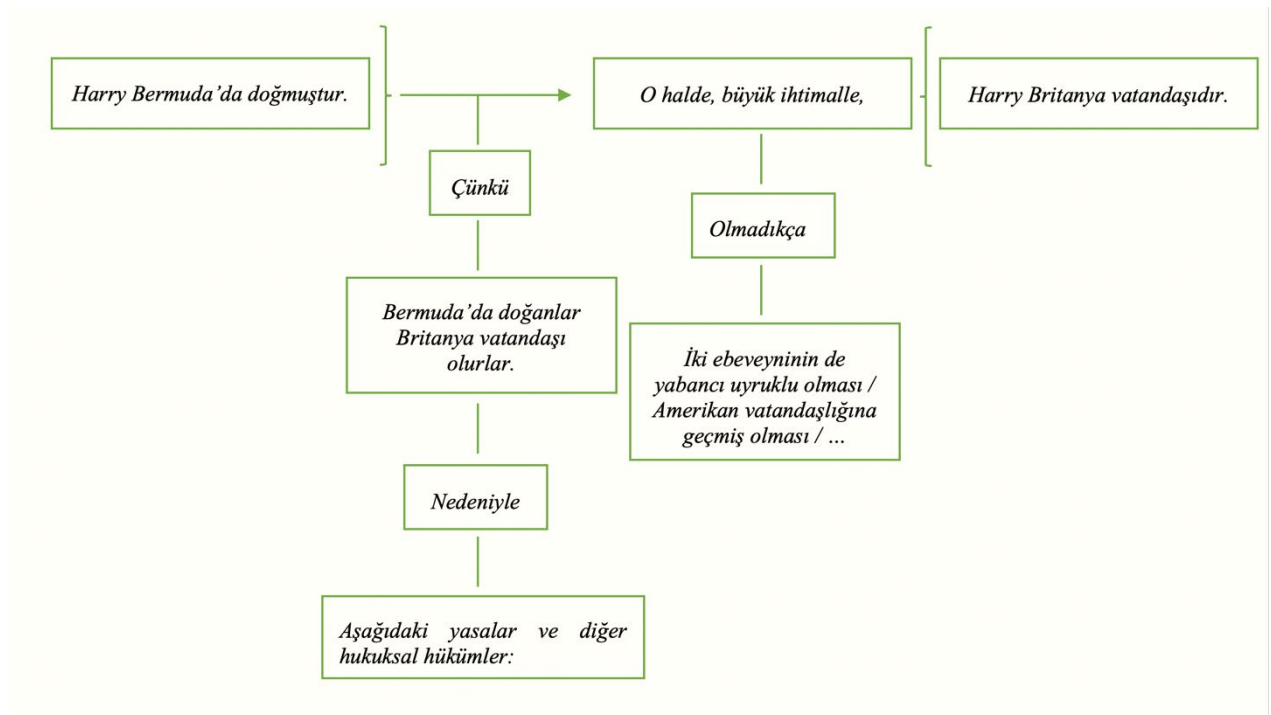
Şema 2: Toulmin Modelinin Ana Kısım

Kaynak: Toulmin 2003: 92.

Bu örnekte gösterilen “Harry Bermuda’da doğmuştur.” öncül konumunda yer alan iddia kısmıdır, “Harry Britanya vatandaşıdır.” ise sonuç olarak ortaya konulan iddiadır. Bu iddia ve veri arasındaki bağlantıyı kurarak iddiayı geçerli kıran önemli kısım ise “Bermuda’da doğanların Britanya vatandaşı olması” kısmıdır. Bu argüman modelinde açıkça görülmektedir ki iddia direkt olarak veriyle bağdaştırılır. Garanti ise sonradan dahil edilen, argümanda örtük olarak bulunan kısımdır. Garanti’nin görevi ise dahil olduğu adımda iddiayı açık bir şekilde doğrulamak ve onu ön hazırlığı yapılarak sunulmuş daha geniş bir adıma refere etmektir (Toulmin 2003: 92). Bu ana kısma eklenen yardımcıları ise iddiayı daha çok kuvvetlendirme görevi üstlenirler. Aşağıda Toulmin’in bu yardımcı kısımları, kitabına eklediği örnek üzerinden gösterilmektedir.

Şema 1: Toulmin Modelinin Tüm Kısım

Kaynak: Toulmin 2003: 97.

Burada görüldüğü üzere “Büyük İhtimale” ifadesi bir niteleyicidir bu iddianın niteliğini göstermektedir. Reddedici kısımda ise “iki ebeveynin de yabancı uyruklu olması ya da Amerikan vatandaşlığına geçmiş olması” gibi nedenlerin ortaya çıkması koşuluyla iddianın reddedilebileceği gösterilmektedir. Destekleyici kısımda ise “yasal hükümlerin takip edilmesi” vurgulanarak garanti desteklenmiş olmaktadır. Toulmin’ın modeli birçok farklı bilimsel alanda kullanılmış ve uygulanmış olmasıyla birlikte günümüz informal mantık çalışmalarının gündelik argümantasyon bağlamında incelenmesinde önemli ve farklı bir model ortaya koymuştur.

1.3.2. Perelman ve Olbrechts-Tyteca: Yeni Retorik

Perelman ve Olbrechts-Tyteca’nın 1958 yılında Fransızca yayımlanan ve 1969 senesinde İngilizceye çevrilen *The New Rhetoric: A Treatise On Argumentation* (Yeni retorik: Argümantasyon Üzerine Bir İnceleme) adlı kitabı, gündelik dil argümanları konusundaki önemli çalışmalardan biri sayılmaktadır.

Perelman da aynı Toulmin gibi, argümantasyonu hukuk ile bağlantılı bir temelde incelemeye başlamıştır. Brüksel Devlet Üniversitesindeki eğitim hayatı süresince hukuk ve felsefe alanlarında doktora tezi yazmış olan Perelman’ın bu iki alandaki bilgi birikimini çalışmalarına yansıttığı açıkça hissedilmektedir. Daha ilk felsefi araştırmalarında karar, seçim ve eylemleri gerekçelendirme üzerine kurulmuş argümanların formel argümanlar olmasının yanında, akıl yürütme aktivitesi de olduğu sonucuna varmıştır. Bununla birlikte dönemin mevcut felsefi teorilerinin bu konu hakkında tatmin edici bir açıklama yapamadığının da farkındadır (Eemeren vd. 2014: 259). Perelman; değer yargıları, mantık, adalet ve felsefe gibi konular üzerine birçok farklı çalışmaya imza attıktan sonra bu çalışmalar ışığında aynı üniversitede akademik kariyerine devam eden Olbrechts-Tyteca ile birlikte argümantasyon alanına yeni bir soluk getirecek olan **Yeni Retorik Teorisini** ortaya atmıştır.

Perelman, mantık alanının biçimsel çıkarım çalışmasına daralmasının insan bilimleri, hukuk ve felsefenin tüm dalları üzerinde feci etkileri olduğuna inanmaktaydı (Gross, Dearin 2003: 27) Böylece Perelman’a göre yeni retorik, hukuksal akıl yürütme gibi önemli akıl yürütme alanlarını hiçe sayan dönemin pozitivist ampirik ve rasyonalist idealizm felsefelerine bir tepki teşkil eder. Mantığın bu biçimsel düşünce alanını reddetmek gayretinde olmadan yeni retorik, iddialarını mantıklı şekilde doğrulayıp diğerlerini ikna etmek isteyen kişilerin argümantasyonu kullanmaları gerekliliği fikri üzerine kurulmuştur (Eemeren vd. 2014: 261). Bununla birlikte yeni retorik, argümantasyon konusunda normatif bir bakış açısına sahip olmaktan daha çok betimleyici ve açıklayıcı bir bakış açısına sahiptir (Eemeren vd. 2014: 262). Yeni retorik kapsamında açıklaması yapılan kavramlar ise genel olarak şöyle sıralanabilir: **retorik dinleyici** (rhetorical audience), **başlangıç noktaları** (points of departure), **argümantasyon teknikleri** ve **değerlendirme şekilleri**.

Neredeyse her retorik çalışmasında ön planda olan dinleyici, yeni retorik kitabında da ön plana çıkmıştır. Bu anlamda yeni retorik, eskiden olduğu gibi argümanların her zaman için niyet edilen kişilerde belirli bir etki bırakmak için dizayn edildiğini varsaymaktadır. Dinleyici üzerinde yaratılacak başarılı bir etki için ise argüman sunan kişinin seyircinin fikir, düşünce deneyim ve beklentileri üzerine kendini çok iyi tanıtmaması gerektiğini söylemektedir (Eemeren vd. 2014: 260). Olbrechts-Tyteca ve Perelman’ın önceki retorik eserlerden ayrıldığı nokta kapsamlı ve tutarlı bir retorik dinleyici teorisi ortaya koymuş olmalarıdır (Gross ve Dearin 2003: 31). Retorik dinleyici teorisinde **evrensel dinleyici** (universal audience) ve **özel dinleyici** (particular audience) olmak üzere iki tarz dinleyici yer almaktadır. Bu kapsamda özel dinleyiciler ikna etme (persuasive) terimiyle, evrensel dinleyiciler ise inandırma

(convincing) terimiyle ilişkilendirilir (Perelman, Olbrechts-Tyteca 1969: 28). Perelman ve Olbrechts-Tyteca retorik dinleyiciyi de merkeze aldıktan sonra başarılı argüman şemalarına odaklanırlar. Onlara göre argüman şemalarının başarılı bir argüman tekniği olarak uygulanması ancak dinleyici değerlendirmesine uygun öncüllere bağlıdır ki bu öncüller argümantasyonun başlangıç noktası ya da anlaşmanın nesneleri olarak tanımlanmaktadır (Eemeren vd. 2014: 267). Başlangıç noktaları, geçeklikle (real) ilgili olanlar ve tercih edilebilirlikle (preferable) ilgili olanlar olarak iki kategoriye ayrılırlar (Perelman, Olbrechts-Tyteca 1969: 66).

Perelman, gündelik dil argümanlarının üretimini retorik bağlamında incelediği için onun yeni retorığı ile birlikte sağlam argüman oluşturma kararı geçerlilik değil, inandırıcılık meselesidir (Eemeren vd. 2014: 263). Ona göre bir argümanın gücü dinleyicilerin o argümana ne kadar bağlı olduğu ile ilgilidir (Perelman 1982: 140). Dinleyiciyi argümana bağlayacak güç ise yeni retorik hipotezine göre **adalet kuralı** (rule of justice) kapsamında değerlendirilir. Buna göre belirli bir durumda ikna edilebilen, benzer bir durumda da ikna edebilir görünecektir ve durumların karşılaştırılması her bir disiplinde sürekli çalışma ve iyileştirme konusu olacaktır (Perelman, Olbrechts-Tyteca 1969: 464). Genel olarak dönemin formal argüman değerlendirme bakış açısına radikal bir bakış açısı sunan yeni retorığın karakterinde argümantasyon her zaman bir retorik amaç için kurulur ve dinleyiciyi argüman oluşturmada çok önemli bir kriterdir.

1.4. 1960'lar ve Sonrası İnförmel Mantık

İnförmel mantık, bir mantık çalışma alanı olarak ilk kez 1960'ların sonu ve 1970'lerin başlarında Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki üniversitelerin felsefe bölümlerinde okutulan mantık derslerinde oluşmaya başlamıştır (Blair 2012: 120). Özellikle Kanada'daki Windsor Üniversitesi införmel mantığın kuruluşuna önemli katkı sağlamıştır. 1978 yılında yapılan ilk införmel mantık konferansı ve aynı isimle yayımlanan akademik derginin arkasında bu üniversitenin akademisyenleri yer almıştır (Eemeren vd. 2014: 373). Bununla birlikte införmel mantığın kurulmasında tek rolü üniversiteler oynamıştır denilemez. O yıllara ait entelektüel çevrenin dışında gelişen olaylar da införmel mantığın gelişimine katkı sağlar.

Kanadalı akademisyenler Ralph H. Johnson ve J. Anthony Blair'e göre införmel mantığın oluşumunda 1960'lardaki siyasi ve sosyal gelişmeler kritik bir rol oynamıştır. Özellikle öğrenci aktiviziminin 1960'ların başlarında sivil haklar hareketi ile alevlenmesi ve ardından 1960'ların sonunda Vietnam savaşı karşıtı hareketle körüklenmesi o yıllardaki eğitimin uygunluğu ile ilgili talepleri de değiştirmiştir. Özellikle giriş niteliğindeki mantık derslerinin gerçek hayattaki argümanları değerlendirmede eksik kaldığı öğrenciler tarafından öne çıkarılmıştır. Ardından birçok akademisyen bu tarihteki kamusal gelişmeler ve öğrenci beklentilerine uyum sağlamak adına kamusal alanda gerçekleşen gündelik dil argümanlarının eleştirel bakış açısıyla değerlendirilmesini ders konusu yapmaya başlamıştır (Blair, Johnson 2016: 158). İnförmel mantık bu şekilde bir teori olarak tek elden kurulmak yerine spontane çalışmalar ve üniversitelerin mantık derslerindeki değişimler ile bir akademik çalışma alanı olarak ortaya çıkmıştır.

Mantığın bu çalışma alanı genel olarak doğal gündelik dil argümanları kapsamında birçok farklı çalışmayı içinde barındırır. Argümantasyon biçimleri, uygulamalı mantık, pratik mantık, formel ve införmel mantık yanlışları, retorik, eleştirel düşünme gibi çalışmalar införmel mantık kapsamında değerlendirilebilecek çalışmalardır. İnförmel mantık kapsamındaki çalışmalarını daha iyi anlayabilmek

için informal mantığın kuruluşundan itibaren gerçekleştirilen mantık çalışmalarına odaklanmak gerekir. Bu bağlamda Ralph H. Johnson ve J. Anthony Blair 1970'lerden 2000'lere kadar yapılan informal mantık çerçevesindeki mantık çalışmalarını aşağıda belirtilen şekilde on dört maddede özetlemişlerdir (Johnson, Blair 2000: 96-98).

1. İnförmel Mantık Tarihi; İnförmel mantık konusundaki önemli gelişmelerden birisi onun tarihi üzerine yapılan araştırmalardır. Hamblin (1970) ve Kahane (1971) gibi önemli mantıkçılar araştırmalarında Aristoteles ve günümüz arasında informal mantık adına çok az gelişme kaydedildiğinden bahsederler. Hansen ve Pinto (1995) ise informal mantık yanlışlarıyla ilgili tarihsel birçok çalışmayı göz önüne sermiştir. Walton ve Brinton'ın *Historical Foundations of Informal Logic* (1997) (*İnförmel Mantığın Tarihsel Temelleri*) kitabı ise Isaac Watts, Whately, Bentham, Mill ve Kant üzerine bölümleri ile son iki bin yılda bu alana ait birçok uyarlanabilir çalışma yapıldığını gösterir.

2. Diyaloğ Şeklindeki Argümanlar; Walton ve Krabbe (1995-1996) tarafından yürütölen argümanların farklı türden diyaloglar olarak modellenmesi ikinci bir araştırma alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Onların bu çalışmaları, yakın bağları olan pragma-diyalektik teorisinin detaylandırılması olarak görölebilir. Ayrıca bu çalışmalar mantık yanlışları konusunda da bilgi içermiştir. Tindale (1996) ve Blair (1998) da diyalog modeliyle ilgili bazı sınırlamalar önerir.

3. Argüman Kavramını Genişletmek; Birbirinden farklı bilim insanları argüman kavramının başka yönlerde revize edilmesi gerektiğini önermektedir. Örneğın Gilbert (1997) argümanın yalnızca sözlü olmadığını, aynı zamanda duygusal, içgüdüsel ve kisceral olduğunu iddia etmektedir. Groarke, Birdsell ve Blair (1996) sanat eserleri gibi görsel iletişimlerin argüman olabileceğini söylemektedir. Tindale (1999) ise retorik perspektifi temel olarak ele almayı savunur.

4. Akıl Yürütme ve Argüman; Bu kavramlar arasındaki ilişki mikro ve makro düzeyde olmak üzere iki şekilde araştırılmaktadır. Pinto (1995) ve Blair (1999) mikro düzeyde akıl yürütme ve argümanın birbirinden ayrıldığı ve bağlantılı olduğı yerleri gösterirken Walton (1990), Finocchiaro (1992) ve Johnson (1996) gibi informal mantıkçılar makro düzeyde hem argümanların içindeki akıl yürütmeler hem de akıl yürütmelerin içindeki argümanlar araştırır.

5. Yeni Çıkarım Teorisi; Geleneksel olarak bir savın yalnızca iki şekilde dedüktif ya da indüktif temelde desteklenebileceğı görüşü hakimdir. Govier (1987) çalışmasında uzun süredir bir savın başka şekillerde desteklenebildiğı göstermeye çalışmıştır. Govier, Wellman'ın (1971) iletme (conduction) terimini indüktif ve dedüktif terimlerine pararel şekilde kullandığını ve Rescher'in (1976) benzer bir bağlamda makul akıl yürütme (plausible reasoning) terimini kullandığını göstermeye çalışmıştır. Sonrasında Scriven'nın (1987) kanıtlayıcı akıl yürütme (probative reasoning) ve Walton'nın (1996) akıl ön-varsayımsal yürütme (presumptive reasoning) terimlerini üçüncü bir akıl yürütme olarak eklediğı görülür. Özetle bu yazarların tümü yeni bir çıkarım teorisi yönüne işaret etmişlerdir.

6. Argüman Şemaları; Farklı informal mantıkçılar araştırmalarında argümantasyon şemalarının argüman teorisindeki önemli problemlerin anahtarı rolünde olduğunu savunmuşlardır. Kienpointner (1992) 80'den fazla argüman şeması belirlemiş ve bunları organize bir tipolojide sınıflandırmıştır. Walton (1996), varsayımsal akıl yürütme kalıplarını argüman şemalarında bulmaktır ve birçoğunu çıkarıcı şekilde kötüye kullanılan hatalı argüman şemaları olarak görmüştür.

7. Yapı ve Diyagramlar; Literatürdeki çalışmaların önemli bir kısmı da argüman yapıları ve argüman ile ilişkili diyagram modeli oluşturmaya ayrılmıştır. Freeman (1991) Toulmin'dan ilham alarak

diyalektik argüman anlayışına sahip bir model oluşturmuştur. Snoeck Henkemans (1992) pragma-diyalektik yaklaşımlı analiz yöntemi önermiştir. Walton (1996) kendi pragmatik diyalog temelli analiz şeklini geliştirmiştir.

8. Mantık Yanlışları Teorisi; Mantık yanlışları çalışmaları sıklıkla informel mantık ile ilişkilendirilir. Bu alanda Woods ve Walton'ın (1989) bireysel yanlışlıklara ilişkin klasik makale serisinin 1970'lerde ve 1980'lerin başında ortaya çıkmasından bu yana birçok önemli gelişme yaşanmıştır. Hansen ve Pinto'nun editörlüğünü üstlendiği özel bir makale koleksiyonunu içeren *Fallacies: Classical and Contemporary Readings* (1995) (*Yanlışlıklar: Geleneksel ve Modern Okumalar*) isimli kitap bu konudaki önemli kaynaklardandır. Bunun dışında Walton ve Krabbe'nin, Van Eemeren ve Grootendorst'un, Hintikka'nın bu konuya katkı sağladıkları önemli kitapları bulunmaktadır.

9. Öncül Yeterliliği; Modern sembolik mantığın argüman öncüllerinin kanıtsal, epistemik veya diyalektik yeterliliğine ilişkin sorularını kısıtlayan bakış açısından farklı olarak informel mantık, argüman değerlendirmesine odaklanarak uygulayıcıların öncül yeterliliği standardını dikkate almasına yönelmiştir. Johnson ve Blair (1977) tarafından önerilen ilgililik-yeterlilik-kabul edilebilirlik (relevant-sufficient-acceptable) üçlü argüman standardına oldukça yaygın bir ilgi oluşmuştur. Bu doktorin bazen farklı terminolojilerle de olsa birçok araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir. Genel olarak argümanların uygunluğu ile ilgili birçok araştırma yapılsa da yeterlilik standardına daha az ilgi gösterildiği görülmektedir.

10. Argüman Eleştirisi Teorisindeki Gelişmeler; Walton (1995), argüman eleştirisinin bir bütün olmadığını söylemekle birlikte bazılarının diğerlerinden daha ciddi olduğunu savunmuştur. Ona göre zayıf uygulama ile kötüye kullanım arasında ayırım yapılması gerekmektedir. Ayrıca, mantık yanlışları tipolojisi sunarak paralojizm ve sofizm arasında bir ayırım yapmıştır. Johnson (1996) argüman değerlendirmesi ve argüman eleştirisi arasında bir ayırım olduğunu öne sürerek argüman eleştirisine ait bazı ilkeler geliştirilmesi gerektiğini savunmuştur bu ilkeler arasında zayıflık ilkesi (vulnerability), ayrı ilkesi (discrimination) ve tarafsızlık ilkesi (neutrality) vardır. Daha sonrasında bu düşünce Johnson ve Blair'ın *Logical Self-Defense (Mantıksal Öz Savunma)* kitabına dahil edilmiştir ve başka ilkelerin olup olmadığı konusunda daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

11. Argümanların Sosyal Rolü Üzerine Araştırmalar; Johnson (1996) bir argüman eleştirisi teorisi geliştirirken, sosyal bir pratik olarak argümanın rolünü incelemiş ve argüman sunan kişinin sosyal sorumluluğa uygun şekilde kullanımı ve argümanı sağlıklı şekilde sürdürebilmesiyle ilgili bazı normalar üretmiştir. Govier (1987) ve Walton (1990) da argümanın sosyal hayatındaki rolüne dikkat çekmişlerdir.

12. Feminist Teorisinin Etkisi; Pratikte uygulanan metaforların feminist eleştirel incelemesi argüman teorisi ile birlikte kendi devrimlerinin önünü açmıştır. *Mantıksal olanın ayrıcalıklı kılınması ve duygusal olanın marjinalleştirilmesi* hakkında gündeme getirilen genel endişe informel mantıkçılar arasında argüman kavramını genişletme ve argümanın sosyal rolünün sınırlandırılması hakkında bir tartışmaya yol açmıştır (Bkz. Orr 1989, 1995, Nye 1990, Govier 1993, Menssen 1993, Gilbert 1994). Bunun dışında hem Gilbert (1997) hem de Tindale (1999) kitaplarında feminist görüşlerin argüman teorisi üzerindeki etkisine sempati duyan bölümler ayırmışlardır.

13. Retoriğe Dönüş; Tindale'ın *Acts of Argument* (1999) (*Argüman Eylemleri*) isimli kitabı retorik bir bakış açısının argüman teorisi için hem gerekli hem de temel olduğu görüşünü savunmaktadır. Gilbert'ın

Coalescent Argument (Bütünleşitici Argüman) kitabı da retorik bir perspektife doğru bir dönüşü motive eder.

14. Pragmatik Argüman Yaklaşımı; Walton'ın *Argument Structure: A Pragmatic Theory (Argüman Yapısı: Pragmatik Teori)* ve Johnson'ın *Manifest Rationality: A Pragmatic Theory of Argument (2000) (Akıl Yürütme Manifestosu: Pragmatik Argüman Teorisi)* iki kitabı birçok anlamda birbirinden farklı bakış açısı sunmuş olsalarda temelde pragmatik bakış açısına sahiplerdir.

2000 yılına kadar yapılan informel mantık çalışmalarını özetleyen bu maddelere ek olarak son yıllardaki teknolojik gelişmelerin etkisiyle informel mantığın kapsamına girmiş olarak yapay zeka çalışmaları eklenebilir. Örneğin Walton'ın *Argumentation Methods for Artificial Intelligence in Law (2005) (Argümantasyon Yöntemleri ve Hukuk'ta Yapay Zeka)* isimli kitabı ve Walton ve Gordon'ın *Cumulative Arguments in Artificial Intelligence and Informal Logic (2017) (Yapay Zeka ve İnfomal Mantıkta Kümülatif Argümanlar)* makalesi bu yöndeki bazı çalışmalardandır.

İKİNCİ BÖLÜM

GÜNDELİK DİL ARGÜMANLARI VE MANTIK YANLIŞLARI

2.1. Gündelik Dil Argümanlarına Farklı Yaklaşımlar

İnformel mantık, geleneksel mantık derslerinin uydurulmuş ve yapmacık örneklerinden ziyade yaygın olarak kullanılan gündelik dil argümanlarını doğal ortamında ele alma çabasından doğmuştur (Tindale 2019: 386). İnformel mantıkçıların önemli çabalarından birisi gündelik dil argümanlarının değerlendirilmesi konusunda standartlar geliştirmektir. İnformel mantık kendine argümantasyon teorilerinden bağımsız bir yer edinemez. Bu yüzden farklı argümantasyon yaklaşımlarına sahip akademisyenlerin farklı argümantasyon değerlendirme standartları oluşturması kaçınılmaz olmuştur. İnformel mantık içerisinde, çok sesliliğin getirdiği farklı standartların yanı sıra akademisyenlerin zaman içerisinde kendi argümantasyon yaklaşımlarını da değiştirerek farklı standartlar geliştirmesine sebep olmuştur.

İnformel mantıkçılar gündelik dil argümanlarıyla ilgili normatif çalışmalarında şu iki önemli soruya cevap vermeye çalışmışlardır: **i) Argüman nedir? ii) Gündelik dilde tespit edilen argümanlar nasıl değerlendirilebilir?**

İnformel mantık çerçevesinde **argüman tanımı** gündelik dil pratiğinde argümanları tespit edebilme konusunda önemli bir yer tutmaktadır. Argümanları, gündelik dil ortamında incelemek gerekirse formel tündengelim mantıktaki gibi basitçe yapılarına değil, amaçlarına ve işlevlerine de bakılması gerekir (Johnson ve Blair 2014: 85). Bu nedenle gündelik dil argümanlarıyla ilgili tanım çabalarının çoğunun başlangıcı geleneksel mantıktaki standartların gündelik dile uygulanamaz halde olmasından başlamaktadır. Bu işlevselsizlik göstergesinin adından ise yeni argüman tanımları bir yaklaşım temelinde geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Charles Hamblin, *Fallacies (1970) (Mantık Yanlışları)* kitabında argüman kavramını genel kabul görmüş “p ise q” ya da “p o halde q” olarak ifade edilen öncüller ve sonuç terimleri kullanarak geliştirmiştir. “İyi bir argümanı oluşturan şey nedir?” sorusu aracılığıyla, bu tür sözcük biçimleriyle tipik olarak ifade edilen şeyi söyleme görevine dolaylı olarak yaklaşmıştır. Bu soruyu diyalektik olarak ele almış, *önce hakikat kavramına dayalı bir dizi aletsel ölçüt dile getirmiş, daha sonra bilgi kavramına dayalı bir dizi epistemik ölçüt geliştirerek mevcut tanımların yetersizliklerini gidermiştir*. Kabul edilebilirlik (acceptability) kavramına dayalı diyalektik standartlar grubuna geçerek, epistemik standartların yetersizliğinin üstesinden gelmeye çalışmıştır (Hitchcock 2006: 116). Hamblin, bu standartları ifade ederken hangi argüman tanımını ima ettiğini söylememiştir. Bu standartlar bir argümanın, varsayımlarının kabulü temelinde, muhatapları tarafından sonucunun kabul edilmesini sağlama işlevine sahip olmasını gerektirir. Bu nedenle Hamblin'e göre bir argümanın tanımının, *bir veya daha fazla muhatapın p önermeleriyle desteklenmiş bir q sonuç önermesini kabul etmesini sağlama*

girişimi olduğu söylenebilir (Hitchcock, 2006: 116). Bu argüman tanımı, Hamblin'in diyalektik yaklaşımı benimsediğini de işaret eder.

Gündelik dil argümanı kavramını tanımlamanın bir yolu, onu, ortaya çıktığı ortamda kullanım şekli ile sınırlandırmaktır. Douglas Walton'a (1990) göre argüman, *birbirine zıt iddiaların sözsel mübadelesidir*. Bu tanım, akılcı gerekçeler üretme duygusundan daha çok, tartışmacı argüman anlayışına uygundur (Hitchcock 2006: 117). Walton'ın bu tanımı, günümüzde informel mantıkçılar tarafından uygulanan pragma diyalektik bir yaklaşımla ilişkilidir.

Robert Pinto'ya (2001) göre, *argümanlar çıkarıma davetlerdir*. Onun tanımında önemli olan argümanlar muhataba doğru şekilde ulaşmadığı takdirde kabul edilemezler ve muhatabın argümandaki harekete karşılık gelen zihinsel çıkarımı öncüllerden sonuca doğru yapabilmesi gerekmektedir (Hitchcock 2006: 117).

Gündelik dil argümanlarıyla ilgili tanımlar incelenirken öne çıkan bir başka konu ise bazı informel mantıkçıların argüman ile argümantasyon arasında bir ayrım gözetmeleridir. Bu ayrıştırma aynı zamanda argümana süreç olarak mı yoksa bir sürecin ürünü olarak mı yaklaşılması gerektiğiyle de ilgili bir tartışmadır. Ralph Johnson, argümanı, argümantasyon pratiğinin bir ürünü olarak aşağıdaki şekilde sunmaktadır.

" Argümantasyon pratiğinden bir sosyokültürel faaliyet olarak argümanları inşa etme, sunma, yorumlama, eleştirme ve revize etmeyi faaliyetini anlıyorum. Bu faaliyet, herhangi bir bireyin veya bir grubun faaliyeti olarak anlaşılamaz. Daha ziyade, onu doğuran, sürdürmeye devam eden ve pratiğin hizmet ettiği daha geniş bir toplumun gelenekleri, alışkanlıkları ve faaliyet ağı içinde anlaşılmalıdır. Bir argüman, bu uygulamanın bir ürünüdür; bu, tipik olarak hem argüman sunumunu hem de muhatabı içeren bir tartışma sürecinin sonucu olduğu anlamına gelir. Bu nedenle, argümantasyon pratiği hakkında teorileştirmek için önerdiğim matris, şu üç unsurdan oluşur: (a) ürün anlamında argüman, (b) argümantasyon süreci ve (c) tartışmacı ve diğer araçlar" (Johnson 2000: 12).

Bu tanımda görüldüğü üzere Johnson, argümantasyona diyalektik bir yaklaşım sunarak argüman ve argümantasyon kavramları birbirinden ayırmaktadır. Bu ayrım, argüman tanımıyla ilgili daha ayrıntılı çalışmalarda özel olarak incelenmektedir ve günümüzde halen farklı informel mantıkçılarca tartışılmaya devam etmektedir.

İnformel mantıkçıların çabalarından biri de **argüman değerlendirme** kapsamında standartlar geliştirmektir. Bu konuda birçok farklı standart geliştirilerek argüman değerlendirme biçimiyle ilgili öneriler sunulmuştur. Örneğin Mantık Yanlışları Teorisi (Fallacy Theory) doğru argümanları yanlışlıklar (fallacies) içermeyen argümandır. Kategorize edilmiş mantık yanlışlarının değerlendirilmesine farklı yöntemler göze çarpar. Walton ve Krabbe'nin geliştirdiği diyalektik yaklaşımda yanlışlıklar diyalektik kuralların ihlali sayılır. Bunun yanında Mantık Yanlışları Teorisi temelinde Johnson ve Blair alternatif olarak üç değerlendirme standardı geliştirmiştir. İlgililik (relevancy), yeterlilik (sufficiency) ve kabul edilebilirlik (acceptability) standartlarından herhangi biri karşılanmadığında argümantasyon hatalı olur. Bir başka argüman değerlendirme biçimi argüman şemalarıdır (argument schemes). Argüman şemalarında her argümanın kendini doğrulayabileceği standartlar sunulur ve bu standartların karşılanmadığı argümanlar hatalı argümanlar olarak

değerlendirilir. Tüm bu değerlendirme biçimlerinin yanı sıra Toulmin'ın geliştirdiği argümantasyon yaklaşımından yola çıkılarak geliştirilen argümantasyon değerlendirme biçimleri vardır. Bu yaklaşımlar epistemoloji ile bağlantılı olarak her argüman değerlendirmesinin kendi epistemolojik alanında standartlar oluşturulması gerektiğini savunur (Eemeren vd. 2014: 380-381).

Bu değerlendirme standartları belirli bir argüman ve argümantasyon yaklaşımı çerçevesinde geliştirilirler. Yaklaşımlar, genel olarak analiz ve değerlendirme standartlarındaki farklılıkları ortaya koymaktadır. Bu tezde yer verilen 4 modern argümantasyon yaklaşım şu şekilde sıralanmaktadır: i) Retorik Yaklaşım, ii) Epistemolojik Yaklaşım, iii) Bilişsel-Höristik Yaklaşım, iv) Diyalektik Yaklaşım.

2.1.1. Retorik Yaklaşım

Gündelik dil argümanlarına modern retorik yaklaşımını sunan iki önemli bilim insanı Chaim Perelman ve Lucie Olbrechts-Tyteca'dır. Perelman ve Olbrechts-Tyteca'ın yeni retorisi normatif bir teori olmaktan daha çok betimleyici bir teori sunduğundan argümantasyon sürecinde tarafların uyması gereken normları sağlamamaktadır. Ayrıca pratikte başarılı olabilecek argümantasyon türlerinin tanımlarını verilmektedir (Eemeren vd. 2014: 262). Burada tanımlanan argümantasyon türleri sadece informel mantık alanını değil, hukuk ve iletişim alanı gibi farklı alanları da kapsayan genel bir çerçeve sunmaktadır. Bu yüzden kısaca, *modern retorik anlayışını canlandıran düşüncelerin temeli Perelman ve Olbrechts-Tyteca'ya dayanmaktadır* denilebilir.

Retorik ve argümanlar tarihsel bağlamda görüldüğü üzere antik çağlardan itibaren birbirleriyle ilişkilendirilmiştir. Aristoteles, retorik sanatını ikna bilgileri ile özdeşleştirerek ikna yönteminin ispat olduğunu ve kanıtlamanın aracının bir argüman biçimi olan **örtük tasım** (enthymeme) olduğunu savunmuştur. Aristoteles'e göre bir örtük tasım, argüman sunan tarafın akıl yürütme için gerekli olan bir öncülü kasten ifade etmeden bıraktığı bir argümandır ve bunu yapmak izleyiciyi kendi iknasına katılmaya çekme etkisine sahiptir (Blair 2012: 261). Aristoteles ayrıca, iki taraflı bir diyaloglardaki argümanları ile heterojen bir kitleye hitap eden argümanlar arasındaki farkı ortaya koymuştur (Blair 2012: 250).

Fakat Blair'e göre *hem iki taraflı bir diyalog hem de hitabetin pragmatik unsurları bir arada tanımlanabilir*. Her ikisinde, argümantatif söylemin farklı olası amaçları ve çeşitli durum türleri olsa da söyleme dahil olan taraflar kim olursa olsun, onu zorunlu olarak koşullandıran tüm özellikleri barındırmaktadır (Blair 2012: 250). Bu nedenle onun önerisi, retorik belirlili amaçlara en etkili şekilde ulaştıracak normları inceleyen bir disiplin olarak ele alınmasıdır. Bu durumlar ebeveyn ve çocuk arasındaki ikili konuşma, iş toplantısında küçük bir gruba yapılan sunum, bir parti liderinin büyük bir gruba konuşma yapması gibi farklı durumlar olabilir (Blair 2012: 251).

Bunun yanı sıra Christopher W. Tindale, *argümantasyon teorisinde retorik özellikle yer verilmesi gerektiğini* savunmaktadır. Ona göre, modern argümantasyon teorileri ile birçok gelişim sağlansa da halen birçok informel mantıkçının argümanlar hakkında konuşma biçiminin ardında **statik** bir anlayış yer almaktadır (Tindale 2019: 375). Yani bu mantıkçılar argümanları, argümantasyon süreçlerinden kopmuş, sayfada cansız bir şekilde oturup değerlendirilmeyi bekleyen ürünler olarak görürler. Halbuki daha **dinamik** bir retorik argüman modeli geliştirilmelidir. Böylece, informel mantık hikaye ve görsel argüman gibi farklı argüman türleriyle başa çıkmakta daha başarılı olacaktır (Tindale 2019: 375). Görsel argümanların değerlendirilmesi informel mantık alanında önemli bir sorundur. Birçok değerlendirme

yöntemi en temelde önermeler üzerinden şemalandığı için görsel argümanların değerlendirilmesinde zorlanılmaktadır.

Burada Tindale'in üzerinde özellikle durduğu ayrım, kişinin kendi akıl yürütmesinde kullandığı argümantasyon ile iletişimsel süreçlerde kullanılan argümantasyon arasında farklardır. Ona göre iletişimsel argümanlarda sunulan sebepler (önermeler), farklı stratejiler gerektirmesi nedeniyle kişinin kendi akıl yürütmeleriyle elde ettiği sebeplerden farklı olabilir. Yani iletişimsel argüman, durumu daha karmaşık hale getirir. Tindale'in temel endişesi, argüman kavramının statik bir kavram olmasıdır. Statik yani argümanı doğuran tartışmacı durumla herhangi bir ilişki olmaksızın, argümanın arkasındaki niyet, onu harekete geçiren hedefler veya hedeflendiği hedef kitle hakkında hiç endişe duymadan yapılan değerlendirmelerin argüman kavramını sınırlandırır. Argümanların sosyal dünyada, günlük yaşamda nasıl işlediğini açıklamak, yansıtmak ve öğretmek için retoriğe ihtiyaç vardır (Tindale 2019: 378).

Bunun yanı sıra informal mantıkta her ne kadar diyalektik bir bakış açısına destek artıyor olasa da son yıllarda birçok informal mantıkçı tarafından kabul edilmiş olan diyalektik katmanla ilgili de bir eleştiri yöneltmektedir. Bu eleştiri "Diyalektik katmanın ürünün bir parçası mı yoksa katılımcıların ilk ortaya attıkları argüman sonrası ortaya çıkan bir şey mi?" olduğu sorusu tartışılmaktadır. Bu kapsamda Tindale'a göre diyalektik kısım argümanın çıkarımsal çekirdeğin gelişiminden önce ortaya çıkmaktadır ve bu argümanları değerlendirme biçimini de etkilemektedir (Tindale 2019: 382-384). Geleneksel standart argüman değerlendirmesinden modern argüman anlayışına geçişte retorik bakımından eksik kalındığını özellikle vurgulayan Tindale daha dinamik bir model anlayış için Aristoteles'den yardım almaktadır.

Tindale, ana akım informal mantıkta halen eksik olan şey ancak pozitif bir retorik bakış açısına tam bir bağlılıkla ve daha dinamik bir argüman tanımıyla başlayacağı belirtmektedir (Tindale 2019: 392). Ona argümanı bu dinamikten ayırmak *ürünü üretildiği süreçten etkili bir şekilde koparır ve değerlendirme için bir yere sabitler, tıpkı renkli fakat cansız bir ekrandaki kelebek* gibi. Yani argüman analiz sürecinde, kendi koşulları değerlendirilmeden ve onu üreten duruma ve bu duruma dahil olan katılımcılara yeterince saygı gösterilmeden yapılmaktadır (Tindale 2019: 394).

Tindale, argümanın canlı bir süreç olmasını Aristoteles'in potansiyelite ve aktüelite terimleriyle kurduğu analogi ile aktarmaktadır. Argüman canlı bir süreçtir, potansiyeli olan bir mesajın aktif hale getirilmesidir. Aristoteles'in **potansiyelite** (dunamis) ve **aktüelite** (energeia) terimlerini anlatışı şu şekildedir: İlk aktivasyon, potansiyel taşıyan bir beden ruhudur. İkinci aktivasyon, bu ilk potansiyelin bir dışavurumudur (Tindale 2019: 394). Buna göre argümantasyon söz konusu olduğunda ilk aktivasyon, bir argüman içindeki öncülden sonuca doğru giden harekette elde edilir. İkinci aktivasyon, sunulan fikirleri alma aşamasında yani karşı tarafta gerçekleşir. O halde, bir söylem türü olarak bir argümanın hem bir örgütlenme hem de bir yayma olduğu görülmektedir çünkü fikirler organize edildikten sonra onları ilk dahili olarak öncüllerden sonuca ve sonra harici olarak bir izleyiciye taşınmaktadır (Tindale 2019: 395).

Tindale'ın sunduğu bu bakış açısı, bütüncül bir argüman analizi için birçok faktörün değerlendirmeye katılması gerektiğini açıkça göstermektedir. Özellikle reklam ve medya içerikleri değerlendirilmek istenildiğinde bu süreç, odaklanılması gereken retorik yaklaşımların çoğunda belirttiği üzere karmaşık birçok faktörü içermektedir: Dinleyici (hedef kitle) özellikleri, ikna teknikleri, durumsal bağlamlar vb. faktörler.

2.1.2. Epistemolojik Yaklaşım

İnformel mantık hareketine mensup bazı akademisyenler, gündelik dil argümanlarını değerlendirmede kullanılacak normlar ve standartlar geliştirirken ilhamlarını **epistemoloji** (bilgi kuramı) adı verilen bir felsefe dalından almaktadır. İinformel mantığa epistemolojik açıdan yaklaşmanın arkasındaki temel fikir, diyalog şeklinde gerçekleşen bir argümantasyon sürecinde tarafların epistemik durumunun gelişimine yol açması gerektiği varsayımıdır. Argümanlar sunarak tartışılan bu sürecin sonunda argüman sunanların yeni bilgiler edinmiş olmaları veya hali hazırda sahip oldukları inançlarını daha iyi gerekçelendirmiş olmaları beklenir. Bu şekilde bu yaklaşımın sunduğu bir ideal olarak tarafların inançları gerçeğe uygun hale getirilmiş veya gerçeğe bir adım daha yakınlaştırılmış olacaktır (Eemeren vd. 2014: 394).

Christopher Lumer, gündelik dil argümanlarının epistemolojik teorisini ayrıntılı bir şekilde sunmuştur. Onun bu sunumunda epistemolojik yaklaşımın gündelik dil argümanları değerlendirmesinde nasıl ve niçin gerekli olduğu ortaya konulmaktadır. Lumer'e göre epistemolojik bir argüman teorisi öncelikle iki özellikle karakterize edilebilir: *i) Argümanların standart işlevini, karşı tarafı gerekçelendirilmiş inanca (justified belief) yönlendiren ve rehberlik eden bir önerme olarak almak, ii) Argümanların epistemik işlevi yerine getirmesi için gereken standartları belirlemek.* Lumer'e göre argüman ve argümantasyon arasındaki ayrım, akıl yürütme ve tartışmadır. Argüman bir dizi muhakeme, başka bir ifadeyle göstergeleri gerekçeler ile desteklenmiş bir tezdır. Bunun yanında argümantasyon bu tezin bir sunumu şeklinde gerçekleşen monolojik bir eylemdir. Karşılıklı diyalog şeklindeki tartışmalar ise münazalar (discussion) olarak ifade edilmektedir (Lumer 2005a: 214).

Epistemolojik argüman teorisinin merkezi özelliği **gerekçelendirilmiş inançtır**. Gerekçelendirilmiş inançlar, gerekçelendirilmiş doğru inanç diye tanımlanabilen bilgiyi (episteme) ve rasyonel ancak belirsiz yollarla elde edilmiş yanlış olabilmeye ihtimali olan gerekçelendirilmiş inançları (doksa) içermektedir. Bilgi olmayan gerekçeli inançlar da doğruyu (gerçeği) hedefler ancak güvenmek zorunda kaldıkları sınırlı imkanlar nedeniyle bu hedefe her zaman ulaşamazlar. Gerekçeli inanç, biliş (cognition) ya da bilme işleminin (cognizing) bir sonucudur. Yani belirli epistemolojik standartları karşılayan bir inanç edinme sürecidir ve bu standartlar, söz konusu önermenin gerçekliğinin veya kabul edilebilirliğinin belirli koşullarının karşılanıp karşılanmadığının kontrol edilmesini gerektirmektedir (Lumer 2005a: 215).

Öyleyse epistemoloji Lumer'e göre, rasyonel gerekçelendirme için standartlar sağlayan normatif teori halini alır. Önermenin kabul edilebilirliği her zaman epistemik olarak rasyonel kabul edilebilirlik, yani doğruluk, yüksek olasılık veya gerçeğe benzerlik anlamına gelmektedir (Lumer 2005a: 215). Bunun beraberinde Lumer argümanların standart işlevlerini, argümanların standart girdi ve çıktı ilişkileri üzerinden formalize etmiştir. Argümanların standart girdileri sözel ifadelerin henüz sunulan taz hakkında gerekçelendirilmiş bir inanca sahip olmayan açık fikirli, dikkatli ve detaycı karşı tarafa sunulmasıdır. Argümanların standart çıktısı ise karşı tarafın tezin doğru ve kabul edilebilir olduğuna inanması yani tez hakkında gerekçelendirilmiş inançlar edinmiş olmasıdır. Dolayısıyla burada Lumer, argümanların standart fonksiyonu yani standart girdi ile standart çıktı arasındaki ilişkisini, karşı tarafı gerekçelendirilmiş inanca götürmek veya rasyonel olarak ikna etmek olarak adlandırılmaktadır (Lumer 2005a: 219). Lumer, epistemolojik yaklaşımı haklı çıkarmak için onu diyalektik ve retorik ile kıyaslayarak argümanın epistemik önceliğinin bu diğer yaklaşımlardan önce geldiğini savunur. Öncelikle rasyonel bilişin çekirdeği olan gerekçeli inanç ediniminin zihinsel (içsel) bir süreç olduğunu

söyleyerek argümantasyonun monolojik kısmına vurgu yapmaktadır. Ona göre münazara şeklinde argüman sunumu yapılabilse de prensipte tüm bilişsel süreç, diğer insanların müdahalesinden bağımsız olarak yürütülebilir ve çoğu zaman da gerçekten öyledir. Bilginin ne tür bir gerekçelendirilmiş inanca dönüştürülebileceği ve nasıl dönüştürüleceği zihinsel bir süreçtir. Tartışmalar daha sonra sorular, eleştiriler, karşı iddialar, geri çekilmeler vb. ile genişletilebilir (Lumer 2005a: 217). Görüldüğü üzere münazara şeklindeki tartışmanın varlığından söz edilse de bu diyalektik süreç epistemolojik işleve göre arka planda kalmaktadır. Diğer yandan Lumer'e göre, retorik yaklaşım konuşmacı tarafından savunulan bakış açısında dinleyicinin inancının kurulması veya güçlendirilmesi anlamında, argümantasyon sürecinin standart çıktısını ikna olarak alır. Retorik yaklaşımı kötü sonuçlara yol açtığı için eleştirmektedir. Ona göre retorik hakikat ve bilgi için çabalamadığından, genellikle yanlış inançlara, yani dünyanın nasıl olduğuna dair yönelim bozukluğuna ve dolayısıyla muazzam olumsuz sonuçları olan yanlış kararlara yol açmaktadır (Eemeren vd. 2014: 395).

Epistemolojik bir yaklaşımı benimseyen informal mantıkçılar, iyi bir argüman için standartlar belirlerken diyalektik ve retorikte olduğu gibi tarafların öznel ve öznelarasılık durumlarıyla ilgilenmezler bunun yerine bir dizi nesnel standard geliştirmeyi, yani bir bakış açısı veya argüman olarak işlev gören belirli bir inancın ne zaman haklı bir inanç olarak adlandırılabilirliğine karar vermeyi amaçlamaktadırlar (Eemeren vd. 2014: 396). Bu yaklaşımdaki akademisyenler **sezgisellik** (gnostic), **erişilebilirlik** (prosbatic), **akla yatkınlık** (plausibilistic) ve **güvenilirlik** (responsibilistic) gibi bir takım epistemolojik ilkelere dayanmakta olan iyi argüman standartları sunarlar. Sezgisellik standardı, argümantasyonu sunan değil, karşı taraf ile ilgilidir. Bir argüman S kişisi için ancak ve ancak S argümandaki tüm öncüllerin birleşimine inanmaktaysa, S öncüllerin sonuca uygun şekilde bağlı olduğunu ve S için argümanın çürütülemez olduğunu gerekçelendirmişse o argüman sezgisellik standardını karşılamış ve iyi bir argümandır. Akla yatkınlık standardı, öncüllerle ilgili bir standardı tanımlamaktadır. Makullük, içeriğin epistemik kalitesi ve öncüllerin uygunluğunu ile tanımlanmış olmaktadır. Bu nedenle, akla yatkınlık standardına bazen **yapısal** (structural) standart da denilmektedir. Erişilebilirlik standardı, eldeki epistemik durumun iyileştirilmesine ulaşmakla ilgili bir başka faktöre, yani karşı tarafın öncüllerin doğruluğuna (veya kabul edilebilirliğine) inanması için gereken bilginin erişilebilirliği ve sonucun gerçeğe inanmaya uygunluğuna değinmektedir. Bu standarda bazen **durumsal** (situational) standart da denilmektedir, çünkü bunlar argümantasyonun gerçekleştiği durumla ilgili olarak gerekçeli inancı tanımlamaktadır (Eemeren vd. 2014: 396). Güvenilirlik standardı, argümanı sunan kişinin epistemik sorumluluğunu ele almaktadır (Eemeren vd. 2014: 396-397).

Epistemolojik yaklaşımda bir takım nesnel standartlar geliştirilmiş olsa da argümantatif söylemin değerlendirilmesi için bu standartların kullanımına ve statüsüne ilişkin çeşitli sorunlar bulunmaktadır. Eemeren ilk olarak (2014: 397), sezgisellik ve akla yatkınlık standartlarının bir ürün olarak argümantatif söylemle ilgili olduğunu, güvenilirlik ve ulaşılabilirlik standartlarının ise bir süreç olarak argümantasyonla ilgili olduğunu belirtmektedir. İkinci olarak akademisyenler arasında standartların içeriği konusunda bir anlaşma olmadığından bahsetmektedir. Üçüncü olarak ise argümantatif söylemi değerlendirirken dört tür standart arasından hangisinin kullanılacağı konusunda bir anlaşma olmadığını dile getirmektedir. Dolayısıyla ona göre, argümantatif söylemin nasıl değerlendirileceğine dair tamamlanmış bir teori sağlanması yerine, epistemolojik yaklaşımı temsil eden bu akademisyenlerin, belirli argüman türlerinin değerlendirilmesi için bazı standartlar önermektedirler (Eemeren vd. 2014: 397).

Argüman değerlendirmesi için standartlar önerirken, epistemolojik bir yaklaşım benimseyen akademisyenler, aynı zamanda mantık yanlışları teorisi için de bir düşünce ileri sürmektedirler. Çok genel bir şekilde bakıldığında, mantık yanlışları kötü argümanlardır ve bir argümanın ne zaman kötü argüman olarak adlandırılabilceğine karar vermek için bir argümanın hangi koşullar altında iyi argüman olarak adlandırılabilceğini bilmek gerekmektedir (Eemeren vd. 2014: 397). Bu akademisyenler arasında farklı iyi argümanları standartlarının benimsenmesinin karşılığı olarak farklı mantık yanlışları tanımları benimsenmektedir (Eemeren vd. 2014: 398).

Lumer (2005b: 202), epistemolojik yaklaşıma göre yanlışlık teorisini iyi argümantasyon için *pozitif standartların olumsuz karşılığıdır* demektedir. Epistemolojik yaklaşımındaki farklı mantık yanlışları tanımlarını ise üç maddede özetlemiştir. 1. Fogelin ve Duggan'e göre mantık yanlışlarının gnostik tanımı yanlış veya asılsız inançlar üretmeye yönelik kabul edilemez derecede yüksek bir eğilime sahip olan inançların düzeltilmesi için kullanılan genel prosedürlerdir. 2. Siegel ve Biro, akla yatkınlık bakış açısıyla eleştirerek ve yanlışları alakasız psikolojik özelliklere bağlamaktadırlar. 3. Lumer ise akla yatkınlık ve erişilebilirlik standartlarını benimseneyen bir teori önermektedir. Bu nedenle mantık yanlışlarını da biçimsel argüman geçerliliğini ihlal edenler ve durumsal yeterlilik kuralını ihlal edenler olarak birbirinden ayırmaktadır. Bununla birlikte birçok klasik ve yeni mantık yanlışını onun argümantasyon standartlarının açık ihlalleri sayılmaktadır (Lumer 2005b: 202).

Epistemolojik yaklaşım gerek kendi içerisinde sistematik bir standartlar dizisini takip edememesi gerekse uygulanabilir açık bir değerlendirme sunmaması bakımından oldukça karmaşıktır. Bir bakıma Twitter'ın böyle gerekçelendirilmiş bilgi sunma misyonu da olmadığı için bu tezin mantık yanlışları değerlendirme aşaması için bu yaklaşım uygun olmamaktadır.

2.1.3. Psikolojik Yaklaşım: Höristik ve Yanlılıklar

Psikolojik yaklaşım, argümantasyon tanım, analiz ve değerlendirme amaçlarını konu edinmiş normatif bir argüman teorisi sunmamaktadır. Fakat mantık yanlışları doğası gereği *insanın yanlış akıl yürütmeleri* ile ilgilidir. Psikoloji disiplini içerisinde de *insanın yanlış akıl yürütmeleri* önemli bir çalışma alanıdır. Bu nedenle psikoloji de mantık yanlışları özelinde bir farklı yaklaşımlar sunabilmektedir. Bu yaklaşım son yıllarda özellikle **bilişsel önyargılar** (cognitive bias) ve **höristik** (heuristic) ya da diğer adıyla zihnin kısa yollar özelinde mantık yanlışları ile bağdaştırılabildiğinden burada bahsedilmek istenilmiştir.

Bilişsel önyargı ve höristik kavramı ilk olarak Amos Tversky ve Daniel Kahneman'ın *Belirsizlik Altında Yargı: Kısa Yollar ve Yanlılıklar* adıyla 1974 yılında yayımladıkları makalede ileri sürülmüştür. Kahneman ve Tversky, o güne kadar rasyonel bir canlı olarak kabul edilen ve ancak duygular (sevgi, nefet vb.) nedeniyle bu rasyonellikten saptıklarını kabul eden görüşü derinden sarsmışlardır. Yaptıkları çalışmada normal insanların yaptıkları sistematik hataları belgeleyerek bu hataları düşüncelerin duygular tarafından saptırılması ile değil, insanın bilişsel mekanizmasının tasarımı ile bağdaştırmışlardır (Kahneman 2011: 13). Dahası bu sistemik hatalara yani öngörülebilir yanlılıklara, zihnin kısa yollarının (höristik) sebep olduğunu göstermişlerdir (Kahneman 2011: 12).

Bir karar verme ya da problem çözme aşamasında zihin genellikle istatistik verileri gözden geçirmeye değil, farklı zihinsel kısa yollara başvurmayı tercih etmektedir. Bu da her ne kadar kendinden emin olursa da hataya düşülmesine sebep olur. Farklı zihinsel kısa yollar, zihnin yanlış bir şekilde karar vermesine sebep olur. Örneğin bulunabilirlik kısa yolu, bazı durumlarda insanların bir durumun olasılığını örneklerin akla getirileme rahatlığına göre değerlendirmesidir. Kahneman ve Tversky,

makalelerinde, bulunabilirlik kısa yoluyla ilgili *bir kişinin orta yaşlı insanlarda kalp krizi riskini, kendi tanıdıklarında meydana gelen bu tür olayları hatırlayarak değerlendirebildiği* örneğini vermektedir (Kahneman 2011: 494). Bu çalışma insanın akıl yürütmelerinde sezgisel karar verme sürecinin zihnin kısa yolları kullanarak daha nasıl birçok sistematik hataya düştüğünü göstererek psikoloji dışında birçok farklı uzmanın dikkatini çekmiştir.

Felsefe alanında mantık yanlışlarının analizinde özellikle retorik unsurların kullanıldığı yanlışlarda, karşı tarafın zihinsel kısa yollara açık yanlışlıklarının önem taşıdığı görülmektedir. Bu bağlamda yazılmış bir makale bu konuyu özellikle saman adam yanlışlığı (straw men fallacy) özelinde göstermeye çalışmaktadır. Saman adam yanlışlığı, karşı tarafın pozisyonun makul olmayan, bazen de manipülatif bir şekilde yeniden yorumlanmasını içermektedir. Bu nedenle bu yanlışlık özellikle dinleyicinin yorumlayıcı kaynakları üzerine oynamaktadır ve belirlenmesi için bir meta-dil (veya meta-söylemsel) dikkati gerektirmektedir. Bu noktada Oswald ve Lewinski, karşı tarafın saman adam yanlışlığını, mantıksız ve yanıltıcı bir eleştiri olarak tanımlayamamasından sorumlu olan bilişsel mekanizmayı açıklamaya çalışmıştır (Oswald, Lewinski 2014: 314). Onlara göre saman adam yanlışlığının dinleyici tarafından tanımlanamamasının sebeplerinden biri bu yanlışlıkların retorik olarak etkili olmasıdır (Oswald, Lewinski 2014: 317). Örneğin dinleyici argümanı sunan figürün yetersiz olduğunu göremezse ve argüman sunana güvenirse argümanın geçerliliğini sorgulamak için herhangi bir neden ortaya çıkmadığından, sunulan yanlışlıkla ilgili eleştirel bir değerlendirme yapmadan argümanı kabul edebilir (Oswald, Lewinski 2014: 323).

Diğer yandan hüristik yöntemler, çaba gerektiren diğer yöntemlerin aksine sezgisel bilişsel prosedürlerle ilişkilendirilmektedir. Bu bakımdan hem anlama modülü hem de tartışma modülü, en azından bir dereceye kadar hüristik yöntemleri içerir. Yanlışlık içeren argümanların yanıltıcı etkisi de argüman sürecinin doğası gereği hüristik yöntemleri de barındırdığının bir kanıtı olmaktadır (Oswald, Lewinski 2014: 327). Bu tezin araştırması kapsamında hüristik konusuna daha fazla değinilmeyecek olsa da mantık yanlışlarına bütünsel bir bakış açısı geliştirmede hüristiğin katkısı önem arz etmektedir.

2.1.4. Diyalektik Yaklaşım

Diyalektik'in felsefe ve mantık alanlarında birçok farklı anlamı bulunmaktadır. İnformel mantıkçılar Aristoteles'in izinden giderek diyalektik kavramını **konuşma** ya da **diyalog** kavramlarıyla bağdaştırmaktadır. Genel anlamda bu yaklaşımın temel amacı gündelik dil argümanlarının diyalektik bir pratik içerisinde yürütüldüğünü göstermektir. Argümantasyon teorilerini kapsayan modern *diyalektik* bakış öncelikle kendine formel mantığın biçimsel kurallarını sahiplen **formel diyalektik** bir bakış içerisinde yer bulmuştur. Günümüze yaklaşıldığında ise pragmatik bir bakış açısının daha çok öne çıkarıldığı **pragma diyalektik** bir bakışın öne çıktığı görülmektedir. Bu iki farklı yaklaşımı sırayla açıklamadan önce, argümantasyona diyalektik yaklaşım denildiğinde ne anlaşıldığını açıklamak gerekmektedir. Öncelikle argümantatif söylemin dahil edildiği bir tartışmada olmak, diyalektik bir pratiğin zorunlu bir bileşeni değildir (Eemeren vd 2014: 302). Fakat argümantasyon teoristleri içinde argümantatif söylemlerin yer aldığı diyalektik tartışmalara odaklanmaktadır.

Teknik bir jargon olarak bazı informel mantıkçılar bir süreç olarak argümantasyon ve bir ürün olarak argüman ayrımını yaparken diğerleri bu ayrımı gözetmeksizin iki kelime arasındaki ayrımı bulanıklaştırır ya da bu iki kelimeyle tamamen aynı şeyi kastederler. Örneğin Blair ve Johnsan argümantasyon ve argüman ayrımına bağlı kalarak Aristoteles'çi bir diyalektik yapının varlığını

savunmuşlardır. İlk basımı 1987 yılında yayımlanmış olan *Argümantation as Dialectical (Diyalektik Olarak Argümantasyon)* makalelerinde, geleneksel mantığın standart değerlendirmesinde kullanılan *sağlamlık ve geçerlilik standardına bağlı ve sonucun öncüllerden zorunlu olarak çıkarıldığı bir iyi argüman tanımındaki* problemleri ortaya koymuşlardır. Ardından kendi diyalektik şeklindeki argüman tanımlarının özelliklerden bahsetmişlerdir. Johnson ve Blair'e göre gündelik dil argümantasyonunda bulunması gereken şu dört özelliği sıralamaktadır:

- i. Ürün olarak anlaşılan bir argüman (belirli özelliklere sahip bir dizi önerme), argümantasyon süreci sırasında sürece dahil olan arka plan (background) olmadan tam olarak anlaşılamamaktadır (Johnson, Blair 2014: 86). Bu nedenle argümanın sunulduğu karşı taraf ve karşı tarafın arka planı sürece dahil edilmelidir. Argümantasyon sürecine karşı tarafı dahil etmek açıkça onun bir diyalektik süreç olduğunu da göstermektedir.
- ii. Argümantasyon sürecinde en az iki rol olduğu var sayılmaktadır. Sorgulayan bir rol ve cevap veren diğer rolün varlıkları argümantasyon sürecinin farklı bölümlerinde tek kişide buluşabilir ya da kişilerin rolleri değişebilmektedir (Johnson, Blair 2014: 86). Burada onların argümantasyonunda taraflar argümantasyon sürecinde açıkça bir konuyu destekleyen bir taraf ve o konu hakkında eleştirileri olan şüpheli diğer taraf olarak ayrılmazlar. Taraflar süreç içerisinde rol değiştirebilir fakat yine görülebileceği üzere iki tarafın varlığı şarttır dolayısıyla diyalektik bir sürecin varlığı da açıktır.
- iii. Argümantasyon sürecini başlatan şey sunulan önermeye yöneltilen bir soru ya da şüphedir. Bu aynı zamanda bir argümanın tespit edilmesi ve nerede bir argümantasyon sürecinin varlığından söz edilebileceğinin gösterilmesi için gerekli bir faktördür. Onların görüşüne göre ayrıca bir argümanı değerlendirirken de bu sorulardan yararlanılabilir. Argümantatif söylemde bulunan tarafa eğer argümanı şüpheli önermeler içeriyor ise argümanına daha fazla destek sağlaması için ısrarcı olunur ve eğer bu destek sağlanmıyor ise argüman başarısız sayılır (Johnson, Blair 2014: 86). Burada argümanı yönlendiren faktördür şüphe ve taraflar ancak bu şüphe veya soru sayesinde sürece dahil olarak diyalektik bir argümantasyon süreci başatabilmektedirler.
- iv. Her argümantasyon aslında karşı tarafın (ya da kendisinin) bakış açısını değiştirme aktivitesidir. Sorgulayan taraf sunulan görüşe karşı çıkılabileceğini, karşılık veren taraf da sunulan görüşe karşı çıkılamayacağını göstermeye çalışır. Bu durumda argümantasyonun diyalektik olduğunu söylemek, onu bir insan pratiği, etkileşim sürecinin ürünü şekillendirdiği iki veya daha fazla birey arasındaki bir değiş tokuş olarak tanımlamaktır (Johnson, Blair 2014: 87). Burada argümantasyonu diyalektik bir sürece çeviren şey onun insana özgü bir etkileşim sürecinin parçası olmasından kaynaklanmaktadır. Etkileşim olmadan süreç başlamaz ve yine Blair ve Johnson'a göre argüman, aslında argümantasyon sürecinin bir çıktısı yani ürünü olduğu için bir argüman da oluşturulamamaktadır.

Genel çerçevede diyalog ve insan etkileşimi bağlamında bir tartışma süreci kabul edilen diyalektik argümantasyon kavramı, formel diyalektik ve pragma diyalektik olarak iki farklı perspektifle temellendirilmiştir. Diyalektik yaklaşımın ilk adımı formel olduğu için öncelikle formel diyalektikten bahsedilebilir.

2.1.4.1. Formel Diyalektik Yaklaşım

Charles Hamblin, formel diyalektik kavramını literatüre kazandırmış ve bu kavramı mantık yanlışları üzerinden geliştirmiştir (Eemeren vd. 2014: 348). Temel olarak formellik farklı anlamlarda

kullanılabilmektedir. Hamblin için formellik, *bir sistemin kurallarını belirlemenin a priori yollarını ifade etmektedir*. Hamblin'nin formelliği kapsamında iki farklı formellik anlayışından bahsedilebilir. Birincisi terimlerin dil bilgisi kuralları tarafından titizlikle belirlendiği ve bu terimlerin mantıksal biçimlerine atıfta bulunularak daha fazla kurallar belirlendiği *dilbilimsel anlamda formellik* ve ikincisi kurallara ve sistematik düzenlemeye atıfta bulunan *düzenleyici anlamda formellik* (Eemeren vd. 2014: 302). Bu iki formel yaklaşımın birinci kullanımı yüklem ya da önerme mantığı gibi formel sistemlerin gündelik dil argümanlarına uygulanıp bireysel bir argümantasyon değerlendirmesinde kullanılmasıdır. Ancak bu yaklaşımı benimseyen argümantasyon teorisyenleri, yalnızca argümantasyon durumlarına özel bir ilgi duyan mantıkçılar tarafından tanımlanabilir olacaktır. Gündelik dil argümanları her kesimden insan (akademisyen ya da değil, mantıkçı ya da değil) tarafından oluşturulabilir dolayısıyla her kesimden insanın bu argümanların doğru kullanım şekillerini ya da doğru değerlendirme koşullarını gözetmeye hakkı bulunmalıdır. İkinci formel yaklaşım kullanım şekili doğrudan argümantatif söylemi ve argümantasyon değerlendirmesine yönelik değil, teorik gelişmelere katkıda bulunmak için formel sistemler oluşturulmasıdır (Eemeren vd. 2014: 304).

Bu tarz formel sistemler, diyalektik bir argümantasyon sürecinde uygulanabileceği gibi argümantasyonun taraflarını temsil edebilecek formel bir sistem kurulmasına yardımcı da olabilmektedir. Dahası formel sistemler birçok gündelik dil parçasına da uygulanabilir. Fakat yine argümantasyonu değerlendirecek olan kişi her argümanı verilmiş olan formel sisteme çevirmek zorundadır. Daha sonra da bu sistemin kurallarına uyup uymadığını kontrol etmelidir (Eemeren vd. 2014: 305). Burada çok büyük ve kuralları gündelik dil argümanlarına çevirilebilir, uygun mantık dili olan, bir sistemden bahsedilmektedir. Formel diyalektik yaklaşımına sahip olan çoğu akademisyenin yaptığı ise tam olarak bu değildir. En azından şimdiye kadar bu tarz bütüncül bir formel sistem geliştirilmemiştir.

Bu formel diyalektik sistemlerin çoğulluğu, bize farklı diyalektik etkileşim türleri için çeşitli yönetim biçimleriyle düşünce deneyleri yapabileceğimiz bir kurallar laboratuvarı vermektedir (Eemeren vd. 2014: 306). Argümantasyon değerlendirme çalışmalarında, bu tarz formel sistemlerden farklı şekillerde yararlanılabilir. Fakat bütüncül bir gündelik dil argümantasyonu değerlendirmesinde hiçbir formel sistemin tek başına yeterli olmadığı görülmektedir.

2.1.4.2. Pragma Diyalektik Yaklaşım

Pragma diyalektik yaklaşım, Hollandalı argümantasyon teorisyenleri Frans H. van Eemeren ve Rob Grootendorst tarafından 1970'li yıllardan itibaren geliştirilmiş ve halen geliştirilmeye devam eden bir yaklaşımdır (Eemeren vd. 2014: 516). Bu yaklaşım, argümanların mantıksal yönleriyle ilgili tek yönlü meşguliyetin terk edilmesi gerektiği fikrinden ve mantık yanlışlarının argümantatif söylemler kapsamındaki iletişim sürecini sekteye uğratan yanlış eylemler olarak daha iyi anlaşılabilceği inancından yola çıkmıştır (Eemeren 2001: 157).

Karakteristik olarak pragma diyalektik yaklaşım, söz edimi kuramı ve söylem analizinin *pragmatik* içgörülerini ile eleştirel rasyonelizm ve formel diyalektik yaklaşımından esinlenerek ortaya çıkmıştır (Eemeren vd. 2014: 517). Eemeren ve Grootendorst, argümantasyonun amacını bir fikir farklılığının veya anlaşmazlığın çözümüne katkıda bulunmak olan karmaşık bir söz edimi olarak tanımlar.

Eemeren ve Grootendorst'a göre, diyalektiği eleştirel bakış yaklaşımı kapsamında kabul etmiş diyalektikçiler için ideal **mantıksallık** (reasonableness), yalnızca öznelarası anlaşma normu

tarafından belirlenmez, bu aynı zamanda anlaşmaya geçerli bir şekilde ulaşılması gerektiğine dair dış norma da bağlıdır. Onlara göre tüm argümantasyon bir fikir farklılığını çözmeye çalışan iki taraf arasındaki eleştirel bir tartışmanın parçasıdır. Dolayısıyla mantıksallık, bu amaca ulaşırken uygulanan argüman prosedürlerinin yeterli olup olmadığıdır. Mantıksallık idealinin eleştirel bir tartışmanın prosedürel yürütülmesine bağlanması nedeniyle diyalektik yaklaşım Eemeren ve Grootendorst tarafından **eleştirel-rasyonalist** olarak nitelendirilir. Bununla birlikte diyalektik yaklaşım her argümanın eleştirel bir tartışmanın (açık ya da örtük) bir parçası olduğu ve bu tür bir tartışmanın çeşitli aşamalarında hangi eylemlerin bir fikir farklılığının çözülmesine katkıda bulunabileceğini belirten kurallar sağlamaktadır. Bu prosedürel sözlü alışveriş pragmatik olarak (söz edimsel bir etkileşim olarak) görülürse bu yaklaşıma pragma diyalektik denilebilir. Argümantasyon teoristleri analiz çabalarında, Freudyen analistlere benzer bir şekilde sistematik olarak pratiğin dış görünüşünü kendi ideal modelleriyle ilişkilendirmeyi amaçlamaktadır. Analitik düzeyde, temel soru argümantatif söylemin dikkatin odağını belirleyen ideal model açısından uygun olan tüm bu yönler vurgulanacak şekilde nasıl yeniden yapılandırılabilir (Eemeren, Grootendorst 2016: 16). Bu kapsamda görüş farklılıklarını yeterli bir sonuca ulaştırmada argümantasyonun işlevine yaptığı vurgu nedeniyle diyalektik bir yeniden yapılandırma **çözüm odaklı** (resolution oriented) olarak nitelendirilebilir (Eemeren, Grootendorst 2016: 17).

Bununla birlikte Eemeren ve Grootendorst'un argümantasyonun gelişimi için bu kavramın **dışsallaştırması, işlevselleştirmesi, sosyalleştirmesi ve diyalektikleştirmesi** gerektiğine inanmaktadır. Eemeren ve Grootendorst'un (2016: 19) geliştirdikleri pragma diyalektik yaklaşımda argümantasyonun 4 özelliğini aşağıda gibi açıklamışlardır:

- i. **Dışsallaştırma** (externalization), insanların ne düşündükleri veya inandıkları hakkında spekülasyon yapılması yerine, örtük veya açık olarak dile getirdikleri ifadelerden yola çıkılmasıyla elde edilir. Argümantasyon dışsallaştırılırken, güdüler hakkında gereksiz tahminlerden kaçınılmalıdır. Bunun yerine konuşmacı veya kullanıcının yükümlülüğe girdiği tüm argümantasyon göstergelerinden yararlanılır. Örtük unsurlar yeterli bir yeniden yapılandırmada açık hale getirilebildiği sürece, dil kullanıcıları için bir taahhüt oluşturan her şeyin hesaba katılması için bunlar da kullanılabilir.
- ii. **İşlevselleştirme** (functionalization), argümantatif parçalarının gerçeklikten kopuk mantıksal çıkarımlar olarak ele alınması yerine, gerçek hayattaki konuşma eylemlerinde kullanılan araçsal unsurlar olarak ele alınmasıyla elde edilir. Belirli sözlü ifadelerin kesin rolünü tespit etmek, ancak belirli bağlamsal koşullarda ortaya çıkan söz edimleri olarak kabul etmekle mümkün olabilir. Bir konuşma olayındaki mantıksal çıkarımların her zaman başka bir dil kullanıcılarını ikna etmeye yönelik tartışmacı işleve sahip olması gerekmez. Bunlar bir açıklamanın veya başka bir karmaşık söz ediminin parçası olabilirler. Ayrıca, hiçbir mantıksal çıkarımın yapılmadığı bir söz edimi, kurucu bir rol oynayabilir.
- iii. **Sosyalleşme** (socialization), argümantasyonun tek bir dil kullanıcısının akıl yürütme ürünü olarak ele alınması yerine, iki veya daha fazla dil kullanıcısı arasındaki etkileşimsel sürecin bir parçası olarak ele alınmasıyla elde edilir. Argümantasyon, monolog bir ürün olarak ele alınırsa belirli bir bakış açısını (stand point) kabul ettirme etkisi yadsınmış olur.
- iv. **Diyalektikleştirme** (dialectification), argümantasyona eleştirel bir rakibi ikna etmek için değil, rasyonel bir araç olarak davranılmasıyla elde edilir. Anlaşmazlık, nasıl olursa olsun sona

endirilmemeli, iyi düzenlenmiş bir eleştirel tartışmada rasyonel bir yargıcın şüphelerinin metodik olarak üstesinden gelinerek çözümlenmelidir.

Pragma diyalektik yaklaşım, gündelik dil argümanları kapsamında faydalı bir uygulama geliştirmek için normatif kurallar sağlayan bir teori olma amacı taşımaktadır. Bu argümantasyon teorisinde, argümanın görünüşte dünya dışı idealini telafi etmek için tartışmacı söylemle uğraşırken çeşitli gerçek yaşam komplikasyonlarına özel olarak dikkat gösterilir (Eemeren, Grootendorst 2016: 21). Eemeren ve Grootendorst'un betimsel ve normatif yönlerin sistematik olarak birleştirildiği pragma diyalektik yaklaşımlı argümantasyon teorilerinde, **diyalektik yön** bir tartışmada prosedürel bir eylem alışverişi yoluyla bir fikir farklılığını çözmeye çalışan iki taraftan oluşmaktadır. **Pragmatik yön** ise tartışmadaki eylemlerin söz edimleri olarak betimlenmesiyle elde edilir (Eemeren, Grootendorst 2016: 19).

Eemeren, argüman teorilerinin yeterince uygulanabilir olmasına birçok açıdan dikkat etmektedir. Bu nedenle herhangi bir karışıklığa sebebiyet vermemek adına argümantasyonun açık bir tanımını verir. Bu tanımda Eemeren'in gündelik dildeki argümantasyon kelimesine yakın (tartışma anlamında) bir tanım vermeye özellikle dikkat ettiği görülür. Gündelik dildeki tanıma bağlı kalmaya çalışırken teorisel bağlamı unutmamış ve argümantasyona atfettiği teorisel özellikleri de tanıma eklemiştir. Bu durumda argümantasyon şöyle tanımlanmıştır:

“Argümantasyon, bir bakış açısında ifade edilen önermeyi haklı çıkaran veya reddeden bir dizi önerme ileri sürerek, makul bir eleştirmeni bu bakış açısının kabul edilebilirliğine ikna etmeyi amaçlayan sözlü, sosyal ve rasyonel bir faaliyettir” (Eemeren vd. 2004: 1).

Argümantasyon'un bu tanımında görüldüğü üzere bakış açısı sunmak ve sunulan bakış açısına önermeler sunarak karşı tarafı ikna etmek argümantasyonun temel belirleyicisidir. İnsanlar her zaman başka insanları neye inanacakları, ne düşünecekleri veya ne yapacakları konusunda kendi görüşlerine ikna etmek için argümantasyonu kullanmışlardır. Bu nedenle Eemeren ve Grootendorst argümantasyon üretimi ve değerlendirmesi için teorik bir temel oluşturmanın birincil bir öneme sahip olduğunu düşünmüşlerdir (Eemeren vd. 2014: 518). Günümüzde kullanımı oldukça yaygınlaşan internet tabanlı sosyal medya mecraları belki de bu tarz gündelik dil argümantasyonlarını tarihte hiç olmadığı kadar öne çıkarmıştır. Günümüzde insanlar kimin neye inanacağı, düşüneceği ve yapacağı ile ilgili bakış açılarını çoğu zaman bu sosyal medya mecralarında bir argümantasyon süreci başlatarak özgürce ifade edebilmektedir. Bu bağlamda bu ifadelerin değerlendirilmesinde Eemeren ve Grootendorst'un Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi de önem kazanmaktadır.

2.2. Gündelik Dil Argümanlarının Tespit Edilmesi İçin Temel Araçlar

Gündelik dil argümanları kapsamındaki argümantasyon teorileri, argümanların uzun ve kısa metinlerde ya da sesli herhangi bir diyalog içerisinde tespit edilerek değerlendirilmesi için bazı araçlar oluşturmayı amaçlarlar. Bu teorilerin oluşturdukları tespit ve değerlendirme araçlarının çoğunluğu mantık bilimi temelindeki kavram ve ilkelerle ilişkilidir.

Bu kapsamda öncelikle klasik mantık kökenli kavramlardan bahsedilmiş sonrasında bu kavramları temellendiren akıl yürütme ilkeleri açıklanmıştır. Klasik mantığın akıl yürütme ilkelerine ek olarak modern mantığın yeter-sebep ilkesi açıklanarak günümüz informel mantığını kapsayıcılığı ortaya koyulmuştur. Daha sonra akıl yürütme kavramından ve farklı türlerinden bahsedilerek akıl yürütmelerin argümantasyon sürecine etkisinden bahsedilmiştir.

2.2.1. Klasik Mantık Kökenli Kavramlar

Mantık yanlışları değerlendirilirken, sözsel düzgün düşünme ilkelerini ortaya koyan klasik mantık kapsamındaki temel bazı kavramları bilmek gerekebilir çünkü klasik mantık, özünde gündelik iletişimimizde ortaya koyduğumuz *düşünme yöntemlerini ve ilkelerini de içermekte ve iletişim biçimimize yön vermektedir* (Çüçen 2018: 14). Bu tezin konusu olan gündelik dil argümanlarındaki mantık yanlışları, klasik mantığın salt formel yaklaşımdan daha çok informel mantık yaklaşımını kullandığı için detaylı bir klasik mantığa dayalı formel mantık kuralları açıklamasına gerek duymaz. Fakat mantığın hangi yaklaşımı olursa olsun klasik mantığa ait temel kavramlar kendinden sonraki mantık çalışmalarının temel kavramları olması dolayısıyla önem taşır. Mantık biliminin aşağıdaki tanımı onun klasik kökenli kavramlarının bir özeti gibidir.

“Mantık, önermelerin tutarlılığı ile çıkarımların geçerliliğini belirleyen kuralları konu edinen bilimdir” (Grünberg vd. 2003: 85).

Bu tanımda olduğu gibi klasik mantıkta şu temel kavramlardan oldukça söz edildiği görülmektedir: **önermeler, önermelerin tutarlılığı, çıkarımlar ve çıkarımların geçerliliği**. Çıkarımların geçerliliği burada kalsik mantıktaki dedüktif çıkarımlar ile bağlantılıdır. Bazı mantık yanlışları kitaplarında formel mantık yanlışlıkları olarak sınıflandırılan yanlışlıklar, doğrudan bu türden bir geçerlilik kurallarının ihlaliyle alakalıdır.

2.2.1.1. Önerme, Çıkarım ve Geçerliliği

Önerme, çıkarım ve geçerliliği klasik formel mantığın kurucu sayılan Aristoteles’in tasım (kıyas) mantığının temel kavramlarıdır. Önerme, *en az iki terimle yapılan, doğru ya da yanlış olması gereken* sözdür (Öner 1986: 45). Bir ifadenin önerme olabilmesi için onun bir doğruluk değerine sahip olması zorunludur. Bu doğruluk değeri, klasik *iki değerli mantıkta ya doğru (D) ya da yanlış (Y)* olmalıdır (Grünberg vd. 2003: 41). Bu doğruluk değerinin yalnızca iki değer alabilmesi, Aristoteles’in tanımladığı akıl yürütme ilkeleri ile bağlantılıdır.

Önerme, iddia ve yargı bildiren bir tümce türüdür. Dahası, bir tümceye önerme diyebilmek için mutlaka **özne, yüklem ve kopul** (özne ile yüklemi birbirine bağlayan, özneye bir iş ve nitelik yükleyen dilbilimsel ek) parçalarını içermesi gerekmektedir (Özlem 2019: 139). Bir ifadenin yargı bildirmesi özellikle **-dır** kopulasının eklenmesine bağlıdır. Tümcedeki işlevi oldukça güçlü olan -dır kopulası birbirinden ilişkisiz varlıklar ve durumları birbirine bağlayarak cümleyi sonlandırır (Işıklı 2021: 96). Örnek vermek gerekirse “Ali ata bak.” ile “Ali ata bakmıştır.” tümceleri arasındaki fark gösterilebilir. Bu tümcelerdeli Ali ile at arasında bir ilişkilendirme yapmak için -dır kopulasına (bu -dır eki, sözcüğün ses uyumuna göre **-tır, -dur, -dür** gibi ses dönüşümlerini içerebilir) ihtiyaç vardır. Aksi halde Ali ile at arasında kurulmak istenen ilişki kurulamamış olur. Dil ile mantık arasındaki ilişkinin başlangıç noktası tam olarak burada başlar. Kısaca sözcüklerin terime dönüşmesi için terimlerin özne, öznenin gerçekleştirdiği yüklem ve özneye yüklemi bağlayan kopul olarak işlev kazanması gerekir. Bunun yanı sıra örnekteki “Ali ata bak.” tümcesi bir önerme değildir çünkü her ne kadar bir özne ile yükleme sahip olsa da kopul içermez. Bir önerme olabilmesi için bu tümcenin “Ali ata bakmıştır.” şeklinde verilmesi

gerekir. Burada Ali'nin ata bakıp bakmadığı artık bir araştırma konusu yapılabilir ve bir doğruluk değeri atfedilebilir.

Çıkarımlardan bahsetmeden önce bir konuya açıklık getirilmelidir. Bir önermenin epistemik doğruluğu ile mantıksal doğruluğu birbirinden farklıdır. Bu anlamda klasik mantık, önermelerin doğruluğu ya da yanlışlığını araştıran değil, bu önermelerle kurulmuş çıkarımların doğru ya da yanlışlığını araştıran alandır. Klasik mantıkta çıkarımlardan bahsediliyor ise genellikle dedüktif (tumdengelimli) akıl yürütme türünden bahsediliyor demektir. Çünkü klasik mantıkta iki öncül ve bir sonuçtan oluşan kategorik kıyas (tasım ya da sillogizm) çıkarımın en iyi örneği sayılır ve başlıca konusudur (Özlem 2019: 190).

Çıkarımların geçerliliği klasik formel mantıkta **geçerli** (validity) ve **sağlam** (soundness) nitelikleriyle tanımlanır. Tamamen çıkarımın biçimiyle ilgili olan bu değerlendirmede eğer sonuç öncüllerden zorunlu olarak çıkıyorsa geçerli (valid) sayılır. Çıkarım hem geçerli hem de öncülleri ve sonucu doğruysa sağlamdır (Grünberg, vd. 2003: 52-108). Burada dikkat edilmesi gereken önemli fark, bir çıkarımın geçersiz ise sağlam da olamayacağıdır. Bunun yanında geçerli olup da sağlam olmayan çıkarımlar olabilir. Aşağıdaki tablolarda iki öncül ve bir sonuçtan oluşan basit kıyas örnekleri verilmiştir. Bu örneklerde geçerlilik ve sağlamlık ilişkisi daha net şekilde gözlemlenebilir.

Tablo 3: Geçerli ve Sağlam Çıkarım

1.Öncül	<i>Bütün kuşlar uçar.</i>
2.Öncül	<i>Karga da bir kuştur.</i>
Sonuç	<i>O halde, kargalar da uçar.</i>

Tablo 3: Geçersiz ve Sağlam Olmayan Çıkarım

1.Öncül	<i>Bütün kuşlar uçar.</i>
2.Öncül	<i>Karga da bir kuştur.</i>
Sonuç	<i>O halde, kargalar pasaport sahibidir.</i>

Tablo 3: Geçerli ve Sağlam Olmayan Çıkarım

1.Öncül	<i>Bütün insanlar uçar.</i>
2.Öncül	<i>Ahmet de bir insandır.</i>
Sonuç	<i>O halde, Ahmet de uçar.</i>

Kaynak: Uyar 2020: 230.

Tablo 1’de sonuç öncüllerden zorunlu olarak çıktığı için geçerlidir. Hem geçerli hem de öncül ve sonuçları doğru olduğu için de çıkarım sağlamdır. Bir çıkarımın geçersiz olması için Tablo 2’deki gibi öncüllerden sonuca zorunlu olarak varılamıyor olması gerekmektedir. Sonucun öncüllerinden zorunlu olarak çıktığı fakat öncül ve sonuçların yanlış olduğu Tablo 3’de ise çıkarım geçerli olsa da sağlam değildir. Burada verilmiş olan bu örnekler klasik mantığın geçerlilik kuralıyla ilgili bir detay içermez. Klasik mantıkta önermelerin geçerliliği, önerme türlerinin birbiriyle ilişkileri, karşıtları ve altıkları gibi birçok biçimsel kurallar sistemini içinde barındıran formel mantık sistemidir.

Klasik formel mantığın sağlamlık ve geçerlilik değerlendirme yöntemi hem dedüktif akıl yürütmelerle sınırlanması hem de gündelik dil argümanlarına pek uygulanamaması dolayısıyla günümüz argümantasyon teorisyenleri ve informel mantıkçıları tarafından terk edilmiş yöntemlerdir. Bununla birlikte yeni gündelik dil argümantasyonu yöntemleri yoktan var olmamıştır klasik mantığın hem formel hem de formel olmayan (diyalektik, retorik gibi) kavramları ve yöntemleri ışığında adım adım geliştirilmiştir.

2.2.2. Akıl İlkeleri

Üç temel akıl ilkesi şunlardır: **özdeşlik ilkesi**, **çelişmezlik ilkesi** ve **üçüncü şıkkın imkansızlığı**. Düşünme faaliyeti gerçekliğin açıklaması konusuna girdiğinde ise bu ilkelere **yeter sebep ilkesi** ve bu ilkenin türevleri olan **nedensellik ve gayelilik ilkeleri** eşlik eder (Öner 1986: 3). Üç temel ilke aslında Aristoteles’e ait akıl ilkeleri olup onun tüm mantık sisteminin temel ilkeleri görevini üstlenmektedir. Bir başka deyişle klasik mantıkta bu üç temel ilke önerme ve önermelerden çıkarılan sonuçlar için temel dayanaklardır (Özlem 2019: 48). Bu ilkelerin bir özelliği de zamana, mekana ve insan ırkına bağlı olmaksızın doğru düşünmenin ve doğru iletişimin temelidirler (Çüçen 2018: 26). Üç temel mantık ilkesi ve buna ek olarak yeter-sebeup ilkesinin özellikleri aşağıda açıklanmaktadır.

i. Özdeşlik İlkesi

Özdeşlik ilkesi (identity principle), klasik mantık kitaplarında “Bir şey ne ise o’dur.” ya da “A, A’dır.” şeklinde tanımlanmaktadır (Öner 1986: 3, Çüçen 2018: 26, Özlem 2019: 50). Bir şeyin kendisi olması olarak da ifade edilen bu ilke, benzerlik ve eşitlik kavramlarının dışında tutulur (Özlem 2019: 49). Mantıkta bir şey ancak öncelikle kendisi olarak kabul edilirse onunla kurulan önermelerden tutarlı bir sonuca varılabilir. Aristoteles, bu ilkeyle bağlantı olarak bir konu nasıl incelenirse incelensin olumlanması (doğrulanması) ya da olumsuzlanması (yanlışlanması) tektir diyerek bir kelimenin kendisinden başka bir şeye uyarlanması halinde onayın da reddin de tek olmayacağını ve bu şekilde oluşturulan bir önermenin mutlaka anlamsız ya da çok anlamlı olacağını söyler (Aristoteles 2017: 69). Özdeşlik ilkesi, yeni bir bilgi üretmemesine karşın önermelerin tutarlılığı ve doğru akıl yürütme için oldukça önemli bir ilke sayılmaktadır (Çüçen 2018: 27). Çünkü önermelerin tutarlı olması, onların başlangıçta kabul edildiği anlamıyla kabul edilmesiyle mümkün olur. Özdeşlik ilkesi sembolik mantıkta “ $A \rightarrow A$ ” şeklinde sembolleştirilir.

ii. Çelişmezlik İlkesi

Çelişmezlik ilkesi (principle of non-contradiction), klasik mantık kitaplarında “Bir şey hem kendisi hem de kendisinden başka bir şey olmaz!” şeklinde ifade edilmektedir (Öner 1986: 3, Çüçen 2018: 28, Özlem 2019: 56). Bu akıl ilkesi, mantıkta bir önermenin kendisinden başka bir şey olamayacağını ifade ederek aynı önermenin aynı anda hem doğru hem de yanlış olamayacağını söylemektedir (Çüçen 2018: 28). Aristoteles, bir önermenin aynı anda hem olumsuz ve olumlu olmasının çelişki olduğunu ifade ederek

çelişkili önermeler için şu iki örneği vermiştir: “Her insan adildir.”, “Hiçbir insan adil değildir.” (Aristoteles 2017: 68). Bu örnekten görüleceği üzere önermenin akıl ilkelerine uyması ve çelişik olmaması için özne hakkındaki yargının ya olumlu ya da olumsuz olarak kabul edilmesi gerekir. Aksi durumda, bir önermede aynı şey için olumlu, bir diğer önermede aynı şey için olumsuz öncüller sunarak akıl ilkelerine aykırı bir sonuç elde edilmiş olur. Çelişmezlik ilkesi sembolik mantıkta “ $\sim (A \wedge \sim A)$ ” olarak sembolleştirilir.

iii. Üçüncü Halin İmkansızlığı İlkesi

Orta terimin dışlanması (excluded middle) olarak da adlandırılan bu ilke klasik mantıkta “Bir şey ya vardır ya da yoktur, bunun dışında üçüncü bir hal alamaz.” şeklinde ifade edilmektedir (Özlem 2019: 75). Mantık açısından bir önermenin ya doğru ya da yanlış olacağı ve bunun dışında başka bir değer almasının olanaksız olduğunu gösteren akıl ilkesidir (Çüçen 2018: 30). Bu ilke mantıkta iki değerli mantığın oluşmasına sebep olmuştur (doğru ya da yanlış, kapalı ya da açık, 1 ya da 0 vb.) ve sonradan başka değerler tanımlamanın mümkün olabileceğini düşünen mantıkçılar tarafından reddedilmiştir. Üçüncü halin imkansızlığı ilkesi sembolik mantıkta “ $(A \vee \sim A)$ ” olarak sembolleştirilir.

iv. Yeter-Sebeplilik İlkesi

Aristoteles’in üç temel akıl yürütme ilkesinden sonra gelen yeter-sebeplilik ilkesi ancak sembolik dünyadaki formel mantığın akıl yürütme davranışının ötesine geçilerek, gerçek dünyadaki gerçekliğin sorgulanması ile ortaya çıkmaktadır (Öner 1986: 3). Yeter-sebeplilik ilkesi, *her varlığın gerçekliğini ya da her önermenin doğruluğunu kanıtlayan yeterli bir sebebin olduğunu ilere sürerek varlığın gerçekliği ve önermenin doğruluğu için bir sebep göstermeyi zorunlu* kılar. 18. Yüzyılda Leibniz tarafından geliştirilmiş bu ilke, diğer üç temel akıl ilkesinden bağımsızlığı ve temelde bir varlık ilkesi olması nedenlerinden dolayı bazı mantıkçılar tarafından bir akıl ilkesi olarak dahi değerlendirilmediği görülmektedir (Çüçen 2018: 32). Bu ilkenin, akıl yürütmelerimizde kullandığımız önemli bir akıl ilkesi olduğunu savunan Leibnize göre ise yeterli zemin (yeterli sebep) olmadan hiçbir olgunun ve hiçbir beyanın doğruluğuna hükmedemeyiz (Leibniz 2020: 23). Dolayısıyla o ve onun gibi bu ilkeyi bir mantık ilkesi sayan mantıkçılar için önermenin doğruluğuna karar vermek için mutlaka yeterli sebep olmalıdır. Ayrıca, bu akıl ilkesinin diğerlerinden bir diğer farkı da modern mantıkta sembolik olarak ifadesin pek mümkün olmamasıdır. Bununla birlikte mantık yanlışlarının gündelik dil argümanları içerisinde değerlendirmesinde birçok argümanın bu ilkeyi yerine getirmemesi (yeterli sebep sunamaması) nedeniyle yanlış sayılmaktadır. Argümantasyon teorilerinin çoğunda da aynı şekilde argüman sunan tarafların sebeplerinin yetersiz, uyumsuz ya da alakasız olması nedeniyle iyi argüman sayılmadığı görülür.

Akıl yürütmenin temel ilkerinden bahsedildikten sonra akıl yürütme türleri açıklanmıştır. Argümantasyon teorilerinde herhangi bir argüman analiz ve değerlendirme yönteminin normatif çıktıları genellikle hangi türden akıl yürütmeleri kapsadığıyla birlikte verilir. Dolayısıyla farklı argüman türlerini biliyor olmak bu teorilerin daha geniş bir çerçeveden anlaşılmasını sağlamaktadır.

2.2.3. Akıl Yürütme Türleri

Klasik mantık’da akıl yürütme türleri temel olarak üçe ayırmaktadır: Dedüktif (tümdengelim), indüktif (tümevarım) ve analogi türünden akıl yürütmeler. Fakat modern mantık kapsamında hem modern formel (sembolik) hem de informel mantık alanında bu üç temel akıl yürütmenin yanında birçok farklı akıl yürütme türünün tanımlandığına da rastlanmaktadır. Klasik mantık kapsamında akıl yürütme en az iki

düşünce arasında bu düşüncelerden birinin diğerinin kanıtlayıcı olarak ele alınıp sonuca ulaşılmasıdır (Özlem 2019: 30). Öncelikle aşağıda bu türden yani akıl yürütmeler sıralanmaktadır.

i. Dedüktif (Tümdengelim)

Klasik formel mantık bağlamında dedüktif akıl yürütme, doğru öncüllerden zorunlu olarak doğru tümel ya da tikel sonuç çıkartma işlemi olarak tanımlanmaktadır. Bu türden akıl yürütmeler *genelden genele ya da genelden özele doğru* yürütülmektedir (Çüçen 2018: 20).

Tablo 4: Geçerli ve Sağlam Dedüktif Akıl Yürütme

1.Öncül	<i>Bütün insanlar ölümlüdür.</i>
2.Öncül	<i>Sokrates insandır.</i>
Sonuç	<i>O halde, Sokrates ölümlüdür.</i>

Kaynak: Çüçen 2018: 20.

Dedüktif ya da tümdengelimli akıl yürütme *deneye başvurmada*n çıkarımlar yapan düşünme biçimidir (Akarsu 2019: 180). Gerçek hayatta çoğu zaman doğruluğu kontrol edilmeyen ya da şüpheyile sorgulanmamış öncüllerle yapılan dedüktif çıkarımlar yanlış bilginin doğmasına ve bazen de yayılmasına neden olabilir. Bu nedenle gündelik dil pratiği içerisinde bu türden bir akıl yürütmeye rastlanıldığında çıkarımın geçerliliğinin yanında öncüllerin doğruluğuna da bakılması gerekmektedir.

ii. İndüktif (Tümevarım)

Klasik formel mantık bağlamında indüktif akıl yürütme, özel ya da tekil önermelerden genel ya da tümel önermelere doğru varılması işlemi olarak tanımlanmaktadır (Çüçen 2018: 22). İndüktif akıl yürütmede *tek tek olgulardan genel önermelere* varılır (Akarsu 2019: 180). Aşağıdaki tabloda bu türden bir akıl yürütmenin örneği verilmiştir.

Tablo 5: İndüktif Akıl Yürütme

1.Olgu	<i>Gözlediğim birinci cisim yere düştü.</i>
2.Olgu	<i>Gözlediğim ikinci cisim yere düştü.</i>
3.Olgu	<i>Gözlediğim üçüncü cisim yere düştü.</i>
4.Olgu	<i>Gözlediğim son cisim de yere düştü.</i>
Sonuç	<i>O halde, bütün cisimler yere düşer.</i>

Kaynak: Çüçen 2018: 23.

Bu türden indüktif çıkarımlara gerçek hayatta akademik ya da bilimsel alanlarda rastlanmaktadır. Gözlem ve deney bilim dünyasının doğruluğu kanıtlanamamış olguları açıklama şeklidir.

iii. Analoji

Analoji her ne kadar dedüktif ya da indüktif akıl yürütmelere benziyor gibi gözükse de ortak olan özelliklerden ya da benzerliklerden yola çıkılarak yapılan bir akıl yürütme şeklidir (Çüçen 2018: 23). Bu nedenle **benzeşim** olarak da adlandırılmaktadır. Bu akıl yürütmede *belirli noktalardaki*

benzerliklerden başka noktalarda da benzer ya da eşit olduklarını çıkarma işlemi vardır (Akarsu 2019: 33). Aşağıdaki tabloda verilen örnek benzeşim yoluyla nasıl akıl yürütüldüğünü göstermektedir.

Tablo 6: Analogik Akıl Yürütme

<i>İngilizler ve İskandinavlar Kuzey Avrupalıdır.</i>
<i>İngilizler soğukkanlıdır.</i>
<i>O halde, İskandinavlar da soğukkanlı olmalı.</i>

Kaynak: Çüçen 2018: 23.

Bu örnekteki çıkarımın doğru olma ihtimali ve olmama ihtimali birbirine eşittir. Eğer olgusal ya da durumsal kanıtlar çoğalırsa indüktif doğru bir sonuca varabilir ya da ilk öncülün doğru olarak kabul edilebileceği başka bir örnekte dedüktif doğru bir sonuca varılabilir. Bu nedenle analogik akıl yürütmelerin hem dedüktif hem de indüktif bir yanının olduğu ama ikisi de olmadığı söylenebilir. Sıralanmış olan diğer çıkarım türleri klasik mantık kapsamında ele alınmayan ama modern mantık içerisinde yer alan akıl yürütmelerden bazılarıdır.

iv. Abdüktif

Abdüktif (abductive) akıl yürütme, 19.yy'da Amerika'lı felsefeci Charles Sanders Peirce tarafından formüle edilen bir akıl yürütme biçimidir. Peirce, bilimsel yöntem teorisinin bir parçası olarak 1860-1890 yılları arasındaki makalelerinde akıl yürütmeleri üç sınıfa ayırmıştır: Dedüktif, indüktif ve hipotetik (varsayımsal) (Hilpinen 2004: 644). 1900'lü yıllardan sonra da hipotetik olarak adlandırdığı akıl yürütmelerden abdüktif akıl yürütmeler olarak bahsetmeye başlamıştır (Hilpinen 2004: 647).

Abdüktif akıl yürütme, *öncülleri mevcut kanıtları oluşturan ve sonucu, kanıtları en iyi neyin açıkladığına ilişkin bir hipotezi içeren akıl yürütme* şeklindedir (Cook 2009: 4). Abdüktif akıl yürütmeye eldeki verilerle en iyi açıklama yapılmaya çalışılır. Bu nedenle *en iyi açıklamaya yönelik çıkarım ya da geriye dönük çıkarım* olarak da adlandırıldığı olur. Bu türden akıl yürütmelere gündelik dil argümanlarında rastlanabildiği kadar hukuk, arkeoloji, tarih, edebiyat, bilimsel teorileştirme ve tıbbi teşhis gibi birçok alanda daha rastlanabilir. Aşağıdaki tabloda Govier, abdüktif bir akıl yürütmenin tıbbi teşhislerde nasıl işlediğini örneklemiştir (Govier 2014: 298).

Tablo 7: Abdüktif Akıl Yürütme

<i>Hastanın hafif ateşi çıkmış ve vücudunun her yerinde kırmızı noktalar var.</i>
<i>Bu hastanın hafif ateşi çıkmasının ve vücudunun her yerinde kırmızı benekler olmasının açıklaması kızamık olması olabilir.</i>
<i>Bu hastanın kızamık olması, hafif ateşinin ve vücudunun her yerinde kırmızı lekelerin olmasının en iyi açıklamasıdır.</i>
<i>O halde, muhtemelen bu hastada kızamıktır.</i>

Kaynak: Govier 2014: 299.

Bu örnekte hasta doktora gelerek kendi semptomlarından bahsetmiştir ve doktor da bu semptomlardan (eledeki kanıtlardan) yola çıkarak en iyi açıklamaya çalışmıştır (hipotezini oluşturmuştur). Bu örnekte belki çok hızlı karar verilmiş bir hipotez olduğu düşünülebilir fakat mevcut tıp dünyasında birçok hastalığın semptomu çok iyi bilinmektedir bu nedenle de doktorun hipotezi aslında oldukça güvenilir sayılabilir (Govier 2014: 299). Bununla birlikte çıkarımın yapısından da sezilebileceği üzere aslında abdükatif çıkarımların şekilleri indüktif çıkarımları anımsatmaktadır. Aralarındaki en belirgin fark ise birinde deneye dayalı, olguların diğerinde ise mevcut olguların öncül yerine geçmesidir.

v. Diyalektik

Diyalektik kelime olarak eski Yunan dilinde, iki kişinin konuşması anlamına gelmektedir. Fakat bu kelimeye tarih içerisinde birçok farklı anlam atfedilmiştir. Klasik formel mantıkta, herkesce kabul edilebilir formel bir ifadeye dönüştürülemediği için diyalektiğin mantığın alanı dışında tutulduğu da olur. Çünkü formel mantıkta çıkarımlar mekanik bir ispat aracıdır ve diyalekt böyle sabit tek yoldan elde edilebilir mekanik bir çıkarım şekli değildir (Ural 2017: 175-179).

Bunun yanı sıra argümantasyonu diyalektik bir süreç olarak gören argümantasyon teorisyenleri genellikle Hegel'den miras kalan bir diyalektik anlayışına sahiptirler. Hegel'in diyalektik için geliştirdiği üçlü yöntem şunlardan oluşur: Tez (sav), antitez (karşısav) ve sentez (birleşim). Sentezde birbirine karşı olan şeyler birleşir ve birbiriyle uzlaşırlar (Akarsu 2019: 78). Pragma diyalektik yaklaşım bu tanıma benzer şekilde argümantasyon sürecindeki tarafları uzlaşım amacı olan taraflar olarak ortaya koymaktadır. Eemeren ve Grootendorst'un argümantasyon yaklaşımında, bakış açısını sunan destekçi taraf (savı sunan) ve bu bakış açısına şüpheyle yaklaşarak bu bakış açısını sorgulayan (bazen anti tez sunar ama şart değil) karşıt tarafın diyalektik bir sürecin ardından ideal olarak uzlaşım sağlamaları beklenir.

vi. Feshedilebilirlik

Feshedilebilirlik (defeasibility), mantıkta ve hukuk alanlarında yenilmiş, sonlandırılmış, iptal edilmiş ve geçersiz kılınmış özelliğine sahip olunmasıyla bağdaştırılmaktadır. Feshedilebilir bir akıl yürütme, *ileri sunulan önermeler (askine yeni bir önerme sunulmadıkça ya da yeni bir bilgi gelmedikçe) sonucunda varılan yeni önermelerdir*. Feshedilebilir akıl yürütmeleri argümantasyon teorisi kapsamında ilk ortaya koyan kişi Stephen Toulmin'dır. Toulmin'ın sunduğu argüman modeli hukuksal temelli bir modeldir ve feshedilebilirlik özelliği taşımaktadır (Kamer 2016: 247-251).

Bunun dışında günümüze yaklaşmak gerekirse feshedilebilir akıl yürütme, informel mantık alanında birçok çalışma sunmuş Douglas Walton'ın argüman şemaları yönteminde de kullanmıştır. Walton'a göre feshedilebilir bir argüman, sonucun geçici olarak kabul edildiği ve yeni kanıtlar ışığında geri çekilmesi gereken argümandır. Genellikle hukuksal ve etiksel akıl yürütmelerde yer alan bu akıl yürütme biçimi bilimsel alanlarda özellikle keşif ve araştırma aşamalarında kullanılmaktadır. Bu akıl yürütmeye örnek olarak hukuktaki **masumiyet karinesi** kavramı gösterilebilir. Uluslararası bir hukuk kavramı olan masumiyet karinesi'ne göre bir kişi suçu ispatlanana kadar masumdur. Ancak yeni kanıtlar neticesinde suçlu olduğu ispatlanırsa suçsuzluk sonucu değiştirilir. Bununla birlikte Walton, feshedilebilir akıl yürütmenin yaygın biçimlerinin uzun zamandır informel mantık yanlışları olarak kategorize edildiğini ve bu şekilde ifade edilen mantık yanlışlarının daha dikkatli incelendiğinde makul argümanlar olduğunu savunmuştur. Ona göre, bu türden informel mantık yanlışları makul fakat doğası gereği feshedilebilirlerdir (Walton vd. 2008: 2).

Şimdiye kadar sıralanmış olan akıl yürütme çeşitleriyle ilgili ayırt edilen durum şu şekilde özetlenebilir. Aristoteles'in klasik mantığını yansıtan geleneksel mantık kitaplarında akıl yürütme yani mantıklı **düşünme** (reasoning) **çıkarımsal** (illative) bağlamda ele alınmaktadır. Fakat gerçek hayatta gündelik dil argümanları farklı birçok akıl yürütme şekline şahit olur ve bu akıl yürütmeler bazen hatalara sebep olsalar da çoğu zaman bilimsel araştırma ya da daha pratik uzmanlıklarda (hukuk, tıp vb.) oldukça iş görmektedir. Bu nedenle farklı akıl yürütmeler konusunda farkındalığın artırılması hem gündelik akıl yürütmelerin daha doğru kurulması hem de değerlendirilmesi için önem taşımaktadır.

Eksiksiz bir argümantasyon teorisi için tüm akıl yürütme türlerini kapsayan kurallar bütünü oluşturmak gerekir. Fakat bu görüldüğü kadar kolay bir işlem değildir çünkü farklı akıl yürütmeler bağlamında farklı değerlendirme durumları ya da koşulları oluşabilir. Bu nedenle aynı değerlendirme normunu hem dedüktif, hem indüktif hem de diyalektik akıl yürütmelere uygulamak ve bunu yaparken retoriksel ve deneyimsel yaklaşımları dikkate almak oldukça zordur. Bu nedenle argüman teorileri bazen birkaç akıl yürütme türünü kapsamaya bazen de tek türden bir akıl yürütmeler üzerine değerlendirme yöntemleri geliştirmeye odaklanmışlardır. Nihayetinde tüm bu çabalar boşuna değildir ve tüm bu çabalar sonucu giderek daha çok gündelik dil argümanı analiz edilerek değerlendirilebilmektedir. Dahası günümüzde bu türden çalışmaların çabası bilgisayar bilimlerinin de yardımıyla yapay zeka geliştirme çalışmalarına katkıda da bulunmaktadır.

Buraya kadar gündelik dil argümanları kapsamındaki argüman yaklaşımları değerlendirilmiş ve argüman analizinin ilk aşaması denilebilecek argüman tespitine katkıda bulunacak yardımcı araçlar sunulmuştur. Buradan sonraki kısımda bu tezin araştırma örneklemini olan Twitter uygulamasındaki argümanların analiz edilmesi için belirlenmiş olan mantık yanlışları yöntemi üzerinde durulmuştur.

2.3. Gündelik Dil Argümanlarının Değerlendirilmesinde Modern Mantık Yanlışları Yöntemi

Gündelik dil argümanlarını konu alan argüman teorileri *farklı yaklaşımlarla tanımladıkları argümanlara farklı tespit, analiz ve değerlendirme yöntemleri* sunabilirler. Mantık yanlışları inceleme yöntemi Aristoteles'in organonundan itibaren birçok mantıkçı tarafından önemli bir analiz ve değerlendirme yöntemi olarak incelenmeye ve adım adım geliştirilmeye devam edilmiştir.

Günümüzde mantık yanlışları kitapları ve incelemeleri farklı alanlardan insanların da dikkatiyle çok çeşitli bir hale gelmiştir. Bazı yazarlar sadece mantık yanlışlarını sıralayıp bir mantık yanlışları sözlüğü sunmaya çalışırlar (*Bo Bennett - Logically Fallacious: The Ultimate Collection of Over 300 Logical Fallacies*), bazıları ise daha pratik amaçlarla herkesin okuyup anlayabileceği kitaplar üretirler (*Michael Withey - Mastering Logical Fallacies, Ali Al Mossawi - An Illustrated Book of Bad Arguments* gibi) hatta son yıllarda bu türden pratik amaçlı yanlışlıklar kitaplarına Türkiye'de de rastlanmaya başlanılmıştır (*Tevfik Uyar - Safsatalar, Immanuel Tolstoyevski - Safsatalar Ansiklopedisi*). Türkiye'de mantık yanlışları, genellikle bu tarz pratik amaçlarla yazılmış olan kitaplarda *safsata* olarak çevirilmekle birlikte akademik mantık çalışmalarında *mantık yanlışları* olarak adlandırılmaya devam etmektedir.

Tüm bu kitapların yanı sıra mantık, felsefe, argümantasyon, retorik ve iletişim gibi akademik alanlarda eserler veren akademisyenler mantık yanlışlarını farklı açılardan ele almaya devam etmektedirler (bazıları açıklamalı bazıları normatif teoriler geliştirerek). Bu tezde ise mantık yanlışları normatif kuralları olan bir gündelik dil argümantasyon değerlendirme yöntemi olarak ele alınmaktadır. Bu kapsamda tezin bu kısmında öncelikle mantık yanlışlarının yöntemsel imkanına değinecek ardından da

1970 ve sonrası (informel mantık çalışmalarının başladığı ve hız kazandığı tarihler) mantık yanlışlarını yöntemsel olarak farklı şekilde ele alan teoriler gösterilmiştir.

2.3.1. Hans V. Hansen: Argümantasyon Değerlendirme Yöntemi Olarak Mantık Yanlışları

Hans V. Hansen, mantık yanlışları konusundaki çalışmaları takip ederek analiz eden ve aktif olarak halen çalışmalar sunan önemli bir akademisyendir. Hansen, 2016 senesinde Fioret ile *Informel Mantık (Informal Logic)* dergisinde yayımladıkları makalesinde bir mantık yanlışları bibliyografisi sunmuştur. Bu kapsamda o tarihe kadar gelmiş mantık yanlışları çalışmalarındaki yaklaşımları çerçevelemiştir (Hansen ve Fioret 2016: 433).

Tablo 8: Mantık Yanlışlarına Çeşitli Yaklaşımlar

<i>Mantık Yanlışlarına Çeşitli Yaklaşımlar</i>	
<i>Yanlışlıklar (teori)</i>	<i>Genel / belirgin bir yaklaşım yok</i>
<i>Yanlışlıklar (taksonomi)</i>	<i>Sınıflandırma</i>
<i>Yanlışlıklar (teori)</i>	<i>Diyalektik / diyalojik yaklaşım</i>
<i>Yanlışlıklar (teori)</i>	<i>Aletik / Mantıksal / epistemik yaklaşım</i>
<i>Yanlışlıklar (teori)</i>	<i>Formel yaklaşım</i>
<i>Yanlışlıklar (teori)</i>	<i>Pedagojik yaklaşım / sorunlar</i>
<i>Yanlışlıklar (teori)</i>	<i>Retorik yaklaşım</i>
<i>Yanlışlıklar (teori)</i>	<i>Sosyolojik-Cinsiyet-Psikolojik yaklaşım</i>
<i>Yanlışlıklar (teori)</i>	<i>Erdem-Ahlak yaklaşımı</i>

Kaynak: Hansen, Fioret 2016: 433.

Yukarıdaki tabloda sıralanmış olan mantık yanlışları konusundaki tüm bakış açıları ya betimsel ya da normatif teoriler geliştirerek mantık yanlışlarını ele almışlardır. Bu tezin örneklemine değerlendirmek için seçilen diyalektik mantık yanlışları yöntemine geçmeden önce Hansen'in gündelik dil argümanlarını değerlendirme çabasındaki yöntem karşılaştırılması gösterilmiştir.

Hansen'e göre informel mantık, formel mantığın çıkarımsal değerlendirme yöntemini çok dar olarak eleştirse de formel mantığa alternatif kapsamlı bir gündelik dil argümanları değerlendirme yöntemi geliştirememiştir. Informel mantığın yöntemlerini değerlendirmek için yapılması gereken aynı formel mantığa paralel şekilde *informel mantığın anlamını daraltıp, yalnızca akıl yürütme ilişkisine odaklanarak ve diğer yaklaşımlardan arındırarak (diyalektik, retorik vb.) bir temele oturtmaktadır* (Hansen, Cohen 2011: 3).

Hansen yöntemleri karşılaştırmak için informel mantık teorilerinin yöntemlerini ele almayı tercih eder. Bu kapsamda Hansen, öncelikle yöntemlerin kendine has özellikleri (karakteristikleri) ile bir

karşılaştırma örneği sonrasında ise uygulanabilirlikleri (işlevsellikleri) ile ilgili bir karşılaştırma örneği sunmaktadır.

Karakteristiklerine göre şu 4 yöntemi karşılaştırmaktadır: formel mantık, mantık yanlışları, mantıksal analogi ve argüman şemaları. Bu değerlendirme yöntemlerinin karakteristikleri, yöntemlerin dayandığı standartlar net şekilde belirlenmiş ise **kesin**, eğer belirli bir noktaya kadar yeterli sayılan minimum standart değerine sahipse **minimum** olarak sınıflandırılmıştır. Uygulanma şekli **direkt** veya **dolaylı** olarak, çıktı verme şekli sadece **tek yönlü pozitif** veya **negatif** çıktı olarak sınıflandırılmıştır. Argüman değerlendirme skalası değer yargısı **yapılabilir** veya **yapılamaz** olarak sınıflandırılmıştır (Hansen, Cohen 2011: 7).

Tablo 9: Yöntemlerin Karakteristiklerinin Karşılaştırılması

	<i>Formel Mantık</i>	<i>Yanlışlıklar (Irving Copi)</i>	<i>Mantıksal Analogi</i>	<i>Şemalar</i>
<i>Standart</i>	<i>Kesin</i>	<i>Kesin ve Minimum</i>	<i>Kesin</i>	<i>Minimum</i>
<i>Uygulanma Şekli</i>	<i>Direkt</i>	<i>Direkt</i>	<i>Dolaylı</i>	<i>Direkt</i>
<i>İki Yönlülük</i>	<i>İki Yönlü</i>	<i>Tek (negatif)</i>	<i>Tek (pozitif)</i>	<i>İki yönlü</i>
<i>Ara Değer Yargılar</i>	<i>Yapılamaz</i>	<i>Bazıları için yapılır bazıları için yapılamaz</i>	<i>Yapılamaz</i>	<i>Yapılabilir</i>

Kaynak: Hansen, Cohen 2011: 7.

Mantık yanlışları yönteminin karakteristik özelliklerine odaklanılırsa her zaman aynı standartların sağlanmadığı (bazı yanlışlıklar daha kesin tanımlanabilirken bazıları tanımlanamaz), uygulama şeklinin yanlışların tanımı üzerinden direkt olarak uygulandığı, yalnızca tek taraflı negatif çıktıların belirlenebildiği ve yine yanlışlıkların tanımlarına göre bazıları için ara değer verilebileceği bazıları için ara değer verilemeyeceği tespit edilmiştir. Pragma diyalektik teorisi üzerinden yanlışlık değerlendirilmesi eleştirel tartışmanın kural ihlalleri olarak tanımlanır. Dolayısıyla değerlendirme sonucunda kötü tweetler tek kutuplu (negatif) şekilde iyi tweetlerden ayrıştırılarak sunulacaktır. Yöntemin uygulaması kesin ve minimum değerli önceden tanımlanmış kural ihlallerinin (yanlışlıkların) direkt olarak argümanlarda aranması şeklinde gerçekleşecektir.

Hansen'e göre bu yöntemler değerlendirilirken yorumcu (değerlendirmeyi yapacak olan kişi) genelde hesaba katılmaz fakat her değerlendirme yöntemi farklı bir beceri gerektirir. Dolayısıyla yöntemlerin işlevselliği ve yorumcu için uygunluğu göz önünde bulundurulmalıdır. Tüm yöntemlerin kesin şekilde argümanları dikkatli bir şekilde okuma ve anlama becerisini gerektirmesinin yanı sıra farklı yöntemlerin kullanılması yorumcularda sahip olunması gereken farklı yetenekler gerektirir. Bazı yöntemler matematiksel benzeri sembollerle çalışma becerisini gerektirirken bazıları argümanın ilgili olduğu alana aşinalık gerektirir. Bu nedenle her yöntem her yorumcu için uygun olmayabilir (Hansen, Cohen 2011: 8). Hansen yine bu bağlamda yöntemleri uygulanabilirlik yeterliliklerine göre analiz etmiştir. Fakat burada mantık yanlışlarının analizi yer almaz. Bu analiz için belirlediği standartlar (Govier'in güvenilirlik ve verimlilik değerlendirmesine ek olarak kapsamı da ekleyerek) öğrenme verimliliği (düşükten yükseğe), kullanım verimliliği (düşükten yükseğe), öznel ve nesnel güvenilirlik ve kapsamdır

(Hansen, Cohen 2011: 10). Bu standartlara bağlı kalınmak istenirse, Pragma Diyalektik Teori'sinde kural ihalleri sayılan, mantık yanlışları yöntemi aşağıdaki şekilde değerlendirilebilir.

- i. **Öğrenme verimliliği**, *düşükten ortaya* (low to medium) doğrudur. Teori son geldiği noktada birçok analiz aracı ve mantık yanlışlarını kapsama almıştır. Kural ihalleri kapsamına alınan yanlışlıklar kapsamında değerlendirme yapmak kolay olsa da bu kural ihalleri için mantık yanlışlarının sayısı artırıldıkça yöntemi öğrenme verimliliği de düşecektir.
- ii. **Kullanım verimliliği**, *ortadan yükseğe* (low to high). Çoğu yanlışlık argüman örnekleminde kolayca fark edilse de bazıları daha dikkatli ve detaylı okuma gerektirecektir.
- iii. **Öznel güvenilirlik**, *orta* (medium). Her ne kadar ihalel kuralları değerlendiricinin yorumuna kapalıdır fakat mantık yanlışlıklarının kapsamı genişletirilirse öznel güvenilirlik azalabilme riski taşımaktadır.
- iv. **Nesnel güvenilirlik**, *düşükten ortaya* (low to medium). Pragma Diyalektik Teorisi, her türden çıkarım ve akıl yürütmelerle yapılan argümanı değerlendirmeye çalışsa da diyalog dışında gerçekleşen argümanları dışarda bırakır. Bu sebeple nesnel güvenilirlik azalır. Nesnel güvenilirlik, yöntemin kapsamıyla alakalıdır. Kapsam ne kadar genişletilirse nesnel güvenilirlik o derece artar. Örneğin formel mantıkta öznel güvenilirlik oldukça yüksektir çünkü yöntemi öğrenen herkes aynı yöntemi argümanlara aynı şekilde uygulayacaktır fakat nesnel güvenilirliği düşüktür çünkü sadece çok kısıtlı ve dar bir kapsamdaki çıkarımları inceleyebilir.
- v. **Kapsam**, *orta* (medium). Pragma Diyalektik Teori'sindeki kural ihallerini kapsayan bazı yanlışlıklar her ne kadar diyalektik bir süreç gerektirse de induktif, dedüktif ya da varsayımsal olabilir bu nedenle kapsam bu teoride orta olarak belirlenebilir. Burada kapsam uygulamaya ne kadar yanlışlık alınacağına göre yükselebilir.

Bu yöntem analizi Hansen'in standartları ve diğer yöntemleri analiz etme şekliyle kıyaslanarak ortaya koyulmuştur. Hansen'e göre *formel mantık, öğrenmesi zor olduğu için eleştirilmiştir ve bu da yöntemin düşük öğrenme verimliliğine sahip olduğu* anlamına gelir. Kullanıcı verimliliği değerlendirilen argümanların karmaşıklığına göre değişkenlik göstereceğinden tam bir değer verilemez. Yöntemi öğrenmiş olan değerlendiriciler arasında yüksek düzeyde bir öznel güvenilirlik beklenir ancak formel mantık popüler söylemde karşılaştığımız gündelik dil argümanlarına uygulanmadığı için eleştirilir. Formel mantığın kapsamı sınırlı olduğu için onu doğal olarak uymadığı argümanlara uygulamaya çalıştıkça yöntemin nesnel güvenilirliği de azalır (Hansen, Cohen 2011: 10). Bu analizin de gösterdiği üzere argüman değerlendirme yöntemlerinin hiçbirisi, tüm standartlarda en yüksek seviyede bir değer vermez fakat bu standartlar göz önüne alınarak ihtiyaç duyulan yöntem seçilebilir.

Cohen'e göre informel mantık *bize göz kamaştırıcı bir dizi içgörü, kavram, teknik ve yöntem sağlar ve belirli bir durumda doğru aracı seçmek ve kullanmak gerçekten bir sanattır*. Bir argüman bir kez belirlenip ve çıkarılabilir ama yine de değerlendirmesi için uygun bir temsilde birleştirilmesi gerekiyor. Amaçlanan kapsamı içinde çalışan en güvenilir ve verimli argüman analizi yöntemi bile hatalı girdi engelinin üstesinden gelemmez (Hansen, Cohen 2011: 14-15). Cohen'in önerisi informel mantık yöntemlerini karşılaştırırken göz önünde bulundurulması gereken faktörler listesine, her yöntemin uygulayıcılarını argüman avcıları olarak ne kadar iyi donattığına dair başka bir standart eklememiz gerektiğidir.

Bundan sonraki kısımda 1970'ler ve sonrası geliştirilen farklı yaklaşımlar, mantık yanlışları yöntemi özelinde açıklanmıştır. Tüm mantık yanlışları yöntemlerinden bahsetmek bu tezin içeriğini

oluşturmadığından çoğu yerde atıflarına rastlanabilen önemli altı isim üzerinden dört farklı yöntem açıklanmıştır: Charles Hamblin, Ralph H. Johnson ve J. Anthony Blair, Douglas Walton, Frans H. van Eemeren ve Rob Grootendorst.

2.3.2 Hamblin: Formel Diyalektik

Mantık yanlışları yöntemleriyle ilgili çalışmalar arasında ismi yalın şekilde *Mantık Yanlışları (Fallacies)* olan Charles Hamblin'in 1970 yılında yayımlanan kitabı, modern yöntemlerin geliştirilmesi ve ardından gelen çalışmaları etkilemesi bakımından öncü rolü oynamıştır (Hansen, Pinto 1995: ix). Onun öne sürdüğü teoriyi açıklamak ya da eleştirmek için gerçekleştirilen çalışmalar ve onun teorisinden esinlenerek ileri sürülen yeni teoriler bu alandaki literatürü oldukça genişletmiştir.

Hamblin'in Mantık Yanlışları kitabını önemli kılan bir diğer unsur da kitabında döneminin mantık çalışmalarının geleneksel işleyişine karşı sert bir eleştiri getirmiş olmasıdır. Mantık yanlışlarının somut bir teorisi olmamasıyla ilgili eksikliği vurgulayarak bu alanda bir dönüm noktası yarattır (Hansen, Pinto 1995: 98). Hamblin'e göre *mantık yanlışlarının işlenişinden daha zor ölen ya da bu kadar az değişen* başka bir konu yoktur. İki bin yıllık aktif mantık çalışmaları ve yirminci yüzyılın ikon kırıcı doğasına rağmen mantık yanlışları halen aynı şekilde sınıflandırıp sunulmakta ve incelenmektedir (Hamblin 1970: 9).

Hamblin yanlışlıklar ile ilgili standart değerlendirme yöntemlerinin ilk başta onun tanımından başladığını dile getirmektedir. Yanlışlıkların neredeyse her yanlışlık anlatımında tekrarlandığı gibi, *geçerli gibi görünen ama öyle olmayan argümanlar* olarak gösterilmesine karşı çıkmaktadır. Ona göre eğer bu tanım üzerinden yanlışlıkları tasnif etmek gerekirse ya geçerli görünen argümanların olduğunu kabul ederek, onları geçerli olmayan şeylere göre tasnif etmek gerektiği ya da geçerli olmadıklarını kabul ederek, onları geçerli gibi görünen şeye göre tasnif etmek gerekmektedir. Fakat o güne kadar yanlışlıkları incelemiş olan hiçbir anlatımda bu tasniflere rastlanmaz (Hamblin 1970: 12).

Hamblin bununla birlikte birçok yanlışlığın da bu tanıma uymadığını göstererek yanlışlıkları kendi yorumuyla incelemektedir. Tanım ve yanlışlıklar arasındaki uyumsuzluk, bazı durumlarda ortada bir argüman olmamasından kaynaklanmaktadır diğer durumlarda ise argümanın geçersiz olmamasıdır. Hamblin, ilkinde örnek olarak çok soru yanlışlığından (many question) bahseder ve ikincisine örnek olarak da kısır döngü yanlışlığı (begging the question) (Eemeren vd. 2009: 12).

Çoklu soru özelinde açıklamak gerekirse Hamblin çoklu soru yanlışlığının geçerli veya geçersiz olmasını bırakın ortada bir argüman olmadığını açıklamaktadır. Hamblin, çok sorulu yanlışlığı yaygın olarak karısını dövmeyen sıradan bir kişiyi suçlu kabul etmeye zorlamak için tasarlanmış olan "Karınızı dövmeyi bıraktınız mı?" sorusuyla açıklamaktadır (Hamblin, 1970: 38). Bu soru içerisinde "Karınızı dövüyorsunuz." varsayımını barındırdığı için ancak bu varsayım doğruysa gerçek bir cevap verilebilir. Eğer bu varsayım yanlışsa karşı taraf ancak kendini savunur ya da karşı saldırıda bulunabilir. Hamblin, eğer yanlışlıklar geçersiz argümanlarsa bu yanıltıcı soruyu soran adamın, geçerli ya da geçersiz herhangi bir şekilde tartıştığı söylenemez demektedir (Hamblin, 1970: 39). Kitabında bu ve benzeri örneklerden çıkarımlarla yanlışlıkların bir geçerli ya da geçerli gibi görünmek gibi bir dertlerinin olmadığı tekrar tekrar yinelenmektedir.

Hamblin, Aristoteles sonrası standart yaklaşımı, yanlışlıkları tartışırken Aristoteles'in ortaya koyduğu diyalektik perspektifi görmezden gelmesi bakımından da eleştirmektedir. Standart yaklaşımda, Aristotelesçi safsataları monolojik yanlışlıklar olarak ele alınma eğilimindeydi (Eemeren vd. 2009: 14).

Aristoteles yanlışlıkları bir tezi savunan ve teze saldıran taraflar arasındaki bir diyalog olarak tarif etmekteydi ve bu perspektiften yanlışlıklar diyalog sürecindeki yanlış eylemler olarak düşünülüp analiz edilebilir. Monolojik bir yaklaşımda yanlışlıklar her ne kadar karşı tarafı kandırmaya ve aldatmaya yönelik eylemler olarak betimlense de analiz aşamasında tatmin edici bir teori ortaya koyamazlar. Bunun yanı sıra yukarıdaki çoklu soru yanlışlığındaki örnekte “Karınızı dövmeyi bıraktınız mı?” ifadesinde olduğu gibi birçok yanlışlık diyalog konseptinden ayrı tutulamaz ki bu da birçok yanlışlık için monolojik bir yaklaşımı ve analizi imkansız kılmaktadır (Eemeren vd. 2009: 15).

Mantık yanlışlarının standart değerlendirmesine karşı geniş bir itiraz sunan Hamblin sonrasında kitabın 8. bölümünde formel diyalektik yaklaşımını tanıtmaktadır. Bu kısımda Hamblin tekrar mantık yanlışları için kullanılan “Geçerli gibi görünen ama öyle olmayan.” tanımına geri dönerek bu tanımı daha açık şekilde ifade etmek istemiştir (Eemeren vd. 2014: 348). Hamblin (1970: 253), bu tanımda mantık yanlışlarının geçerli gibi gözükken çıkarımlar olarak tanımlanmasında mantık yanlışlarının psikolojik çıktılar olarak ele alınmasından kaynaklandığını dile getirmiştir. Bu tanım ile argümandaki bir yanlışlığın tanımlanamayacağını vurgulamıştır. Hamblin, kitabında formel mantık yanlışlıklarını bir tarafa bırakarak sistematikleştirilemeyen yanlışlıkları ele almak istemiştir.

Hamblin’e göre mantık yanlışların analiz edilebilmesi için yanlışlıkların diyalektik unsurları da içerisine alarak formel mantık doğrultusunda genişletilmesi gerekmektedir. Bu sayede daha önce, formel biçimde gösterilemeyen, geçerlilik kurallarıyla ilgisi olmayan yanlışlıkların (kısır döngü yanlışlığı-begging the question) ve geçerlilik kurallarıyla ilgisi olduğu halde geçersizlik durumu formel biçimde gösterilemeyen yanlışlıkların analiz edilebileceğini söylemektedir. Ardından Hamblin, diyalektik sistemlerin incelenmesi **betimleyici** veya **formel** olarak ikiye ayırmaktadır. Diyalektik sistemlerin betimleyici incelemesi, parlamento tartışmaları gibi gerçek hayat pratikleri kapsamında yer alan iletişim sistemlerinin kurallarının incelenmesidir. Diyalektik sistemlerin formel incelemesi ise basit kural sistemlerinin kurulması ve diyalog özelliklerine göre oynanabilecek özelliklerin çizilmesidir (Hamblin 1970: 254-256).

Bununla birlikte Hamblin, ikiye ayırdığı diyalektik sistemlerden daha çok formel diyalektik üzerinde durarak 4 diyalektik sistem örneği sunmaktadır: Zorunluluk oyunu (obligation game), neden-çünkü soruları olan sistem yani H sistemi (why-because system with questions), Yunan oyunu (Greek game) ve tümevarımsal genelleme oyunu (Eemeren vd. 2014: 349).

2.3.2.1 H Sistemi

Hamblin, H sisteminin kurallarını dikkatli bir şekilde açıklamasına rağmen diyalog bağlamında yalnızca bir örnek sayısına sahiptir (Eemeren vd. 2014: 349). Hamblin’in, aşağıda sunulmuş olan sistemi argüman kavramının gerçekleştiği ve içinde bir dizi mantık yanlışlığı modellediği sistemdir (Hamblin 1970: 265).

Sistemi temellendiren dil, önermeler mantığındakine benzemektedir. Basit önermeler A, B, C,...,R olarak, daha muhtemel karmaşık önermeler ise S, T, U,...,Z olarak adlandırılmıştır. Aksiyomların ve ilksel tanımların yer aldığı Hamblin’in sisteminde aksiyomlara “ $A \rightarrow (B \vee A)$ ” örneği, ilksel tanımlara da bu aksiyomlarda kullanılan **ve** yani tümel evetleme anlamına gelen “ $\vee$ ” sembolü ya da **ise** yani koşul anlamına gelen “ $\rightarrow$ ” sembolü örneği verilebilir (Eemeren vd. 2014: 350). **İfade kuralları** (locution rules) diyalog sisteminde gerçekleşebilecek çeşitli diyalektik ifadelerdir. **Yapısal kuralları** (syntactical rules) argümandaki her hareketin ön ve son koşulunu tanımlar. **Taahhüt kuralı** (commitment rule)

tarafların her aşamadaki taahhüt setlerini (depolarını) tanımlar. Bir oyuncunun taahhüt setleri tarafın bağlı olduğu ifadelerdir. Aşağıda ilk olarak gösterilmekte olan, Hamblin'in diyaletik ifadelerini kurma şeklidir. Aksiyomlar en başından itibaren aşağıda verilen hem beyaz hem siyah taraflarının taahhüt setlerinde bulunmaktadır (Eemeren vd. 2014: 350).

Bu diyalog sisteminde önce beyaz taraf ifade sunar fakat devamında hareketler simetrik olarak ilerler. Bu ifadeler diyalog sistemi içerisinde, aşağıdaki formlardan oluşurlar (Hamblin 1970: 265).

(i) **S** İfadesi veya bazı özel durumlarda **S**, **T** İfadeleri.

(ii) Taahhüt bulunmaz **S**, **T**, ... **X** ya da herhangi bir sayıda ifade de sunulmaz **S**, **T**, ... **X** (bir veya daha fazla).

(iii) **Soru S**, **T**, ... **X**? Herhangi bir sayıda ifade için (bir veya daha fazla).

(iv) **Neden S**? Bir aksiyomun ikame örneği dışındaki herhangi bir **S** ifadesi için.

(v) **Çözüm S**.

Kurulan bu diyaletik sistem en basit haliyle bir *neden-çünkü sorulu* sistemdir. Basit bir *neden-çünkü sistemi* (iii) tipi ifadeleri atlamaktadır. Basit bir *soru-cevap* sistemi, (iv) tipi ifadeleri atlayarak inşa edilebilir (Hamblin, 1970: 265). Burada Hamblin, *soru kısmı*(iii) atlanarak direkt neden kısmına oradan da çözüme geçildiği bir diyaletik sistemi taahhütleri verilmemiş bir *neden-çünkü sorulu* sistem olarak tanımlamaktadır. Eğer *neden* (iv) kısmı atlanırsa basit bir soru-cevap sisteminden çözüme atlanmış olmaktadır.

Hamblin, bu sistemin kurallarını farklı kategorilere ayırarak sunar. Öncelikle taahhüt seti işletimine bağlı olmayan ve yapısal olarak kabul edilebilecek bir dizi kural koyar daha sonra taahhüt setinin çalışmasını açıklar. En son olarak da sonraki tartışmada, konuşmacının ve dinleyicinin taahhütleri açısından çerçevelenmiş ek kurallar önerir (Hamblin 1970: 265). Aşağıda Hamblin'in (1970: 266) önerdiği yapısal kurallar gösterilmektedir.

S 1. Her konuşmacı bir seferde bir ifadeye katkıda bulunur, yalnızca bazen *taahhüt yok* cevabı ile ilerlendiğinde *neden* ifadesi bu ifadeye eşlik edebilir.

S 2. Soru S, **T**, ... **X**? aşağıdaki şekilde takip edilmelidir:

(a) İfadelerinin sunumu ($S \vee T \vee \dots \vee X$)

(b) Taahhüt yok ($S \vee T \vee \dots \vee X$)

(c) **S** ifadesinin sunumu

T ifadesinin sunumu

X ifadesinin sunumu

(d) Taahhüt yok (**S**, **T**, ...**V**)

S 3. Neden S? aşağıdaki şekilde takip edilmelidir:

(a) **S** ifadelerinin sunumu

(b) **S** Taahhüt yok

(c) **T** ifadesi, buradaki **T** ilksel tanımla **S** ye eşittir.

(d) T ifadesi, burada herhangi bir T için $T \rightarrow S$ olduğunda.

S 4. S ifadesinin sunumu, burada T İfadesi 3(d)'dekiler dışında kullanılamaz.

S 5. **Çözüm** S aşağıdaki şekilde takip edilmelidir

(a) S Taahhüt yok

(b) $\neg S$ Taahhüt yok

Bu yapısal kuralların ardından Hamblin tarafların taahhüt deposunun bir listesini de sunmaktadır. Fakat bu tarz bir formel sistemin kurulumu ve takip edilmesi, bu tezde araştırma aracı olarak kullanılacak kadar genişçe örneklendirilmemiştir. Bu nedenle Hamblin'in sisteminin sadece bir kısmı yukarıdaki şekilde gösterilmiştir.

2.2.3 Ralph H. Johnson & J. Anthony Blair: RAS Standardı

Ralph H. Johnson ve J. Anthony Blair informel mantığın kurucuları olmasa da (bu tarz yöntemler tarih içerisinde farklı şekilde adlandırılmış ve o dönemde de zaten birçok ders kitabı daha gündelik dil argümanların değerlendirmesine odaklanmaya başladığı için) bu tanımın tanınırlığını sağlayan kişiler olmaları bakımından önem taşımaktadırlar. Informel mantık, ilk olarak Blair ve Johnson tarafından 1978'de Ontario, **Windsor Üniversitesi**'nde organize edilmiş sempozyum ile ayrı bir felsefe alanı olarak tanınmaya başlanmıştır. Daha sonrasında Blair ve Johnson, *The Informal Logic Newsletter* (*Informel Mantık Bülteni*) isimli yayın ile informel mantıkla ilgili çalışmaları yayınlamaya başlamışlardır. 1983 Yılından itibaren ise bu ikili, hakemli akademik dergi bir olan *Informal Logic* (*Informel Mantık*) dergisinin editörlüğünü yapmaya başlamışlardır (Eemeren vd. 2014: 377). Informel Mantık dergisi günümüzde halen bu alandaki çalışmalarla ilgili yayım yapmaya devam etmektedir ve tüm makaleler aşağıda adresi verilmiş olan web sitesi¹ üzerinden ulaşılabilir.

Blair ve Johnson, gündelik dil argümanları kapsamında informel mantığın tanıtılması ve yaygınlaştırılması konusunda büyük katkıları dışında gündelik dil argümanlarının değerlendirmesiyle ilgili de bir değerlendirme teorisi geliştirmişlerdir. Bu argüman değerlendirme teorisi daha çok öğrenim verdikleri üniversitedeki öğrencilerin kullanımı için tasarladıkları 1977'de yayımlanan *Mantıksal Öz Savunma*'da (*Logical Self-Defense*) yer almaktadır. Bu kitabın argüman değerlendirme yöntemi en genel anlamda mantık yanlışlarıdır. Fakat onların sundukları argüman değerlendirme yöntemini diğer yöntemlerden ayırtıran RAS (Relevance: İlgililik, Acceptability: Kabul Edilebilirlik, Sufficiency: Yeterlilik) kısaltmasıyla anılan üç standart belirlemeleridir. Bu standartlar iyi bir argüman için olmazsa olmaz standartlardır. Yanlışlıklar, bu kapsamda belirlenmiş olan standartların birine ya da birden fazlasına uymayan hatalı argümanlardır.

Mantıksal Öz Savunma kitabının 2006 baskısının önsözünde özellikle vurguladıkları gibi Blair ve Johnson, bu kitabı çoğunlukla *öğrencilerinin kamusal alanda bulunan argüman türlerini yorumlama ve değerlendirme yeteneklerini geliştirmeye yönelik* geliştirmişlerdir. Bunun yanı sıra kitapta eleştirel bir bilgi tüketicisi olarak medyanın nasıl kullanılacağına dair bazı tavsiyelere de yer verirler. Ayrıca, internet şu anda vatandaşlar ve tüketiciler için mevcut olan bilgilere önemli bir yeni boyut eklemiş olsa

¹ https://informallogic.ca/index.php/informal_logic

da temel olarak çok az şeyin değiştiğini ve kitabın bir bakıma güncelliğini de koruduğunu vurgulamışlardır (Johnson, Blair 2006: xi).

Bugün Johnson ve Blair ilk kitaplarında sundukları argüman değerlendirme teorisine farklı yaklaşımlar katarak genişletmiş fakat değerlendirme yöntemi hemen hemen aynı kalmıştır. Yıllar içerisinde argümantasyon teorileriyle ilgili çalışmalar sayesinde gündelik dil argümanları değerlendirme yöntemlerinde bazı paradigma değişiklikleri olmuştur. Dolayısıyla Johnson ve Blair da özellikle artık argümanın üç boyutu olduğunu düşündükleri ve değerlendirmede bu boyutların da işin içerisine katılması gerektiğini söylemişlerdir; mantıksal/epistemik boyut, diyalektik boyut ve retorik boyut (Johnson ve Blair 2006: xv).

2.2.3.1. RSA Standartları

Blair ve Johnson'a göre argümantatif söylem kullanarak tartışmak, iki kişinin karşılıklı kendi görüşlerini tekrarladıkları bir diyalog süreci değildir. Argüman kelimesini kullanmak için tartışmanın *en az iki kişi arasında etkileşim yoluyla gerçekleşmiş ve bir kişinin görüşlerini gerekçeleriyle formüle etmiş* olması gerekmektedir. Dolayısıyla argümanın yapısında belirgin olan 3 parça vardır: Açık bir görüş veya iddia, bu görüş için destek, desteği görüşe görütmesi gereken bir akıl yürütme yolu (Johnson, Blair 2006: 7-9). Argüman değerlendirmenin ilk kısmı argümanı tespit etmektir bu nedenle Mantıksal Öz Savunma kitabında öncelikle bir argümanı tanımanın yolları ve ipucularından bahsedilmiştir. Bu tarz eğitimsel amaç taşıyan kitapların çoğu argümanları tespit etmekle ilgili ipucuları barındırmaktadır. Gündelik dil argümanları sırasında kişiler bir hukuksal davadaki gibi görüş beyan ettiğini açıkça ifade etmezler o yüzden bu ipucular önem taşırlar.

Blair ve Johnson, argümanın ayrıntılarını ayırt etmek için üç temel kanıt kaynağı bulunduğunu söylemektedir: i) Dile özel argüman belirten sözselsel ipucuları (verbal clues), ii) argümanın yazıldığı ya da söylendiği bağlamı içeren durumsal ipucuları (situational clues), iii) argüman ifadeleri arasındaki mantıksal ve kanıtsal ilişkileri içeren dahili mantık ipucuları (Internal logical clues) (Johnson, Blair 2006: 12). Bu ipucular uzun bir yazılı metinden ya da sözselsel bir diyalogtan nasıl argüman söyleri çıkarılabileceği yani doğal dil içerisindeki argümanları mantıksal bir yapıya nasıl tercüme edileceğini göstermiştir.

Bununla birlikte Blair ve Johnson, ağaç şemalarını (tree diagrams) argümanın mantıksal yapısını görebilmeye yararlı bir araç olarak kullanmışlardır (Johnson, Blair 2006: 36). Ağaç şeması bir argüman haritalama yöntemidir ve argümanlar genelde haritalandığında yani görselleştirilip daha somut bir boyut kazandırıldığında daha iyi analiz edilebilirler. Aşağıda bir argümanı nasıl haritalandırdıkları kendi örnekleriyle verilmiştir.

“Özgürlük olmadan yaşam dayanılmazdır, bu yüzden özgürlüğü elde etmek veya korumak için hayat riske atılmaya değerdir. Belki de "Özgür yaşa ya da öl!" sloganının arkasında da bu yatmaktadır” (Johnson, Blair 2006: 36).

Yukarıdaki metin öncelikle ifadelerle (önermelere) ayrılarak numaralandırılır (ifadelerle ayırma işlemi için daha önce anlatılmış gösterge ve ipucularından faydalanılmaktadır).

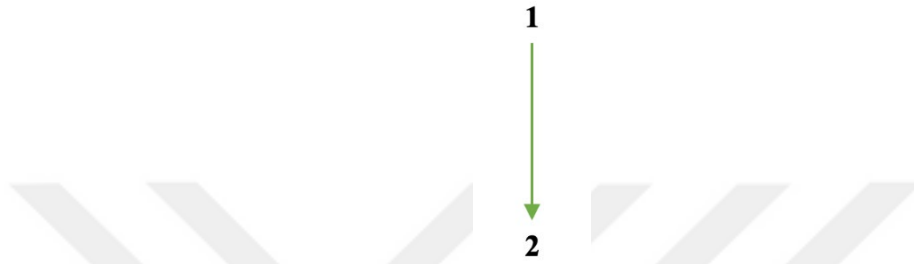
“1. Özgürlük olmadan yaşam dayanılmazdır.

2. Özgürlüğü elde etmek veya korumak için hayat riske atılmaya değerdir.

3. Belki de “Özgür yaşa ya da öl!” sloganının arkasındaki kaynak özgürlüğü elde etmek veya korumak için hayatın riske atılması inancıdır” (Johnson, Blair 2006: 36).

Daha sonra numaralandırılmış bu ifadelerin numaraları kullanılarak öncül setinden sonuç setine doğru ok çizilerek şema oluşturulur (okun ucu öncülden sonuca doğru gösterilir). Verilen örnekte ilk ifade ikinci ifadeyi desteklerken üçüncü ifadenin argümanı destekleyici ya da itirazda bulunan bir tarafı yoktur bu nedenle argümanda bir rolü de yok sayılmaktadır (Johnson, Blair 2006: 36). Sadece bir önermenin direkt sonucu desteklediği bu örneğin ağaç şeması (tree diagram) aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

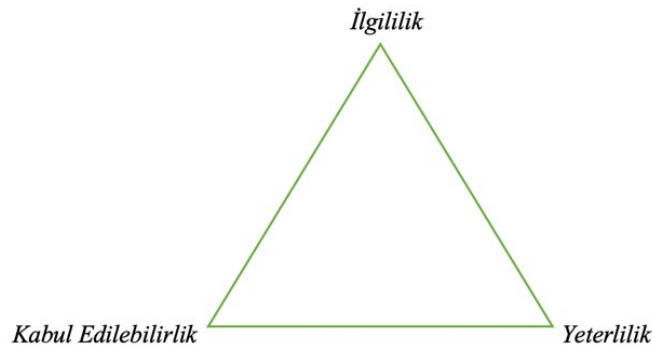
Şema 3: Blair ve Johnson’ın Ağaç Şeması Örneği

Bu basit bir ağaç şeması gösterimidir fakat ifade edilmeyen eksik öncüllerin argümanların içerisinde yer alan dahili argümanların yer aldığı daha karmaşık argümanlar için de ağaç şeması oluşturma rehberi sunulmuştur. Tespit ve analiz aşamalarından sonra değerlendirme aşamasına geçen Johnson ve Blair öncelikle argüman değerlendirilmesi hakkında bilinmesi gereken bazı hususları sıralamışlardır.

Argümanlar, bir ucunda çok iyi argümanlar ve diğer ucunda çok kötü argümanlar olmak üzere geniş bir spektrum boyunca yerleşmiştir. Bununla birlikte çoğu argüman hem güçlü hem de zayıf yönleriyle birlikte ortalarda bulunabilir. Mantıksal iyi bir argüman, öncülleri herhangi bir makul kişinin sonucu kabul etmesi için güçlü gerekçeler sağlayan bir argümandır. İyi argüman için standartlar argümanı kusurlu hale getiren kriterlerden çıkarılarak bulunur ve bu kusurlara mantık yanlışları denilmektedir. Blair ve Jonson mantık yanlışlarıyla, iyi bir argümanın karşılaması gereken standartlardan birini ihlal eden ve belirli bir sıklıkta meydana gelen argüman modellerini kastetmişlerdir (Johnson, Blair 2006: 49-54). İyi bir argümanın karşılaması gereken kriterler ve birbiriyle ilişkileri aşağıdaki şemada gösterilmiştir.

Şema 3: RSA Üçgeni: İyi Argümanın Sağlaması Gereken Standartlar

Kaynak: Johnson, Blair 2006: 55.

Yeterlilik standardı (standart of sufficiency), bir argümanın öncüllerinin sonuca varmak için yeterli desteği sağlaması gerektirir. İlgililik standardı (standart of relevance), bir argümanın öncüllerinin sonuçla ilgili olması gerektirir. Kabul edilebilirlik standardı (standart of acceptability), öncüllerin kabul edilebilir olması gerektirir. Bu standartlardan herhangi birini (veya daha fazlasını) yerine getirmeyen bir argüman kusurlu bir argümandır. Bu standartlara bağlı olarak Blair ve Johnson'un uyguladığı yanlışlık araştırma yaklaşımında üç temel yanlışlık türü bulunmaktadır; İlgililik yanlışlıkları, yeterlilik yanlışlıkları ve kabul edilebilirlik yanlışlıkları (Johnson, Blair 2006: 55). Bununla birlikte temel yanlışlıkları kitapta farklı türden yanlışlıkların yanlışlıkların açıklaması takip etmiştir. Aşağıda temel bir sağlamlık standardı olan ilgililik standardını yerine getirmeyen temel bir yanlışlık olan ilgisiz öncül (irrelevant premise) yanlışlığının açıklaması bu değerlendirme yaklaşımı kendi örnekleri ile verilmiştir.

“Tuzun besin değeri yüksektir çünkü üzerine serptiğiniz bifteğin besin değeri yüksektir”
(Johnson, Blair 2006: 66).

İlgililik standardı, öncüllerin (sebeplerin) sonuç (iddia) için uygun destek sağlayıp sağlayamaması ile açıklanır. Bu örnekte tuzun bezin değerinin yüksek olması ileri sürülen iddia'dır. Fakat bu iddia uygun bir sebeple desteklenmez çünkü bifteğin besin değerinin yüksek olması gibi sebebin tuzun besin değerinin de yüksek olduğunu göstermemektedir. Blair ve Johnson mantık yanlışlıklarını bir argüman içerisinde tespit etmek için bazı gösterge ve ipuçları sunmuşlardır. Örneğin ilgililik standardını sağlamayan argümanlardaki mantık yanlışlarını tespit etmek için şöyle bir formül sunmuşlardır: Argümanı sunan kişi, sonucun bir sebebi olarak öncülü ortaya koyar ve bu öncül, diğer öncül ile birleşme aşamasında ilgililik standardını karşılamaz ise mantık yanlışlığı olduğu kabul edilmelidir (Johnson, Blair 2006: 66).

Blair ve Johnson görüldüğü üzere argüman tespit, analiz, değerlendirme ve iyi argüman geliştirme gibi aşamaların hepsi için eğitimsel bir formül sunmaya çalışmışlardır. Bu yaklaşım tarzının eğitici yönü onu tamamlayan teorik arka planla kıyaslandığında baskın kaldığı için özellikle sağlamlık kriterleri daha sonrasında (kendileri de dahil olmak üzere) eleştirilmiştir. Blair ve Johnson bu noktada hem kriterlere hem de yaklaşımlarına bazı eklemeler sunup değişiklikler yapmışlardır (Eemeren vd. 2014: 382). Bu değişiklikler genel anlamda retorik ve diyalektik bağlamın teoriyle bağdaştırılması, mantık yanlışlarına tamamen hatalı argüman olarak bakmak yerine (argüman şemalarında olduğu gibi) iyileştirilebilir ve bazen faydalanabilir argümanlar olarak bakılması ve kriterlerin içeriğiyle ilgili çok net olmayan kısımların açıklanarak değiştirilmesini kapsamaktadır.

2.2.4 Douglas N. Walton: Argüman Şemaları ve Diyalog Türleri

Douglas N. Walton, informal mantık yaklaşımı çerçevesinde literatüre çok sayıda çalışma sunmuştur. Zaman içerisinde gündelik dil argümanlarına yaklaşımını oldukça değiştirip geliştirmiştir. Mantık yanlışları onun her zaman ilgi odağı olmakla birlikte yanlışlıklarla ilgili ilk çalışmaları (1972-1989) daha çok mantıksal merkezlidir. Daha sonra yanlışlıklarla ilgili yaklaşımını diyalektik ve pragmatik yaklaşımlarla genişleterek iki tema üzerine oturtmuştur: Argüman şemaları (argumentation schemes) ve diyalog türleri (dialogue types) (Eemeren vd. 2014: 403). Günümüze yaklaşıldığında ise 2020 senesinde vefat edene kadar ilgi odağını yapay zeka çalışmalarına ve argüman şemalarının bu doğrultuda formalize edilmesine çevirmiştir.

2.2.4.1 Argüman Şemaları

Douglas Walton, Reed ve Macagno ile birlikte 2008 yılında yayımlanan kitabı *Argüman Şemaları'nda* (*Argumentation Schemes*) açıkça o zamana kadar geliştirilmiş en geniş çaplı ve kullanışlı argüman teorisinin argüman şemaları olduğunu ifade eder. Argüman şemaları, argümanların gündelik dil argümantasyonlarında en sık karşılaşılan bunun yanı sıra hukuksal ve bilimsel argümanlarda da gözlemlenebilen argüman formları (çıkarım biçimleri) anlamına gelmektedir. Bununla birlikte argüman şemalarının o zamana kadarki en kapsamlı argüman teorisi olarak ifade etmelerinin sebebi mantıkta sıkça karşılaşılan dedüktif ve indüktif argüman formlarının yanı sıra bu teoride **feshedilebilir** (defeasible), **ön-varsayımsal** (presumptive) ya da **abdüktif** (abductive) akıl yürütmelerle oluşturulmuş argümanları kapsıyor olmasıdır (Walton vd. 2008: 1).

Argüman şemaları kitabında, bu belirtilen argümantasyon formlarını içeren argüman şemaları (neredeyse çoğu daha önceki yayımlardan toplanılmış) 60 başlık altında listelenmiştir. Aslında argüman şemaları, mantık yanlışları anlayışından çok da uzak bir noktada sayılmaz. Mantık yanlışlarının Aristoteles'in sofistik çürütmeler kitapçığı ile bağdaştırılması gibi argüman şemaları da öncüllerden sonuca ulaşan belirli akıl yürütme ilkelerini ortaya koyması bakımından Aristoteles'in topikler kitapçığı ile bağdaştırılabilmektedir (Kurtuldu 2019: 5). Fakat feshedilebilir akıl yürütmeleri test etmek için argüman şemalarına eklenmiş olan eleştirel sorular argüman şemalarını eski mantık yanlışları yaklaşımından açık şekilde ayırmaktadır. Çünkü feshedilebilirlik, daha önce mantık yanlışları olarak görülen birçok argüman şeklinin feshedilebilir akıl yürütmeler olduğunu, bu argümanların uygun eleştirel sorgulama neticesinde hem gündelik hem de hukuksal ve bilimsel alanlarda makul şekilde kullanılabilirliğini göstermektedir.

Daha sonraki yıllarda Walton, argüman şemaları yaklaşımını özellikle de hukuksal alanda kullanılabilmesi bakımından yapay zeka çalışmalarıyla bağdaştırmaya odaklanmıştır. Bu kapsamda informel mantığın formel mantık ile birlikte bilgisayar bilimleri teknolojilerine katılması gerektiğini öneren Walton, benimsediği bu argümantasyon görüşünü diğer görüşlerden ayırmak için **mantıksal argümantasyon** (logical argumentation) olarak adlandırmayı tercih etmiştir (Walton 2013: 2) Ona göre mantıksal argümantasyon, bir kullanıcının hukuk ve bilim gibi özel alanlardaki argümanları ve ayrıca gündelik konuşmalarda kullanılan argümanları tanımlamasına, analiz etmesine ve değerlendirmesine yardımcı olmak için bir dizi pratik yöntem etrafında inşa edilmiş kendine özgü bir felsefi bakış açısıdır (Walton 2013: 4). Mantıksal Argümantasyon Teorisi'nde kullanılan yöntemlerin dört ana parçası bulunuyor: Argüman şemaları, diyalektik yapı, argüman haritalama ve bir hesaplama argümantasyon sisteminde modelleme (Walton 2013: 6). Aslında bu parçalar, Walton'ın daha önceki çalışmalarını birleştirdiği bütünsel bir informel formel mantık yaklaşımı sunmaktadır.

Öncelikle Walton'a göre mantıklı düşünmenin (rasyonel düşünmenin) en iyi yöntemi diyalog sürecinde görülmektedir. Bu nedenle kanıtlara dayanarak ne yapılacağına veya kabul edileceğine karar vermekle meşgul olan ister bir kişi ister bir grup insan olsun mantıklı düşünme en iyi şekilde, argümanların bir tarafça öne sürüldüğü ve diğer tarafça eleştirel olarak sorgulandığı bir diyalog sürecinde görülmektedir (Walton 2013: 3). Bununla birlikte Walton, argüman haritalamanın daha iyi bir argüman hazırlamak ve tartışma diyaloglarını daha verimli hale getirerek sosyal medyada iletişim kalitesini artırmak için yararlı bir araç olduğunu savunmuştur (Walton 2013: 1).

Mantıksal argüman yaklaşımının bir diğer ve önemli parçası olan *argüman şemalarının* görevi argümanları bir sekans şeklinde birbirine bağlanışını göstermektir. Bu kapsamda şemalar, akıl yürütme modelini öncüllerin sonuçlara bağlandığı akıl yürütme biçimlerine kritik sorular sorarak tanımlamaktadır. Argüman şemalarının biçimi ve kullanılışı ilk çalışmalarından bu yana çok az değişmiştir. Aşağıda uzman görüşünden argüman şeması (argument from expert opinion) eleştirel sorularıyla birlikte gösterilmiştir. Bu argüman şeması iki öncül ve bir sonuçtan oluşmaktadır (Walton 2013: 6).

Büyük Öncül: Kaynak E, A önermesini içeren S konusu alanında uzmandır.

Küçük Öncül: E, A önermesinin doğru (ya da yanlış) olduğunu iddia eder.

Sonuç: A doğrudur (ya da yanlıştır).

Uzman görüşünden argüman feshedilebilir bir argümantasyon biçimidir bu nedenle aşağıdaki ES-eleştirel sorular (CQ-critical questions) argümanı sunan tarafın şüphelerini yönlendirebileceği standartları sağlamaktadır (Walton 2013: 6).

ES1 (Uzmanlık Sorusu): Uzman bir kaynak olarak E ne kadar güvenilirirdir?

ES2 (Alan Sorusu): Uzman E, özellikle A'nın bulunduğu alanda da uzman mıdır?

ES3 (Görüş Sorusu): E, tam olarak A'yı içeren neyi iddia etmiştir?

ES4 (Güvenilirlik Sorusu): E, kişisel olarak güvenilir bir kaynak mıdır?

ES5 (Tutarlılık Sorusu): A, diğer uzmanların iddia ettikleriyle tutarlı mıdır?

ES6 (Destek Kanıt Sorusu): E'nin iddiası kanıtlara dayanmakta mıdır?

Bu yapıyla birlikte mantıksal argümantasyon yaklaşımı, argümantasyonu destekleyen ve karşıtı olan iddiaların değerlendirilip bir karara varıldığı süreci temsil etmektedir. Bununla birlikte yukarıdaki örnekten de çıkarılacağı üzere argümanın destekçisi ve karşıtı iki taraf bulunur ve taraflar sırasıyla konuşma eylemi içeren hareketler yaparlar (Walton 2013: 7). Walton, bu hareketlerin bir protokolü izlemesi açısından üç aşamada tanımlar: Açılış aşaması (opening stage), argümantasyon aşaması (argumentation stage) ve kapanış aşaması (closing stage). Açılış aşamasında taraflar, ortak bir amaca yönelik diyalog türü üzerinde anlaşmalıdır (her bir tarafın bireysel bir amacı vardır ve diyalogun kendisinin ortak bir amacı olmalıdır) (Walton 2013: 8). Bu anlaşma aslında yaklaşımın pragmatik tarafıyla ilgilidir çünkü taraflar hangi türden bir diyalog içerisinde olduklarını bilirlerse hareketlerini ona göre düzenleyebilirler ve sonucunda daha kolay bir şekilde argüman hakkında karar verilebilir.

2.2.4.2 Diyalog Türleri

Yukarıda belirtmiş olan argüman şeması ve diyalog protokolünü takip eden belirli diyalog tipleri (type of dialogue) bulunmaktadır. Her diyalog türünün işleyişi farklıdır; iş birliği, ikna ya da keşif için yapılan

diyaloglar gibi. Walton’a göre mantıklı düşünen bir tartışmacı bu diyalog tiplerinin kurallarını takip ederek argüman şemalarının gerekliliklerine uymalıdır (Walton 2013: 9). Diyalog türleriyle birlikte Walton argümantasyon teorisine retoriksel, mantıksal ve epistemik boyutlar eklemektedir. Aşağıdaki tabloda Walton’ın sıraladığı 7 adet diyalog türü, diyoloğun başlangıç durumu, tarafların amacı ve diyaloğun amacı bakımından gösterilmektedir.

Tablo 10: Walton’ın Diyalog Türleri Tablosu

<i>Diyalog Türleri</i>	<i>Başlangıç Durumu</i>	<i>Tarafların Amacı</i>	<i>Diyaloğun Amacı</i>
İkna (Persuasion)	<i>Fikir ayrılığı</i>	<i>Birbirlerini ikna etmek</i>	<i>Sorunu Çözmek</i>
Sorgu (Inquiry)	<i>Kanıt ihtiyacı</i>	<i>Kanıtı doğrulamak</i>	<i>Hipotezi kanıtlamak</i>
Keşif (Discovery)	<i>Keşif ihtiyacı</i>	<i>Hipotez bulmak</i>	<i>Hipotezi desteklemek</i>
Uzlaşma (Negotiation)	<i>Çıkar çatışması</i>	<i>İstediklerini elde etmek</i>	<i>Meseleyi çözmek</i>
Bilgi (Information)	<i>Bilgi ihtiyacı</i>	<i>Bilgi edinme</i>	<i>Bilgi takası</i>
Tartışma (Deliberation)	<i>Pratiksel seçimler</i>	<i>Amaçları ya da hedefleri birbirine uydurmak</i>	<i>Ne yapılacağına karar verilmesi</i>
Eristik (Eristic)	<i>Kişisel çatışma</i>	<i>Karşı tarafa saldırmak</i>	<i>Derin bir çatışma ortaya çıkarmak</i>

Kaynak: Walton 2013: 9.

Bazı durumlarda aynı argümantasyon dizisi sırasında bir argüman bir diyalog türünden diğerine geçilebilir. Gerçek hayattaki diyaloglar akışkandır başlangıçta anlaşılan diyalog türünden vazgeçilip başka bir diyalog türüne doğru ilerlenebilir. Görüldüğü üzere tablodaki diyalog türleri gündelik hayatta, hukuk ve bilimsel argümanları da kapsayacak şekilde teoriyi genişletmektedir bu noktada Walton, mantıksal argüman teorisiyle geniş çaplı bir argüman teorisi oluşturmadaki kararlılığını göstermektedir. Bununla birlikte Walton, bu teorinin normatif olmasının yanı sıra deneysel bir tarafının olduğunu da söylemektedir. Çünkü bu argümantasyon teorisi ancak gerçek hayat argümanlarındaki örnekler incelenerek ortaya koyulabilir (Walton 2013: 10).

Walton’ın argüman yaklaşımında vurguladığı bir başka unsur da bilgisayar teknolojileri aracılığı ile argümanların haritalandırılıp modellenmesidir. Bu kapsamda çok sayıda haritalama programı olsa da kendi yaklaşımının uyarlanabileceği dört uygulamadan bahsetmiştir; Rationale, Araucaria, ArguMed, Carneadas. Bunlardan Carneades, Walton’ın da içerisinde yer aldığı bir çalışma grubuyla geliştirmiş ve argüman şemalarının uygulanabildiği bir argüman haritalama programıdır. Program adını Carneades isimli Antik Yunan felsefecisinden almıştır. Bu program işlevsel programlama dilini kullanarak argüman diyagramlarının görsel haritasını oluşturması için oluşturulmuştur. Açık kaynak kodlu programda Walton’ın 25 adet argüman şeması örneği aşağıdaki adresinden² ulaşılabilir. Bu tezin araştırma örnekleme için uygun bir argümantasyon değerlendirme yaklaşımı seçilmeye çalışılırken bu

² <https://github.com/carneades/carneades-4/blob/master/examples/AGs/YAML/walton.yml>

uygulama çalıştırılmaya çalışılmış fakat teknik sebeplerden dolayı uygulamada sonuç elde edilememiştir.

Bununla birlikte bu argümantasyon yaklaşımı tüm mantık yanlışlarını da kapsamaz ve geniş çaplı bir mantık yanlışları analizi için yeterli olmaz. Walton'ın argüman şemalarında olmayan fakat çok önemli sayılabilecek diğer mantık yanlışlarını şu şekilde sıralamıştır: Cinaslı yanlışlık, çok anlamlılık yanlışlığı, vurgulama yanlışlığı, kısır döngü yanlışlığı, ilgisiz sonuç yanlışlığı, çok sorulu yanlışlık (Walton 2013: 223). Özellikle dilsel ifadelerin yer aldığı Twitter argüman örneklemleri için Walton'ın dışladığı bu türden dilsel yanlışlıklar önem taşımaktadır.

2.2.5. Frans van Eemeren ve Rob Grootendorst: Eleştirel Tartışmanın Kural İhlalleri

Eemeren ve Grootendorst'un Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi'ndeki önemli kavramlardan şu şekilde bahsedilebilir: **Bakış açıları** (stand points), **eleştirel tartışma** (critical discussion), **argümantatif söylem** (argumentative discourse), **argümantasyon aşamaları** (argumentation stages), eleştirel tartışma kurallarının ihlali olarak **mantık yanlışları** (fallacies) ve **stratejik manevra** (strategic maneuvering). Teorinin ilk geliştirildiği zamanlarında bu kavramlar hem betimsel hem de formel ifade edilişleri ile sunulmuştur. Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi, ilk olarak Charles Hamblin gibi formel diyalektikçilerden esinlenilerek ortaya çıktığı için ilk adımda formel bir bakış açısını içinde barındırır. Bu tür bir formel sunum tamamen formel diyalektik bir sistemi tanımlamaz fakat teorinin formel diyalektik sistemin fikirlerinden yararlandığının bir göstergesidir (Eemeren vd. 2014: 306). Bununla birlikte daha sonraki yıllarda, Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi'ni geliştirmeye yönelik yapılan çalışmalarda, bu formel modellemelerin giderek azaldığı görülmektedir.

Eemeren ve Grootendorst'un teorileri içinde sundukları bu kavramlar, hem tartışmanın taraflarına hem de yorumculara, gerçek hayatta karşılaşılan gündelik dil argümantatif söylemlerin tespit, analiz ve değerlendirmesi konusunda normatif araçlar sağlar. Sağlanan bu araçlarla şu sorulara cevap verilmeye çalışılmıştır: "Gündelik dil argümanları içerisinde bir argümantatif söylem nasıl tespit edilir?", "İdeal bir eleştirel tartışmanın sistematik kuralları nelerden oluşur?", "Bu ideal tartışma modelinde argümantatif söylem nasıl analiz edilebilir ve yapısal özellikleri nelerdir?", "Argümantatif söyleminin mantıksal ve etkisel faktörleri nasıl değerlendirilebilir?"

i. Bakış Açısı

Eemeren ve Grootendorst, pragma diyalektik teorisinin ilk geliştirildiği yıllarından itibaren standpoint (bakış açısı) kavramını argümantasyonu tanımlayan önemli bir noktaya yerleştirmişlerdir. Onlara göre *argümantasyon, bir tarafın kendi bakış açısını bu bakış açısına gelebilecek eleştirilere ve şüphelere karşı haklı çıkarmak için bazı önermeler sunarak desteklemesidir* (Eemeren, Henkemans 2017: 1). Bu tanıma göre argümantasyon, bir bakış açısı farklılığı ile başlar. Bir bakış açısı farklılığı ise iletişim halindeki kişilerin bakış açılarını sunmasıyla gün ışığına çıkar. Bakış açısı farklılığı, her zaman iki tarafı içinde bulundurur: bakış açısı sunan ve bu bakış açısını reddeden ya da şüphesi olan karşıt taraf (Eemeren, Henkemans 2017: 3).

Bakış açıları çok farklı içeriklere sahip olabilir. Bakış açısı sunmak, insan etkileşiminin bir parçasıdır. Dolayısıyla bakış açılarının kapsamı oldukça geniştir. Bir konu hakkındaki gerçekler, eylemler ya da tutumlardan bahsediliyor olabileceği kişi sadece kendi fikirlerinden bahsediyor da olabilir (Eemeren, Grootendorst 2016: 24). Dolayısıyla gerçek hayatta bir bakış açısı, *ünlü bir mankenin ne kadar sempatik olup olmadığı* gibi basit kişisel fikir ayrılığından tutun da *eğitim sistemindeki değişiklikler* konusundaki

fikir farklılığı gibi karmaşık ve sosyal konulara kadar çok çeşitli kapsamda sunuluyor olabilir. Konuların kapsamındaki çeşitlilikle birlikte bakış açılarını kuvvetlendiren ifadeler de çok çeşitlidir. Bakış açıları **kesinlike, buna çok eminim** gibi kuvvetli ifadelerle sunulabileceği gibi **bana göre, belki de** gibi daha zayıf ifadelerle sunuluyor olabilir (Eemeren, Henkemans 2017: 5).

Bir bakış açısında ya **olumlu** ya da **olumsuz** bir pozisyon alınabilir. Eğer ortada bir bakış açısı tespit edilememişse o zaman ifadede herhangi bir önerme yer almıyordur dahası bu ifade bir argümantatif söylem olarak da ele alınamaz. Aşağıda bakış açılarının önermelerin ifade ediliş şekline göre formalize edilmiş sembolleri yer almaktadır (Eemeren, Grootendorst 2016: 26).

1. **+P**, P önermesine göre olumlu bakış açısı. Örneğin “Sebze ve meyveler sağlıklı kalmak için gerekli besin kaynaklarıdır.” önermesinde olumlu bir pozisyon alınmıştır ve bakış açısı olumludur.
2. **-P**, P önermesine göre olumsuz bakış açısı. Örneğin “Sebze ve meyveler sağlıklı kalmak için gerekli besin kaynakları değildir.” önermesinde olumsuz bir pozisyon alınmıştır ve bakış açısı olumsuzdur.
3. **ØP**, P önermesine göre sıfır noktası. Örneğin “Sebze ve meyvelerin sağlıklı kalmakla ilgisi hakkında bir fikrim yok.” önermeye karşı herhangi bir pozisyon alınmamıştır ve nötr bir bakış açısı vardır.

Buna istinaden olumlu ya da olumsuz bir bakış açısı sunmayan birisinin, bu ortada olmayan bakış açısını ispatlama yükümlülüğü de bulunamaz (Eemeren, Grootendorst 2016: 26). İspat yükümlülüğü ancak diyalog şeklindeki bir konuşma eyleminde taraflar birbirini kendi bakış açılarına ikna ettirmeye çalışıyorsa ya da monolog şeklindeki bir söylemde karşı tarafa ya da taraflara bakış açısı ikna ettirilmeye çalışılıyorsa ortaya çıkmaktadır.

Bununla birlikte birbirinden farklı iki bakış açısının bir araya gelme tarzları da farklı olabilir. Birbirinden farklı bakış açıları, sunulan bakış açısının içerdiği önerme sayısı ve karşıt tarafın başka bakış açıları sunup sunmamasına göre farklı şekillerde oluşabilir. Birbirinden farklı bakış açılarının karşı karşıya geldiği en tek bir önerme içeren bakış açısı farklılığına **tekli** (single) adı verilir (Eemeren, Henkemans 2017: 6). Tekli bakış açısı farklılığının iki varyantı bulunur. İlk varyantta tek bir önerme içeren olumlu bir bakış açısı sunulur ve karşıt taraf şüphesini dile getirir. İkinci varyantta tek bir önerme içeren olumsuz bir bakış açısı dile getirir ve karşıt taraf şüphesini dile getirir. Bunun yanında karşıt tarafın sadece şüphesini dile getirdiği ve karşıt bir bakış açısı sunmadığı durumlara **sade** (*nonmixed*) adı verilir (Eemeren, Henkemans 2017: 6).

Aşağıda **tekli** ve **sade** bir bakış açısı farklılığı olumlu ve olumsuz bakış açılı varyantları formel olarak modellenmiştir (Eemeren, Grootendorst 2016: 28). Bu bakış açısı farklılığı aşağıdaki şekilde örneklendirilebilir. Bu, gündelik bir dil argümanında en basit şekilde karşılaşılabilecek en temel bakış açısı farklılığıdır.

- **?:** Şüphe
- **LU1:** Dil Kullanıcısı 1
- **LU2:** Dil Kullanıcısı 2
- **1a:** Pozitif Bakış Açısı Sunulan Birinci Argüman
- **1b:** Negatif Bakış Açısı Sunulan Birinci Argüman

1a. LU1: “Ülkemizin eğitim sisteminde bazı değişiklikler yapılması gerekir.”

LU2: “Gerçekten değişiklik gerekli midir?”

1b. LU1: “Ülkemizin eğitim sisteminde değişiklikler yapılmasına gerek yoktur.”

LU2: “Bundan o kadar da emin değilim.”

1a.	LU1: +/p	1b.	LU1: -/p
	LU2: ?/(+ /p)		LU2: ?/(-/p)

Bakış açısı farklılığının birden fazla önerme içeren diğer çeşidine, **çoklu** (multiple) adı verilir. Eğer bir bakış açısı farklılığında karşılıklı olarak bakış açıları sunuluyorsa buna **karma** (mixed) adı verilir. Bu dört tanıma göre bir bakış açısı farklılığının dört çeşidi olabilir. Aşağıda bu dört çeşit bakış açısı farklılığı aşağıdaki şekilde sıralanmıştır (Eemeren, Henkemans 2017: 6).

1. Tekli ve sade bakış açısı farklılığı.
2. Tekli ve karma bakış açısı farklılığı.
3. Çoklu ve sade bakış açısı farklılığı.
4. Çoklu ve karma bakış açısı farklılığı.

Analiz sürecinde, en karmaşık bakış açısı farklılıklarını temel bakış açısı farklılığına indirgeyerek çözümlmek, argüman analizi için kolaylık sağlar. Bununla birlikte, karşıt taraf eğer açıkça sunulan bakış açısı hakkında şüpheleri olduğunu dile getiriyorsa bu fikir ayrılığı **belirgin** (explicit). Bazen de (genellikle yazılı metinlerde) bakış açısı sunan taraf, kendi bakış açısını hemen kabul edilmeyeceğini ya da itirazlar gelebileceğini düşünerek sunar ki bu durumda bakış açısı belirgin değil yani **üstü kapalı** (implicit) (Eemeren, Henkemans 2017: 3). Bir bakış açısının tespit edilebilmesi adına farklı göstergeler bulunmaktadır.

ii. Bakış Açısının Göstergeleri

Bir argümantasyonu tespit etmenin ilk aşaması ileri sürülen bakış açısını tespit etmeyi gerektirmektedir. Bakış açılarının bir göstergesi diyalektik bir konuşma sürecinde kullanılan ifadelerdir. Öncelikle bakış açıları konuşma edimi içerisinde **iddialı (savunmacı)** ifadeler olarak ayrıştırılabilir (Eemeren vd. 2007: 28). Bu bakımdan argümantatif söylem analiz edilirken, dilsel sunuma çok dikkat edilmelidir. Argümantatif söylemde savunulan bakış açısının ne olduğu belirlendikten sonra hangi ifadelerin bu bakış açısı için argümanı oluşturduğunu bulmak daha kolaydır. Bu nedenle, “Bence...” ve “Bunu düşünüyorum...” gibi bakış açılarının göstergelerine ve “Bunu söyleyerek bitiriyorum.” gibi direkt olarak bakış açısı öneren ifadelerin kullanılmasına dikkat etmek gerekmektedir (Eemeren, Henkemans 2017: 32).

İddialı ifade şekliyle bakış açısı sunan taraf, karşı tarafın hemen kabul etmeyeceğini düşündüğü (ya da sunulduktan sonra karşı tarafın şüphesini keşfettiği) bir bakış açısını önermeler sunarak savunuyordur. Bu sunum ancak iki çeşit ifade şekliyle yapılabilir: i) Önermesel tutum göstergeleri (propositional attitude indicators), ii) İfadeleri değiştirmeye zorlama (force modifying expressions) (Eemeren vd. 2007:

29). Önermesel tutumda bakış açısı, savunucunun kendi tutumlarını ifade ederek sunulduğu sunum şeklidir. Diğer sunum şekli ise direkt olarak karşı tarafın bakış açısını değiştirmeye zorlayıcı ifadeler kullanmaktır. Örneğin “Bence hiçbir çift birbirini gerçekten tanımadan evlenmemelidir.” argümanı daha çok savunucunun tutumuyla ilgiliyken “Şüphesiz tüm çiftler birbirlerini tanıyarak evlenmelidir.” argümanı direkt olarak savunucunun karşı tarafı zorladığını hissettirir. Bununla birlikte her iki durumda da bir bakış açısı savunulduğu görülür.

Gündelik dil argümanlarında her zaman bakış açısının göstergeleri olan dilsel ifadeler açıkça gösterilmez. Bu gibi durumlarda argümantasyon göstergelerinden faydalanılabilir. Bazı zamanlar bakış açısı onu destekleyen argümanlardan önce sunulur bu gibi durumlarda “Çünkü...” gibi ifadelere dikkat etmek gerekir. Bazı zamanlarda ise bakış açısı onu destekleyen argümanlardan sonra sunulur. O zaman da “Sonuç olarak..”, “Bu yüzden...” gibi ifadelere dikkat etmek gerekir (Eemeren, Henkemans 2017: 33).

Bakış açısının varlığını gösteren herhangi bir dilsel ifade kullanılmamış ve bakış açısı ima edilmiş olabilir. Bu gibi durumlarda argüman genellikle **bağlam** (context) içinde oluşturulur. Bağlam eğer iyi tanımlanmışsa argümanı yorumlamak çok kolay olacaktır. İyi tanımlanmış bir bağlam, bazen diğer kaynaklardan edinilmiş **arka plan bilgileri** (background information) ile bazen de **dilsel bağlam** (linguistic context) ile sağlanabilir (Eemeren, Henkemans 2017: 35).

Tüm bu göstergeler ve bağlam ya da arka plan göstergelerine rağmen bir cümle halen argüman sayılamayabilir. Burada pragma diyalektik teori **maksimum argüman yorumlaması** (maximally argumentative interpretation) stratejisini sunmaktadır. Bu stratejide, bir ifadenin *bilgilendirici mi yoksa argümantatif söylem mi* olduğu ile ilgili fikir ayrılığını çözümlmeye yönelik riski en aza indirmek için bu ifadenin argümantatif söylem şeklinde değerlendirilmesi gerektiği önerilmektedir (Eemeren, Henkemans 2017: 38). Bu stratejiyle ilgili Eemeren ve Henkemans’ın örneği neden emin olunamayan durumlarda ifadeyi argüman olarak alınabileceğini göstermektedir.

“Bir şemsiye alsan iyi olur. Yoksa ıslanmak mı istiyorsun?” (Eemeren, Henkemans 2017: 38)

Bu örnek ifadede genel olarak kimsenin bilerek yağmurlu havada ıslanmak istemeyeceği düşünülürse “Yoksa ıslanmak mı istiyorsun?” sorusunun karşı tarafı şemsiye almaya ikna etme çabasındaki bir argüman olarak ele almak ve “Bir şemsiye alsan iyi olur.” cümlesini de sunulan bakış açısı olarak ele almak en iyisidir (Eemeren, Henkemans 2017: 38). Eğer bu örneğin bir argüman olup olmadığını kanıtlayan başka bir dilsel bağlam ya da arka plan bilgisi var ise örnek bu yeni bilgiler doğrultusunda yeniden yorumlanabilir. Eğer bu tarz bilgilere sahip olunamıyorsa genel olarak maksimum argüman yorumlaması stratejisini uygulamak en risksiz seçenektir.

Gündelik dil argümanların tespit edilmesi, doğası gereği eğer kuralları önceden belirlenmiş (hukuk, akademi vb.) bir ortamda geçmiyorsa oldukça zor ve karmaşıktır. Bu nedenle bir ifade argümantatif söylem olarak belirlemeden önce tüm göstergeler derinlemesine incelenmelidir ve üstü kapalı öncüller ortaya çıkarılmaya çalışılmalıdır.

iii. İdeal Eleştirel Tartışma Modeli ve Argümantatif Söylem

Pragma diyalektik yaklaşıma göre bakış açısı farklılıkları ancak **eleştirel tartışma** aracılığı ile çözümlenebilir. İdeal tartışma modeliyle, *bakış açısı farklılıklarının ideal biçimde nasıl çözümleneceği*

vurgulanmıştır. Basit bir tekli bakış açısı farklılığında çözüm, karşıt tarafın şüphelerinin ortadan kaldırılması ya da karşıt tarafın kendi bakış açısını terk etmesiyle olmaktadır. Bunun dışındaki çözümler, yani bir fikri zorla kabul ettirmek, oy birliği ile kabul ettirmek, kura çekilişi ile karar vermek hatta üçüncü bir tarafın karar vermesini sağlamak gibi uygulamalar bakış açısı farklılığını çözümleyemezler (Eemeren, Henkemans 2017: 20).

Bakış açısı farklılığında gerçek bir çözüm noktasına ulaşması için argüman içeren bir söylemin olması gerekmektedir. Bu söylem şekli, argümantasyonda bir bakış açısına karşı yöneltilen şüpheler ve eleştirilere yönelik savunma yapan söylem şeklidir (Eemeren, Henkemans 2017: 20). Burada Eemeren ve Henkeman özellikle **bilgilendirici** (informative) ve **argümantatif** (argumentative) söylemlerinin gerçek hayatta sıklıkla birbirine karıştırıldığına vurgu yapmaktadır. Taraflar farklı bakış açılarına sahip olduklarını anladıkları andan itibaren artık bu basitçe birine bilgi vermedikleri bunun yerine bir argümantatif söylem sunmaya başladıkları anlamına gelir.

Birisi, olumlu veya olumsuz belirli bir bakış açısını savunan bir taraf yani **ilk konuşan kişi** (protagonist) ve diğeri ise bu bakış açısına karşı çıkan bir taraf yani **yanıt veren kişidir** (antagonist). Bir karşıt, sadece bir bakış açısına karşı şüphelerini dile getirmiyor ve kendi bakış açısını sunuyorsa o zaman aynı zamanda bir destekçi olmaktadır. Argüman içeren söylemlerde, destekçiler karşıtlarını kendi bakış açılarının kabul edilebilirliğine ikna etmeye çalışırlar karşıtlar (aktif bir rol oynarlarsa) şüpheler ya da itirazlar yükseltmeye devam ederler (Eemeren, Henkemans 2017: 20).

Rasyonel bir sonuca varmayı hedefleyen argüman içeren söylemler ideal bir argümantasyon şekli olan eleştirel tartışma aracılığı ile ancak bu hedefine ulaşabilirler. İdeal eleştirel tartışma modelinin de dört aşaması bulunmaktadır.

iv. Argümantasyonun Aşamaları

Argümantatif söylemlere sahip ideal bir tartışma aşamalar şekilde gelişir. Bu aşamaların amacı tartışmanın doğru yönde ilerleyip ilerlemediği ve çözüm için doğru adımların atılıp atılmadığını göstermektir (Eemeren, Henkemans 2017: 21).

1. Confrontation stage (Yüzleşme aşaması): yüzleşme aşamasında taraflar aralarındaki fikir ayrılığını belirlerler. Bu, tekli ve sade bir bakış açısı farklılığında destekçinin bakış açısının hemen kabul edilmediği ve eleştiri ya da şüpheyile karşılandığı anlamına gelmektedir.

2. Opening stage (açılış aşaması): açılış aşamasında taraflar fikir ayrılığını çözmeye karar verirler. Tartışmanın çıkış noktasını ve tartışma prosedürünü belirlerler. Bu, ispat yükünün (burden of proof) belirli bir bölümü üzerinde (kim destekçi kim muhalif) anlaştıkları ve ayrıca genel olarak kabul edilen bazı başlangıç noktaları ve tartışma kuralları üzerinde anlaştıkları anlamına gelmektedir.

3. Argumentation stage (argümantasyon aşaması): tartışma aşamasında, destekçi karşıtın itirazlarına karşı koymak veya şüphelerini ortadan kaldırmak için argümanlar öne sürerek, karşıtın ısrarlı eleştirilerine karşı kendi bakış açısını savunur.

4. Concluding stage (sonuç aşaması): sonuç aşamasında taraflar, fikir ayrılığının ne ölçüde ve kimin lehine çözüldüğünü değerlendirir. Destekçinin bakış açısını geri çekmesi halinde fikir ayrılığı karşıt lehine çözülür eğer karşıt şüphelerinden vazgeçerse tartışma destekçi lehine çözümlenmektedir.

Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi ideal tartışma modelinin gerçek hayatta olan değil, olması gereken tartışma modeli olduğunu savunmaktadır. Bir eleştirel tartışma, çözüme doğrudan katkıda

bulunmasalar da nezaket ifadeleri, şakalar ve anekdotlar gibi tartışmanın daha sorunsuz ilerlemesine yardımcı olan pek çok unsur içerebilir. Bununla birlikte gerçek hayattaki tartışmalar bu ideal aşamaları izelemeden bazı aşamaları atlayarak ya da sıralarını karıştırarak ilerleyebilir. Yine de ideal ve pratik arasındaki bu tür farklılıklar modelin kullanılabilirliğini azaltmaz. İdeal eleştirel tartışma modeli, gerçek hayattaki bir tartışmacı söylemin nerede yanlış gittiğini belirlemek için iyi bir araçtır dahası neyin eksik veya yetersiz temsil edildiğini belirlemeyi mümkün kılar. Bunun yanı sıra analiz aşamasında üstü kapalı bırakılan öğelerin daha kolay tanımlanıp bu öğelerin fikir ayrılığını çözmedeki rolleri daha iyi netleştirilebilir (Eemeren, Henkemans 2017: 22-23).

İdeal bir eleştirel tartışma modelinde, karşılıklı sözsel eylemler gerçekçiren iki taraf olduğu görülmektedir. Fakat böyle karşılıklı sözsel eylemlerin oluşmadığı durumlarda, herhangi bir bakış açısının savunulmadığı veya argüman oluşmadığı anlamına gelmez. Destekçi, monolog tarzda sunduğu bakış açısını, bazen olası eleştiri ve şüpheleri düşünerek savunabilir. Bu durum, sunulan bakış açısının argümantatif bir söylem olduğunu söylemek için yeterli bir sebep sayılır. Pragma Diyalektik Argüman Teorisi'ne göre monolog tarzdaki bir argümantatif söylemin, ideal argüman modelinin aşamaları aşağıdaki şekilde olmalıdır (Eemeren, Henkemans 2017: 24).

1. Yüzleşme aşamasında (confrontation stage): bir fikir ayrılığı ya da olma olasılığının olduğunu belirlenmelidir.

2. Açılış aşamasında (Opening stage): fikir ayrılığını çözümlemeye yönelik bir amaç olduğu ve bazı tartışma kuralları ile başlangıç noktalarının kabul edildiği dile getirilmelidir.

3. Argümantasyon aşamasında (argumentation stage): bakış açısını savunan argümantasyonlar sunulmalıdır.

4. Sonuç aşamasında (Concluding stage): son aşamada sunulan argümantasyonların fikir ayrılığının çözümüne ne ölçüde katkı sağladığı değerlendirilmelidir.

İdeal monolog argümantasyon sunumu, aynı ideal diyalektik bir argümantatif tartışma modelinde olduğu gibi *gerçek hayat pratikleriyle örtüşmeyebilir*. Çoğu zaman karşıt tarafla ilgili belirsizlikler olabilir ya da bazı başlangıç noktaları kabul edilmeden savunma yapılıyor olabilir. Burada ideal argümantasyon sunumu, ideal olarak tartışmacının bakış açısı farklılığını çözmeye çalıştığını düşünerek modellenmiştir. İdeal eleştirel bir tartışma modeli üzerinden argümantasyon, soyut bir kavram olmaktan çıkarak somut bir anlam kazanmaya başlamaktadır. Argümantasyonun yapısal analizi ve şemasal gösterimi de bu somut anlamı daha çok güçlendirmektedir.

v. Argümantasyon Yapısı ve Şemasal Gösterim

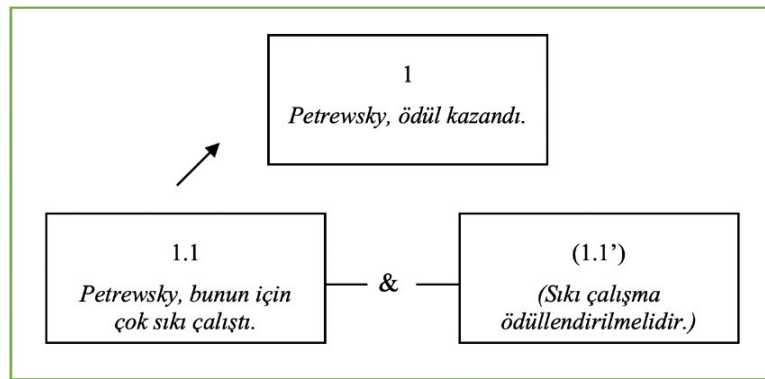
En basit argümantasyon yapısı yalnızca **tekli** (single) bir argümanı içerir. Fakat argümantasyon yapıları çok daha karmaşık yapıda olabilir. Örneğin **çoklu** (multiple) argümantasyon yapısında bir bakış açısı farklı argüman alternatiflerine sahiptir. Bununla birlikte **eşgüdümlü** (coordinative) argümantasyon yapısında birçok argüman birbiriyle eşgüdümlü olarak aynı bakış açısını destekler, **art arda bağlı** (subordinative) argümantasyon yapısında ise bir argüman diğer argümanı destekleyerek art arda bağlanır (Eemeren, Henkemans 2017: 55).

Tekli bir argümantasyonda yalnızca tek bir argüman sunulur. Çoklu argümantasyonlar, birden fazla tekli argüman içerir. İyi bir argüman analizi için çoklu argümanlar, tekli argümanlara bölünerek incelenir. Gündelik dil argümanlarında en sık rastlanılan argümantasyonlar, iki öncülünden biri üstü kapalı

bırakılmış tekli argümanlardır (Eemeren, Henkemans 2017: 55). Argüman yapısı incelenirken dikkat edilmesi gereken nokta, bu üstü kapalı bırakılan öncülün argümana doğru şekilde eklenmesidir. Aşağıda tekli bir argümantasyon yapısının şemasal gösterimi Eemeren ve Henkemans'ın örneği ile sunulmuştur.

“Petrewsky, yıllar boyunca elde ettiğiniz başarılarınızı burada tamamlarken, şirkette geçirdiğin otuz beş yıl için hepimiz adına seni tebrik etmek istiyorum. Günüzün bundan sonraki kısmını eşiniz ve çocuklarınızla birlikte keyifle geçirmenizi diliyoruz. Oldukça değerli bir hediye kazandınız, size bu Hawaii gezisini sunmaktan gurur duyuyoruz çünkü bunu hak etmek için çok sıkı çalıştınız. İyi yolculuklar” (Eemeren, Henkemans 2017: 56).

Şema 4: Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi Tekli Argümantasyon Şeması

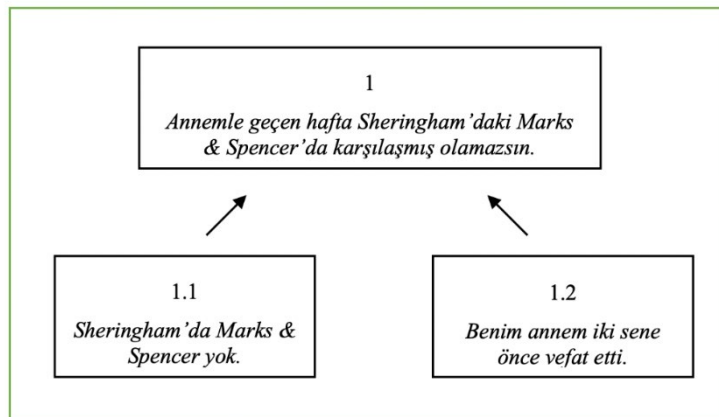

Kaynak: Eemeren, Henkemans 2017: 60.

Çoklu bir argümantasyonda birden fazla argüman birbirinden bağımsız şekilde ve aynı oranda tek bir bakış açısını deder. Aşağıda çoklu bir argümantasyonun şemasal gösterimi sunulmuştur.

“Annemle geçen hafta Sheringham'daki Marks & Spencer's'da tanışmış olamazsın çünkü Sheringham'da Marks & Spencer's yok ve aslında o iki yıl önce öldü” (Eemeren, Henkemans 2017: 58).

Şema 5: Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi Çoklu Argümantasyon Şeması

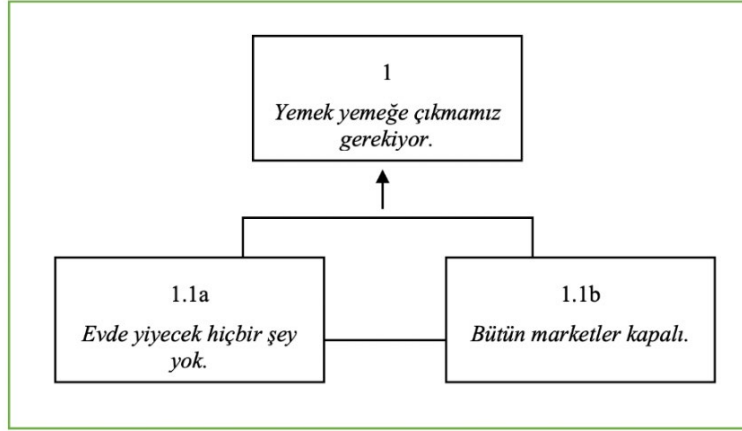

Kaynak: Eemeren, Henkemans 2017: 60.

Eşgüdümlü bir argümantasyonda birden fazla argüman birbiriyle koordineli olarak tek bir bakış açısını savunur. Aşağıda eşgüdümlü bir argümantasyonun şemasal gösterimi sunulmuştur.

“Dışarıda yemek yemekten başka çaremiz yoktu çünkü evde yiyecek hiçbir şey yoktu ve bütün marketler kapalıydı” (Eemeren, Henkemans 2017: 59).

Şema 6:Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi Eşgüdümlü Argümantasyon Şeması

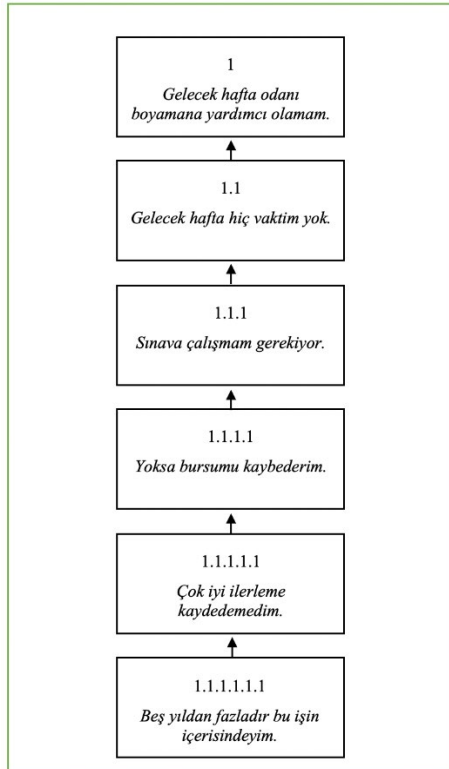

Kaynak: Eemeren, Henkemans 2017: 61.

Art arda bağlı argümantasyonda her argüman başka bir argümana destek olacak şekilde bağlanarak geçerli bakış açısını savunmayı sağlar. Savunma bakış açısı kabul edilene kadar katman katman devam edebilir. Aşağıda art arda bağlı bir argümantasyonun şemasal gösterimi sunulmuştur.

“Önümüzdeki hafta odanı boyamana yardım edemem, çünkü haftaya vaktim yok, çünkü sınava çalışmam lazım, çünkü yoksa bursumu kaybederim, çünkü çalışmalarında iyi ilerleme kaydedemiyorum, çünkü zaten beş yıldan fazla bir süredir bu işin içindeyim” (Eemeren, Henkemans 2017: 59).

Şema 7: Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi Art Arda Bağlı Argümantasyon Şeması

Kaynak: Eemeren, Henkemans 2017: 62.

Şemasal gösterim ve argüman yapıları argümantasyonun analiz sürecinde savunulan bakış açılarını ve tarafları daha temiz şekilde görülmesini sağlarken argümantasyonu değerlendirme sürecine hazırlamaktadır.

2.2.5.1. Eleştirel Tartışmanın Mantıksal Kural İhlalleri

Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi'nde, eleştirel tartışmanın çeşitli aşamalarında yanlış gidebilecek şeylere özellikle dikkat edilmektedir. Geleneksel olarak mantık yanlışları olarak bilinen sözsel hamleler, bu teoride eleştirel tartışma kurallarının belirli ihlalleri olarak kabul edilir (Eemeren, Grootendorst 2016: 10). Dolayısıyla iyi bir argümanın değerlendirmesi eleştirel tartışma için belirlenmiş kuralları içermemesine bağlıdır. Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi'nde toplam 10 adet tartışma kuralı bulunur ve her bir tartışma kuralı bazı yanlışlıklar tarafından ihlal edilebilir.

i. Eleştirel Tartışma Kurallarının İhlali Olarak Mantık Yanlışları

Fikir ayrılığına sahip olan tarafların çözümü zorlaştırmalarının ve hatta imkansız hale getirmelerinin çeşitli yolları bulunur. Çözüm sürecini engelleyen bu eylemlerle, tartışmanın herhangi bir aşamasında karşılaşılıyor olabilir. Hangi aşamada karşılaşılıyor olursa olsun, eleştirel ideal bir tartışmanın önündeki engeller, ideal tartışma modeli kurallarının ihlallerinden oluşmaktadır. *Eleştirel tartışma kurallarının ihlalleri aynı zamanda mantık yanlışları olarak bilinmektedir* (Eemeren, Henkemans 2017: 96). Eemeren ve Grootendorst en başından itibaren yanlışlıkları teorilerinin bir parçası halinde sunmuştur (Eemeren vd. 2014: 544). Başlarda teoride mantık yanlışlarından daha dar ve belirsiz şekilde bahsediliyor olsa da teorinin geliştirildiği yıllar içerisinde yanlışlıklar listesi sunulmaya başlanmış ve kural ihlalleri kapsamındaki yanlışlar daha net şekilde ifade edilmeye başlanmıştır.

İdeal tartışma modelinde belirlenmiş olan 10 adet eleştirel tartışma kuralı, tartışmanın taraflarının fikir farklılığını çözebilmelerine ilişkin normlar sağlamaktadır. Aslında bu kurallar bütününe, argümantasyon sürecinde işlenebilecek mantık yanlışlıklarının bir taksonomisidir de denilebilir. Teoride belirlenmiş olan **Eleştirel Kural İhlalleri** sırasıyla şu şekildedir:

1. Özgürlük kuralı (Freedom rule),
2. İspat yükü kuralı (Burden of proof rule),
3. Bakış açısı kuralı (Standpoint rule),
4. İlgililik kuralı (Relevance rule),
5. İfade edilmemiş öncül kuralı (Unexpressed premise rule),
6. Başlangıç noktası kuralı (Starting point rule),
7. Geçerlilik kuralı (Validity rule),
8. Argüman şeması kuralı (Argument scheme rule),
9. Kapanış kuralı (Closure rule),
10. Kullanım kuralı (Usage rule) (Eemeren ve Henkemans 2017: 97).

Bu 10 adet kuralın eleştirel bir tartışma sürecinde eksiksiz olarak uygulanması, fikir farklılığının tatmin edici bir şekilde çözüleceğini garanti edemez. Fakat bu kuralları ihlal etmek kesinlikle böyle bir çözümü engelleyecektir (Eemeren, Henkemans 2017: 97). Aşağıda bu kuralların ihlalleri kapsamında eleştirel bir tartışmanın nasıl engellendiği açıklanmıştır.

Kural 1: Özgürlük kuralı, tarafların birbirlerini görüş sunmak ya da sunulan görüşlere şüpheyile yaklaşmak konularında engellememesi anlamına gelir. Bu kuralın ihlali genellikle argümantasyonun yüzleşme aşamasında meydana gelir. Yüzleşme aşamasında fikir ayrılığı keşfedilerek bu fikir ayrılığının hangi noktada gerçekleştiği belirlenmektedir. Eğer tartışmanın tarafları birbirlerinin bakış açısı sunma ya da şüphe geliştirmelerine sınırlar kayıyor ve hareket özgürlüğünü kısıtlanırlarsa bu birinci kural ihlal edilmiş olur.

Kural 2: İspat yükü kuralı, bir görüş sunmuş tarafın, talep edildiğinde sunduğu bu görüşü savunmakla yükümlü olması anlamına gelir. Bir görüş farklılığını çözmek için bir bakış açısı ortaya koyan taraf bu bakış açısını desteklemeye hazır olmalıdır ve bu bakış açısını sorgulayan karşı taraf da aynı şekilde karşıt rolünü üstlenmeye hazır olmalıdır. Bu ikinci gereklilik nadiren bir sorun teşkil eder çünkü gönüllü olarak bir bakış açısını eleştiren biri karşıt rolünü pek itiraz etmeden kabule eder. Ancak bir bakış açısı sunan herkes onu gerçekten savunmaya hevesli değildir.

Bazı durumlarda bu yükümlülük geçerli olmaz. Örneğin destekçi daha önce aynı karşıt tarafa başarılı bir şekilde argümanını savunmuşsa ve koşullarda hiçbir şey değişmemişse bakış açısını tekrar savunma yükümlülüğünden kurtulabilir. Ya da karşıt taraf kendisini herhangi bir görüşü kabul etmeye zorlamıyor ve eleştirel tartışma kurallarına uymaya da hazır değilse bu durumda yine destekçi, bakış açısını savunma yükümlülüğünden kurtulabilir. Eleştirel tartışma kuralının ikincisi, herhangi bir taraf sunduğu bakış açısını savunma yükümlülüğünden kurtulmaya çalıştığında ihlal edilir. Eğer destekçi taraf bu yükümlülüğünden bir şekilde kurtulmayı başırırsa argümantasyonun açılış aşamasında tartışma duraksayacaktır.

Kural 3: Bakış açısı kuralı, bir tarafın bakış açısına karşı yapılan saldırının, o tarafın gerçekten geliştirmiş olduğu bakış açısına uygun olması gerektiği anlamına gelir. Üçüncü eleştirel tartışma kuralı, eleştirilen bakış açısı destekçinin bakış açısıyla ilgili olmadığında ihlal edilmiş olur. Bununla birlikte bu ihlal tartışmanın herhangi bir aşamasında gerçekleşebilir. Eğer taraflar birbirlerinin bakış açılarıyla uyumlu eleştiriler ya da karşılıklar sunmazlarsa bu olumlu ya da olumsuz herhangi bakış açısının belirlenmesinde bir kaymaya sebep olur ve çoğu zaman fark edilmeden görüş farklılığı çoklu hale getirilir. Taraflar eğer bu şekilde çapraz amaçlarla konuşurlarsa orjinal anlaşmazlığı çözmeleri de imkansızlaşacaktır. Tartışma şaşırtmalı bir tartışmaya dönüşeceğinden bazı durumlarda anlaşmazlık çözülmüş gibi görünse bile bu çözüm sahte bir çözüm olacaktır.

Kural 4: İlgililik kuralı, bir tarafın kendi bakış açısını ancak bu bakış açısına ilişkin argüman geliştirerek savunabileceği anlamına gelir. Dördüncü kural, bakış açılarının savunulması için iki asgari koşul koymaktadır; savunma argümanlar aracılığıyla yürütülmelidir ve bu argümanlar savunulan bakış açısıyla gerçekten ilgili olmalıdır.

Kural 5: İfade edilmemiş öncül kuralı, karşı tarafın ifade edilmemiş bir öncülünü yanlış şekilde sunarak savunma yapılamayacağı ya da bilerek örtülü olarak bırakılmış bir öncülün sonradan inkar edilemeyeceği anlamına gelir. Beşinci kuralın ihlalleri, gündelik dil argümanlarında çoğu zaman her türlü şeyin ima edildiği veya yalnızca üstü kapalı şekilde ifade edildiği gerçeğiyle ilgilidir. Bununla birlikte bir tartışmada taraflar üstü kapalı bırakılmış argüman öncüllerinden uygunsuz bir şekilde yararlanmaya çalışmamalıdır. Genellikle karşıt taraf, argüman sunan destekçi tarafın ifade edilmemiş öncülünü kurgulayıp yeni bir öncül ürettiğinde bu ihlal işlenmiş olur.

Kural 6: Başlangıç noktası kuralı, önceden kabul edilmiş bir başlangıç noktasının yanlış şekilde sunulamayacağı ya da reddedilemeyeceği anlamına gelir. Herhangi bir eleştirel tartışma kuralına uymayı reddeden biriyle tartışma yapmanın anlamsız olduğu gibi herhangi bir başlangıç noktasını üstlenmeyecek biriyle tartışmak da anlamsızdır. Bir fikir farklılığını çözmek için her iki tarafın da asgari düzeyde bazı gerçeklere, inançlara, normlara ve değer hiyerarşilerine sahip olması gerekir. Taraflar bu başlangıç noktalarının herhangi biri üzerinde anlaşamazlarsa birbirlerini herhangi bir bakış açısının kabul edilebilirliğine ikna etmeyi asla başaramazlar. Nihayetinde bir bakış açısının savunması, her iki taraf için de kabul edilebilir bir dizi ön ifadenin olmasına bağlıdır.

Taraflar normalde belirli başlangıç noktalarını paylaştıklarını varsayarak tartışmaya girerler. Destekçi ve karşıt tarafın tüm başlangıç noktalarının doğru ve ortak olduğunu kabul etmek zordur fakat bazen taraflar, sırf kabul edilebilirliğini test etmek için bu başlangıç noktaları doğru gibi varsayabilmelidir.

Başlangıç noktası statüsündeki bir önerme argümantasyon aşamasında sorgulanamaz. Elbette önerme her zaman daha sonra ayrı bir tartışmada sorgulanabilir. Tüm varsayımlar aynı anda sorgulanmaya açık olursa, anlamlı bir tartışma olmaz ve fikir ayrılığı asla çözülmez. Aynı şey, tartışmanın ortasında bir taraf aniden daha önce üzerinde anlaşmaya varılmış bir önermeyi fırsatçı nedenlerle sorgulamaya başlarsa da gerçekleşir.

Kural 7: Geçerlilik kuralı, çıkarımsal olarak geçerli olan argümanların mantıksal yanlışlar içermiyormuş gibi sunulması anlamına gelir. Yedinci kural, argümantasyonda yer alan çıkarımlar eksiksiz olduğu halde, argüman geçersizse ihlal edilir. Bu ihlaller, argümanın altında yatan akıl yürütmelerin mantıksal biçimiyle ilgilidir.

Kural 8: Argüman şeması kuralı, savunmanın yanlış ve uygunsuz bir argüman şemasıyla yapılamayacağı anlamına gelir. Argümantasyonu oluşturan tüm ifadeler her iki tarafça kabul edilebilir olsa bile ileri sürülen geçerli akıl yürütmelerden oluşmayan bir savunma başarılı kabul edilemez. Ancak destekçi, savunma için uygun bir argüman şeması kullanıyor ve bu planı doğru bir şekilde uyguluyorsa savunma başarılı olduğu değerlendirilebilir. Destekçi, uygun olmayan bir argüman şeması kullanır veya bir şemayı yanlış uygularsa sekizinci kuralı ihlal etmiş olur. Bu tür ihlaller eleştirel tartışmanın argümantasyon aşamasında meydana gelir.

Kural 9: Kapanış kuralı, bir bakış açısı başarısızca savunulmuşsa destekçisi tarafından terk edilmesi gerektiği ya da bir bakış açısı başarılı şekilde savunulmuşsa karşıt tarafın şüphelerini sürdürmeye devam edemeyeceği anlamına gelir. Çözüm sürecinin son aşamasında bile anlaşmazlığın çözümü taraflarca engellenebilir. Tartışmanın kapanış aşaması, fikir ayrılığının çözülüp çözülmediğini ve kimin lehine olduğunun belirlendiği aşamadır. Eğer taraflar bu konularda anlaşamazlarsa görüş ayrılığı devam eder. Örneğin destekçinin bakış açısını kesin olarak savunulduğuna ikna olması ancak karşıt tarafın bunun böyle olmadığı konusunda ısrar etmesi durumunda tartışma bir açmazla sona ermiş olur.

Kural 10: Kullanım kuralı, tarafların bakış açılarını sunarken yeterince açık olmayan veya kafa karıştırıcı formülasyonlar kullanmaması ve diğer tarafın formülasyonunu kasıtlı olarak yanlış yorumlamaması gerektiği anlamına gelir. Açık olmayan veya belirsiz bir dil, bir fikir farklılığının çözümü için doğrudan olumsuz sonuçlar doğurabilir. Yüzleşme aşamasında tarafların açık olmaması, seçilen formülasyonların var olmayan bir fikir farklılığını öne sürdüğü sahte bir anlaşmazlığa yol açabilir. Netlik eksikliği aynı zamanda sahte bir anlaşmaya da yol açabilir ve bu durumda taraflar

anlaşmaya vardıklarını düşünse bile bu anlaşmaları bakış açısında kullanılan terimlere farklı tanımlar atamış olmalarına dayanmış olur (Eemeren, Henkemans 2017: 99-120). Bu kuralların tümü teoriye göre aynı zamanda bazı geleneksel mantık yanlışlarıyla bağdaşmaktadır. Bu mantık yanlışlarının bir listesi ve açıklamaları bu tezin üçüncü bölümünde yer alan araştırma yöntemleri kısmında sunulmuştur.

Pragma diyalektik yaklaşımın kuramlaştırması aşamalı olarak eleştirel bir tartışma modelinde örneklenen soyut idealleştirmenin analitik düzeyinden, tartışmacı söylemin çeşitli pratiklerinin somut düzeyine geçmiştir. Bu gelişmede atılan en büyük adımlardan birisi de 1990’larda Eemeren ve Houtlosser’in birlikte argüman söyleminin **stratejik tasarımı**na dikkate alınmasıyla atılmıştır. Bu atılımın temel amacı argüman söyleminin gerçek hayat pratikleriyle daha çok bağdaştırılmasıdır. Eemeren, tüm bu pragmatik amaçlarla 2010 yılında pragma diyalektik teorisine stratejik manevra kavramını eklemiştir. Bu kavramın özünde çoğu zaman standart argüman teorilerinde atlanan ya da bilerek dahil edilmeyen etkileme faktörünün (aslında retoriksel bir unsur olarak) eklenmeye çalışılması vardır. Eemeren ve Houtlosser bu kapsamda gerçek hayatta etkilemeyi hedefleyen ve makul olmayı amaçlayan argüman söylemlerinin her zaman birlikte hareket ettiğini başlangıç noktası olarak almışlardır (Eemeren vd. 2014: 553).

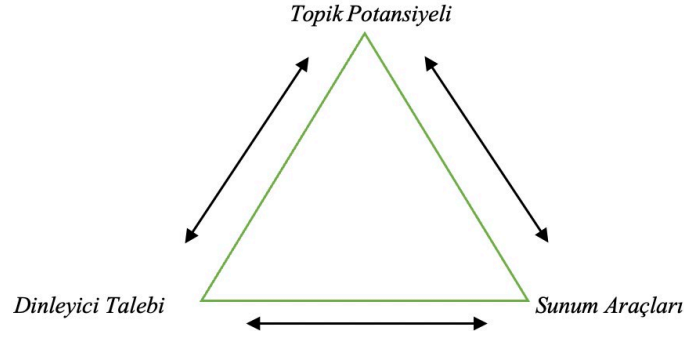
ii. Stratejik Manevra

Stratejik manevra kavramı, eleştirel tartışmanın taraflarının hamleler yaparken ulaşmak istedikleri kitlede kabul görmek için yola çıktıklarını ancak bu etkiyi yaptıkları hamlelerin eleştirel tartışma kuralları dahilindeki makullük sınırları içerisinde kalmak istemeleriyle açıklanabilir. Etkinlik ve hedef kitle unsurları genellikle retorik yaklaşım teorileri kapsamında değerlendirilmektedir. Çoğu zaman da diyalektik ve retorik bakış açıları birbirini dışlayan bir tutum sergiler fakat burada Eemeren ve Houtlosser yıllardır süre gelen bu bölünmeyi gidermek için diyalektik araştırma topluluğu ile retorik araştırma topluluğu arasındaki kavramsal ve iletişimsel uçurumun kapatılması gerektiğini düşünmüşlerdir. Stratejik manevra’nın üç boyutu vardır ve Eemeren bu üç boyutu Antik Çağ’dan itibaren retorikçilerin kullandığı üç ilgi alanından yola çıkarak kurmaktadır (Eemeren vd. 2014: 553).

- i. Topik potansiyeli (topical potential), söylemin o noktasında mevcut olan alternatifler kümesinden seçilmesi boyutudur. Topikler, (Antik Yunanca *topoi* ve Latince *loci*) uygun argümansal hareketlerin seçilmesinin temeli oluştururlar.
- ii. Dinleyici talebi (audience demand), konuşmacının veya yazarın ulaşmayı amaçladığı dinleyicilerin veya okuyucuların referans çerçevesine adaptasyonudur.
- iii. Sunum araçları (presentation devices), amaca hizmet etmeye uygun üslup ve diğer ifade araçlarının kullanılmasıdır (Eemeren vd. 2014: 554).

Eemeren’a göre çoğu retorik yaklaşımı sıralanan bu üç boyuttan birini merkeze alarak teorilerini geliştirmiştir fakat onun kafasında bu üç boyutun farklı özellikleri olsa da argümantasyon sürecinde eş zamanlı olarak kullanılmaktadır. Aklındaki şemayı daha iyi ifade edebilmek için aşağıdaki stratejik manevra üçgenini tasarlamıştır (Eemeren 2010: 95).

Şema 9. Stratejik Manevra Üçgeni

Kaynak: Eemeren 2010: 95.

Stratejik manevra, argüman aşamalarının her birinde eş zamanlı olarak uygulanmaktadır. Her aşamada taraflar ilgili aşamanın diyalektik amacına ulaşmak ve aynı zamanda en uygun retorik sonucu elde etmek isterler. Bu nedenle her argümantasyon aşamasında diyalektik bir amacın retorik bir *analoğu* olduğu söylenebilir (Eemeren, Henkemans 2017: 140). Daha sonra Eemeren bu stratejik manevraların her bir argümantasyon aşamasında nasıl işlediğini bir tablo aracılığıyla sunmuştur. Bu tabloda genel olarak diyalektik amaç sadece kendi düzeyinde değil, diğer tüm argümantasyon aşamalarındaki stratejik manevralarda da kendini gösterir ve aynı şekilde her aşamada diyalektik sürece eş zamanlı üç stratejik manevra da uygulanır.

Bununla birlikte Eemeren, pragma diyalektik teorisini gerçek hayatta tam teşekküllü bir argümantasyon stratejisinin nasıl oluşturulması gerektiği sorusuna yönelik genişletmiştir. Bu da pragma diyalektik yaklaşımın hem yıllar içerisinde kendini güncellediği hem de mümkün olduğunca gerçek hayatın gündelik dil argümanlarıyla bağdaştırılmaya çalışıldığının bir göstergesidir.

Bu tezin araştırma kısmında argüman örnekleme olarak seçilen Twitter uygulamasında bu uygulamanın öncelikleri arasında yer alan *sağlıklı iletişim ve toplumsal bütünlük misyonu*³ ve bu önceliklerin uygulamada gerçekleşip gerçekleşmediğine yönelik pragmatik bir sorgulama yapılmıştır. Öncelikli olarak diyalektik bir tweet akışında (diyalog ya da monolog tarzda olabilir) eleştirel bir tartışmanın ne kadar kurallı gerçekleştiği ve ne kadar sağlıklı bir iletişim kurulduğu sonrasında ise gerçekleşen eleştirel tartışmada tarafların ne kadar anlaşmaya varıp varamadığı Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi'nin sunduğu İdeal Tartışma Kuralları'nın ihlalleri olarak Mantık Yanlışları Yöntemi ile ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

³ <https://about.twitter.com/tr/our-priorities/healthy-conversations>

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TWİTTER VE MANTIK YANLIŞLARI

3.1. Araştırma Yöntem ve Uygulama

3.1.1. Twitter Örnekleme

Argümantasyon tespit, analiz ve değerlendirme yöntemleri, gerçek hayatta bireysel tartışmaların çözüme ulaşmasına yardımcı olabileceği gibi önemli sosyal tartışmaların üstesinden gelinmesine de yardımcı olabilir. Örneğin sosyal açıdan önem taşımakta olan konularda (küresel ısınma, nükleer silahlanma gibi) sunulan bakış açıları, olgusal olarak doğruluk değeri taşıyıcılar dahi mantıksal olarak yanlış olabilirler. Bu kapsamda argümantasyon teorileri, önemli sosyal konularda sunulmuş argümanların **yanlışlığının** tespit edilerek kapsamlı araştırması için önemli araçlar haline gelirler.

İnformel mantık kapsamında değerlendirilebilecek argümantasyon teorilerinin temel amacı, gerçek gündelik dil argümanlarına uygulanabilir teoriler geliştirmektir. İdeal olarak bu teorilerin gündelik dilde argüman içeren herhangi bir ortama uygulanabilir olması gerekir. Fakat gerçek hayatta bir argümanı oluşturan çok çeşitli faktörler bir arada yer alır. Dolayısıyla her argümantasyon teorisi yöntemi her ortama istenilen en geniş kapsamda uygulanamayabilir.

Bununla birlikte bu tezin araştırması sırasında informel mantık kapsamında argümantasyon teorileri sunan akademisyenlerin çoğunun kitaplarında gündelik dil argümanları örneklerini medyada (televizyon, gazete, radyo vb.) içeriklerinden seçtikleri gözlemlenmiştir. Fakat bu örneklerin çoğu geleneksel medya araçlarının monolog tekdüzeliğinden çıkamaz. Gündelik dil argümanlarının incelenmesi doğası gereği faydacı amaçlar taşır ve bu faydacı amaçlar eğer zamanının gerçekleriyle örtüşmezse pek anlam taşımaz. Bu nedenle günümüzde bu tezin örnekleme günümüz yeni medya araçları içerisinde seçilmiştir.

Bilindiği üzere günümüzde internetin yaygınlaşmasıyla birlikte tek taraflı monolog tarzda argümanların sunulduğu geleneksel medya araçlarının yerini giderek yeni medya araçları almaktadır. Yeni medya araçları, karşılıklı tarafların diyalogu tarzında gelişen argümantatif tartışmalara imkan veren sosyal medya araçlarına sahiptir. Tüm bu sebeplerden ötürü bu tezin örnekleme için sosyal ve bireysel konularda karşılıklı argümanların sıklıkla dile getirildiği **Twitter** uygulaması seçilmiştir.

“Twitter, farklı insanlar, bakış açıları, fikirler ve bilgilerden oluşan bir dünyaya ev sahipliği yapan açık bir hizmettir.”⁴

⁴ <https://about.twitter.com/tr/who-we-are/our-company>

Twitter uygulaması, Türkiye’de 2011 senesinde faaliyete geçmiş bir sosyal medya uygulamasıdır. Argümantasyon değerlendirmesi için her türden sayısız akıl yürütmelerin ve diyalog tarzının bulunabileceği kamuya açık bir sosyal paylaşım platformudur. Bu uygulamanın kullanıcılarına sunduğu özelliklerinden faydalanılarak argümantasyon değerlendirmesi için bir argüman örneklemini oluşturulmuştur.

i. Tweet, Yanıt ve Bahsetme

Gönderilen bir tweet en fazla 4 fotoğraf, 1 GIF ve 1 video, bağlantı ve 280 karakter sınırlı metin içerebilir.⁵ Bu tweetler eğer kullanıcı tarafından özellikle gizlenmemiş ise herkes tarafından görüntülenebilir. Bu da onu kamuya açık bir bakış açısı sunma aracı haline getirir. Bununla birlikte tweetlerin bu özellikleri bir bakış açısının savunulmasında herhangi bir sınırlılık oluşturmaz çünkü karşıt herhangi bir eleştiri ve şüpheyeye karşı her zaman yanıt verme olanağı vardır. Bir tweet’e dört şekilde yanıt verilebilir: **yanıt** (reply), **bahsetme** (mention), **alıntı yapma** (retweet) ve **beğeni** (like). Yanıt, bir başkasının tweetine verilen karşı söylemdir. Bir kişiye yanıt verildiğinde o tweet, “@... kullanıcıya yanıt olarak” mesajını içerir. Bir kullanıcıdan bahsedilmek istenildiğinde kullanıcının adı “@...” şeklinde etiketlenerek o kullanıcı hakkında yorum yazılıp, yanıt verilebilir.⁶ Alıntı yapma, başka bir kullanıcının tweetini doğrudan alıntılanmak anlamına gelir ki burada da tweeti alıntılararak yorum yapma fırsatı vardır. Bir tweetin kaç kez alıntılanabileceğine dair herhangi bir limit yoktur. Ancak Twitter, kamuya açık bir tweeti alıntılaman son 100 kullanıcıyı gösterir.⁷ Beğeni, bir kullanıcının tweetinşn beğenildiğini gösterir yani tweetler takdir edildiğinde beğeni kullanılır.⁸

ii. Gündemdeki Tweet’ler ve Etiketler

Gündemdeki konular (trend topics), bir algoritmayla belirlenir ve varsayılan olarak, takip edilen kişilere, ilgi alanlarına veya bulunulan konuma göre kişiselleştirilebilir. Gündemler, belirlenmiş çeşitli algoritmalar aracılığıyla belirlenir ve atılan tweet sayısı da bu faktörlerden birisidir. Ayrıca bu algoritma, aynı konu hakkındaki gündemleri ve etiketleri gruplayabilir. Örneğin #MondayMotivation ve #MotivationMonday beraberce #MondayMotivation olarak sunulabilir. **Etiketler** (hashtags), bazı gündemlerde sözcüğün ya da ifadenin önünde “#” işareti konularak oluşturulur. Bu, etiketler bir konu başlığı ile ilgili olduğunu işaretlemek üzere herhangi bir tweete eklenebilir. Etiketler sayesinde kullanıcılar, söz konusu sohbeti uygulamanın sunduğu arama özelliği ile takip edebilirler.⁹

Bu açıklanan özellikler bağlamında bir gündelik dil argümanı örneklemini belirlemek için araştırma özellikle Twitter’ın gündemdekiler kısmında yer alan argümanlara odaklanmıştır. Bu kapsamda Türkiye gündeminde yer alan tweetlerde ne kadar eleştirel tartışma kurallarına uyularak sağlıklı iletişim

⁵ <https://help.twitter.com/tr/using-twitter/how-to-tweet>

⁶ <https://help.twitter.com/tr/using-twitter/mentions-and-replies>

⁷ <https://help.twitter.com/tr/using-twitter/retweet-faqs>

⁸ <https://help.twitter.com/tr/using-twitter/liking-tweets-and-moments>

⁹ <https://help.twitter.com/tr/using-twitter/twitter-trending-faqs>

kurulduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda Twitter'ın ilkelerinden birisi olan *sağlıklı sohbetlere ne kadar ev sahipliği yapabildiği*¹⁰ tartışılmıştır.

Bununla birlikte informal mantık kapsamında her türden akıl yürütmeleri ve diyalog tarzını kapsayan kusursuz ve eksiksiz normatif bir teori bulunmamaktadır. Fakat belirli diyalog tarzı ve akıl yürütmeleri kapsayan normatif teorilerin varlığı bu tezin ikinci bölümünde gösterilmiştir. Bu teoriler arasından ise Twitter gündeminde yer alan argümanlar kapsamında uygulanabilirliği en yüksek olduğu düşünülen (hem diyalektik yöne hem de pragmatik anlayışıyla) Eemeren ve Grootendorst'un Pragma Diyalektik Argüman Teorisi seçilmiştir.

Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi, bu tezin araştırma uygulaması kapsamında alınan gündelik dil argümanları örneklemine uygulanacak olan teoridir. Bu anlamda araştırma, örneklemde ne kadar sağlıklı sohbet ve iletişim sağlandığı ne kadar özgürce paylaşılan fikirlerde bir anlaşma sağlandığına dair bir öngörü oluşturmaya çalışmıştır. Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi'nin ideal eleştirel tartışma kurallarının ihlalleri olarak mantık yanlışları, örneklemi test etmiş olan yöntemdir. Örneklemin özellikle çok yoğun ve karmaşık mesajlara yer içeren Twitter uygulamasından seçilmesi ve sonrasında seçilmiş örneklem teorinin uygulanması aşağıdaki uygulama haritası bölümünde açıklanmıştır.

3.1.2. Araştırmanın Uygulama Haritası

Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi'nin Twitter'daki gerçek gündelik dil argümanlarına uygulanışının aşamaları belirlenirken neredeyse her argümantasyon teorisinin belirlediği argümantasyon tespit, analiz ve değerlendirme aşamaları takip edilmiştir.

i. Argüman Tespit Etme Aşaması ve Örneklem Oluşturma

Bu aşamada, Twitter uygulaması aracılığıyla kullanıcılar tarafından gönderilen tweetlerin, Pragma Diyalektik Teori'nin argümantatif söylem tanımına uyacak şekilde ayrıştırılıp tespit edilmesi ve eleştirel tartışma potansiyeli taşıyan tweetlerden bir örneklem oluşturulması hedeflenmiştir.

Pragma Diyalektik Argümantasyon Teori'si sayesinde argümantasyon teoristlerinin büyük çoğunluğu artık argümantasyonu *birden fazla tarafı içeren, pratik hedefleri olan ve bu hedeflerle ilgili normlara tabi olan karmaşık bir sosyal, konuşma etkinliği* olarak kabul etmektedir (Blair 2012: 141). Bu nedenle öncelikle Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi'nin uygulanacağı argüman örnekleminin karşı tarafları içeren bir konuşma etkinliği kapsamında filitrelenmesi gerekmektedir. Twitter'da karşılıklı konuşma pratiği kamuya açık olarak uygulamanın dört özelliği ile gerçekleşir: yanıtlama, alıntı yapma, bahsetme ve beğeni. Bu anlamda argümantatif söylem içeren tweetlere verilen doğrudan yanıtlar dikkate alınmıştır.

Twitter, her türlü konudan fikir alışverişine açık bir ortam olarak birçok farklı diyalog türünün tweet gönderimine açık bir sosyal paylaşım ortamıdır. Her türden tweetin manuel olarak argümantasyon tespit, analiz ve değerlendirilmeye sunulması pek mümkün olmayacağından araştırma örneklemini sınırlandırmak için bazı filtreler oluşturulmuştur. Aşağıda tweet örneklemini sınırlandırmak için kullanılmış olan filtreler aşama aşama anlatılmıştır.

¹⁰ <https://about.twitter.com/tr/our-priorities/healthy-conversations>

1. Her gün saat 21.00'de Twitter uygulamasının kendi algoritması tarafından sunulmuş olan Türkiye konumunda gündeme girmiş ilk iki konu etiketi belirlenmiştir.

2. Pragma diyalektik argüman teorisi, argümanları eleştirel bir tartışma içerisinde yorumlar. Bu nedenle örneklemin Türkiye gündemindeki konular kapsamında en fazla yanıt alan tweet kapsamında oluşturulması hedeflenmiştir. Bu hedefe ulaşmak için Türkiye konumunda gündeme girmiş ilk iki konu etiketi, Twitter'ın *gelişmiş arama özelliği* kullanılarak şu filtreler özelinde ayrıştırılmıştır: (*#etiket*) *min_replies:2000 lang:tr until:2022-05-07 since:2022-05-06*. Bu filtreleme gündemde yer alan sıralamadaki ilk iki etiketin her biri için ayrı şekilde yapılmıştır. Twitter gündemindeki etiket konusu anlık olarak 2000 yanıtı içermediği durumlarda, yanıt filtresi şu rakamlara doğrultusunda azaltılarak filtrelenmeye devam edilmiştir; 2000, 1000, 500, 250, 125, 50, 10, 5. Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi, Türkçe dili ile yapılan argümanları incelemeyi hedeflemiştir bu nedenle yazım dili Türkçe olarak filtrelendirilmiştir. Tarih aralığı, tweetin gönderildiği gün sonu itibarıyla sınırlandırılmıştır. Araştırma için belirlenmiş tweeti oluşturan kullanıcının ismi, eğer tweet argüman içeriyorsa *destekçi* içermiyorsa *tweet gönderen* olarak gösterilmiştir.

3. Örneklem kapsamına alınacak tweet yukarıdaki şekilde belirlendikten sonra bu tweete gelen yanıtların pragma diyalektik argüman teorisi kapsamında şüphe veya eleştiri içeren karşıt argümantatif söylemleri ya da yeni bir bakış açısı içerip içermediğine göre ayrıştırılması hedeflenmiştir. Bir tweete çok sayıda her türden yanıt gelebilir. Bu nedenle öncelikli olarak tweet göndericisinin yanıtlayana karşılık verdiği tweetler ayrıştırılır ve yanıt örneklemini bu şekilde oluşturulmuş olur. Bazen bir tweet göndericisinin amacı, bakış açısı sunmak değildir. Bu durumda karşıt bir şüphe veya eleştiri gelmediği sürece diyalog argümantasyon kapsamında değerlendirilmeyecektir. Bu nedenle tweet gönderen herhangi bir yanıtlayana karşılık vermemiş olsa bile tarihsel olarak gönderilmiş ilk 10 yanıt argümantasyon sürecini başlatıp başlatmaması bakımından incelenmiştir.

Twitter bir tweete gelen yanıtları farklı algoritmalarla akışa yansıtmaktadır. Bu nedenle yanıtların tarihsel sıralaması ve tweet göndericisinin yanıt verdiği tweetleri ayırtmak manuel olarak yapılmaya çalışıldığında hata riski çok yüksektir. Tweet ile ilgili analizin daha kesin şekilde periyodik olarak tekrarlanabilmesi için bir veri analizi bilgisayar yazılımı olan **MAXQAD**'dan yararlanılmıştır. Bu şekilde gönderilen tweet ve ilk 10 yanıt bu yazılım aracılığı ile verileştirilmiştir. Aynı şekilde eğer tweet göndericisi yanıtlayanlara karşılık vermişse bu yazılım aracılığı ile verileştirilmiştir. Araştırma için belirlenmiş tweete yanıt oluşturan kullanıcıların isimleri, eğer yanıt argüman içeriyorsa **karşıt** içermiyorsa **yanıtlayan** olarak gösterilmiştir. Tüm bu aşamalardan sonra Twitter kullanıcılarının gönderileri, Pragma Diyalektik Argüman Teorisi kapsamında yapısal olarak argüman analizine hazır hale getirilmiş olur.

Bununla birlikte örneklem ve örnekleme bağlı araştırma sonuçları bazı **sınırlılıklara** sahiptir. Twitter uygulamasından oluşturulan örneklem, uygulamadaki mesajların çok hızlı akması sonradan manipüle edilip silinebilmesi ya da herhangi bir zamanda yanıt verilebilmesi bakımından sınırlıdır. Araştırma her dilden farklı Ülkede farklı kültürel alt yapılarla farklı sonuçlar verebilir bu nedenle araştırmanın sonucu Türkçe yazım dilini kullanan kullanıcılar ile sınırlıdır. Uygulamadaki gündemdekiler kısmı sadece etiketler ile sıralanmaz bazen bir kelime ya da sponsorlu reklamlar gündeme girebilir bu durumda örneklem yine etiketler ile sınırlandırmıştır. Sahte kullanıcılar gündemi manipüle etmek için aynı tweeti tekrar tekrar göndererek tweet sayısını artırmaya yönelik aktivitelerde bulunabilmektedir. Bu nedenle

gündemi belirleyenlerin kim olduğu veya gerçek gündem olup olmadığı konusunda net bilgi verilememektedir.

ii. Analizi Aşaması ve Argümanların Yapısı

Genel olarak argüman analizin amacı argümantasyonu değerlendirme aşamasına hazırlamak ve daha açık bir değerlendirme yapılmasını sağlamaktır. Bu bağlamda argümanın yapısı ve sunulmuş argümanlarla savunulmuş olan bakış açısı gösterilerek netleştirilir. Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi'nde olumlu ya da olumsuz bir bakış açısı içeren argümanlar basit ve karmaşık yapıda olabilir. Bu anlamda en karmaşık yapıda olan argümantatif söylem en basit yapıdaki argümantatif söyleme indirgenerek bu argümantatif söylem içerisindeki argümanlar ve bakış açıları analiz edilir.

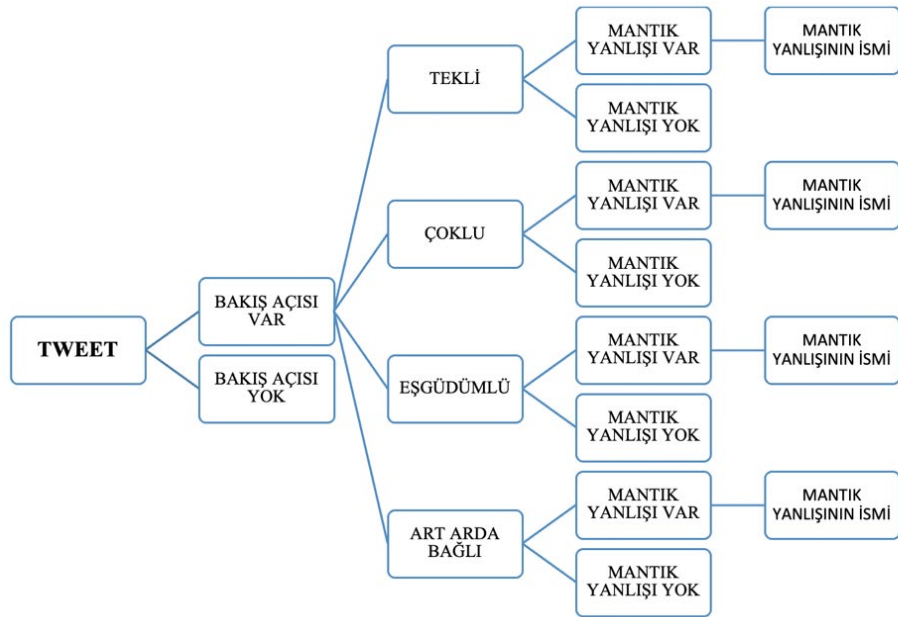
Bu aşamada örneklemdaki tweetler eğer argümantatif söylem olarak değerlendirilmiş ise Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi bağlamda **tekli**, **çoklu**, **eşgüdümlü** ve **art arda bağlı** argümanlar olarak sınıflandırılır ve şemasal olarak gösterilip haritalanır.

iii. Değerlendirme Aşaması ve Mantık Yanlışları

Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi'nde argüman değerlendirmesi idel eleştirel tartışma kurallarının ihlalleri kapsamında yapılmaktadır. Bu değerlendirmenin yöntemi ise mantık yanlışları yöntemidir. Eleştirel tartışma kurallarının ihlalleri olarak tanımlanan 36 adet yanlışlık her kuralın içerisinde tanımlanmış olarak sunulmuştur. Bu aşamada, örneklemlerde yer alan tweetler 36 adet yanlışlıkları içerip içermediğine göre sınıflandırılarak değerlendirilir. Bu değerlendirme neticesinde de bazı istatistiksel çıkarımlar sunulmaya çalışılmıştır.

Twitter'da gündelik dil argümantasyonu araştırmasının yol haritası aşamalarıyla birlikte aşağıdaki şemada gösterilmiştir.

Şema 8: Twitter Araştırması Yöntem Uygulama Haritası

Twitter'da bir bakış açısı tespit edilirken çok dikkatli davranılmalıdır. Twitter'da yer alan çoğu argüman açık olarak savunulmaz. Söylem üreten taraf, karşıt görüşlerin şüphe ve eleştirilerinin farkındaysa (bu

da bağlam ve arka plana bakmayı gerektirir) o ifade argümantatif söylem olarak değerlendirilmelidir. Bu gibi durumlarla karşılaşıldığında, genellikle tweet paylaşımlarıyla ilgili yorumlardan ya da aynı etketi kullanmış olan diğer kişilerin tweetlerden arkaplan bilgisi sağlanmış bir bağlam içinde tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.2. Mantık Yanlışları Kılavuzu

Pragma diyaletik argümantasyon teorisi yıllar içerisinde adım adım geliştirilmiş ve her adımda daha fazla mantık yanlış eleştirel tartışma kurallarının ihlali olarak teoriye eklenmiştir. Bu tezin örneklemine uygulanan mantık yanlışları kılavuzu *Argumentation Analysis and Evaluation (Argümantasyon, Analiz ve Değerlendirme)* kitabında yer alan mantık yanlışları listesinden uyarlanmıştır (Eemeren, Henkemans 2017: 163 -167).

1. Özgürlük Kuralını İhmal Eden Yanlışlıklar

Bu kurula istinaden taraflar birbirlerinin bakış açıları öne sürmelerini veya bakış açıları hakkında şüphe oluşturmalarını engellememelidir (Eemeren, Henkemans 2017: 163). Bu kuralı ihmal eden yedi mantık yanlış aşağıda sıralanmıştır. Yanlışlıklarla ilgili bilinmesi gereken önemli bir ayrıntı da argümantasyon teorisi otoritelerinin mantık yanlışlarının isimleri ve sınıflandırılması konusunda bir birlik sağlamamış olmasıdır. Aşağıda Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi'nin isimlendirmesi ve sınıflandırılması kullanılmış olmakla birlikte bu tezin araştırmasının açıklamasında kolaylık sağlanması açısından yanlışlıklar numaralandırılmıştır; No.1, No.2, No.3 vb. şekilde.

Bakış açılarını sunmayı veya bir bakış açısına karşı şüphe geliştirmeyi sınırlamanın iki yolu vardır.

Kılavuz No.1: Fallacy of declaring standpoints sacrosanct (Bakış açılarını dokunulmaz ilan etme yanlışlığı). Bu yanlışlığa göre P önermesi doğru/yanlış'dır. Çünkü P önermesinin doğruluğu/yanlışlığı tartışmaya kapalı ya da kutsal bir konudur.

“Mutfağın tadilatını yaptıracağım. Stili veya istediğiniz herhangi başka bir şey hakkında tartışabiliriz, ancak neyin yapıp yapılmayacağını değil” (Eemeren, Henkemans 2017: 97).

Bu örnek muhtemelen yüzleşme aşamasında gerçekleşmektedir. Argümanı sunan taraf, henüz tartışma başlamadan *mutfakla ilgili neyin yapıp yapılamayacağı konusunun* tartışmaya açık olmadığını ifade ederek olası eleştirel bir tartışmayı engellemiştir.

Kılavuz No.2: Fallacy of declaring standpoints taboo (Bakış açılarını tabu ilan etme yanlışlığı). Bu yanlışlığa göre P önermesi doğru/yanlış'dır. Çünkü P önermesinin doğruluğu/yanlışlığı toplumca yasaklanmış, eleştirilmesi ya da değiştirilmesi imkansız bir konudur.

“Büyükannenin evlenmemesi gerektiğini söylememeliydin. Ölüler hakkında kötü konuşulmaz” (Eemeren, Henkemans 2017: 97).

Bu örnekte argümanı sunan taraf *ölüler hakkında kötü konuşulmamasını* değiştirilemez bir tabu olarak göstererek argümanını savunmaktadır. Baştan değiştirilemez bir tabu olduğu kabul edilen konular eleştirel tartışmaya da kapalıdır.

Karşıt tarafın hareket özgürlüğünü kısıtlamak iki şekilde yapılabilir ve bununla ilgili beş yanlışlık var.

Kılavuz No.3: Fallacy of the stick / Argümanum ad baculum¹¹ (Sopaya başvurma yanlışlığı). Bu yanlışlığa göre P önermesi kabul edilmelidir. Eğer kabul edilmezse karşıt tarafın zararına olur.

“Hocam, dersinizden 85 almaya ihtiyacım var. Bu durumu konuşmak için 1 saat sonra odanıza geleceğim. Şu anda babamın yanına gidiyorum. Akılma gelmişken, babam fakültenin dekanıdır. Görüşmek üzere” (Akın, Alatl 2001: 96).

Bu örnekte argüman sunan taraf eleştirel tartışmayı kısıtlayıcı bir tehdit ile karşıt tarafın ifade özgürlüğünü kısıtlamış olur.

Kılavuz No.4: Fallacy of appeal to pity / Argümanum ad misericordiam (duygu sömürüsü yanlışlığı). Bu yanlışlığa göre X kişinin P önermesi kabul edilmelidir. Çünkü X çok acınası durumdadır ya da bunun için çok çalışmıştır.

“Hocam, bu dersten A almak zorundayım. Eğer alamazsam bursum kesilecek” (Akın, Alatl 2001: 110).

Bu örnekte argümanı sunan taraf karşıt tarafın ifade özgürlüğünü acıma duygusuyla sömürmeye çalışarak kısıtlamış olur.

Kılavuz No.5: Direct personal attack / Abusive variant of argümanum ad hominem (Kişiyeye yönelik hakaret içeren adam karalama yanlışlığı). Bu yanlışlığa göre X kişinin P önermesi kabul edilemez. Çünkü X kişisi şahıs olarak bilgisiz, güvenilirmez vb. kötü özelliklere sahiptir.

“Tipinde meymenet yok, gelmiş bize ders veriyor” (Uyar 2020: 25).

Bu örnekte kişinin argümanı değil, kişinin kendisi eleştirilerek itibarsızlaştırılmıştır. Bu şekilde karşı tarafın itibarı düşürülerek ifade özgürlüğü kısıtlanır ve eleştirel tartışmanın önü kapatılmış olur.

Kılavuz No.6: İndirect personal attack / Circumstantial variant of argümanum ad hominem (Kişinin durumuna yönelik hakaret içeren adam karalama yanlışlığı). Bu yanlışlığa göre X kişinin P önermesi kabul edilemez. Çünkü X kişinin P önermesindeki durumla ilgili (çıkar ilişkisi olmak ya da baskı altında olmak gibi) farklı niyetlere sahiptir.

“Onun, vergi oranının artırılmasıyla ilgili kanun hakkında söylediklerine inanmayın. Çünkü vergi artışından o zarar görmez” (Akın, Alatl 2001: 61).

Bu örnekte kişinin argümanı değil, kişinin durumla ilgili niyeti eleştirilerek itibarsızlaştırma söz konusudur. Bu şekilde karşı tarafın argümanını savunma fırsatı elinden alınmış olur. Bir önceki adam karalama yanlışlığından temel olarak kişinin şahsi karakterine değil, dolaylı yoldan kişinin bulunduğu duruma saldırmasıyla ayrılmaktadır.

Kılavuz No.7: You also / Tu quoque variant of argümanum ad hominem (Sen de adam karalama yanlışlığı). Bu yanlışlığa göre X şahsının P önermesi kabul edilemez. Çünkü X şahsı daha önce P önermesiyle ilgili farklı hareket etmiştir ya da tutarsız davranmaktadır.

“İçki içmemem gerektiğini söylüyorsun, ama seni de hiç ayık görmedim” (Akın, Alatl 2001: 65).

¹¹ Eemeren ve Henkemans, bazı geleneksel yanlışlıkların isimlerini Latince karşılıkları ile vermiştir.

Bu örnekte argümanı sunan kişinin önermesine değil, kendisine bu defa davranışlarındaki tutarsızlık üzerinden saldırılır.

2. İspat Yükü Kuralını İhlal Eden Yanlışlıklar

Bir bakış açısı ortaya koyan taraf, kendisinden istendiği takdirde onu savunmayı reddedemez (Eemeren, Henkemans 2017: 163). Bakış açısı farklılığını çözmeye çalışmanın bir getirisi olarak bakış açısını sunan kişinin argümanını savunmaya da hazır olması gerekir (Eemeren, Henkemans 2017: 99). Karşıt taraf kendi başka bir bakış açısı sunmamış ve argümantasyon karşık bir yapıya geçmemişse destekçi argümanını ispat yükümlülüğüne sahiptir ki o zaman da savunmalarını hangi sırayla sunacakları konusunda karar vererek argümanlarını savunurlar (Eemeren, Henkemans 2017: 101).

Eğer kural iki ihlal edilirse açılış aşamasında eleştirel tartışma engellenmiş olur çünkü destekçi rolünü kabul etmemiştir ve roller belirsiz olarak kalmıştır.

Kılavuz No.8: Shifting the burden of proof (İspat yükünü karşı tarafa yıkma yanlışlığı). Bu yanlışlığa göre X kişisi sunduğu argümanın doğruluğunu savunmak zorunda değil, karşıt taraf argümanın yanlışlığını kanıtlamak zorunsaymış gibi davranır. Eğer karşılıklı olarak bakış açıları sunulduysa bu yanlışlıkta taraflar kendi bakış açısını savunmaya çalışmaz, diğer tarafı kendi bakış açısını savunmaya zorlarlar.

“Sen ilk önce savunduğum şeyin böyle olmadığına dair bir kanıt göster” (Eemeren, Henkemans 2017: 100).

Bu örnekte bakış açısı sunan taraf kendi argümanını savunmak yerine karşı taraftan argümanını çürütmesini isteyerek ispat yükünü yıkmaya çalışmıştır.

Kılavuz No.9: Evading the burden of proof (İspat yükünden kaçınma yanlışlığı). Bu yanlışlığa göre X kişisi P argümanını ispatlamak yerine ispat yükümlülüğünden kaçınmak için farklı eylemlerde bulunur. Bu eylemlerden birisi bakış açısını sunarken zaten tartışmasız doğru olduğunu belirtmektir. Bir diğer eylem, bakış açısının doğruluna kişisel garanti vermektir. İspat yükümlülüğünden kaçınmak için yapılan eylemlerden bir başkası da bakış açısını, gerçekten test edilesi pek mümkün olmayacak şekilde formüle ederek argümanı eleştiriye kapalı hale getirmektir (Eemeren ve Henkemans 2017: 102). Örneğin *tüm erkeklerin yemek yaparken mutfağı dağıtması* ya da *gençlerin bugünlerde ekran başında çok fazla vakit geçirmesi* gibi muğlaklığı çözümlenemeyecek şekilde argümanı formüle etmek ispat yükümlülüğüne karşı bir bağıklık geliştirir.

3. Bakış Açısı Kuralını İhlal Eden Yanlışlıklar

Bir bakış açısına saldırı, ancak ilk başta sunulmuş orijinal bakış açısı aracılığıyla yapılabilir (Eemeren ve Henkemans 2017: 163).

Kılavuz No.10: Fallacy of straw man (Saman adam yanlışlığı). Bu yanlışlığa göre X kişinin sunduğu P önermesine saldırı yapılırken P önermesi yeniden kurgulanarak sunulur ya da yanlış tanıtılır.

“Evrin madem gerçek, neden şimdiki maymunlar insan olmuyor” (Uyar 2020: 93).

Bu örnekte sunulmuş olan önerme karşıt tarafından yeniden kurgulanıp itibarsızlaştırılarak tekrardan sunulmuştur. Bu şekilde bakış açısı saptırılmış ve eleştirel tartışma ile bakış açısı farklılığının çözümü sekteye uğratılmış olur.

4. İlgililik Kuralını İhlal Eden Yanlışlıklar

İlgililik kuralının ihlali argümantasyon aşamasında gerçekleşir. Bu kural bakış açıları, argümantatif söylem kapsamında savunulmadığında ya da argümanlar sunulan bakış açısıyla ilgisiz olduğunda ihlal edilmiş olur.

Kılavuz No.11: Fallacy of irrelevant argumentation / Ignoratio elenchi (İlgisiz argümantasyon yanlışlığı). Bu yanlışlıkta sunulan P argümanları savunulan bakış açısıyla ilgisi olmadığı halde öyleymiş gibi gösterilir.

“Öğrenciler çok not istediğine göre, hocanın notu kıt olmalı” (Akın, Alatl 2001: 49).

Bu örnekte de görüldüğü üzere sunulan bakış açısı *öğrencilerin çok not istediğidir* fakat bu bakış açısını savunan argüman öğrencilerle ilgili bir argüman değil, *hocanın notunun kıt olmasıdır*.

Bakış açılarının argümantatif söylem kapsamında savunulmamasının bir yolu *retorik unsurların kullanılmasıdır*. Klasik ikna araçları olan logos, ethos ve pathos üzerinden değerlendirme gerekirse sağda bununla ilgili iki mantık yanlışından birisinde logos’un yerini ethos diğerinde de logos’un yerini ethos almaktadır (Eemeren, Henkemans 2017: 106).

Kılavuz No.12: Pathetic fallacy / Appeal to pathos (Duygulara başvurma yanlışlığı). Bu yanlışlıkta X kişisi bakış açısını herhangi bir argümanla savunmak yerine karşı tarafın duyguları kullanılarak savunma yapmaya çalışılır.

“-Burada sigara içmenden rahatsız oluyoruz.

-Beni anlamak bana izin vermek zorundasın. Lütfen... Şu dünyada rahat hissedebildiğim, evim diyebileceğim tek yer burası. Burada da rahat edemiyceksem öleyim ben” (Uyar 2020: 109).

Bu örnekte görüldüğü üzere *sigara içilmesine izin verilmesi* için herhangi bir argüman sunulmaz. Yalnızca karşı tarafın duygularına hitaben konuşulmuştur.

Kılavuz No.13: Ethical fallacy of abuse of authority / Argumentum ad verecundiam (Bir bilen yanlışlığı). Bu yanlışlıkta X kişisi herhangi bir argümanla savunma yapmak yerine ilgili bakış açısı konusunda otorite sahibi birisinin düşüncesini öne sürer ya da kendini ilgili konuda uzman göstererek karşı tarafı ikna etmeye çalışır.

“Tarih hocam aya inişin bir hile olduğunu söyledi. Ona inanıyorum çünkü o benden daha fazla tahsil yapmış birisi” (Akın, Alatl 2001: 98).

Bu örnekte *aya inişin hile olduğu* bakış açısıyla ilgili herhangi bir argüman sunulmamış onun yerine uzman olarak gösterilen *tarih hocasının* görüşü kullanılarak karşı taraf ikna edilmeye çalışılmıştır.

5. İfade Edilmemiş Öncül Kuralını İhlal Eden Yanlışlıklar

Bu kurala göre bir taraf, daha önce örtülü şekilde sunduğu bir öncülü sonradan inkar edemez veya diğer tarafın örtülü şekilde sunduğu öncül yanlış şekilde sunulamaz (Eemeren, Henkemans 2017: 163). Bu kural ihlali argümantasyon aşamasında gerçekleşir ve taraflar ima ettikleri öncüllerini reddettikleri ya da ima edilen öncüller yanlış şekilde sunulduğu sürece bakış açısı farklılığı çözümlenemeyecektir (Eemeren, Henkemans 2017: 107).

Kılavuz No.14: Fallacy of magnifying an unexpressed premise (İfade edilmemiş bir öncülü büyütme yanlışlığı). Bu yanlışlıkta karşıt taraf, destekçinin üstü kapalı şekilde bıraktığı öncülü abartarak farklı şekilde sunar.

“-Köpekleri çok fazla sevmiyor olabilir çünkü onun bir kedisi var.

-Yani tanımı gereği bir kedisi olan herkesin köpeklerden nefret ettiğini mi düşünüyorsunuz?

-Hayır, ben bunu söylemedim. Sadece köpekleri pek sevmeyen birçok kedi sahibi olduğunu söylemeye çalışıyorum” (Emeren ve Henkemans 2017: 107).

Bu örnekte *çok fazla sevmiyor olabilir* öncülü *nefret ettiğini düşünmek* olarak tekrarlanmıştır. Bununla birlikte argümanı sunan kişi örtük olarak birçok kedi sahibinin köpekleri pek de sevmediğini ima ederken karşıt taraf bunu *tanım olarak köpeklerden nefret etmek* öncülüne dönüştürmüştür.

Kılavuz No.15: Fallacy of denying an unexpressed premise (İfade edilmemiş bir önermeyi reddetme yanlışlığı). Bu yanlışlıkta destekçi üstü kapalı şekilde bıraktığı öncülü daha sonradan reddetmeye çalışır.

“Eşcinsellere karşı değilim. Sadece genç erkeklerin eşcinsel olma tehlikesine karşı eşcinsel seks için rıza yaşının düşürülmemesi gerektiğini düşünüyorum” (Emeren, Henkemans 2017: 108).

Bu örnekte eşcinsellere karşı gelinmediği söylense de *eşcinsel olmanın tehlikeli* olduğunu söyleyerek aslında tam tersi ima edilmiştir. Burada argümanı sunan taraf üstü kapalı bıraktığı öncülü reddederek bakış açısı farklılıklarını çözmeyi engellemektedir.

6. Başlangıç Noktası Kuralını İhlal Eden Yanlışlıklar

Taraflar, bir başlangıç noktasını yanlış bir şekilde sunamaz veya kabul edilmiş bir başlangıç noktasını temsil eden bir öncülü reddedemez (Emeren, Henkemans 2017: 163). Bir fikir ayrılığını çözmek için her iki tarafın da ortak bazı asgari gerçeklere, inançlara, normlara ve değer hiyerarşilerine sahip olması gerekir aksi takdirde taraflar birbirlerini hiçbir konuda ikna edemezler. Bu kural karşıt taraf kabul edilmiş bir başlangıç noktasını argümanın ortasında sorgulamaya başladığında ya da destekçi üzerinde anlaşılmamış bir başlangıç noktasını yanlış şekilde sunmaya çalıştığında ihlal edilmiş olur (Emeren, Henkemans 2017: 113).

Kılavuz No.16: Fallacy of falsely denying an accepted starting point (Kabul edilen bir başlangıç noktasını haksız yere reddetme yanlışlığı). Bu yanlışlıkta karşıt taraf, taraflarca daha önce kabul edilmiş bazı genel başlangıç noktalarını çıkarıcı bir şekilde sorgulayıp reddetmeye çalışır. Örneğin “ben dünyanın yuvarlak olduğunu söyledim mi?” gibi bir soruyla destekçinin savunması engellenmeye çalışılabilir (Emeren, Henkemans 2017: 113).

Kılavuz No.17: Fallacy of making unfair use of presuppositions in making assertions (İddialarda bulunurken varsayımları haksız yere kullanma yanlışlığı). Normal bir tartışmada herhangi bir *varsayım* tartışmaya açıktır. Bu yanlışlıkta destekçi, varsayımları gerçeklermiş gibi sunmaya çalışarak başlangıç noktasının yanlış şekilde alınmasını sağlar. Örneğin “Fred’in kumar sorunu var.” Cümlesi bir varsayımda bulunmaktır ve bu varsayım çeşitli şüpheler ve eleştirilerle sorgulanabilir. Fakat “Fred artık kumar sorunuyla ilgili bir şey yapmalı.” cümlesi Fred’in hali hazırda bir kumar sorunu olduğu gerçeğini

dile getirmektir (Eemeren, Henkemans 2017: 113). Bu durumda fikir ayrılığı bir çözüme varmış olsa bile gerçeklerle değil, varsayımlara dayalı yanlış bir çözüme varılmış olur.

Kılavuz No.18: Fallacy of many questions (Çok soru yanlışlığı). Bu yanlışlıkta destekçi, soru sorma yönetimiyle iki veya daha fazla varsayımı gerçekmiş gibi sunmaya çalışarak başlangıç noktasının yanlış şekilde alınmasını sağlar.

“Sizce yüksek vergiler iş hayatını etkiliyor mu” (Akın, Alatlı 2001: 80).

Bu örnekte karşıt tarafın vergileri yüksek bulması varsayımı sanki varsayım değilmiş gibi sorunun içerisine eklenmiştir. Bununla birlikte bu sorunun gerçekte iki parçası bulunur; “Sizce vergiler yüksek mi” sorusu ve “Sizce yüksek veriler iş hayatını etkiler mi?” sorusu. Eğer bir varsayım bu şekilde sunulursa başlangıç noktası yanlış oluşturulmuş olur ve eleştirel tartışma fırsatı sınırlandırılır.

Kılavuz No.19: Fallacy of circular reasoning / Begging the question / Petitio principii (Döngüsel akıl yürütme / Soru sormanın yanlışlığı). Bu yanlışlıkta destekçi, bakış açısıyla yakın anlam taşıyan bir argüman sunarak başlangıç noktasının yanlış şekilde alınmasını sağlar.

“Arkadaşım beni sevdiğini söyledi. Ona inanırım, çünkü onun sevdiği insanlara karşı yalan söyleyebileceğini zannetmiyorum” (Akın, Alatlı 2001: 46).

Bu örnekte *arkadaşına inandığına* dair bakış açısı yine başka bir deyişle *arkadaşına inanması* ile savunulmaya çalışılmıştır. Bu durumda argüman gerçek bir başlangıç noktasına sahip olmamış olur.

7. Geçerlilik Kuralını İhlal Eden Yanlışlıklar

Bu kural argümantasyon aşamasında ihlal edilir. Bu kural ihalleri geçerli mantık kurallarının ihallerini içermektedir. Formel çıkarım kuralları gündelik dildeki sorunları çözümlemese de bazı çıkarım kurallarının ihlalini bir tartışmanın ilerlemesini açıkça engelleyebilir. Eemeren ve Henkemans, gündelik hayatta en sık karşılaşılan geçerli mantık çıkarım hataları olarak **modus ponens** (öncülü onaylayan çıkarım kuralı) ve **modus tolens** (sonucu inkar eden çıkarım kuralı) tarzındaki akıl yürütmelerinin karşıtlarını göstermiştir (Eemeren, Henkemans 2017: 115). Bu iki çıkarım kuralı önermeler mantığındaki öncül ve sonuç tanımlarını içeren “Eğer... Öyleyse...” çıkarımlarıdır.

Kılavuz No.20: Fallacy of denying the antecedent (Öncülü inkar etme yanlışlığı). Bu yanlışlıkta X kişisi öncülün gerçekleşmediğini öne sürerek sonucun da gerçekleşmediğini varsayar.

“Eğer havlarsa (öncül), o bir köpektir (sonuç).

Havlamıyor.

O halde, o bir köpek değildir” (Bennett 2021: 46).

Bu örnekte ilk önermedeki önvül olan *havlamak* reddedilerek önermenin sonucu olan *o bir köpektir* ifadesi doğru varsayılmıştır.

Kılavuz No.21: Fallacy of affirming the consequent (Sonucu onaylama yanlışlığı). Bu yanlışlıkta X kişisi sonucun gerçekleştiğini öne sürerek öncülün de gerçekleştiğini varsayar.

“Eğer vergiler düşerse (öncül) daha zengin olacağım (sonuç).

Daha zengin oldum.

O halde, vergiler düşmüştür” (Bennett 2021: 46).

Bu örnekte ilk önermedeki sonuç olan *zengin olmanın* onaylanmasıyla bu önermedeki öncül olan *vergilerin düşmesinin* de gerçekleşmiş olduğu varsayılmıştır.

Kılavuz No.22: Fallacy of division (Bölümleme yanlışlığı). Bu yanlışlıkta X kişisi bütün için doğru olan bir P önermesinin o bütünü her parçası için de geçerli olduğunu varsayar.

“Kayserililer işlerini bilir, Turgut da Kayserilidir, parasız kalmış olması mümkün değil” (Akın, Alatl 2001: 45).

Bu örnekte Kayserililere ait gösterilen bir özellik Kayserili olan herkes için geçerli olduğu varsayılmıştır.

Kılavuz No.23: Fallacy of composition (Bütünleme yanlışlığı). Bu yanlışlıkta X kişisi bütünü bir parçası için doğru olan P önermesinin o bütün için de geçerli olduğunu varsayar.

“Türk televizyonlarında sunuculuk yapan kızlar birbirinden bakımlı. Türk kadınları kendilerine çok iyi bakıyor olmalı” (Akın, Alatl 2001: 44).

Bu örnekte Türk televizyonlarında yer alan birkaç spikerin bakımlı olmasından yola çıkılarak tüm Türk kadınlarının bakımlı olduğu varsayılmıştır.

8. Argüman Şeması Kuralını İhlal Eden Yanlışlıklar

Bu kural ihlali argümantasyon aşamasında ihlal edilebilir. Taraflar bakış açısı farklılığı konusunda anlaşmış olsalar bile eğer o argümantasyon doğru akıl yürütmelere sahip uygun argüman şemaları ile oluşturulmadıysa gerçek bir çözüme ulaşılmamış olunur (Eemeren, Henkemans 2017: 116).

Aşağıda mantık yanlışları olarak da geçen bazı uygunsuz argüman şeması kullanımları yer almaktadır.

Kılavuz No.24: Populist fallacy / Argumentum ad populum (Ortak tutuma başvurma yanlışlığı). Bu yanlışlıkta X kişisi herkesce kabul edilmiş P önermesine başvurarak bir argüman sunar.

“16. yüzyılın sonlarına kadar çoğu insan, dünyanın evrenin merkezi olduğuna inanıyordu. Bu, o zamanlar için evrenin merkezini dünya kabul etmek için yeterli bir nedendi” (Bennett 2021: 65).

Bu örnekte argümanı sunan taraf, *evrenin merkezinin dünya olduğu varsayımının* zamanın ortak inancından kaynaklandığını ve bunun o zaman dilimi için geçerli bir neden olduğunu savunmuştur.

Kılavuz No.25: Confusing facts with value judgments / Argumentum ad consequentiam (Gerçekleri değer yargılarıyla karıştırma yanlışlığı). Bu yanlışlıkta X kişisi kendi değer yargılarına başvurarak bir argüman sunar.

“Tarafsız bir ahlak varsa, iyi ahlak ölümünden sonra ödüllendirilecektir. Ödüllendirilmek istiyorum, o yüzden tarafsız bir ahlak olmalı” (Bennett 2021: 71).

Bu örnek gösteriyor ki tarafsız bir ahlak yasasının olması argümanı sunan kişinin ödüllendirilmek istemesine bağlıdır.

Aşağıda argüman şemalarının uygunsuz kullanım şekilleri yer almaktadır.

Kılavuz No.26: Fallacy of abuse of authority / Argumentum ad verecundiam (Otoriteyi suistimal etme yanlışlığı). Bu yanlışlıkta X kişisi, sunduğu bakış açısında uzmanlığı ya da otoritesi olmayan Y kişinin fikirleriyle argümanını savunur.

“Yetişkin film endüstrisinin Amerika Birleşik Devletleri’nin üçüncü en büyük endüstrisi olduğunu nasıl mı bilebilirim? Çünkü 50 yılı aşkın bu sektörde çalışmış olan Derek Sholongmiester böyle olduğunu söylüyor.” (Bennett 2021: 71).

Argümanı sunan kişi ilgili sektöre yıllarını vermiş bir kişinin söylediklerini dikkate aldığını ifade etmiştir. Belki yetişkin film endüstrisi büyük olabilir ama onun en büyük üçüncü olduğunu göstermek için sağlam bir istatistik araştırma yapılması gerekir.

Kılavuz No.27: Fallacy of hasty generalization / Secundum quid (Hızlı genelleştirme yanlışlığı).

Bu yanlışlıkta X kişisi çok sınırlı gözlem ya da örnekleme dayanarak hızlı şekilde genelleme yapar.

“Beş diş hekiminden dördü Happy Glossy Smiley diş macununu öneriyor. O halde, bu dişmacunu harika olmalı” (Bennett 2021: 212).

Bu örnekte dört diş hekiminin aynı diş macununu önermesinden hızlı şekilde diş macununun harika olduğu sonucuna varılmıştır.

Kılavuz No.28: Fallacy of false analogy (Benzetme yanlışlığı). Bu yanlışlıkta X kişisi aralarında benzerlik kurulamayacak iki şey arasında benzerlik kurarak argümanını savunur.

“İşçi çivi gibidir. Çiviye çakmak için kafasına vurmak gerekir. İşçilere de aynı yapılmalıdır” (Akın, Alatl 2001: 94).

Benzetme, yerinde ve uygun kullanım durumunda işe yarayabilir fakat bu örnekte insan ile nesne arasında bir benzerlik kurularak bu ikisine aynı yaklaşımın gösterilmesi gerektiği savunulur.

Kılavuz No.29: Fallacy of post hoc ergo propter hoc (Ardışıklık yanlışlığı). Bu yanlışlıkta X kişisi, P olayının ardından Q olayının gelmiş olmasına dayanarak Q’nun sebebinin P olduğunu savunur.

“Dikkat edersen işten ayrılman, boşanman, babaannenini kaybetmen... Hepsi senin yeni araba almandan sonra başımıza geldi. Uğursuz bu araba” (Uyar 2020: 176).

Bu örnekte *yeni araba alınmasının* ardından gerçekleşen *işten ayrılma, boşanma ve yakınını kaybetme* gibi olayları sırf birbiri ardına geliştiği için bir neden sonuç ilişkisiyle birbirine bağlanmıştır.

Kılavuz No.30: Fallacy of the slippery slope (Kaygan zemin yanlışlığı). Bu yanlışlıkta X kişisi, A’nın B’ye, B’nin C’ye ve C’nin de D’ye sebep olacağı bir zincirleme nedensellik kurarak sonucun kötü bir Z’ye sebep olacağını savunur.

“Reşit olmayanlara alkol satışını yasaklayan uygulamaya karşı çıkmalıyız. Bugün gençlere yasaklayan, yarın herkese yasaklar. Sonra bir bakmışsın İran olmuşuz” (Uyar 2020: 145).

Bu örnekte bir olayın başka olayları tetikleyeceği bir nedensellik kurularak sonucunun İran olmak gibi istenmeyen bir duruma yol açacağı savunulmuştur.

9. Kapanış Kuralını İhlal Eden Mantık Yanlışları

Eleştirel tartışmanın kapanış aşaması tarafların öne sürülen argümanları değerlendirip ortak bir çözüm üzerine anlaşmalarını içermektedir fakat bu her zaman böyle olmaz. Bazen taraflar kapanış aşamasına gelinmiş de olsa aşağıdaki yanlışlıklar nedeniyle eleştirel tartışmayı engelleyip sonlandırabilir (Eemeren, Henkemans 2017: 119).

Kılavuz No.31: Fallacy of refusing to retract a standpoint that has not been successfully defended (Başarılı bir şekilde savunulmamış bakış açısını geri çekmeme yanlışlığı). Bu yanlışlıkta destekçi bakış açısını başarılı bir şekilde savunamamış olsa da bu bakış açısını terk etmeyi reddeder. Örneğin başarılı bir şekilde savunulmamış argümanı sunan tarafın “Tamam. Öyle olmayabilir fakat ben yine de böyle düşünüyorum.” şeklinde bakış açısını terk etmeyi reddetmesi bu türden bir yanlışlığa sebebiyet verildiğini gösterir.

Kılavuz No.32; Fallacy of concluding that a standpoint is true because it has been defended successfully (Başarılı bir şekilde savunulduğu için bir bakış açısının doğru olduğu sonucuna varma yanlışlığı). Bu yanlışlıkta destekçi argümanını başarılı bir şekilde savunmasının ardından bu bakış açısını mutlak doğru ilan eder. Aksine bir bakış açısının başarılı bir şekilde savunulması sadece üzerinde anlaşmaya varılan başlangıç noktaları hareket noktası olarak alındığında kendi bakış açısının başarılı bir şekilde savunulabileceğidir. Bu bakış açısının mutlaka doğru olduğu veya daha geniş anlamda da (yani diğer başlangıç noktalarıyla) kabul edilebilir olduğu anlamına gelmez (Eemeren, Henkemans 2017: 119).

Kılavuz No.33: Fallacy of refusing to retract criticism of a standpoint that has been successfully defended (Başarıyla savunulan bir bakış açısına karşı eleştirinin geri çekilmemesi yanlışlığı). Bu yanlışlıkta karşıt taraf, destekçinin başarılı argüman savunmasına rağmen eleştirisini geri çekmeyi reddeder.

“Bu durumda, bu bakış açısına karşı daha fazla itiraz düşünemiyorum ama yine de sana katılmıyorum” (Eemeren, Henkemans 2017: 119).

Bu örnekte karşıt taraf savunmanın başarılı şekilde gerçekleştiğini kabul etse de yine de destekçiye katılmamayı tercih ettiğini dile getirmektedir.

Kılavuz No.34: Fallacy of concluding that a standpoint is true because the opposite has not been successfully defended / argumentum ad ignorantiam (karşıt bakış açısı başarılı şekilde savunulmadığı için savunulan argümanın doğru olduğu sonucuna varma yanlışlığı). Bu yanlışlıkta, X kişisi kendi bakış açısını karşıt bakış açısı başarılı şekilde savunulamadığı için doğru sayar.

“Bugüne kadar (bu yazının yazıldığı tarihe kadar) bilim, canlı olmayandan bir canlı yaratamadı. Bu nedenle canlıların hayatı ilahi bir müdahalenin sonucu olmalıdır” (Bennett 2021: 128).

Bu örnekte bakış açısı savunulurken argüman oluşturulmak yerine karşıt tarafın karşı argüman geliştirememesi üzerinden savunma yapılmaya çalışılmıştır.

10. Kullanım Kuralını İhlal Eden Mantık Yanlışları

Bu kural ihlali tartışmanın herhangi bir aşamasında gerçekleşebilir. Taraflardan birisi tartışmadaki konumu iyileştirmek için belirsiz ve açık olmayan bir dil kullandığına bu kural ihlal edilmiş olur (Eemeren, Henkemans 2017: 120).

Kılavuz No.35: Fallacy of unclarity / Implicitness, Indefiniteness, Unfamiliarity, Vagueness (açık olmama yanlışlığı). Bu yanlışlıkta X kişisi, argümanını kolaylıkla anlaşılacak şekilde sunar. Argümanın açık şekilde ifade edilmemesi cümle düzeyinde dört şekilde oluşturulmuş olabilir: örtüklük, sınırsızlık, aşına olmama, muğlaklık. Aşağıda Eemeren ve Henkemans’ın örneği bu tarz kapalı anlamları

açıklamak için verilmiştir (Eemeren, Henkemans 2017: 121). Argümana yöneltilen sorular hangi türden bir kapalılık ile argümanın oluşturulduğunu ortaya çıkarır.

“ -Charles bir kleptomandır.

1. Beni uyarıyor musunuz yoksa sadece bilgilendiriyor musunuz?
2. Charles? Charles kim?
3. Bir kleptoman? Bu da ne?
4. Ne demek istiyorsun, o bir kleptoman? Bir zamanlar bir şey çaldığını mı, yoksa bir şeyler çalmayı alışkanlık haline getirdiğini mi kastediyorsunuz?” (Eemeren, Henkemans 2017: 121).

Bu örnekte sunulan bakış açısıyla ne ifade edilmek istendiği kapalı bırakılmıştır. Yukarıdaki sorular farklı şekillerde oluşabilecek kapalılıkları çözümlemek için yönlendirilmiş sorulardır. Birinci soruda örtük bir anlam olup olmadığının anlaşılmadığı, ikinci soruda sınırsız sayıda Charles’ın kim olduğunun anlaşılmadığı görülmektedir. Üçüncü soru aşına olunmayan bir kavramdan bahsedildiği, dördüncü soru da muğlak bir ifade kullanıldığının göstergeleridir.

Kılavuz No.36: Fallacy of ambiguity (Anlam belirsizliği yanlışlığı). Bu yanlışlıkta X kişisi, argümanını bilerek belirsiz şekilde farklı anlamlara da gelebilecek şekilde sunar. Bu yanlışlık sözdizimsel ya da anlamsal belirsizlik şeklinde sunulabilir. Örneğin “Bu Herman’ın resmidir.” cümlesinde “Herman’ın boyadığı mı?”, “Herman’a ait mi?” yoksa “Resimdeki kişi Herman mı?” belirsizdir (Eemeren, Henkemans 2017: 122). Bununla birlikte anlamsal açıdan belirsiz bırakılan ifadeler de vardır.

“Evrenimiz hakkında iyi bir anlayışa sahip olduğumuz söylenir. Bu nedenle, tam olarak nasıl ve ne zaman başladığını biliyoruz” (Bennett 2021: 52).

Bu örnekte evren hakkında *iyi anlayışa sahip olmak* ifadesindeki anlayış bilmek mi yoksa iyi olduğunu varsaymak mı belirsizdir. Mantık yanlışları kılavuzu toplam 36 adet mantık yanlışından oluşmaktadır. Bu araştırmanın örnekleme değerlendirilen kullanılan tüm mantık yanlışları, bu kılavuzda yer almaktadır.

3.3. Twitter’da Mantık Yanlışları: TT’lerin Argümantatif Analizi

3.3.1. Twitter Örnekleminde Mantık Yanlışları Gösterimi

31.05.2022 Tarihli TT’lere Dair Bulgular

TT’ler (Trend Topic-Gündem Konusu) Twitter’ın bir konu hakkındaki kullanım sıklığına bakarak kendi algoritmasıyla, listediği gündem konularıdır. Bu gündem konuları anlık olarak Twitter kullanıcıları arasında hangi konunun öne çıkarıldığını gösterir.

Twitter uygulamasında 31.05.2022 tarihinde saat 21.00’daki gündemdekiler (TT) sıralamasında ilk üç giren konular şu şekilde belirlenmiştir:

1. #bebek
2. #ülkemdemülteciistemiyorum
3. #DahaNelerGöreceğiz

Örnek TT 1: #bebek Tweetinin Analizi

Gündemin arka planı: İstanbul'un Beşiktaş ilçesinde yer alan Bebek semtinde sahil kenarında gündüz saatlerinde kamusal bir alanda cinsel ilişkiye girmiş olan bir kadın ile erkeğin videoları Twitter'da TT olmuştur. Bununla birlikte bebek sahilinde yer alan banklarda çıplak vaziyette uzanan bir kişinin fotoğrafı da Twitter gündeminde yer bulmuştur. Bu kişilerin yabancı uyruklu olmasıyla ilgili söylentiler neticesinde mülteci sorunu TT olmuştur.

#bebek etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan aşağıdaki tweet, saat 15.15:22'de yayımlandığı andan itibaren 486 yanıt almıştır.

Tablo 11: #bebek Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Tweet Gönderen	31.05.2022 15:15:22	Tweet	#bebek sahilindeki görüntülerin devamı.. https://t.co/MiDFVCdwTg

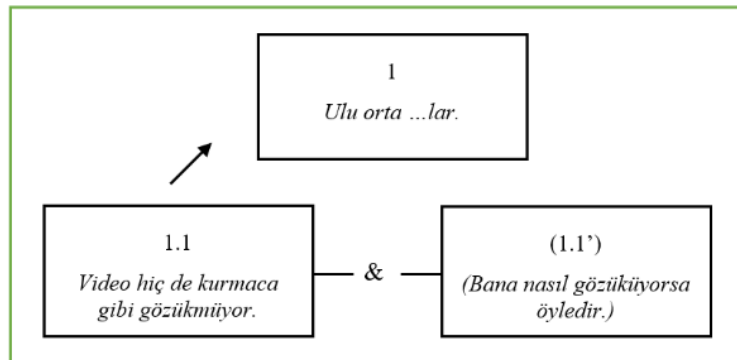
Tweet, bebek sahilindeki olayın video kaydını içermektedir. Kullanıcının diğer tweetleri ve aynı etiketteki diğer tweetlere bakılarak ifadenin örtük şekilde bırakılan bir önerme içerip içermediği kontrol edilmiştir. Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi'nin arka plan, bağlam ve dilsel göstergeleri düşünülerek bu tweetde bir bakış açısı savunulmadığı tespit edilmiştir. Tweet göndericisinin kullanıcı profilindeki diğer tweetlerin genellikle sansasyon yaratan video, fotoğraf ya da haber vb. içermesi ve bu içeriklerin bir bakış açısı içermemesi bu tweetin de aynı şekilde oluşturulduğu tahminini kuvvetlendirmektedir. Tweet gönderen kullanıcı, yanıtlayanlardan yalnızca bir kişiye karşılık vermiştir. İkinci karşılık ise tweet gönderenin kendi tweetini cevapladığı görülmektedir.

Tablo 12: #bebek Tweetine Verilen Birinci Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Karşıt	31.05.2022 15:24:32	Yanıtla	Bunun kurmaca olduğunu düşünmek istiyorummm 🤔
Destekçi	31.05.2022 15:26:57	Yanıtla	Hiç öyle bir halleri yok ama ulu orta ...lar 🤔

Yanıtlayan, tweet göndericisinin ifadeleriyle ilgili şüphesini dile getirdiği için karşıt olarak isimlendirilmiştir. Bu andan itibaren ispat yükü, Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi'ne göre destekçinin üzerindedir. Dolayısıyla bu cevabıyla birlikte tweet gönderen, destekçi olarak isimlendirilmiş ve ifadesi argümantatif söylem olarak ele alınmıştır. Bu argüman aşağıdaki şekilde analiz edilerek değerlendirilebilir.

Şema 9: #bebek Tweetine Verilen Birinci Yanıtın Argümantasyon Şeması

Destekçinin argümanı, örtük önerme içeren basit yapılu tekli bir argümantasyon şekline sahiptir. Destekçinin argümanının örtük önermesine bakıldığında *videonun kurmaca olmadığına dair bakış açısını* ispatlamak için bir argüman sunmadığı aksine bakış açısını kendisinin teyit ettiği görülmektedir. Dolayısıyla destekçinin bu argümanı, **No.9 ispat yükünden kaçınma yanlışlığı** içermiştir.

Tablo 13: #bebek Tweetine Verilen İkinci Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Tweet Gönderen	31.05.2022 17:51:21	Yanıtla	Ordan geçerken bu olaya şahit olsaydınız ne yapardınız? 1.Tepki gösterirdim. 2.Yoluma devam ederdim.

Burada kullanıcı, kendi tweetinin devamı şeklinde bir yanıt oluşturmuştur. Bu yanıt, tweet göndericisinin ilk tweetiyle ilgili bir anket içermektedir. Bu tarz anketler eleştirel bir tartışmanın yüzleşme aşamasında fikir farklılığını beklirmek açısından faydalı sayılabilir. Fakat bu ankette kullanıcı anket yanıtlarına karşılık vermediği için eleştirel bir tartışma ya da argümantatif söylemden bahsedilemez.

Örnek TT 2: #ülkemdemülteciistemiyorum Tweetinin Analizi

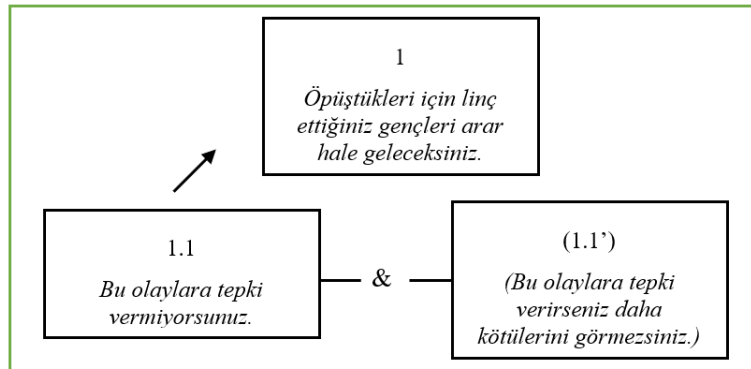
#ülkemdemülteciistemiyorum etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 15.11:11’de yayımlandığı andan itibaren 217 yanıt almıştır.

Tablo 14: #ülkemdemülteciistemiyorum Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	31.05.2022 15:11:11	Tweet	Sokakta öpüştüleri diye linç ettiğiniz gençleri çok arayacaksınız. Bunlara neden ses çıkartmıyorsunuz? #bebek #UElkemdemuelteciistemiyorum #afgan https://t.co/68SHfdgJ9r

Kullanıcı bu tweette, bebek sahilindeki görüntüleri yansıtan başka bir tweeti alıntılararak bakış açısını sunmuştur. Bir bakış açısı sunulduğu için argüman olarak değerlendirilebilecek bu tweet, örtük önermelerinin eklenmesiyle aşağıdaki şekilde analiz edilerek değerlendirilebilir.

Şema 10: #ülkemdemülteciistemiyorum Tweetinin Argümantasyon Şeması

Bu argümanın örtük bırakılmış öncülünde *tepki verilirse daha kötüler oluşmaz* önermesi yer almaktadır. Bu argüman, ilgili olaya tepki verilmemesi halinde çok daha kötülerıyla karşılaşılacağı ile bir çıkarım yapılmıştır. Daha kötülerıyla karşılınca da öyle bir hale gelir ki sokakta öpüşen gençler aranır hale

gelir. Dolayısıyla bu argüman bir olaydan yola çıkarak daha kötülerinin olacağına dair **No.30 kaygan zemin yanlışlığı** içeren bir argüman oluşturmıştır.

Tablo 15: #ülkemdemülteciistemiyorum Tweetine Verilen Birinci Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Karşıt 1	31.05.2022 16:08:48	Yanıtla	Sokakta öpüşmek de sevişmek de böyle ...lak gibi yatmak da, hepsi de kötü ve karşıyım. Biri daha kotu olunca bir diğeri kabul edilebilir mi oluyor?!
Yanıtlayan 1	31.05.2022 17:08:21	Yanıtla	Bebektr yenikoyde gokturkte besiktasta vsd sokakta herkes opusurde sarilirda. Bundan rahatsız olanlar kendilerine uygun mekanlar secse bagcilar esenyurt gibi. Daha hos olacak aslında. Ben insanların mutlu olmasından birbirine sevgi göstermesinden hic rahatsız olmuyorum
Destekçi	31.05.2022 19:29:33	Yanıtla	Oğlum sen ...al mısın?
Yanıtlayan 1	31.05.2022 19:42:01	Yanıtla	Amk tek tek yazdığımı anlatamıycam bastan sona oku. Sarılmakla sıkismek aynı şey değil kardesim. İsteyen istedigine sarilir istmeyen ...n gitsn arap ulkelerine. Diger durum zaten suç ciplakta gezemezsin ...sinde
Destekçi	31.05.2022 19:43:01	Yanıtla	E tamam da konu bu değildi ki. Mevzu ana yolun kenarında seks yapılması. Harici kısımlar için kimse bişey demedi zaten
Yanıtlayan 1	31.05.2022 19:45:08	Yanıtla	Ben habere yorum atmadım. Vatandasın yazdigina yorum attım zaten.
Destekçi	31.05.2022 19:46:09	Yanıtla	Tamam şimdi anlaştık 🤝🤝

İdeal bir eleştirel tartışma modelinin açılış aşamasında taraflar destekçilik ve karşıtlık rollerini belirlerler. Burada destekçi ve yanıtlayan 1 arasında anlaşmaya varılan konu ikisinin de aynı bakış açısını desteklediği ve aralarında bir bakış açısı farklılığı olmadığıdır. Bunun yanı sıra asıl karşıtlığı sağlayan yanıt ilk yanıttır. Fakat destekçi, karşıt 1'in argümanını karşılıksız bırakılmıştır.

Tablo 16: #ülkemdemülteciistemiyorum Tweetine Verilen İkinci Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Karşıt 2	31.05.2022 19:40:20	Yanıtla	...k! Öpüşmek normal ...mek mi ayıp?
Destekçi	31.05.2022 19:42:05	Yanıtla	Oğlum siz cidden normal değilsiniz.

Karşıt 2, destekçinin örtük bırakılmış önermesini karşı tarafa saldırmak için büyüterek yeniden kurgulanmıştır. Burada destekçinin örtük bıraktığı önermesi *öpüşmenin normal olup olmaması değil, eğer ilgili olaylara tepki verilmezse daha kötü olaylarla karşılaşılacağıdır*. Bu nedenle karşıt 2'nin argümanı **No.14 İfade edilmemiş bir öncülü büyütme yanlışlığı** içermiştir. Destekçi, argümanını savunmak yerine Karşıt 2'nin karakterine saldıran bir ifade kullanmıştır. Bu nedenle argüman **No.5 Kişiye yönelik hakaret içeren adam karalama yanlışlığı** içermiştir.

01.06.2022 Tarihli TT'lere Dair Bulgular

Twitter uygulamasında 01.06.2022 tarihinde saat 21.00'daki gündemdekiler sıralamasında ilk üçe giren konular şu şekilde belirlenmiştir:

1. #sürtük
2. #JorgeOnTheStage
3. #YüreğınvarmıKılıçdaroğlu

Gündemin arka planı: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın Meclis Grup Toplantısı'nda yaptığı konuşma gündemde birinci sırada yer almıştır. Bununla birlikte Fenerbahçe Spor Kulübü Futbol Takımı'nın yeni teknik direktörü Jorge Jesus'un basına açıklanması gündemde ikinci sırayı almıştır.

Örnek TT 3: #sürtük Tweetinin Analizi

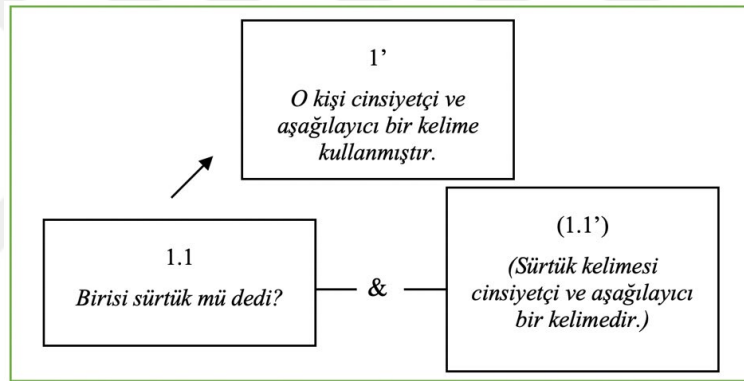
#sürtük etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 15.00:21’de yayımlandığı andan itibaren 1774 yanıt almıştır.

Tablo 17: #sürtük Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	1.06.2022 15:00:21	Tweet	#sürtük mü dedi biri ?

Tweet’in bir bakış açısı sunup sunmadığı Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi’nin arka plan ve bağlam göstergeleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Kullanıcının hesabındaki diğer tweetler incelendiğinde kendisinin, *cinsiyetçi ifadeler* karşı bir bakış açısına sahip olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle bu tweetin cinsiyetçi söyleme karşı gelen bir bakış açısına sahip olduğu tespit edilmiştir. *Birisi* olarak bahsedilen kişinin ise gündem konusunun arka planı bağlamında Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı olduğu tespit edilmiştir. Tweetin analizi ve değerlendirmesi aşağıdaki şekilde yapılmıştır.

Şema 11: #sürtük Tweetinin Argümantasyon Şeması

Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi’nin dördüncü eleştirel tartışma kuralına göre bir bakış açısı sunan kişi sunduğu bakış açısını ancak argümantatif söylem bağlamında savunmalıdır. Bu tweet ile sunulan bakış açısı ise bakış açısını savunan bir argüman sunmak yerine retorik unsurları yani dinleyicinin tepkisini argümana dahil etmeyi tercih etmiştir. Bu nedenle argüman retoriksel bir söylem olarak **No.12 duygulara başvurma yanlışlığı** içermiştir.

Tablo 18: #sürtük Tweetine Verilen Birinci Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Karşıt 1	1.06.2022 15:43:44	Tweet	yanan mı var https://t.co/gMJyq81XOJ
Destekçi	1.06.2022 15:45:06	Yanıtla	Yakala jo

Karşıt 1, destekçinin *sürtük demenin cinsiyetçi bir söylem olması* örtülü öncülünü tekrardan yorumlayarak ifade etmiştir bu nedenle bu argüman söylemi **No.14 ifade edilmemiş bir öncülü büyütme yanlışlığı** içermiştir. Destekçi üstü kapalı bir biçimde Karşıt 1’e *köpek* yakıştırması yapmıştır. Bu nedenle argüman söylemi **No.5 kişiye yönelik hakaret içeren adam karalama yanlışlığı** içermiştir.

Örnek TT 4: #JorgeOnTheStage Tweetinin Analizi

#JorgeOnTheStage etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 17.50:08’de yayımlandığı andan itibaren 4109 yanıt almıştır.

Tablo 19: #JorgeOnTheStage Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Tweet Gönderen	1.06.2022 17:50:08	Tweet	Hazır mısınız? 📺 #JorgeOnTheStage https://t.co/pCLnKu1ryj

Tweet’in bir bakış açısı içerip içermediği tweete eklenen video görüntüsü ve konu hakkındaki diğer tweetler incelenerek belirlenmiştir. Bu bağlamda tweetin bakış açısı içermediği ve Fenerbahçe Spor Kulübü Futbol Takımı’nın yeni teknik direktörü ile ilgili bir bilgilendirme sunduğu tespit edilmiştir.

Tablo 20: #JorgeOnTheStage Tweetine Verilen Yanıtlar

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	1.06.2022 17:50:17	Yanıtla	He
Yanıtlayan 2	1.06.2022 17:50:17	Yanıtla	ALLAAHH
Yanıtlayan 3	1.06.2022 17:50:17	Yanıtla	Yolla
Yanıtlayan 4	1.06.2022 17:50:19	Yanıtla	GOOLLL
Yanıtlayan 5	1.06.2022 17:50:20	Yanıtla	Basliyoruz
Yanıtlayan 6	1.06.2022 17:50:19	Yanıtla	EVETTTT
Yanıtlayan 7	1.06.2022 17:50:19	Yanıtla	📺📺
Yanıtlayan 8	1.06.2022 17:50:19	Yanıtla	Haziriz
Yanıtlayan 9	1.06.2022 17:50:19	Yanıtla	Allaaaahhhh
Yanıtlayan 10	1.06.2022 17:50:19	Yanıtla	Yessssss

İlgili gündem tweetine yanıt veren ilk 10 yanıtlayıcının, duyuru ile ilgili pozitif ve destekleyici tepkiler verdiği tespit edilmiştir.

02.06.2022 Tarihli TT'lere Dair Bulgular

Twitter uygulamasında 02.06.2022 tarihinde saat 21.00'daki gündemdekiler sıralamasında ilk üçe giren konular şu şekilde belirlenmiştir:

1. #ümraniye
2. #bebeksaahili
3. #sürtük.

Gündemin arka planı: İstanbul’un Ümraniye ilçesinde yer alan metro girişinde akşam saatlerinde cinsel ilişkiye giren bir kadın ile erkeğin videoları gündem olmuştur. Bununla birlikte bir gün önceki bebek sahilindeki cinsel ilişkiye giren kadın ve erkeğin videosu hatırlatılarak tekrardan gündem olması sağlanmıştır.

Örnek TT 5: #ümraniye Tweetinin Analizi

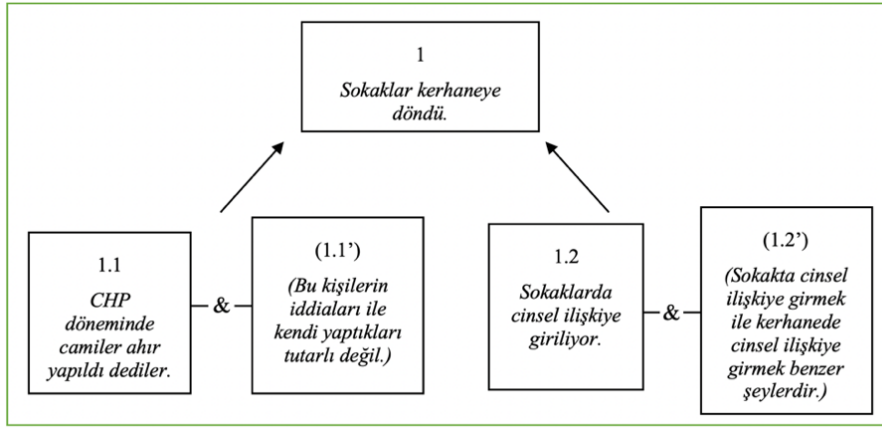
#ümraniye etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 12.56:43’de yayımlandığı andan itibaren 212 yanıt almıştır.

Tablo 21: #ümraniye Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	2.06.2022 04:51:25	Tweet	CHP camileri ahır yaptı diyenlerin döneminde, sokaklar kerhaneye döndü hamdolsun... #sürtüğe #Ümraniye https://t.co/wEzuhToNEx

Bu tweet, daha önce gündem olan bir olaya gönderme yaparak o gün gündemde olan ümraniye olayını eleştiren bir bakış açısı sunmuştur. Pragma Diyalektik Argümantasyon Teorisi'ne göre karşıt taraf bir bakış açısı sunuyor ise destekçi konumunda değerlendirilir ve kendi argümanını ispat yükümlülüğü taşır. Aşağıda bu argümanın analiz ve değerlendirmesi yapılmıştır.

Şema 12: #ümraniye Tweetinin Argümantasyon Şeması

Argümanın birinci önermesi, bir karşıt argüman sunmaktadır. Bu önermede destekçi, *CHP döneminde camiler ahır yapıldı* iddiasına argüman sunarak yanıt vermek yerine argümanı sunanların davranışlarındaki tutarsızlıkla ilgili saldırıda bulunmuşştur. Bu nedenle bu önerme **No.7 sen de adam karalama yanlışlığı** içermektedir. Bu argümanın gündemde yer alan etileter üzerinden bir ek önermesi daha bulunmaktadır. Bu önermede *sokakta cinsel ilişkiye giren kişiler ile kerhanede cinsel ilişkiye girenler arasında benzerlik ilişkisi ileri sürülmüştür*. Bir kadının toplum normlarına aykırı ahlaksız bir eylemde bulunmasıyla o kadının hayat kadını olması arasında benzerlik kurulamayacağından bu önerme **No.28 benzetme yanlışlığı** içermiştir.

Tablo 22: #ümraniye Tweetine Verilen Yanıtlar

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Karşıt 1	2.06.2022 07:31:06	Yanıtla	Laan cahil chp le ne alakası var
Karşıt 2	2.06.2022 07:42:30	Yanıtla	Sizin Özgürlük anlayışınız bu sokakta hayvanlar gibi çiftleşmek.
Yanıtlayan 1	2.06.2022 08:13:57	Yanıtla	Bu nedir ...k sizin gibi şerefsizlerin herşeyin edebi var.sokak köpekleri bile gizli saklı yapıyo böyle işleri bunlar nasıl bı topluluk.Allah belanızı versin sizin
Karşıt 3	2.06.2022 08:17:57	Yanıtla	Bu pisliği yapanlar da CHP'li çıkıyor merak etme. Sizin zihniyetten başkası yapmaz bunu ulu orta
Yanıtlayan 2	2.06.2022 08:19:11	Yanıtla	...k kanınızı ...ym sizin
Yanıtlayan 3	2.06.2022 08:30:10	Yanıtla	O değilde ...k bir alay bekçi aldılar ne iş yapıyor bunlar.
Yanıtlayan 4	2.06.2022 08:41:20	Yanıtla	Sanki önceden yoktu bu gibi görüntüleri kasıtlı yayıyorlar gündem değiştiriyorlar yarın birgün derlerse el ele yürümek yasak kadın erkek yanyana gelmek yasak diye birşeylerin psikolojik alt yapısı olabilir
Yanıtlayan 5	2.06.2022 08:49:56	Yanıtla	Montaj yapıyo olabilir
Yanıtlayan 6	2.06.2022 08:53:26	Yanıtla	İşte tamda bu tweti atman için kurgulandı bu oyun
Karşıt 4	2.06.2022 08:54:37	Yanıtla	Ellerine pankartlar alarak "istediğimizle, istediğimiz yerde. Sana ne Tayyip!" diyerek hükumete nefret kusanlarla aynı zihniyette bunlar. O zaman neredeydiniz ahlak bekçileri? Bu arada Chp sadece camileri ahır yapmadı, genelevlerin yaygınlaşmasını da sağladı.

Tweet'e verilen ilk 10 yanıtın 4'ü karşıt argüman içermiştir. Diğer yanıtlar, destekçinin argümanı ile ilgili herhangi bir şüphe ya da eleştiri sunmadıklarından argüman olarak değerlendirilmemiştir. İlgili 4 adet karşıt yanıtın hiç birisine karşılık vermeyen destekçi, eleştirel bir tartışmadan kaçınmıştır.

Karşıt 1, karşıt 2 ve karşıt 3'ün yanıtlarında şüphe ve eleştirilere yer verdikleri görülmüştür. Bu eleştirileri haklı çıkarmaya yönelik argümanları, destekçinin karakterine yönelik karalayıcı ifadeler içermiştir. Dolayısıyla bu üç karşıt argüman, **No.5 kişiye yönelik hakaret içeren adam karalama yanlışlığı** içermiştir. Karşıt 4, cevabında karşıt bir argüman geliştirirken destekçinin argümanına karşı çıkan bir argüman geliştirmek yerine destekçinin davranışlarındaki tutarsızlığa işaret etmiştir. Bu nedenle de argümanı **No.7 sen de adam karalama yanlışlığı** içermiştir.

Örnek TT 6: #bebeksahili Tweetinin Analizi

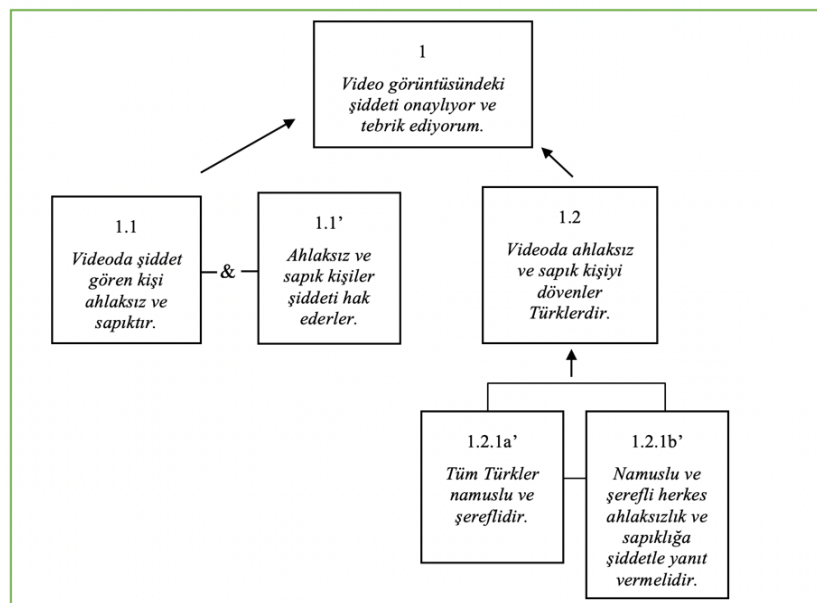
#bebeksahili etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 15.00:21'de yayımlandığı andan itibaren 152 yanıt almıştır.

Tablo 23: #bebeksahili Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	2.06.2022 12:56:43	Tweet	İstanbul Beylikdüzü'nde bir erkek çocuğunu taciz ederken yakalanan ahlaksız ve sapık bir mahluk namuslu ve şerefli Türk evlatları tarafından tekme, tokat dövüldü. Ellerinize ve yüreğinize sağlık. #Esenyurt #Edep #BebekSahili #Ümraniye #ArtıkFazlaOldunuz https://t.co/tYkHbknHYW

Tweet, bebek sahili ve ümraniye olayları bağlamında önceki günlerde Twitter gündeminde yer almış olan etiketler ile yapılaşmıştır. Bununla birlikte tweet, bir sokak kavgası videosu ile paylaşılmıştır. Bu kavgada, bir kişi sokak ortasında bir topluluk tarafından fiziksel şiddette uğramaktadır. Tweet sahibinin bu videodaki olayla ilgili bir bakış açısı sunduğu ve bu fiziksel şiddeti desteklediği görülmüştür. Bir argüman olarak değerlendirilebilecek bu tweetin analiz ve değerlendirmesi aşağıdaki şekilde yapılmıştır.

Şema 13: #bebeksahili Tweetinin Argümantasyon Şeması

Bakış açısını savunan ilk argüman *ahlaksızlığın ancak fiziksel şiddet ile çözümlenebileceği* ortak tutumuna başvurmuştur. Bu tweetin argümanının birinci önermesi, **No.24 ortak tutuma başvurma yanlışlığı** içermektedir. Destekçinin bakış açısını savunduğu ikinci argümanı, tüm Türk'ler şerefli ve namuslu olması genellemesinden yola çıkmıştır. Tweetteki videoda fiziksel şiddete aracı olmuş kişilerin Türk olması varsayımıyla onların da mutlaka şerefli ve namuslu olduğu ileri sürülmüştür. Bu nedenle bu önerme **No.22 bölümlenme yanlışlığı** içermiştir.

Tablo 24: #bebeksahili Tweetine Verilen Yanıtlar

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	2.06.2022 13:43:32	Yanıtla	Elleri dert görmesin
Yanıtlayan 2	2.06.2022 14:04:18	Yanıtla	Yazıklar olsun bu ülkeyi bu hale getiren herkese
Karşıt 1	2.06.2022 14:23:14	Yanıtla	Beylikdüzü'nde nerede tam olarak merak ettim de?
Yanıtlayan 3	2.06.2022 15:01:49	Yanıtla	Eğer taciz ve yalan haber değilse o vuran linc eden arkadaşlar dan Allah kırk binkere razı olsun. Elleri dert görmesin ölediresiye dövüp korun kollarını bacak larını Bütün sapıklara. İbret lik ders verin
Yanıtlayan 4	2.06.2022 15:13:19	Yanıtla	Helal be işte görmek istediğimiz hareketler bunlar
Yanıtlayan 5	2.06.2022 15:17:24	Yanıtla	Ellerinize sağlık kardeşlerim
Yanıtlayan 6	2.06.2022 15:42:36	Yanıtla	Aqp li arapsever kaynaklar, dayak yiyen tacizcinin Tirkolu, Dayak atan namuslu kişilerin surili ve afgoolu olduklarını iddia edebilirler
Yanıtlayan 7	2.06.2022 15:44:16	Yanıtla	Elleriniz dert gormesin
Yanıtlayan 8	2.06.2022 15:46:23	Yanıtla	Şuan çocuğumu parka getirdim etrafta bir sürü başıboş arap volta atıyor. Gözümü çocuktan ayıramıyorum bizi bu hale getirenlerin Allah bin belasını versin sürüm sürüm sürünün
Yanıtlayan 9	2.06.2022 16:10:37	Yanıtla	Ee sabır bir yere kadar. Elinize kolunuza sağlık.

İlk 10 yanıt arasından yalnızca bir yanıt ilgili tweetle bağlantılı olarak bir şüphesini gidermek için soru yöneltmişti. Fakat destekçi bu soruya cevap vermeyerek eleştirel tartışma oluşması potansiyelini engellemiştir.

03.06.2022Tarihli TT'lere Dair Bulgular

Twitter uygulamasında 03.06.2022 tarihinde saat 21.00'daki gündemdekiler sıralamasında ilk üçe giren konular şu şekilde belirlenmiştir:

1. #GoblinCoin
2. #FileninSultanları
3. #AzKaldı

Gündemin arka planı: Bir kriptopara ile ilgili finansal bilgi paylaşımı gündem olmuştur. Bununla birlikte Türk Milli Kadın Voleybol takımının spor müsamesesi gündemde yerini almıştır.

Örnek TT 7: #GoblinCoin Tweetinin Analizi

#GoblinCoin etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 20.01:12'de yayımlandığı andan itibaren 8 yanıt almıştır.

Tablo 25: #GoblinCoin Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Tweet Gönderen	3.06.2022 20:01:12	Tweet	Elon Musk'ın Hakkında Tweet Atıp Pump Yaptığı #goblincoin ☒ Yeniden dipleri geldi , alım yaptım ☒ Projenin özellikle tahtası çok hareketli ☒ Degerlendirmek isteyenler için; Telegram ve Alım Linkini Bıraktım ☒ TG: https://t.co/N7ICuyZOSE Alım: https://t.co/xua3ZYPIfx https://t.co/TMXiHoDM1A

Twitter kullanıcısının arka plan ve bağlam değerlendirmesi doğrultusunda bu tweetin reklam amaçlı bir bilgilendirme mesajı içerdiği görülmüştür. Twitter kullanıcısının, daha önceki paylaşımları ve verdiği yanıtlardan bir finansal danışman rolünü üstlendiği anlaşılmıştır. İlgili kriptopara birimiyle ilgili bir varsayım içeren bu tweet bu nedenle bir bakış açısı savunan argümantatif söylem olarak yorumlanmamıştır.

Tablo 26: GoblinCoin Tweetine Verilen Yanıtlar

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	3.06.2022 20:02:19	Yanıtla	Hocam uzun vade bir altcoin sepeti yapmak istiyorum da önerileniz neler olurdu hangi coin olmalı sepetimde
Yanıtlayan 2	3.06.2022 20:08:49	Yanıtla	20_30 dolardan faLa yatırmayın
Yanıtlayan 3	3.06.2022 20:10:14	Yanıtla	Hocam merhabalar iyi günler. Hocam paylaştığınız pancakeswapfinans nedir. Ben yeni katıldım sizin aranızda. O yuzden bilmiyorum.
Yanıtlayan 4	3.06.2022 20:12:20	Yanıtla	Benim elimde goblin vardı zaten nereye kadar çıktı.ben şoförlük yaptığım için her zaman bakamıyorum.#goblin#
Yanıtlayan 5	3.06.2022 20:19:20	Yanıtla	Hahahaha proje başına 2.5k dolar alan bir arkadaşım vardı şimdi hatırlıyamadım sonra zengin olmuştu
Karşıt 1	3.06.2022 20:23:17	Yanıtla	şimdide malmi kitlemeye çalışıyorsun
Karşıt 2	3.06.2022 20:33:07	Yanıtla	Hocam ettirdiğin zarar ne olacak hak mı yaptığın burda kaç kişi var kaç tane insan var
Yanıtlayan 6	3.06.2022 20:49:06	Yanıtla	Takip ettim

Karşıt 1 ve Karşıt 2 kullanıcıları, finansal bilgi veren Twitter kullanıcısının bilgisi hakkındaki şüphelerini sunmuşlardır. Fakat gündem tweetini gönderen kullanıcı, bu yanıtlara herhangi bir karşılık vermeyerek eleştirel bir tartışma potansiyelini engellemiştir.

Örnek TT 8: #FileninSultanları Tweetinin Analizi

#FileninSultanları etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 19.54:26'de yayımlandığı andan itibaren 16 yanıt almıştır.

Tablo 27: #FileninSultanları Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Tweet Gönderen	3.06.2022 19:54:26	Tweet	GERİ DÖNDÜK! Setlerde durum 1-1! 🇹🇷 🏆 İkinci set sonucu: (1) Türkiye 25 - 20 Çin (1) 🏠 #VoleybolunEvSahibi #FileninSultanları https://t.co/nduZ5KWZv0_x65676e61_

Tweet'in, arka plan ve bağlamsal göstergeler doğrultusunda bir bakış açısı içermediği görülmüştür. Dolayısıyla bu tweet argüman içermemiştir. Tweet gönderen kullanıcı, voleybol maçını televizyonda yayımlayan kanaldır. Voleybol maçının detaylarını paylaştıkları bu ve benzeri tweetlerin ilgili voleybol müsabakası sürecinde gündemde kaldığı görülmüştür.

Tablo 28: #FileninSultanları Tweetine Verilen Yanıtlar

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	3.06.2022 19:54:26	Yanıtla	Cansu çok iyi top dağıtıyor takıma
Yanıtlayan 2	3.06.2022 19:55:09	Yanıtla	Mehmet Sevinç oyle anlatıyorki milli duygularım zirve yaptı.Kilic alıp Çin'i kuşatmaya gidesim geldi:)))
Yanıtlayan 3	3.06.2022 19:55:38	Yanıtla	bakın rica ediyorum bi daha şu adama maç sundurmayın dayanamıyorummm
Yanıtlayan 4	3.06.2022 19:56:03	Yanıtla	Yeni başlıyoruzzzzzzz
Yanıtlayan 5	3.06.2022 19:56:09	Yanıtla	sunan mehmet sevinç değil sert smaç kerem öncel :)
Yanıtlayan 6	3.06.2022 19:56:17	Yanıtla	kendimizi şimdi bulduk tanrı çine merhamet etsin zira türkler etmeyecek
Yanıtlayan 7	3.06.2022 19:56:44	Yanıtla	Kaptan Eda pasör, libero, komplo smaçör, orta oyuncu ERDEM 🇹🇷 🇹🇷 🇹🇷
Yanıtlayan 8	3.06.2022 19:56:48	Yanıtla	Türkiye'nin bir maçını daha Kerem Öncel sunarsa dolar yüksek müksek demeyeceğim Volleyball World üyeliği alacağım..
Yanıtlayan 9	3.06.2022 19:56:53	Yanıtla	Spikerin yedeği lütfen!
Yanıtlayan 10	3.06.2022 19:56:59	Yanıtla	bravo zehra özbay

Yanıtlar incelendiğinde ilgili tweetlerin, voleybol müsabakasıyla ve maçın sunucusuyla ilgili yorumlar olduğu görülmüştür. Dahası tweet gönderen ilgili kullanıcı, bir televizyon kanalının resmi hesabından tweet gönderdiği için bu yanıtlardan bazıları müsabakanın sunucusu ilgili taleplerden olmuşmuştur. Diğer yanıtlar ise voleybolculara destek veren yorumlardan oluşmuştur. Tweet kullanıcısının hiçbir cevaba yanıt vermemesiyle birlikte bu tweet eleştirel bir tartışma ve argüman kapsamında yorumlanmamıştır.

04.06.2022 Tarihli TT'lere Dair Bulgular

Twitter uygulamasında 04.06.2022 tarihinde saat 21.00'daki gündemdekiler sıralamasında ilk üçe giren konular şu şekilde belirlenmiştir:

1. Larkin
- 2.#FileninSultanları
- 3.#NeutrinoComingHome

Gündemin arka planı: Anadolu Efes ve Galatasaray Nef basketbol takımlarının karşılaşmasında Anadolu Efes basketbol takımı oyuncusu Shane Larkin hakkında yazılan tweetler ile Larkin kelimesi gündem olmuştur. Araştırma etiketler üzerinden yapıldığı için ardından gelen gündemdeki iki etiket değerlendirilmiştir. İlk etiket bir kriptopara ile ilgili finansal bilgi paylaşımı gündem olmuştur. İkinci etiket ise Türk Milli Kadın Voleybol takımının spor müsabakası detaylarını içererek gündemde gelmiştir.

Örnek TT 9: #FileninSultanları Tweetinin Analizi

#FileninSultanları etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 20.25:30'da yayımlandığı andan itibaren 12 yanıt almıştır.

Tablo 29: #FileninSultanları Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Tweet Gönderen	4.06.2022 20:25:30	Tweet	GEÇİT YOK! 🇹🇷 Bulgaristan'ı Ankara'da 3-0 mağlup ediyoruz! 🇹🇷 🇹🇷 25-19, 25-21, 25-16 🇹🇷 #VoleybolunEvSahibi #FileninSultanları https://t.co/ENdsIVlx67_x805055c0_翻

Tweet'in arka plan ve bağlamsal göstergeleri doğrultusunda bir bakış açısı içermediği görülmüştür. Tweet gönderen kullanıcı, voleybol maçını televizyonda yayımlayan kanaldır. Bir önceki gün olduğu gibi voleybol müsabakası boyunca #FileninSultanları etiketi kullanılmış ve 21.00 itibarıyla en çok yanıt alan tweet maçın sonucunun yayımlandığı tweet almıştır. Tweet, bilgilendirme amacı dolayısıyla bir argüman içermemiştir.

Tablo 30: #FileninSultanları Tweetine Verilen Yanıtlar

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	4.06.2022 20:25:49	Yanıtla	admin sıra at
Yanıtlayan 2	4.06.2022 20:26:02	Yanıtla	sıra atın
Yanıtlayan 3	4.06.2022 20:26:04	Yanıtla	Atmosfer o kadar güzel ki!! tebrikler filenin sultanların
Yanıtlayan 4	4.06.2022 20:26:29	Yanıtla	antrenman eksikliğimiz belli oluyor ama sorun değil daha iyileri gelecek
Yanıtlayan 5	4.06.2022 20:28:04	Yanıtla	Ankara tribünü mütişti 🇹🇷
Yanıtlayan 6	4.06.2022 20:28:13	Yanıtla	Salihaya rağmen kazandık teşekkürler
Yanıtlayan 7	4.06.2022 20:29:52	Yanıtla	Tebrikler
Yanıtlayan 8	4.06.2022 20:37:31	Yanıtla	Salih'a'nın mimiklerden ne kadar yorgun ve yıpranmış olduğu belli olmuyor mu. Resmen Zehra onun Yerine hücum yaptı...
Yanıtlayan 9	4.06.2022 20:38:15	Yanıtla	Ebrar Eda ve Zehra parladı lar resmen 🇹🇷
Yanıtlayan 10	4.06.2022 20:41:29	Yanıtla	Harikalardı 🇹🇷🇹🇷 ml

İlgili tweete gelen yanıtların hepsi ilgili voleybol müsabakası ile ilgili yorumlardır. Tweeter kullanıcısının ilettiği bilgi ile ilgili şüphe veya eleştiri ileri sürülmedikçe eleştirel tartışma oluşmaz. Yanıtlayanların hiçbirisi ilgili gündem tweetindeki bilgiyle ilgili şüphesini ya da eleştirisini sunmadığı için karşıt olarak isimlendirilmemiştir.

Örnek TT 10: #NeutrinoComingHome Tweetinin Analizi

#NeutrinoComingHome etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 20.51:12'de

Tablo 31: #NeutrinoComingHome Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Tweet Gönderen	4.06.2022 20:51:12	Tweet	Merkezi borsalardan ve manipüstasyonlarından hala sıkılmadınız mı arkadaşlar. DeFi'lere geçmedikçe,coinleri kendi cüzdanlarına çekmedikçe bu düzen böyle devam edecek. En iyi DeFi örneklerinden \$waves'in mücadelesine bakabilirsiniz. #NeutrinoComingHome

Bu tarz kripto para birimleriyle ilgili finansal bilgi içeren tweetlerin arka planına bakıldığında birçok tweetin finansal danışmanlık şeklinde bilgi verdiği görülmüştür. Gündeme gelen çoğu tweet yanıt almamakla birlikte genellikle retweet ya da beğeni ile etkileşim sağlamakta olduğu görülmüştür. Bu nedenlerle tweet bir argüman olarak yorumlanmamıştır.

Tablo 32: #NeutrinoComingHome Tweetine Verilen Birinci Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan = Tweet Gönderen	4.06.2022 20:51:53	Yanıtla	3PDzPGWS7ZhDYMf9JzNdHGFQp3beJwEG99L

Örnek TT 12: #genckulturkart Tweetinin Analizi

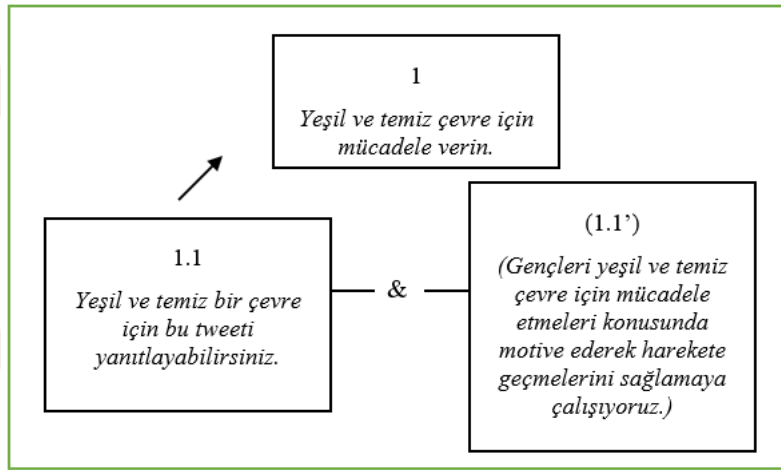
#genckulturkart etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 19.00:07'de yayımlandığı andan itibaren 545 yanıt almıştır.

Tablo 35: #genckulturkart Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	5.06.2022 19:00:07	Tweet	Tweetler başlasııın! Yeşil ve temiz çevre için mücadele ver. #genckulturkart

Tweet'in arka planı incelendiğinde bilet çekilişi için bir yarışmaya davet niteliğinde bir mesaj içerdiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte doğayı korumakla ilgili bir slogan bir bakış açısını da içermiştir. Aşağıda argümanın analiz ve değerlendirilmesi sunulmuştur.

Şema 14: #genckulturkart Tweetinin Argümantasyon Şeması

Tweet, yeşil ve temiz çevre mücadelesini için ilgili tweeti gündemde taşıyarak etkili olunabileceği bakış açısına sahiptir. Fakat yeşil ve temiz çevre için tweet atılarak tam anlamıyla nasıl bir mücadele verilebileceği ya da nasıl bir planın parçası olduğu yeterince açık değildir. Dolayısıyla bu argüman No.35 açık olmama yanlışlığı içermiştir. İyi bir argümantasyonda bakış açısı kapalı şekilde değil, açık ve net olacak şekilde savunulmuş olmalıdır.

Tablo 36: #genckulturkart Tweetine Verilen Cevaplar

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	5.06.2022 19:00:50	Yanıtla	Tweetler başlasııın! Yeşil ve temiz çevre için mücadele ver. #genckulturkart
Yanıtlayan 2	5.06.2022 19:01:01	Yanıtla	#genckulturkart "Doğanın dostlara ihtiyacı vardır; ona dostça davranalım..
Yanıtlayan 3	5.06.2022 19:01:20	Yanıtla	Doğa insan olmadan da yaşar; ama insan doğa olmadan yaşayamaz. Doğayı koruyalım. 🌿🌱🌳🌲🌴🌵🌾🌽🌿 #genckulturkart
Yanıtlayan 4	5.06.2022 19:01:27	Yanıtla	Doğayı koruyalım 🌿 #genckulturkart
Yanıtlayan 5	5.06.2022 19:01:29	Yanıtla	#genckulturkart her şeydir 🌿🌱
Yanıtlayan 6	5.06.2022 19:01:33	Yanıtla	Umarım Çıkar EN BÜYÜK KONYASPOR 🏆
Yanıtlayan 7	5.06.2022 19:01:37	Yanıtla	Yeşil ve temiz çevre için mücadele ver. #genckulturkart
Yanıtlayan 8	5.06.2022 19:01:38	Yanıtla	Doğa var oldukça bizler de nefes alacağız 🌿🌱
Yanıtlayan 9	5.06.2022 19:01:44	Tweet	Çevremizi temiz turalım.
Yanıtlayan 10	5.06.2022 19:01:50	Yanıtla	Yeşil ve temiz çevre için mücadele ver. #genckulturkart

İlgili Tweet'e gönderilen ilk 10 yanıt arasında ilgili argümanla ilgili bir şüphe ya da eleştiri sunulmamıştır bu nedenle hiçbir yanıt karşıt olarak isimlendirilmemiştir.

06.06.2022 Tarihli TT'lere Dair Bulgular

Twitter uygulamasında 06.06.2022 tarihinde saat 21.00'daki gündemdekiler sıralamasında ilk üçe giren konular şu şekilde belirlenmiştir:

1. #3600ekgösterge
2. #SözVerdikYaptık
3. #Asgari

Gündemin arka planı: İlk etiket, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 3600 ek göstergesi ile ilgili açıklaması gündem olmuştur. İkinci etiket ise TBMM Ak Parti Grup Başkanvekili'nin 3600 ek göstergesi ile ilgili söz verdik yaptık sloganı ile gündem olmuştur. Ek göstergenin emekli ve memur maaşlarına etkisi genel olarak günün arka planını oluşturmuştur.

Örnek TT 13: #3600ekgösterge Tweetinin Analizi

#3600ekgösterge etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 17.39:11'da yayımlandığı andan itibaren 1363 yanıt almıştır.

Tablo 37: #3600ekgösterge Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Tweet Gönderen	6.06.2022 17:39:11	Tweet	Cumhurbaşkanımız Sayın @RTErdogan Kabine toplantısı sonrası açıklamalarda bulunuyor... #3600ekgösterge https://t.co/33VXLu5mjM

Bu tweet, Cumhurbaşkanlığı kabinesi sonrası açıklamaları canlı olarak yayımlayan video ile paylaşılmıştır. Bu yayın ile ilgili bilgilendirici bir açıklama yazıldığı için ilgili tweet argüman olarak yorumlanmamıştır.

Tablo 38: #3600ekgösterge Tweetine Verilen Cevaplar

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	6.06.2022 17:42:00	Yanıtla	4/4 mükerrer cezalara ivedilikle bir düzenleme getirilmelidir. Cezasının tümünü kapalıda yatmak zorunda kalan insanın psikolojisi ve umudu kalır mı? Mükerrer cezaların amacı ıslah değil zulümdür! AF barıştır AyırsızAF EşitYasa
Yanıtlayan 2	6.06.2022 17:45:37	Yanıtla	DEVLETİMİZ YÜCEDİR,BİNA FARKINDAN DOLAYI MAHKUMLARINI AYIRMA YAPACAKTIR.EN YAKIN ZAMANDA KAPALIDAKİ MAHKUMLAR İÇİN BİR ÇALIŞMA YAPACAKTIR.
Yanıtlayan 2	6.06.2022 17:46:50	Yanıtla	KAPALI MAHKUMLAR İÇİN EŞİT YASA ÇIKARILARAK YARGIDAKİ ENKAZ TEMİZLENMELİDİR.TOPLUMSAL BARIŞ "AF"OLMADAN TESİS EDİLEMEZ.YARGI ENKAZI ALTINDA KALANLARA AF İSTİYORUZ
Yanıtlayan 2	6.06.2022 17:46:54	Yanıtla	EKONOMİK SUÇLARDA ÖMÜRLÜK CEZALAR HiÇBİR VİCDANA SIĞMAZ. BASİT HALLERİNİN UZLAŞMAYA TABİİ OLDUĞU TCK 142 158 245 NOLU MADDELERİN UZLAŞMAYA ALINMASINI İSTİYORUZ. UZLAŞMAYA ALINMALI https://t.co/u6rA9zPXvp

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 3	6.06.2022 17:52:04	Yanıtla	ReisMüjdeniz AFOLsun Adli mahkuma ayımsız af https://t.co/nDlfKIRTXz
Yanıtlayan 4	6.06.2022 17:55:28	Yanıtla	ReisMüjdeniz AFOLsun ●Boynu bükük gönlü yaralı anneler için Kapalıdaki haksızlığa uğramış mahkum için Adil yargılanmadığımız için Kanaatle delilsiz kanısız ömürlük cezalar içi Devletimiz babadır bu mağduriyeti ortadan kaldıracaktır. GENEL AF elzemdir zaruri zorunluluktur...! https://t.co/o9u06JmqKn
Yanıtlayan 5	6.06.2022 17:56:00	Yanıtla	Çocuklarımız dedelerinden babalarına AF vermesini istiyor. ReisMüjdeniz AFOLsun
Yanıtlayan 3	6.06.2022 17:56:42	Yanıtla	ReisMüjdeniz AFOLsun Adli mahkuma ayımsız af https://t.co/kl4TPD2xGX
Yanıtlayan 6	6.06.2022 17:56:57	Yanıtla	ReisMüjdeniz AFOLsun
Yanıtlayan 3	6.06.2022 17:57:15	Yanıtla	ReisMüjdeniz AFOLsu Adli mahkuma ayımsız af https://t.co/PUIOdoaKcL

Yanıtların ilk 10'u incelendiğinde yanıtlayanların Cumhurbaşkanlığı'ndan taleplerini ilettiği görülmektedir. Bu açıdan hiçbir yanıt karşıt olarak isimlendirilmemiştir.

Örnek TT 14: #SözVerdikYaptık Tweetinin Analizi

#SözVerdikYaptık etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 19.01:43'da yayımlandığı andan itibaren 480 yanıt almıştır.

Tablo 39: #SözVerdikYaptık Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Tweet Gönderen	6.06.2022 19:01:43	Tweet	Cumhurbaşkanımız @RTErdogan'ın, Kabine Toplantısı sonrası öne çıkan açıklamaları. #SözVerdikYaptık https://t.co/Mn0NAGHeJ9

Bu tweette, Cumhurbaşkanlığı kabinesi sonrası açıklamaların özeti niteliğinde bir görsel paylaşılmıştır. Bu görselde açıklamanın önemli başlıkları gösterilmiştir. İlgili Tweet kabine sonrası açıklaması ile ilgili bir bilgi ilettiği için argüman olarak yorumlanmamıştır.

Tablo 40: #SözVerdikYaptık Tweetine Verilen Cevaplar

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	6.06.2022 19:03:11	Yanıtla	#SüresizNafaka insan hakkı ihlalidir ömür boyu nafaka borçlusu olunması hakkaniyete aykırıdır,adil değildir, nafakanın süresi kanunla belirlenmelidir.
Yanıtlayan 2	6.06.2022 19:17:29	Yanıtla	Can alana' teröre' sapığa 'fotoya bir şey verme sakın reyis ki vermeyeceğini milyonlar biliyor bu suçlar kesinlikle hiçbir şeyden yararlanmasın ki biliyor milyonlar reyisi vermez geri kalan suçlara hersey verile bilir reyis
Yanıtlayan 3	6.06.2022 19:17:46	Yanıtla	10 milyon mahkum ailesi için kalıcı çözüm istiyoruz. ReisMüjdeniz AFOLsun https://t.co/jb1XJXYaz3
Yanıtlayan 3	6.06.2022 19:17:54	Yanıtla	10 milyon mahkum ailesi için kalıcı çözüm istiyoruz. ReisMüjdeniz AFOLsun https://t.co/ta3JUeg93X
Yanıtlayan 3	6.06.2022 19:18:05	Yanıtla	10 milyon mahkum ailesi için kalıcı çözüm istiyoruz. ReisMüjdeniz AFOLsun https://t.co/MDR3kdpGCE
Yanıtlayan 3	6.06.2022 19:18:15	Yanıtla	10 milyon mahkum ailesi için kalıcı çözüm istiyoruz. ReisMüjdeniz AFOLsun https://t.co/DkEGCP9jLw
Karşıt 1	6.06.2022 19:25:16	Yanıtla	Dünden beri bekliyordum konuşma yapacağı sırada uyuya kalmışım valla iyiki uyumuşum
Yanıtlayan 4	6.06.2022 19:25:58	Yanıtla	Cinayetin işleyenin sapığın teröristin fotonun kimse referansı olmaz reyis bu suçlara vermezsin biliyor tüm Türkiye hatta hiçbir madde ve yasadanda yararlanamayacaklar ki reyis yaralandırmazsın biliyoruz biliyor Türkiye bu suçlara birsey isteyen zaten dilsiz şeytan
Karşıt 2	6.06.2022 19:26:26	Yanıtla	Çoook böyyük işler yapmışsınız!
Yanıtlayan 5	6.06.2022 19:36:19	Yanıtla	ReisMüjdeniz AFOLsun Adli mahkum AF bekliyor https://t.co/hEuFpzpLxtp

Yanıtların ilk 10'u incelendiğinde yanıtlayanların çoğunluğunun Cumhurbaşkanlığı'ndan taleplerini ilettiği görülmektedir. Karşıt 1, yapılan *açıklamanın uykusundan daha önemli olmadığı* karşıt argümanını sunmuştur. Karşıt 2, *açıklamaların önemine vurgu* yaparak ironi içerikli eleştirel bir yanıt vermiştir. Bu iki karşıt da tweet gönderen tarafından karşılık almadığı için cevaplarda bir argümantatif tartışma oluşmadığı sonucuna varılmıştır.

07.06.2022 Tarihli TT'lere Dair Bulgular

Twitter uygulamasında 07.06.2022 tarihinde saat 21.00'daki gündemdekiler sıralamasında ilk üçe giren konular şu şekilde belirlenmiştir:

1. Senden Daha Güzel
2. #Kuranikerim
3. #mükremin

Gündemin arka planı: İlk bölümü 7 Haziran tarihinde yayınlanacak olan Senden Daha Güzel isimli TV dizisi gündemdekiler sıralamasında birinci olmuştur. Etiket olarak ilk sırada yer alan Kuranikerim ise Antalya'da bir okulda öğrencilerin Kuran'a vurup oyun oynadığı viral olan video ile gündeme gelmiştir. Sıralamada ikinci olan etiket ise Mükremin Gezgini isimli kişinin tiktok uygulaması üzerinden bir hastanede kendi doğum sahnesini canlandığı görüntüler ile gündemde yerini almıştır.

Örnek TT 15: #Kuranikerim Tweetinin Analizi

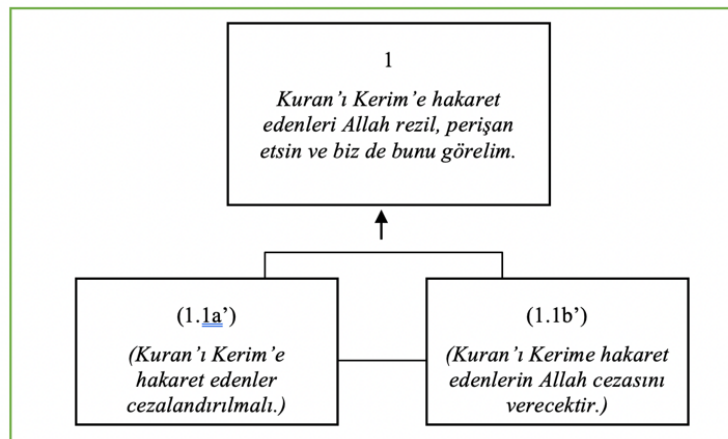
#Kuranikerim etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 15.37:21'de yayımlandığı andan itibaren 305 yanıt almıştır.

Tablo 41: #Kuranikerim Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	7.06.2022 15:37:21	Tweet	#Kuranikerim Kitabımıza hakaret edenleri , Allah rezil rüsve perişan eylesin bize de gösterson .

Tweet, ilgili konuyla ilgili gündemde yer alan video görüntülerine karşıt bir bakış açısı sunmuştur. Bu bakış açısı örtük bir önerme aracılığıyla desteklenmiş dolayısıyla bir bakış açısının destekçisi olarak bu tweet argüman olarak yorumlanmıştır.

Şema 15: #Kuranikerim Tweetinin Argümantasyon Şeması

Bakış açısını destekleyen önermelerin, argümanı sunan kişinin değer yargıları olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle bu argüman, gerçek bir durumla ilgili karışıklığı kendi değer yargılarıyla savunarak **No.25 gerçekleri değer yargılarıyla karıştırma yanlışlığı** içermiştir.

Tablo 42: #Kuranikerim Tweetine Verilen Cevaplar

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	7.06.2022 15:38:05	Yanıtla	Ablam ya yine hakkı konuştun keşke herkes senin kadar duyarlı olsa her konuda
Yanıtlayan 2	7.06.2022 15:38:11	Yanıtla	Aminnnnn oldu ki kurban olduğum
Yanıtlayan 3	7.06.2022 15:38:13	Yanıtla	Mrb.yıldız.hanm
Yanıtlayan 4	7.06.2022 15:38:25	Yanıtla	Kim dinler için ayrımcılık yapıyorsa kitaplara saygısızlık yapıyorsa onları da Allah rezil rüsva etsin
Yanıtlayan 5	7.06.2022 15:38:47	Yanıtla	Ne desem bilemedim🤔
Yanıtlayan 6	7.06.2022 15:38:47	Yanıtla	Âmin 🙏
Yanıtlayan 7	7.06.2022 15:38:54	Yanıtla	Kim Etmiş Tövbe Estağfirullah
Yanıtlayan 8	7.06.2022 15:38:56	Yanıtla	Allah cc seni o kitabındaki azize kullarından eylesin inşaAllah be abla
Yanıtlayan 9	7.06.2022 15:38:56	Yanıtla	Ha Kuran'a ayakla vurmuşsun ha dalga gecip ayaklar altına almissin! Bunların olacağı dünden belliydi! Dini kullanıp ayaklar altına alırsan, bu durumlar kaçınılmaz! https://t.co/DHSbcvYxw
Yanıtlayan 10	7.06.2022 15:38:58	Yanıtla	Mukaddesatımız, Başımızın tacıdır... https://t.co/EA6tjVJbuF

İlgili argümanı yanıtlayan tweetlerin hepsi bu argümanı desteklemektedir. Hiçbir şüphe ya da eleştiri fark edilemediği için cevaplayanların tümü *yanıtlayan* olarak isimlendirilmiştir.

Örnek TT 16: #mükremin Tweetinin Analizi

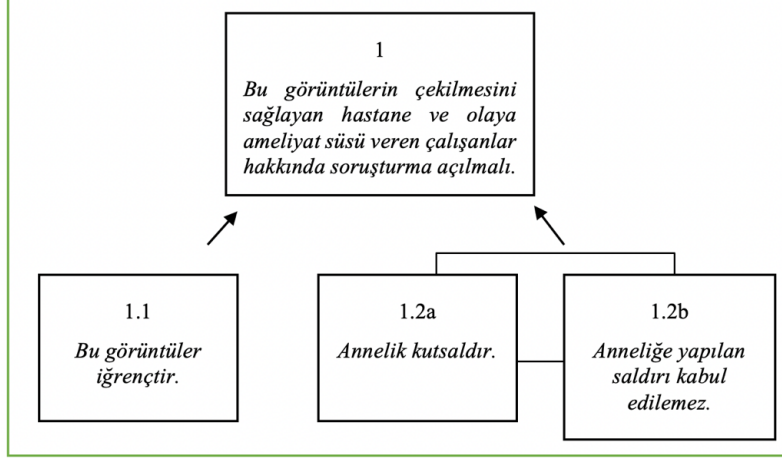
#mükremin etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 19.16:12'de yayımlandığı andan itibaren 90 yanıt almıştır.

Tablo 43: #mükremin Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	7.06.2022 19:16:12	Tweet	Bu iğrenç görüntünün çekilmesini sağlayan hastane ve bu olaya ameliyat süsü veren çalışanlar hakkında soruşturma açılması elzemdir..!Anelik kutsaldır,bu çirkin saldırı kabul edilemez..! #mükremin https://t.co/KpECEcmdjQ

Bu tweet, gündemde yer alan mükremin görüntülerine karşıt bir bakış açısı sunmaktadır. Bu bakış açısı bazı önermeler ile desteklendiği için bu tweet argümantasyon olarak yorumlanmıştır. Bu argümanın analiz ve değerlendirmesi aşağıdaki şekilde yapılmıştır.

Şema 16: #mükremin Tweetinin Argümantasyon Şeması

Argümanda ilgili mükremin görüntüleri, *iğrendirici* olarak nitelendirilmiştir. Bir olayı bu şekilde sunarak destekçi, argümanını retorik bir unsurla desteklemeye çalışmıştır. Dolayısıyla ilk önerme, argümantatif söylem dışında oluşturulmuş ve **No.12 duygulara başvurma yanlışlığı** içermiştir. Destekçi, ikinci önermesinde *anneliği kutsal*, *anneliğe yapılan saldırıyı da kabul edilemez* ilan etmiştir. Bu şekilde ikinci önerme ispat yükünden kaçınarak **No.1 bakış açılarını dokulmaz ilan etme** yanlışlığı içermiştir.

Tablo 44: #mükremin Tweetine Verilen Yanıtlar

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	7.06.2022 19:20:08	Yanıtla	büyük ihtimal estetik hastanesi felan galiba sıkıştırmıştır 2 3 kuruş
Yanıtlayan 2	7.06.2022 19:28:12	Yanıtla	Dalga geçiriyorlar resmen 😏👉s
Yanıtlayan 3	7.06.2022 19:37:19	Yanıtla	Çok doğru
Yanıtlayan 4	7.06.2022 19:40:18	Yanıtla	sağlık bakanlığı, burada bir sorun yok mu efendim?
Karşıt 1	7.06.2022 19:41:30	Yanıtla	Ne alaka ya 🙄 Bunda da duyar kasılır mı? Adam makara yapıyo Gülün geçin ...k
Yanıtlayan 6	7.06.2022 19:42:49	Yanıtla	Allah ıslah etsin. Çoluğumuz çocuğumuz var gardaş nası bi dünya bu ya !!
Yanıtlayan 7	7.06.2022 19:44:24	Yanıtla	Hepsinin anasını ...im kral
Yanıtlayan 8	7.06.2022 19:46:18	Yanıtla	Dünyanın çivisi çıktı .
Yanıtlayan 9	7.06.2022 19:47:25	Yanıtla	Başımıza taş yağacak Ya Rabbi
Karşıt 2	7.06.2022 19:50:12	Yanıtla	Adam eğleniyor işte ne alaka. Ben de anneyim kutsallığım mı bitti şimdi asdfgghk

Yanıtların çoğunluğu ilgili bakış açısını desteklerken iki karşıt eleştiri mükremin görüntüleriyle ilgili bir sakınca olmadığı eleştirisinde bulunmuştur. Bu nedenle bu cevaplar karşıt olarak isimlendirilmiştir. Karşıt 1, hem argümanı eleştirip daha fazla açıklama talep etmiş hem de kendisi yeni bir bakış açısı sunmuştur. Karşıt 2, sunulan bakış açısını eleştirerek, *ben de anneyim ama buna gülebiliyorum* şeklinde kendi bakış açısını sunmuştur. Bu karşıtların hiçbirine destekçi tarafından karşılık verilmemiştir. Dolayısıyla bu argümantasyonun eleştirel bir tartışmaya dönüşmesi tweet sahibi tarafından engellenmiştir.

08.06.2022 Tarihli TT'lere Dair Bulgular

Twitter uygulamasında 08.06.2022 tarihinde saat 21.00'daki gündemdekiler sıralamasında ilk üçe giren konular şu şekilde belirlenmiştir:

1. #Erdoğanİstifa
2. #DolarTL
3. #Kuranıkerim

Gündemin arka planı: Dolar döviz kurunun 17 Türk Lirası değerini aşmasıyla birlikte Dolar ve Dolar döviz kurunun artışından sorumlu tutulan hükümet gündem olmuştur. Bu bağlamda ilk etiket Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın istifası ikincisi de dolar olmuştur. Üçüncü sıradaki etiket bir önceki günden viral olan Kuran'ı Kerim'e tekma atan çocuk videosuyla ilgili gündemin devamı niteliğinde gündem olmuştur.

Örnek TT 17: #Erdoğanİstifa Tweetinin Analizi

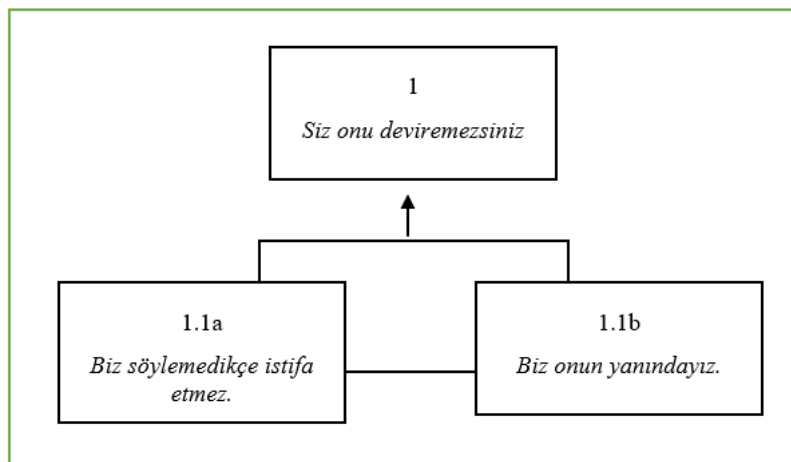
#Erdoğanİstifa etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 15.01:31'de yayımlandığı andan itibaren 38 yanıt almıştır.

Tablo 45: #Erdoğanİstifa Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	8.06.2022 15:01:31	Tweet	Biz aksini söylemedikçe ne #Erdoğanistifa eder, ne siz onu devirebilirsiniz..! #ErdoğanınYanındayız 🇹🇷

Tweet, gündemde olan #Erdoğanistifa etiketini eleştirirken karşıt bir bakış açısı sunmuştur. Bu nedenle bu tweet argüman olarak yorumlanmıştır. Aşağıda bu argümanın analiz ve değerlendirmesi gösterilmiştir.

Şema 17: #Erdoğanİstifa Tweetinin Argümantasyon Şeması

Bu argümanda destekçinin bakış açısı ilgili gündem etiketinin karşıtlığıdır. Bu karşıt bakış açısını destekleyen önermeler ise kullanıcının kendisinin garanti ettiği *biz söylemedikçe olmaz, çünkü biz yanındayız* şeklinde ifadeler içermiştir. Dolayısıyla tweet kullanıcısının bu argümanı, **No.9 ispat**

yükünden kaçınma yanlışlığı içermiştir. Bunun yanı sıra önermelerinde *biz* ve *siz* ifadeleri ile kimlerin kastedildiği açık değildir. Bu nedenle argüman, **No.35 açık olmama yanlışlığı** içermiştir.

Tablo 46: #Erdoğanİstifa Tweetine Verilen Yanıtlar

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	8.06.2022 15:02:02	Yanıtla	ERDOĞANIN YANINDAYIZ
Karşıt 1	8.06.2022 15:05:08	Yanıtla	Ev sahibi yana yana ariyor teli acamıyorum ne isteyeceği belli değil seker 25 tl olmus kiralık ev 5 bin emekli maası 2500 allah size zerre merhamet vermemis yazık
Karşıt 2	8.06.2022 15:52:40	Yanıtla	Bizim vergilerimiz hırsızları değil trolleride besliyormus hepsi haram olsun
Karşıt 3	8.06.2022 16:55:04	Yanıtla	Siz kimsiniz ?
Yanıtlayan 2	8.06.2022 17:14:06	Yanıtla	TR ⁴ TR Eyvallahet1.x
Karşıt 4	8.06.2022 18:59:30	Yanıtla	...val sürüleri.
Karşıt 5	8.06.2022 19:01:18	Yanıtla	Her gün yalan söyleyen bir RECEP gitmeyi hak ediyor artık..
Karşıt 6	8.06.2022 19:34:37	Yanıtla	Siz?ülkede sadece yandaşlar yaşamıyor bunu gördüğünüz gün düzelecek herşey
Karşıt 7	8.06.2022 19:36:46	Yanıtla	...ir olup gider mısınız?
Karşıt 8	8.06.2022 19:44:50	Yanıtla	Mahalle yanarken mi üstelik ?

Argümana verilen ilk 10 yanıttan 2'si destekleyici tarzda yanıtlardır. Diğer yanıtlar ise argümanı eleştirdikleri ya da şüphe içeren soru yönelttikleri için karşıt olarak isimlendirilmiştir. Karşıt 1, eleştirisini kendi bakış açısıyla bir argüman ileri sürmüştür. Karşıt 2, destekçinin karakterine saldıran bir argüman ileri sürmüştür. Karşıt 3, şüphesini dile getirmiştir. Karşıt 4, destekçinin karakterine saldıran bir argüman ileri sürmüştür. Karşıt 5, kendi bakış açısıyla bir argüman ileri sürmüştür. Karşıt 6, destekçinin argümanındaki belirsizliğe dikkat çekerek kendi argümanını ileri sürmüştür. Karşıt 7, destekçinin karakterine saldırarak bir argüman ileri sürmüştür. Karşıt 8, şüphesini dile getiren bir argüman ileri sürmüştür. Destekçi hiçbir karşıta karşılık verilmemiştir. Bu şekilde destekçi fikir ayrılıklarının farkına vardığı halde fikir ayrılığını çözümlemeye yönelik bir eleştirel tartışma oluşmasını engellemiştir.

Örnek TT 18: #DolarTL Tweetinin Analizi

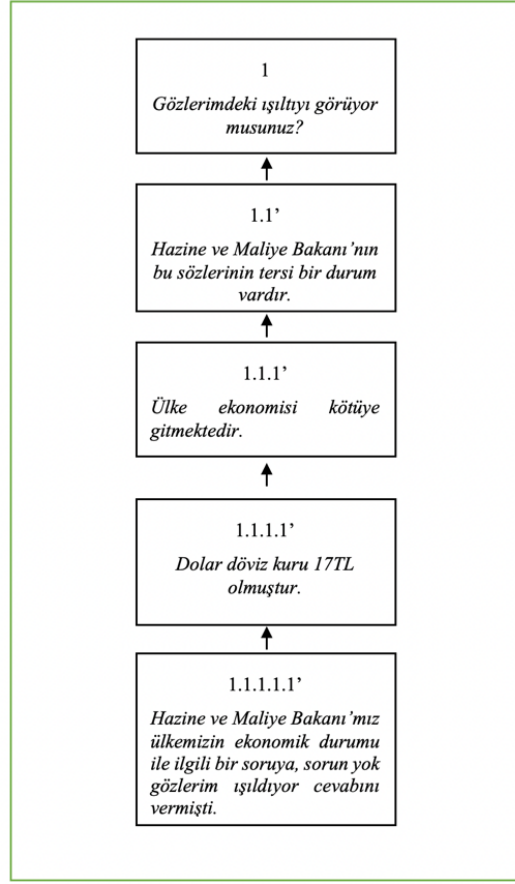
#DolarTL etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 10.10:31'de yayımlandığı andan itibaren 1136 yanıt almıştır.

Tablo 47: #DolarTL Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	8.06.2022 10:10:31	Tweet	Gözlerimdeki ışıltıyı görüyor musunuz? Dolar 17,00 oldu... #DolarTL

Tweet'in bağlamsal ve arka plan göstergeleri doğrultusunda ülkenin ekonomik durumuyla ilgili bir karşıt bakış açısı bulunduğu görülmüştür. Tweet'in arka planı doğrultusunda kullanıcının, tweette ifade ettiği *gözlerimdeki ışıltıyı görüyor musunuz?* cümlesinin aslında mevcut Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanı'nın bir röportajında verdiği demecinde geçtiği görülmüştür. Bu demece karşıt bir bakış açısı sunulduğu için bu tweet argüman olarak yorumlanmıştır. Argümanın analiz ve değerlendirmesi aşağıdaki şekilde yapılmıştır.

Şema 18: #DolarTL Tweetinin Argümantasyon Şeması

İlgili tweet kullanıcısı ülkenin mevcut Hazine ve Maliye Bakanı'nın ifadelerinin tersi bir ekonomik durum yaşandığını *dolar döviz kurunun artışıyla* ilgili önermesiyle desteklemiştir. Tweet bu bakımdan bakış açısını destekleyen mantıksal çıkarımı doğrultusunda yanlışlık içermemiştir.

Tablo 48: #DolarTL Tweetine Verilen Yanıtlar

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	8.06.2022 10:11:46	Yanıtla	6 sıfır daha atarlar tekrar kaldırırılar 🤖🤖
Yanıtlayan 2	8.06.2022 10:13:52	Yanıtla	Gözlerim ekranı takip ederken şaşı oldum
Yanıtlayan 3	8.06.2022 10:13:54	Yanıtla	Gözüne katran aksın!!!! ...rin!!!!!! Sevmeye kıyamadımız. Ülkemizin her dalında. Maf ettiler.
Yanıtlayan 4	8.06.2022 10:17:33	Yanıtla	Gözlerdeki ışıltıyı bilmem ama gram altın ışıltı parlıyor 1010 TL oldu içine ettiler ülkenin..
Yanıtlayan 5	8.06.2022 10:19:19	Yanıtla	Ah Metin abicim, pamuklara sarılası kıymetli büyüğüm okadar çok söz var ki söylenecek... Hangibirine üzülelim şaşırdık. Bu ışıltılı parlaklıklarda hala kör bakanlar o kadar çok ki .Eliyle gözünü kapatmak aklına gelmiyor da gelmiyor....Yutkunamıyorum artık....
Yanıtlayan 6	8.06.2022 10:23:04	Yanıtla	Keşke sizin gibi güzel insanları siyasette de görebilsek
Yanıtlayan 7	8.06.2022 10:28:23	Yanıtla	Yine birilerinin ekmeğine yağ sürüyor yada kendi ekmeğine kafalarında bir rakam vardır orada bozarlar dolarlarını
Yanıtlayan 8	8.06.2022 10:29:08	Yanıtla	Uyuyup 6 ay sonra uyandık aynı yerdeyiz Nebati!!! https://t.co/CZ6igKmQig
Karşıt 1	8.06.2022 10:29:10	Yanıtla	Senin ışık söneli çok oldu. Sen atık ışıklar içinde uyursun.
Yanıtlayan 9	8.06.2022 10:30:08	Yanıtla	İşıltı daha da parlak şu an

İlgili argümana verilen ilk 10 yanıtın 9'u argümanı bir şekilde destekleyen yanıtlar olmuştur. Karşıt 1 ise eleştirel bakış açısını ifade etmiştir. Bu karşıta ya da yorumlardaki diğer hiçbir yanıta destekçi tarafından karşılık verilmediğinden eleştirel bir tartışma oluşması potansiyeli engellenmiştir.

09.06.2022 Tarihli TT'lere Dair Bulgular

Twitter uygulamasında 09.06.2022 tarihinde saat 21.00'daki gündemdekiler sıralamasında ilk üçe giren konular şu şekilde belirlenmiştir:

1. #SağlığaYeniBakan
2. #HekimlerBulhanetiAffetmeyecek
3. Maliye Bakanlığı

Gündemin arka planı: 2022 yılında henüz kamu kuruluşlarına sağlık personeli ataması yapılmaması durumunu eleştiren iki etiket gündem olmuştur. Bu etiketler özellikle 2020 senesinde KPSS sınavına girmiş ve sınavın yasal geçerliliğini yitirmesine az kalan sağlık mezunları tarafından öne çıkarıldığı görülmüştür. Gündemdeki üçüncü konu ise Türkiye Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı'nın gelire endekli senetlerin ihracı ile ilgili basın açıklamasının ardından gündeme gelmiştir.

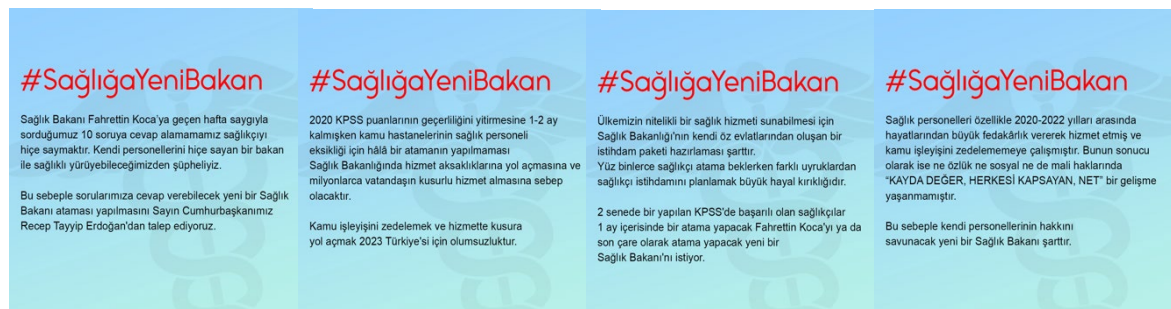
Örnek TT 19: #SağlığaYeniBakan Tweetinin Analizi

#SağlığaYeniBakan etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 20.01:51'de yayımlandığı andan itibaren 520 yanıt almıştır.

Tablo 49: #SağlığaYeniBakan Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	9.06.2022 20:01:51	Tweet	Sağlık Bakanlığımızın hizmet sunumunda geri planda kalmasına tahammül edemiyor ve 1 ay içerisinde acil bir atama talep ediyoruz. Yüz binlerce sağlıkçı 2020 KPSS puanları geçerliliğini yitirmeden atama yapacak "Bakanı" beklemektedir. Üzülerek... #SağlığaYeniBakan https://t.co/ld0xv9Qb1X

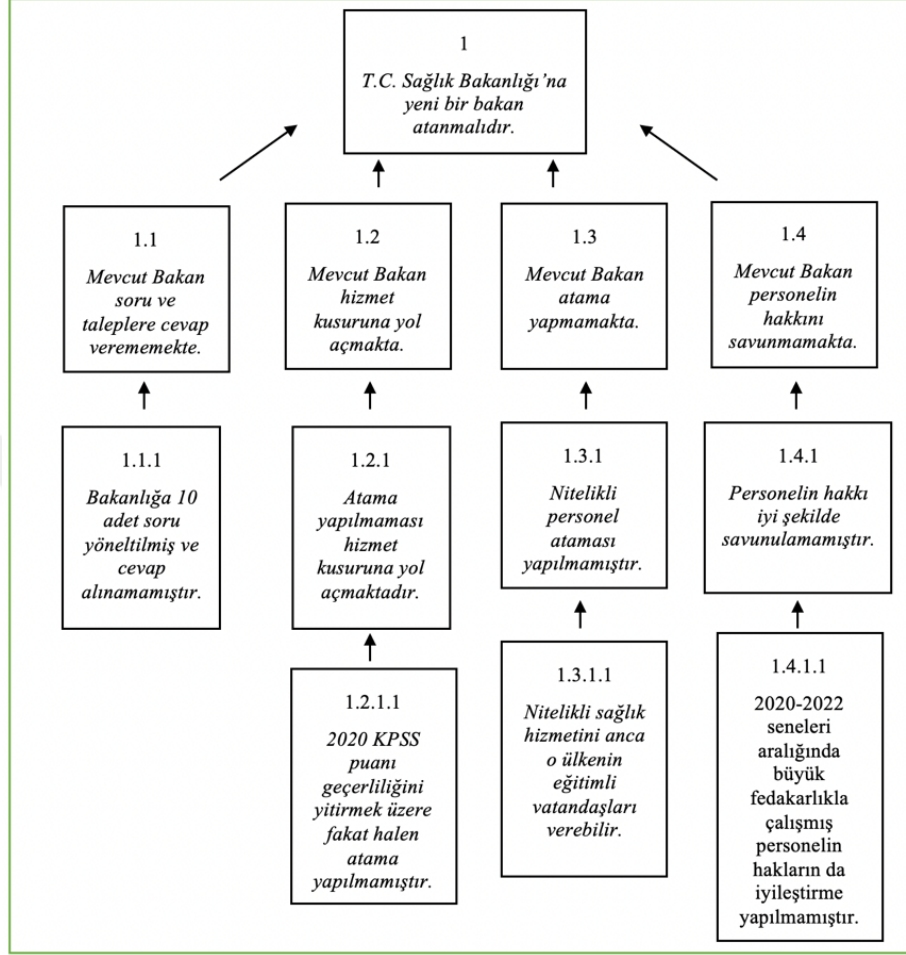
Resim 1: #SağlığaYeniBakan Tweeti

Tweet, Sağlık Bakanlığı'ndan istenilen ve yerine getirilmemiş talepler hakkında özet anlatım görselleri içermiştir. Tweetin metinsel içeriği bu görsellerde yazarların kısa bir başlığı niteliğindedir. Görseller burada bakış açısını destekleyen argümanlar içermekte olmakla birlikte analize eklenmiştir. Bu dört

görsel, yeni sağlık bakanı atamasının yapılmasına yönelik bakış açısına dört önerme sunmuştur. Aşağıda tweetin analiz ve değerlendirmesi yer almaktadır.

Şema 19: #SağlığaYeniBakan Tweetinin Argümantasyon Şeması

Bakış açısını savunan ilk önerme, kendilerinin 10 adet sorusuna cevap vermeme durumunu hiçbir talebe cevap vermemek olarak yorumlamıştır. Bu nedenle bu önerme **No.23 bütünleme yanlışlığı** içermiştir. Sağlık Bakanı'nın kimseye ve hiçbir talebe cevap vermiyor Bakış açısını savunan üçüncü önerme, nitelikli hizmetin sadece o ülkenin *kendi ülke vatandaşları* tarafından verilebileceği değer yargısını konu hakkında bir gerçek olarak ileri sürmüştür. Bu nedenle bu argüman **No.25 gerçekleri değer yargıları ile karıştırma yanlışlığı** içermiştir.

Bakış açısını savunan ikinci önerme, personel eksikliğinden kaynaklı bir hizmet kusuruna işaret etmektedir. Böyle bir kusur olma ihtimaline karşın bu argüman mantık yanlışlığı içermemiştir. Fakat ilgili kusurun gerçekliği konusunda şüphe etme ve eleştiri hakkı karşıt tarafa ait olarak kalmaktadır. Bakış açısını savunan dördüncü önerme, pandemi döneminde fedakarca çalışmış olan sağlık personelinin haklarında iyileştirme yapılmadığını söylemektedir. Paydaşlar arasında anlaşmayı sağlamak Sağlık Bakanı'nın görevi olduğundan buradaki argüman mantık yanlışlığı içermemiştir fakat ilgili anlaşmazsızlığın gerçekliği konusunda şüphe etme ve eleştiri hakkı karşıt tarafa ait olarak kalmaktadır.

Tablo 50: #SağlığaYeniBakan Tweetine Verilen Yanıtlar

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	9.06.2022 20:02:33	Yanıtla	Sağlık Bakanlığımızın hizmet sunumunda geri planda kalmasına tahammül edemiyor ve 1 ay içerisinde acil bir atama talep ediyoruz. Yüz binlerce sağlıkçı 2020 KPSS puanları geçerliliğini yitirmeden atama yapacak "Bakanı" beklemektedir. Üzülerek... #SağlığaYeniBakan
Yanıtlayan 2	9.06.2022 20:02:35	Yanıtla	Personel eksikliğini cumhurbaşkanımız kendisi dile getirmişken neden bir alım daha yapılmıyor üstelik 2 yılda bu kadar az atama yapılmışken. #SağlığaYeniBakan
Yanıtlayan 3	9.06.2022 20:02:39	Yanıtla	Personel eksikliğini cumhurbaşkanımız kendisi dile getirmişken neden bir alım daha yapılmıyor üstelik 2 yılda bu kadar az atama yapılmışken #SağlığaYeniBakan
Yanıtlayan 4	9.06.2022 20:02:40	Yanıtla	Sağlık Bakanlığımızın hizmet sunumunda geri planda kalmasına tahammül edemiyor ve 1 ay içerisinde acil bir atama talep ediyoruz. Yüz binlerce sağlıkçı 2020 KPSS puanları geçerliliğini yitirmeden atama yapacak "Bakanı" beklemektedir. Üzülerek... #SağlığaYeniBakan
Yanıtlayan 5	9.06.2022 20:02:41	Yanıtla	Personel eksikliğini cumhurbaşkanımız kendisi dile getirmişken neden bir alım daha yapılmıyor üstelik 2 yılda bu kadar az atama yapılmışken #SağlığaYeniBakan
Yanıtlayan 6	9.06.2022 20:02:49	Yanıtla	Yüz binlerce sağlıkçı 2020 KPSS puanları geçerliliğini yitirmeden atama yapacak "Bakanı" beklemektedir. Üzülerek... #SağlığaYeniBakan
Yanıtlayan 7	9.06.2022 20:02:50	Yanıtla	Personel eksikliğini cumhurbaşkanımız kendisi dile getirmişken neden bir alım daha yapılmıyor üstelik 2 yılda bu kadar az atama yapılmışken #SağlığaYeniBakan
Yanıtlayan 8	9.06.2022 20:02:51	Yanıtla	Personel eksikliğini cumhurbaşkanımız kendisi dile getirmişken neden bir alım daha yapılmıyor üstelik 2 yılda bu kadar az atama yapılmışken #SağlığaYeniBakan
Yanıtlayan 9	9.06.2022 20:02:53	Yanıtla	Hayellerimiz imkansız değil Bir atama yapmanıza bakar sn #SağlığaYeniBakan
Yanıtlayan 10	9.06.2022 20:02:54	Yanıtla	Sağlığa atama ne zaman yapacaksınız sayın Bakan

Argümanla ilgili ilk 10 yanıtın hepsi argümanı destekleyen nitelikte yanıtlardır. Bu nedenle hiçbir cevap karşıt olarak isimlendirilmemiştir. İlgili yanıtlar aslında destekçinin argümanına değil, bakanlıkla ilgili kişilere yöneltilmiştir.

Örnek TT 20: #HekimlerBulhanetiAffetmeyecek Tweetinin Analizi

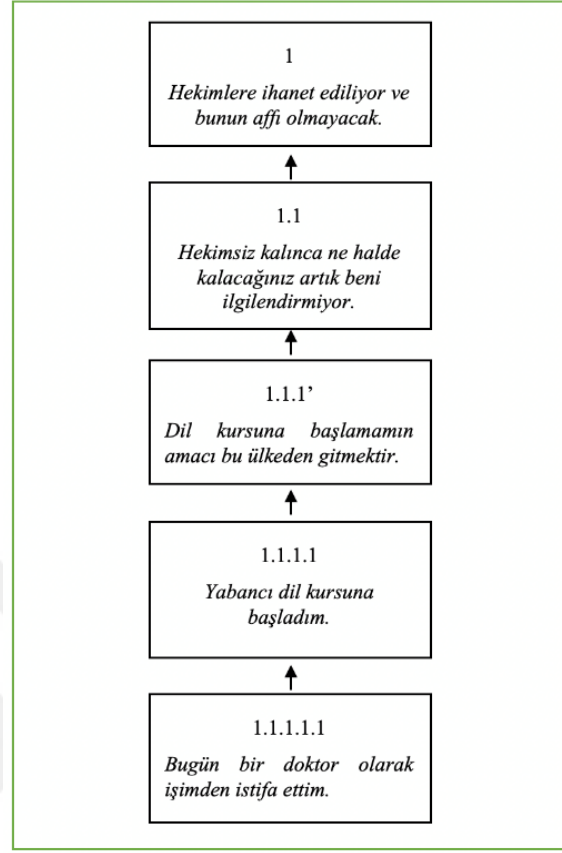
#HekimlerBulhanetiAffetmeyecek etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 19.23:00'da yayımlandığı andan itibaren 59 yanıt almıştır.

Tablo 51: #HekimlerBulhanetiAffetmeyecek Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	9.06.2022 19:23:00	Tweet	Alın BÜYÜK ADIM da benden bugün istifa ettim. Yabancı Dil kursuna başladım. Ne haliniz varsa görün. #HekimlerBulhanetiAffetmeyecek

Tweet, hekimlerin çalışma koşulları ve yan hakları gibi konularda maduriyetlerini dile getirdiği bir bağlamda paylaşılmıştır. Bu anlamda bu maduriyete karşı *ülkeyi terk etme tepkisi* bir bakış açısı sunmuştur. Bu nedenle bu tweet argüman olarak yorumlanmıştır. Aşağıda ilgili argümanın analiz ve değerlendirmesi yer almaktadır.

Şema 20: #HekimlerBulhanetiAffetmeyecek Tweetinin Argümantasyon Şeması

Arka plan kapsamında değerlendirildiğinde bakış açısı, hekimlerin hak ve kazanımlarını iyileştirme, çalışma koşullarındaki sorunları giderme gibi konularda hükümet suçlanmıştır. Bu argüman belirli argümantatif söylemler ile nedenler öne sürerek savunulmak yerine tehdite başvurmıştır. Bu nedenle argüman hekim haklarını savunurken halkı hekimsiz kalmakla tehdit etmesi nedeniyle **No.3 sopaya başvurma yanlışlığı** içermiştir.

Tablo 52: #HekimlerBulhanetiAffetmeyecek Tweetine Verilen Birinci Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Karşıt 1	9.06.2022 20:03:00	Yanıtla	Çok lazımdın arkana bile bakma. Bu ülkedeki her insan senin gibi yapsa ne olacak. Okumussunuz ama hala daha biseyleri idrak edememissiniz
Destekçi	9.06.2022 20:10:44	Yanıtla	Çok lazımdık. Çok değil onumuzdeki aylarda daha fazla hissedeceksiniz. Şimdi köyüne dön koyun olmaya devam et.

Karşıt 1'in, eleştirisinde kullandığı argümanlarında hem **No.4 duygu sömürüsü yanlışlığı** hem de **No.5 kişiye yönelik hakaret içeren adam karalama yanlışlığı** içermiştir. Bununla birlikte destekçinin yanıtı, ilk tweetinde olduğu gibi **No.3 sopaya başvurma yanlışlığı** içermiştir. Buna ek olarak destekçinin argümanı karşıt 1'e yönelik hakareti nedeniyle **No.5 kişiye yönelik hakaret içeren adam karalama yanlışlığı** içermiştir.

10.06.2022 Tarihli TT'lere Dair Bulgular

Twitter uygulamasında 10.06.2022 tarihinde saat 21.00'daki gündemdekiler sıralamasında ilk üçe giren konular şu şekilde belirlenmiştir:

1. #ZaferPartiliyimÇünkü
2. #BuğdayımızYanıyor
3. #HayırlıCumalar.

Gündemin arka planı: Önceki günlerde oldukça gündemde yer tutmuş olan Türkiye'nin mülteci ve sığınmacı sorunları kapsamında politik önerilerde bulunan Zafer Partisi ve partinin vaatleri gündemde ilk sırada yer almıştır. Türkiye'deki buğday tarlalarındaki arda arda gerçekleşen yangın haberlerinden sonra kıtlık, tarlaların kasıtlı olarak yakılması gibi içeriklerle tweetler paylaşılarak buğdayımız yanıyor etiketi gündeme getirilmiştir. Bununla birlikte Müslüman aleminde Cuma günün hayırlı bir gün olması nedeniyle hayırlı cumalar etiketi gündeme gelmiştir.

Örnek TT 21: #ZaferPartiliyimÇünkü Tweetinin Analizi

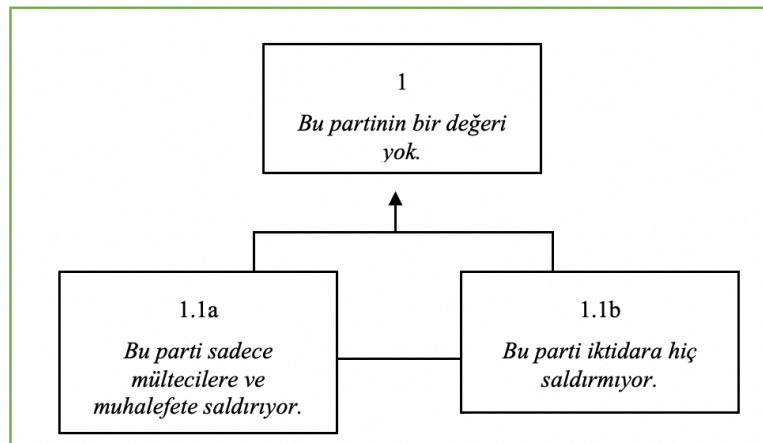
#ZaferPartiliyimÇünkü etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 17.15:09'da yayımlandığı andan itibaren 47 yanıt almıştır.

Tablo 53: #ZaferPartiliyimÇünkü Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	10.06.2022 17:15:09	Tweet	Sadece mültecileri göndericem diyen ve muhalefete saldıran bir parti bende değeri yok iktidara laf söylediklerini ne hikmetse göremedik #ZaferPartiliyimÇünkü

Tweet, zafer partisinin gündeme getirilen vaatleriyle ilgili eleştirel bir bakış açısı sunması bakımından bir bakış açısı içermektedir. Bu nedenle bu tweet bir argüman olarak yorumlanmıştır. Aşağıda ilgili argümanın analiz ve değerlendirmesi yer almaktadır.

Şema 21: #ZaferPartiliyimÇünkü Tweetinin Argümantasyon Şeması

Bir siyasal partinin değeri birçok faktörün ölçülmesi ile ortaya çıkabilmekle birlikte eğer destekçi argümanını tek bir faktör üzerinden *iktidara saldırmamak* üzerinden kurmuştur. Burada iktidara saldırmıyorsa o parti değersizdir anlamı bir **No.23 bütünleme yanlışı** içermektedir.

Tablo 54: #ZaferPartiliyimÇünkü Tweetine Verilen Birinci Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Karşıt 1	10.06.2022 19:50:14	Yanıtla	Profiline Erdoğan ile fotomontaj li forograf koymayı unutmuşsun , ama biz aktrolleri her yerde tanırız ... Sabredin politika dersi alacaksınız sandıkta !!
Destekçi	10.06.2022 20:06:59	Yanıtla	Dostum ne aktrolü işine bak allah aşkına ben iktidara neden laf atmıyor diyom sen neresinden anlıyon hayret birşeysin ümit Özdağ severim mhp kökenli yıllarca oyumuzu verdik eleştirim iktidara devamlı yüklenmesi sen aktrol diyon
Karşıt 1	10.06.2022 20:10:39	Yanıtla	Ya gündemi takip etmiyorsun , yada ümit hocayı takip etmiyorsun , adam iç işleri bakanına hodri meydan dedi kapısına dayandı , sağlık bakanına keza haddini bildirdi , artı adam iktidarın ülkeye doldurduğu kaçak göçmenler ile mücadele ediyor , daha napsin akp merkezi mi bassın !
Destekçi	10.06.2022 20:07:43	Yanıtla	Yüklenmemesi olucaktı

Destekçi, argümanına gelen yanıtlardan yalnızca bir tanesine karşılık vermiştir. Burada Karşıt 1'in ilk argümanı sırasıyla destekçinin şahsiyetine yönelik bir **No.5 kişiye yönelik hakaret içeren adam karalama**, kendi argümanını kabul ettirmek için tehdit ederek **No.3 sopaya başvurma yanlışı** içermiştir. Ardından Destekçi adam karalamayla ilgili eleştiriye karşı bir karşıt argüman ilere sürerek kendi argümanını daha açık halde tekrardan sunmuştur. Burada ideal bir eleştirel tartışmanın henüz açılış aşamasında olduğu bakış açısıyla ilgili rollerin henüz belirlenmediği görülmektedir. Ardından Karşıt 1'in ikinci argümanını sunmasıyla bakış açılarıyla ilgili bir fikir farklılığı olduğunu açıklığa kavuşmuştur. Bununla birlikte fikir ayrılığının oluşmasına istinaden destekçi, argüman ileri sürerek tartışmayı devam ettirmemiş ve fikir ayrılığını çözümleme potansiyelini engellemiştir.

Örnek TT 22: #BuğdayımızYanıyor Tweetinin Analizi

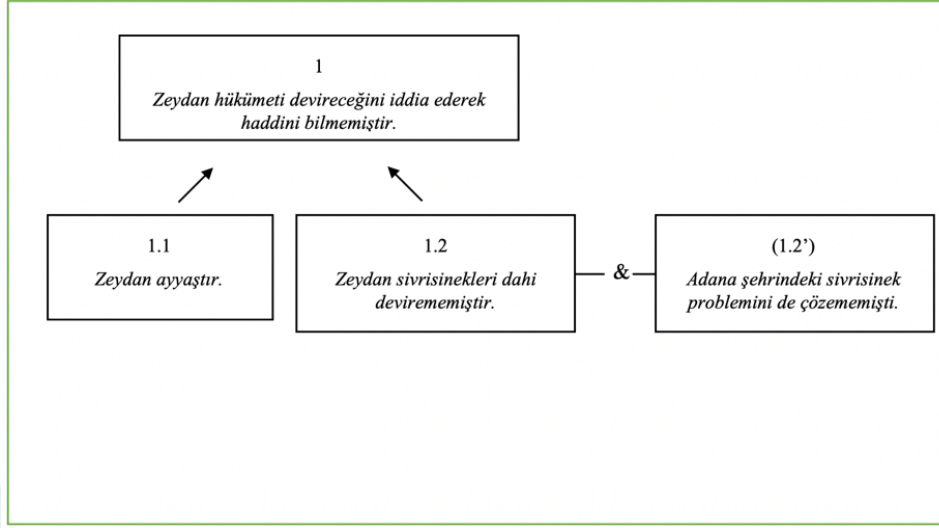
#BuğdayımızYanıyor etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 17.22:41'de yayımlandığı andan itibaren 152 yanıt almıştır.

Tablo 55: #BuğdayımızYanıyor Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	10.06.2022 17:22:41	Tweet	Sivrisinekleri deviremeyen ayyaş Zeydan Hükümeti devirecekmış #HaddiniBilZeydan Provokasyon Son 6 #BuğdayımızYanıyor https://t.co/H0bnzPTqZb

Tweet gönderen, ülkedeki buğday yangınlarıyla ilgili gündem etiketini ve diğer gündem etiketlerini kullanarak siyasi bir eleştirisini öne çıkarmaya çalışmıştır. Tweet'e ekli olan video görüntüleri Adana Büyükşehir Belediye Başkanı'nın bir konuşmasının 37 saniyelik bölümünü içermektedir. Video'da *Beledeyi Başkanı, mevcut hükümeti devirmekle ilgili misyonundan bahsetmektedir*. Bu videodaki söylemlere karşıt bir bakış açısı sunan bu tweet bu nedenle bir argüman olarak yorumlanmıştır. Aşağıda ilgili argümanın analiz ve değerlendirmesi yer almaktadır.

Şema 22: #BuğdayımızYanıyor Tweeti Argümantasyon Şeması

İlk önermede, ilgili Belediye Başkanı'na yönelik *ayyaş* ifadesi bulunması nedeniyle önerme **No.5 kişiye yönelik hakaret içeren adam karalama** yanlışlığı içermiştir. Argümanın bakış açısı Belediye Başkanı'nın *hükümeti devirmekle ilgili haddini aşan bir söylemde bulunduğunu* ileri sürerken bu bakış açısını Adana ilinin sivrisinek sorununun çözülmesiyle ilgili başka bir konuya ait olan argümanla savunmaya çalışmıştır. Bakış açısı ve argüman arasında bir ilgili olmaması dolayısıyla bu argüman **No.11 ilgisiz argümantasyon yanlışlığı** içermiştir.

Tablo 56: #BuğdayımızYanıyor Tweetine Verilen Cevaplar

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Karşıt 1	10.06.2022 17:29:27	Yanıtla	Beraber mi içtiniz
Karşıt 2	10.06.2022 17:29:50	Yanıtla	Ayyaş a kurban ol sen Dilinde Allah Elimde Kur'an olanları da görüyoruz
Yanıtlayan 1	10.06.2022 17:29:55	Yanıtla	devrilmeyeceksiniz #defolup gideceksiniz..
Karşıt 3	10.06.2022 17:31:24	Yanıtla	Birliktemi içtin de ayyaş diyorsun dengesiz
Karşıt 4	10.06.2022 17:32:30	Yanıtla	Beraber takılıyordun galiba
Karşıt 5	10.06.2022 17:33:47	Yanıtla	içki içenden değil, yetim hakkı yiyen çalandan gelir bu ülkeye zarar. Anladın sen onu #Trollcük.
Karşıt 6	10.06.2022 17:34:37	Yanıtla	Aynı masadamı oturdun konuşuyorsun hadsiz
Karşıt 7	10.06.2022 17:34:39	Yanıtla	Tek meziyetleri çirkin cümleler kurabilmek. Bu milletin son 20 yılda görmediği yakıştıрма, duymadığı hakaret uğramadığı haksızlık kalmadı.
Karşıt 8	10.06.2022 17:35:52	Yanıtla	Devireceğim demiş ...m dememiş ya!
Karşıt 9	10.06.2022 17:35:54	Yanıtla	Tabi sizi bademlemedi diye bu serzenişin sende haklısın alışımsı kudurmuştan beterdir

Destekçi hiçbir yanıtla karşılık vermediği için karşıtların eleştirel bir tartışma ve fikir ayrılığı çözümüne yönelik potansiyel girişimleri engellemiştir. İlgili ilk 10 yanıtta 9'u karşıt bir görüş belirtmekle birlikte çoğunlukla destekçinin argümanında kullandığı adam karalama yanlışlığına dikkat çekilmişlerdir. Yanıtlar arasından bir tanesi argümanı destekleyici bir bakış açısı sunduğu için karşıt olarak isimlendirilmemiştir.

11.06.2022 Tarihli TT'lere Dair Bulgular

Twitter uygulamasında 11.06.2022 tarihinde saat 21.00'daki gündemdekiler sıralamasında ilk dörde giren konular şu şekilde belirlenmiştir:

1. Dursun Özbek
2. #Galatasaray
3. Larkin
4. #zarahaddinibil.

Gündemin arka planı: Galatasaray spor kulübü başkanlık seçimi ve seçimin galibi Dursun Özbek gündemde yer almıştır. Anadolu Efes ve Fenerbahçe Beko Basketbol kulüplerinin karşılaşması sırasında basketbol oyuncusu Larkin gündeme gelmiştir. Zara giyim mağazasının yeni sandalet takımını yiyecekler ile tanıttığı görseller viral olarak gündemde yerini almıştır.

Örnek TT 23: #Galatasaray Tweetinin Analizi

#Galatasaray etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 20.07:44'de yayımlandığı andan itibaren 413 yanıt almıştır.

Tablo 57: #Galatasaray Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Tweet Gönderen	11.06.2022 20:07:44	Tweet	20. Sandık Sonuçları Eşref Hamamcıoğlu: 79 Dursun Özbek: 134 #Seçim2022 https://t.co/7VV1bVuoWh

İlgili tweet Galatasaray spor kulübü başkanlık seçiminin sandık sayım sonuçları hakkında bir bilgi ve bu bilginin görselini paylaşmıştır. Bu nedenle bu tweet argüman olarak yorumlanmamıştır.

Tablo 58: #Galatasaray Tweetine Verilen Yanıtlar

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	11.06.2022 20:07:52	Yanıtla	DURSUN ÖZ-BACK https://t.co/Vr9rQ860y8
Yanıtlayan 2	11.06.2022 20:07:53	Yanıtla	Yazık oluyor GS'me eşref başkan gsmin borçlarını bitirirdi. (Babadan Gsliyim)
Yanıtlayan 3	11.06.2022 20:07:56	Yanıtla	Sonunda
Yanıtlayan 4	11.06.2022 20:07:56	Yanıtla	İşte buuuuuuuuu baskanim geliyoouuu
Yanıtlayan 5	11.06.2022 20:07:57	Yanıtla	Yağlı surata sevinir olduk vay ...q
Yanıtlayan 6	11.06.2022 20:07:57	Yanıtla	Dursun Özback ..
Yanıtlayan 7	11.06.2022 20:07:57	Yanıtla	GÜMM
Yanıtlayan 8	11.06.2022 20:07:58	Yanıtla	Başladık başladık
Yanıtlayan 9	11.06.2022 20:07:59	Yanıtla	SONUNDA ABİ!
Yanıtlayan 10	11.06.2022 20:07:59	Yanıtla	8 DE KAPANIR 18 DE HAHAHAAH FATİH TERİM GELİYORRRRRRRRRRRR

Tweet gönderisine gelen yanıtların hepsi tweet ile ilgili vermiş bilgiye karşı şüphe ya da eleştiri dile getirmemiştir. Bu nedenlerle cevaplardan hiçbirisi karşıt olarak isimlendirilmemiştir. Tüm tweetler sandık oylaması süreciyle alakalı yorumlarda bulunmuştur.

Örnek TT 24: #zarahaddinibil Tweetinin Analizi

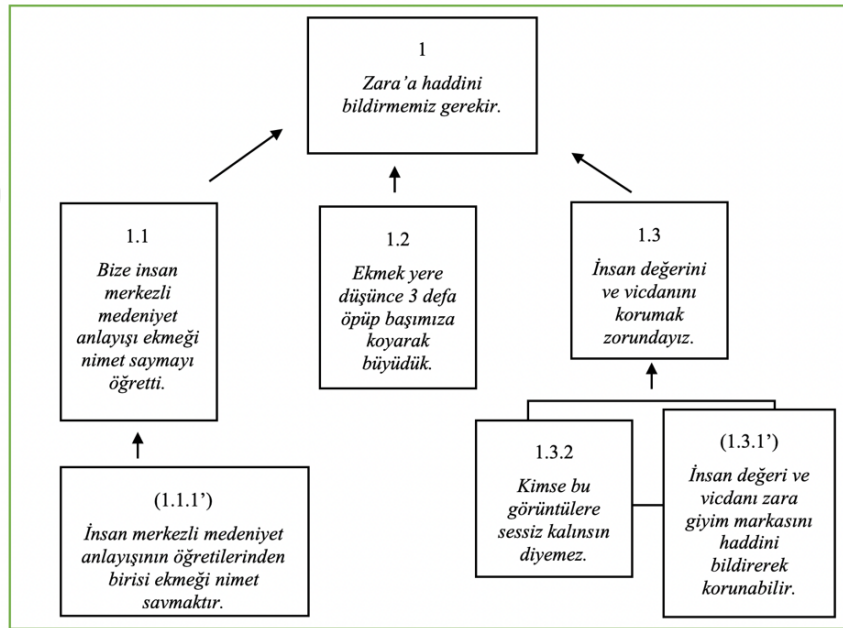
#zarahaddinibil etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 19.39:09'da yayımlandığı andan itibaren 8 yanıt almıştır.

Tablo 59: #zarahaddinibil Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	11.06.2022 19:39:09	Tweet	"Bizim insan merkezli medeniyet anlayışımız ekmeği nimet görmeyi öğretti bize biz ekmek yere düşünce 3 defa öpüp başımıza koyarak büyüdük şimdi kimse bize buna sessiz kalın diyemez!insanın değerlerini vicdanını korumak zorundayız." #zarahaddinibil https://t.co/l4rrlp18X

Tweet, gündem olmuş *Zara giyim mağazasının ürün kataloğu görüntüleriyle* ilgili karşıt bir bakış açısı sunması dolayısıyla argüman olarak yorumlanmıştır. Aşağıda ilgili argümanın analiz ve değerlendirmesi yer almaktadır.

Şema 23: #zarahaddinibil Tweetinin Argümantasyon Şeması

Bakış açısını destekleyen argümanlardan ilki kapalı bir anlamda *biz* ve *öğretenler* ifadelerine yer vermiştir. İkinci argümanda kimler ekmeği başına koyarak büyütüldü belirtilmemiştir. Üçüncü argümanda kimin görüntülere sessiz kalınması gerektiği ve kimlerin insan değerlerini ve vicdanını koruması gerektiği açık şekilde belirtilmemiştir. Bu nedenle bu argümanlar **No.35 açık olmama yanlışlığı** içermiştir. Kapalı anlamlar sunmakla birlikte bakış açısını destekleyen ikinci argüman *ekmeği nimet sayma* ortak tutumuna başvurmuş, ikinci argüman da *ekmeğin yere düşmesinin ardından verilen ortak tutuma* başvurmuş böylece argümanlar **No.24 ortak tutuma başvurma yanlışlığı** içermişlerdir.

Tablo 60: #zarahaddinibil Tweetine Verilen Cevaplar

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	11.06.2022 20:16:47	Yanıtla	Çarpılacaz
Yanıtlayan 2	11.06.2022 20:17:41	Yanıtla	Bu ne rezillik ya!
Yanıtlayan 3	11.06.2022 20:37:41	Yanıtla	#zarahaddinibil
Yanıtlayan 4	11.06.2022 20:57:29	Yanıtla	Zara haddini bil o ekmekge muhtaç kalın
Yanıtlayan 5	11.06.2022 20:57:53	Yanıtla	Zara Allah belanı versin inşaallah
Yanıtlayan 6	11.06.2022 20:58:34	Yanıtla	Zara'nın dünyaca ünlü bir ayakkabı markası olduğunu bilmeden sanatçı zarayamı attınız nedir
Yanıtlayan 7	11.06.2022 20:59:01	Yanıtla	Tamam da neden ekmek ? Niye böyle aşşağılık bir reklam seçimi ? #ZARA
Yanıtlayan 8	11.06.2022 20:59:41	Yanıtla	yuh bu gerçek mi

İlgili argümana verilen yanıtların hiçbirisi argümana karşıt bir cevap vermemiştir. Bu nedenle tümü yanıtlayan olarak isimlendirilmiştir. Burada bu argümana şüphe ve eleştiriyle karşılık verilmediği takdirde bir fikir ayrılığı olmadığı için argümanın destekçisine bir ispat sorumluluğu da yüklenmeyecektir. Bu argüman ve cevaplarından eleştirel bir tartışma potansiyeli oluşmadığı görülmüştür.

12.06.2022 Tarihli TT'lere Dair Bulgular

Twitter uygulamasında 12.06.2022 tarihinde saat 21.00'daki gündemdekiler sıralamasında ilk dörde giren konular şu şekilde belirlenmiştir:

1. Gençlik Buluşması
2. #AFAD
3. KocaPuanlar Yanıyor
4. #BTS9thAnniversary

Gündemin arka planı: Cumhurbaşkanı'nın Van ilinde gerçekleştirdiği gençlik buluşması etkinliği gündemde birinci sırada yer almıştır. AFAD'ın (Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı) cep telefonlarına 112 acil durum numarası hakkında bir bildirim göndermiştir. Bu bildirim ve yüksek sesli uyarı tonu birçok insanı korkutmuş olmakla birlikte konuyla ilgili yorumlar AFAD'ı gündemde ikinci sıraya taşımıştır. KocaPuanlar Yanıyor, önceki günlerde yer alan sağlıkçıların atamasıyla ilgili gündem konusudur. Dördüncü sırada yer alan ve gündemdeki ikinci etiket bir Kore Pop şarkıcı grubunun kuruluşunun dokuzuncu yıl dönümüyle gündeme gelmiştir.

Örnek TT 25: #AFAD Tweetinin Analizi

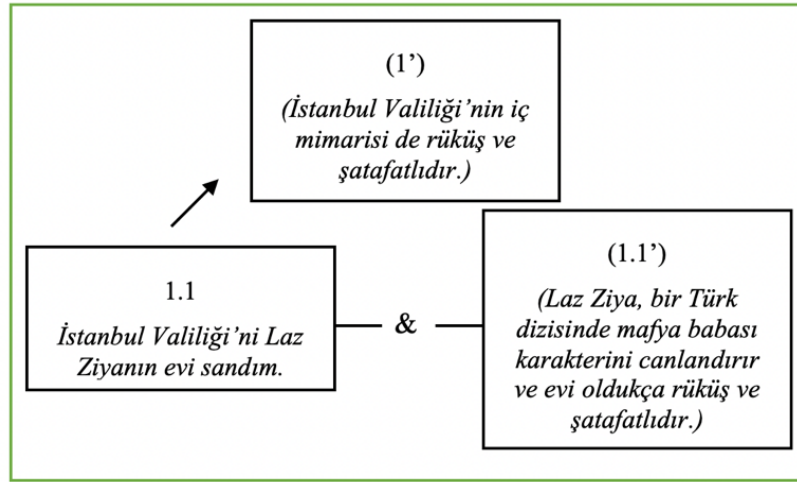
#AFAD etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 17.48:07'de yayımlandığı andan itibaren 525 yanıt almıştır. Tweet araştırma filitresi uygulanarak tespit edilmiştir. Fakat kullanıcıların fikirlerini öne çıkarmak için tüm gündem etiketlerini aynı anda kullanmaları nedeniyle örneklem için belirlenmiş olan tweet #AFAD gündemiyle ilgili değil, İstanbul Valiliği ile ilgili bulunmuştur. Araştırmanın örneklem filtrelemesi sonucunun her etikete aynı şekilde uygulanması nedeniyle bu tweet (konusu farklı olmasına rağmen) örnekleminden çıkarılmamıştır.

Tablo 61: #AFAD Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	12.06.2022 17:48:07	Tweet	Arkadaşlar burası İstanbul Valiliği imiş, Laz Ziya'nın evi sandım 🤔📱 #İstanbul #afad #iphone https://t.co/08kE348Qds

Tweet oluşturan kullanıcı #AFAD etiketini kullanarak İstanbul Valiliği'nin mimarisi hakkındaki bakış açısına dikkat çekmeye çalışmıştır. Tweet, İstanbul Valiliği'nin bir odasının görüntüsünü içermiştir. Bu odanın mimarisi hakkında eleştirel bir bakış açısı sunması nedeniyle bu tweet argüman olarak yorumlanmıştır.

Şema 24: #AFAD Tweetinin Argümantasyon Şeması

Argümandaki İstanbul Valiliği'nin rüküşlüğü ile ilgili bir argüman sunulmamakla birlikte kişi ispatı kendi garanti etmiştir. Bu nedenle bu argüman **No.9 ispat yükünden kaçınma yanlışlığı** içermiştir. Benzerlik noktaları açık şekilde ifade edilmediği için bu argüman **No.35 açık olmama** yanlışlığı içermiştir.

Tablo 62: #AFAD Tweetine Verilen Birinci Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	12.06.2022 17:49:35	Yanıtla	Vay arkadaş..gösteriş meraklıları hepsi
Destekçi	12.06.2022 17:51:05	Yanıtla	Rüküşlüğe bak x

Tweet gönderen destekçiye verilen ilk yanıt argümanı destekleyen nitelikte bir bakış açısı içerdiği için yanıtlayan olarak isimlendirilmiştir.

Tablo 63: #AFAD Tweetine Verilen İkinci Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	12.06.2022 18:15:56	Yanıtla	Araştırdım,Aqp siyasetçilerinin hepsinin odası rüküş ve şatafatlı. Konya, Meram Belediye Başkanı Fatma Toru'nun odası, TBMM Başkanı'nın odası,Samsun belediyesi makam odası, Ankara'nın 30 bin nüfuslu ilçesi Bala'da AKP'li Belediye Başkanı Ahmet Buran'ın makam odası bile saray gibi https://t.co/LfmtTpOJ4Y

Bu yanıtla, destekçi kendi argümanını desteklemek için bir argüman daha ileri sürerek argümanını güçlendirmeye çalışmıştır. Bu tweette hükümetten bazı kişilerin makam odalarının görseli paylaşılmış ve bu odaların dekorasyonu birbirine benzetilerek belirli bir siyasal partiye üye olanlarla ilgili bir genelleme yapılmıştır. Bu nedenle argüman birkaç örnekten hızlıca sonuca atlayarak **No.27 hızlı genelleştirme yanlışlığı** içermiştir.

Tablo 64: #AFAD Tweetine Verilen Üçüncü Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 2	12.06.2022 18:56:15	Yanıtla	Hiç bir makam odasında kitaplık yok.Alman Cumhur ve Başbakanının odalarında küçükte olsa kitaplık mevcut.
Destekçi	12.06.2022 18:58:37	Yanıtla	Okusa böyle mi olurdu zaten

Bu yanıt argümanı destekleyen farklı bir bakış açısını içerdiği için karşıt olarak isimlendirilmemiştir.

Tablo 65: #AFAD Tweetine Verilen Dördüncü Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 3	12.06.2022 19:07:18	Yanıtla	Savcı sayan'ın odasına da bak. Ben görmedim ama eminim o da böyle rüküş seviyordur 🤔
Destekçi	12.06.2022 19:14:50	Yanıtla	Buymuş. Yine varak varak üstüne ama tablolarla falan biraz daha modern görünüyor sanki. Oldukça kalabalık ve göz yorucu. Ne bulunursa satın alınıp bir kenara konulmuş gibi. https://t.co/NxxPAurB0H

Bu yanıt argümanı farklı bir açıdan desteklerken aynı zamanda destekçinin argümanını kuvvetlendirebilecek ipuçları sunmuştur. Bu nedenle karşıt olarak isimlendirilmemiştir.

Tablo 66: #AFAD Tweetine Verilen Beşinci Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Karşıt 1	12.06.2022 19:14:55	Yanıtla	İstanbul valiliği Osmanlıdan kalma bir bina. Böyle olması gayet doğal
Destekçi	12.06.2022 19:15:48	Yanıtla	Hadi canım👉 https://t.co/hZYAMhmXfC

Bu yanıt argümana karşıt bir bakış açısı geliştirdiği için karşıt olarak isimlendirilmiştir. Destekçi savunma olarak argümanındaki valinin farklı bir makam odası görselini paylaşmıştır. Paylaşılan bu görsel farklı bir yerde farklı bir binada aynı dekorasyonun kullanıldığı ileri sürmüştür.

Tablo 67: #AFAD Tweetine Verilen Altıncı Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 4	12.06.2022 19:22:29	Yanıtla	Nasıl bir şatafat sa çat belediyesi ... https://t.co/MWVG1hgdKLc
Destekçi	12.06.2022 19:33:42	Yanıtla	Çok rüküşler çok.

Bu cevap argümanı destekleyen farklı bir bakış açısını içerdiği için karşıt olarak isimlendirilmemiştir.

Tablo 68: #AFAD Tweetine Verilen Yedinci Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Karşıt 2	12.06.2022 19:34:29	Yanıtla	Bacım İstanbul Valilik binası tarihi binadır içinde gördüğün tüm dekor tarihi eser konumunda. Şatafatı savunmuyorum ancak bu bina Osmanlı döneminde Bab-ı Ali olarak geçiyordu. O nedenle eleştiride ayrı tutmak gerekir.
Destekçi	12.06.2022 19:36:17	Yanıtla	Hah sağol öğrettiğin için ben bilmiyorum çünkü ya https://t.co/hZYAMhmXfC_xde2eb200_
Karşıt 2	12.06.2022 19:40:42	Yanıtla	Bilsen böyle saçma bir yorum yapmazsın zaten! Tarihi bina diyorum sen ise oylarınla seçtiğin belediye başkanının saçmalığını gösteriyorsun. Valiliğe gitmediğinde o kadar belli ki orada tarihi eserler var sergileniyor cam fanusta. Tablolar var osmanlıdan kalan.
Destekçi	12.06.2022 20:02:05	Yanıtla	Yolladıklarımı görmedin mi. Bina tarihi diye eşyalar da rüküş ve varaklı mı olacak
Karşıt 2	12.06.2022 20:06:01	Yanıtla	Yahu Türkçen de mi kıt ! Nesini anlamıyorsun. O malum siyasilerin görgüsüzlüğü sandık kurulur hesabını sorarsın. Ama burdaki binanın içindeki herşey tarihi ! Hiç beylerbeyi, dolmabahçe saraylarını görmedin mi ? Mobilyaları hala orijinal haliyle duruyor.
Destekçi	12.06.2022 20:07:57	Yanıtla	Bak Ali bey değiştirmiş. Yine her taraf varak. https://t.co/qdWbd7DFDs
Karşıt 2	12.06.2022 20:10:09	Yanıtla	 sen şimdi o odanın sonradan yapıldığını mı düşünüyorsun :) o vali olacak çapsızın (bizim Gaziantepin eski valisiydi) değiştirdiğini düşünüyorsun._x1010101__x1010101_
Destekçi	12.06.2022 20:11:07	Yanıtla	Arkadaşım boşversene neyin peşindesin. Bunların varaktan hoşlandıklarını herkes biliyor. Tartışacak bir şey yok ki.
Karşıt 2	12.06.2022 20:12:22	Yanıtla	Yok anlamıyorsun cidden. İlk yazdığımı bir daha oku, düşün sonra yine yazarsın :)

Bu yanıt destekçinin argümanı ile ilgili istina bir durumu açıklamaya çalışmak istemiştir. Bu diyalog boyunca taraflar tek bir konu hakkında yani karşıtlık ve destekçilik konusunda anlaşamadıkları için öne sürdükleri argümanlar ve argümanlara verilen cevaplar birbirini tekrarlamıştır.

Tablo 69: #AFAD Tweetine Verilen Sekizinci Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Karşıt 3	12.06.2022 20:03:43	Yanıtla	Tarihi bina Osmanlı'dan kalma
Destekçi	12.06.2022 20:06:09	Yanıtla	Biliyoruz arkadaşım biliyoruz. Tarihi bina olmasa varak falan koymayacaklardı sanıyorsun değil mi içine. Git araştır tüm siyasilerin makam odaları bu şekil

Bu yanıt ilgili destekçinin argümanına karşıt daha önce belirtilmiş olan bir bakış açısını tekrarlamıştır. Bu yanıtta istinaden destekçi örneklerin hepsinin aynı olduğu argümanı ile **No.27 hızlı genelleme yanlışlığı** içeren bakış açısını savunmaya devam etmiştir.

Sonuç olarak cevaplardan hiç birisi tam olarak ideal bir tartışmanın aşamalarını takip etmemiş ve bir fikir ayrılığını çözümleyecek adımları doğru şekilde atmamıştır.

Örnek TT 26: #BTS9thAnnivesary Tweetinin Analizi

#BTS9thAnnivesary etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 18.36:07'de yayımlandığı andan itibaren 45 yanıt almıştır.

Tablo 70: #BTS9thAnnivesary Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	12.06.2022 18:36:30	Tweet	Duyduğuma göre bugün dünyanın en iyi grubu doğmuş ve sende destek oluyormuşsun. Doğru mu 🙏 #BTS9thAnnivesary #HappyBirthdayBTS #9YearsWithBTS

İlgili tweet bir Kore’li bir pop müzik grubunun isminin öne çıkarılması için ilgili grubun etiketini öne çıkarmaya çalışmıştır. Bu nedenle tweet argümantatif bir söylem içermemiştir.

Tablo 71: #BTS9thAnnivesary Tweetine Verilen Yanıtlar

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	12.06.2022 18:38:19	Yanıtla	#BTS9thAnnivesary #HappyBirthdayBTS #9YearsWithBTS
Yanıtlayan 2	12.06.2022 18:38:59	Yanıtla	#BTS9thAnnivesary #HappyBirthdayBTS #9YearsWithBTS
Yanıtlayan 3	12.06.2022 18:39:01	Yanıtla	THANK YOU JUNGKOOK THANK YOU BANGTAN THANK YOU JUNGKOOK WE LOVE YOU JUNGKOOK TEAMWORK MAKES THE DREAM WORK 🙏 HAPPY BTS DAY #2022BTSFESTA #BTS9thAnnivesary #HappyBirthdayBTS #9YearsWithBTS #BTSBestFriendsOfMyLife #TheBestHasYetToCome
Yanıtlayan 4	12.06.2022 18:39:11	Yanıtla	#BTS9thAnnivesary #HappyBirthdayBTS #9YearsWithBTS
Yanıtlayan 5	12.06.2022 18:41:23	Yanıtla	#BTS9thAnnivesary #HappyBirthdayBTS #9YearsWithBTS II
Yanıtlayan 6	12.06.2022 18:41:24	Yanıtla	#BTS9thAnnivesary #HappyBirthdayBTS #9YearsWithBTS
Yanıtlayan 7	12.06.2022 18:43:45	Yanıtla	#BTS9thAnnivesary #HappyBrithdayBTS #9YearsWithBTS
Yanıtlayan 8	12.06.2022 18:44:59	Yanıtla	#BTS9thAnnivesary #HappyBirthdayBTS #9YearsWithBTS
Yanıtlayan 9	12.06.2022 18:45:18	Yanıtla	#BTS9thAnnivesary #HappyBirthdayBTS #9YearsWithBTS
Yanıtlayan 10	12.06.2022 18:45:18	Yanıtla	TEAMWORK MAKES THE DREAM WORK 🙏 #2022BTSFESTA #BTS9thAnnivesary #HappyBirthdayBTS #9YearsWithBTS #BTSBestFriendsOfMyLife #TheBestHasYetToCome #방탄소년단 #BTS

Cevapların hepsi ilgili tweeti destekler nitelikte olduğu için yanıtlayan olarak isimlendirilmiştir. Twitter kullanıcısının tweeti, yanıtlayanlar tarafından etiketler çoğaltılarak desteklenmiştir. Burada karşıt bir görüş sunulmadığı için eleştirel bir tartışmanın varlığından ve fikir farklılığından söz edilemez.

13.06.2022 Tarihli TT'lere Dair Bulgular

Twitter uygulamasında 13.06.2022 tarihinde saat 21.00'daki gündemdekiler sıralamasında ilk üçe giren konular şu şekilde belirlenmiştir:

1. #SapıkDedeTutuklansın
2. #YüzbinHekimİşBırakıyor
3. #HalkFaturayıKesecek

Gündemin arka planı: Dokuz yaşında bir çocuğun kendi dedesi tarafından istismar edilmesiyle ilgili polis ifadesinin görsellerinin yayılmasıyla tepkiler sapık dede tutuklansın etiketiyle gündeme gelmiştir.

Çalışma şartlarının iyileştirilmesi için hekimlerin 15 Haziran günü için eylem çağırısı yapması gündem olmuştur. İyi parti genel başkanının seçim gününü işaret ederek halk faturayı kesecek sloganıyla paylaştığı tweet gündemde aynı etiketle yer almıştır.

Örnek TT 27: #SapıkDedeTutuklansın Tweetinin Analizi

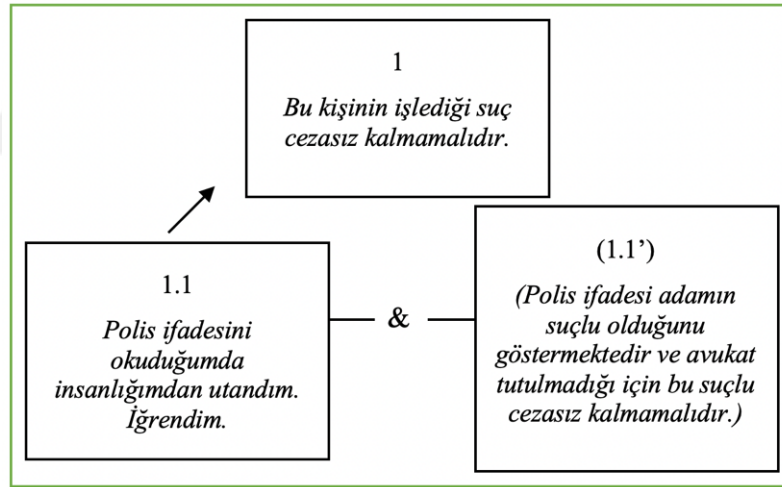
#SapıkDedeTutuklansın etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 19.56:49'da yayımlandığı andan itibaren 106 yanıt almıştır.

Tablo 72: #SapıkDedeTutuklansın Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	13.06.2022 19:56:49	Tweet	Okurken midem bulandı insanlığımdan utandım... İnsanlar bazen çok iğrenç varlıklar olabiliyor...Şimdi bu herif cezasız mi kalacak... #SapıkDedeTutuklansın https://t.co/WZSa5lBJ37

İlgili tweete eklenen görseller bir cinsel taciz olayının Polis tutanaklarıdır. Bu görseller bakış açısının kanıtları olarak sunulduğu için bu tweet argüman olarak yorumlanmıştır. Aşağıda bu argümanın analiz ve değerlendirmesi sunulmuştur.

Şema 27: #SapıkDedeTutuklansın Tweet Argüman Şeması

Argümanla ilgili arka plan kapsamında ilgili görsellerin bir bakış açısını savunabilecek görseller olarak sunulduğu görülmüştür. Konuya dahil olan kişinin, suçlu olup olmadığı ya da kanıtların gerçekliği argüman yorumcusunun görevi olmadığından o konuda bir değerlendirme yapılmamıştır. Bakış açısını savunan öncüller *çocuk istismarının ortadan kaldırılmasına yönelik önlemlerin başarısızlığı, adalet sistemiyle ilgili problemler vb.* konularda argüman sunarak argümantatif bir söylem sunmak yerine dinleyicinin duygularına hitap etmeyi tercih etmiştir. Dolayısıyla bu argüman **No.12 duygulara başvurma yanlışlığı** içermiştir.

Tablo 73: #SapıkDedeTutuklansın Tweetine Verilen Cevaplar

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	13.06.2022 20:04:47	Yanıtla	Allah belanı versin. Böyle dünya mı olur
Yanıtlayan 2	13.06.2022 20:08:23	Yanıtla	Ben ne okudum
Yanıtlayan 3	13.06.2022 20:09:47	Yanıtla	Buna da bı kereden bişey olmaz desinler de düz ağız dümdüz gidelim 😊
Karşıt 1	13.06.2022 20:09:49	Yanıtla	Okurken midenin bulandığını ifade etgin bu raporları burada paylaştırdığınız amacınız ne? Zaten herşey ayan beyan her yerde yazarken...
Yanıtlayan 4	13.06.2022 20:10:41	Yanıtla	İnsanlığınızı ...im nasıl bir mahluksunuz siz iğrenç yaratıklar
Yanıtlayan 5	13.06.2022 20:11:30	Yanıtla	ailenin maddi durumları yetersiz, avukat desteğine ihtiyaçları varmış. Lütfen destek verin.
Yanıtlayan 6	13.06.2022 20:12:46	Yanıtla	...q midem bulandı
Yanıtlayan 7	13.06.2022 20:13:23	Yanıtla	lütfen destek veriniz.
Yanıtlayan 8	13.06.2022 20:15:29	Yanıtla	Anası nerde? Kariyer diye diye kendilerini yırtıkar Allah belasını versin
Yanıtlayan 9	13.06.2022 20:16:46	Yanıtla	Allah belasını versin gün yüzü görmesin inşallah

İlk 10 yanıtta 9'u argümanı destekler niteliktedir. Bu nedenle bu yanıtlar, karşıt olarak isimlendirilmemiştir. Karşıt 1, destekçiye *neden duyguları ortaya çıkararak görselleri paylaştığı* konusunda bir soru yöneltmiştir. Fakat destekçiden bir karşılık alamamıştır. Bu anlamda bir fikir farklılığı olduğu halde bu fikir farklılığının çözümlemeye yönelik bir adım atılmadığı görülmüştür.

Örnek TT 28: #YüzbinHekimİşBırakıyor Tweetinin Analizi

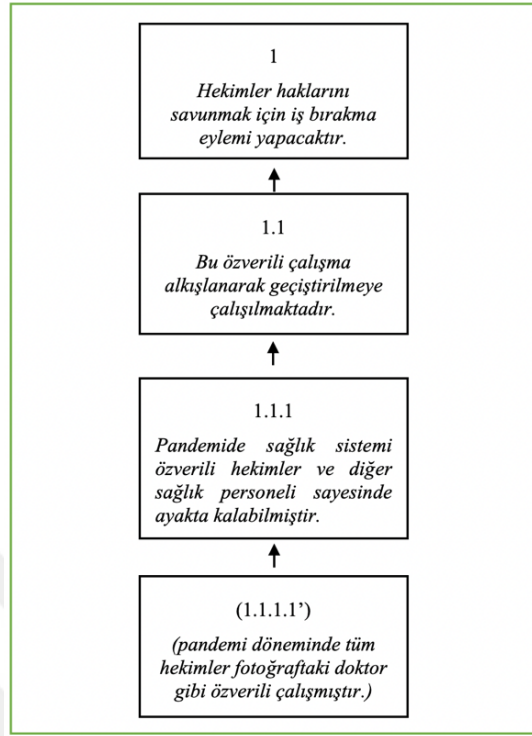
#YüzbinHekimİşBırakıyor etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 18.59:32'de yayımlandığı andan itibaren 8 yanıt almıştır.

Tablo 74: #YüzbinHekimİşBırakıyor Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	13.06.2022 18:59:32	Tweet	Pandemi dönemi de dahil olmak üzere, tüm olumsuzluklara rağmen sağlık sistemi ayakta kalabildiyse, hekimlerin ve diğer sağlık personellerinin ÖZVERİSİ sayesinde. Ancak bu özverisi görmezden gelinip alkışla geçiştirilmek istenen #YüzbinHekimİşBırakıyor https://t.co/yeJZ4tSkPa

Tweet, pandemi döneminde yüzü yorgun ve maske gibi koruyucu araçlardan yara olmuş bir doktorun fotoğrafı ile paylaşılmıştır. Hekimlerin çalışma koşullarının iyileştirilmesiyle ilgili bir bakış açısı içerdiğinden bu tweet argüman olarak yorumlanmıştır. Aşağıda argümanın yorum ve değerlendirilmesi sunulmuştur.

Şema 28: #YüzbinHekimİşBırakıyor Tweetinin Argümantasyon Şeması

Tweete iliştirilmiş olan görsel tek bir özverili çalışan doktorun fotoğrafıdır. Argümanı desteklemek için sunulan bir kişide gerçek olan Türkiye’deki tüm hekim ve sağlık personeli için doğru sayılamaz bu nedenle argüman **No.23 bütünleme yanlışlığı** içermiştir. Pandemide yaşananlar birçok insanın mevcut durumda dahi üzülp duygulanmasını sağlamaktadır. Burada argüman başka birçok argümantatif söylem ile örneğin maddi hakların yetersizliği, hekimlere hastalar tarafından uygulanan fiziksel şiddet vb. desteklenebilecek iken özellikle duygusal ve vicdani olarak sarsıcı yükü fazla olan pandemideki özverili doktor görseli argümanı savunmak için seçilmiştir. Retorik unsur barındırması bakımından **No.25 duygulara başvurma yanlışlığı** içermiştir.

Tablo 75: #YüzbinHekimİşBırakıyor Tweetine Verilen Birinci Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Karşıt 1	13.06.2022 20:27:01	Yanıtla	on binlerce insanın işyeri pandemi sebebiyle battı şu ağlamanız bir türlü bitmedi siktir olup gidin ülkeden herkes rahatlasın
Destekçi	13.06.2022 20:47:33	Yanıtla	Yüzlerce hekim ve diğer sağlık personeli öldü pandemide, bu ülke insanını yaşatmaya çalışırken, ölümden ötesi var mı? Ülke bizim de ülkemiz, hakkımızı savunacağız ve alacağız, bir yere de gitmiyoruz, rahatsızsan sana 🤔🤔 c

Destekçinin argümanına verilen ilk yanıt pandeminin birçok insan için zor geçtiği ile ilgili karşıt bir bakış açısı sunmuştur. Burada karşıt1’in benzerlik ilgili olmayan iki şeyi *doktorların pandemideki maduriyeti* ile *iş yeri batan insanların maduriyeti* birbirine benzeterek **No.28 benzetme yanlışlığı** içeren

bir argüman sunmuştur. Destekçi ise kendi argümanını savunmak adına pandemide ölen doktorlar ile iş yeri batan kişilerin karşılaştırılamayacağı argümanını sunmuştur. Burada karşıt 1 savunmaya karşı yeni bir bakış açısı sunmayarak eleştirerek bir fikir ayrılığı çözümünü engellemiştir.

Tablo 76: #YüzbinHekimİşBırakıyor Tweetine Verilen İkinci Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Karşıt 2	13.06.2022 20:37:51	Yanıtla	Doktorlarımızın hemşirelerimizin hasta bakıcı temizlik görevlisi kısacası hastahanelerde çalışan tüm personelin hakkı ödenmez. Minnettarız. Fakat Ben hakkımı alamadım diyen bir tane asker polis görmedim. Onlarda grev yapsa siz nasıl çalışacaksınız. ????
Destekçi	13.06.2022 20:52:17	Yanıtla	Polis, asker hakkını alamadığını söylediğinde, haklarını almaları adına yanlarında oluruz polisimizin de askerimizin de. Müsterih olun.

Argümana karşı bir bakış açısı sunması bakımından ikinci cevap karşıt 2 olarak isimlendirilmiştir. Karşıt 2, bir önceki yanıtta da olduğu gibi *ilgisiz maduriyetleri* birbirlerine benzetmeye çalışarak **No.28 benzetme yanlışlığı** içeren bir argüman sunmuştur. Destekçi ise bu maduriyetlerin farklı olduğunu ve eğer madur durumda olan kişiler var ise onların da haklarını savunulacağını ifade ederek burada bir fikir ayrılığı olmaması gerektiğini savunmuştur. İlgili tartışma devam etmesi durumunda potansiyel olarak fikir ayrılığı olmadığı konusunda anlaşma sağlanması muhtemeldir.

14.06.2022 Tarihli TT'lere Dair Bulgular

Twitter uygulamasında 14.06.2022 tarihinde saat 21.00'daki gündemdekiler sıralamasında ilk üçe giren konular şu şekilde belirlenmiştir:

1. Türk Hava Yolları
2. #OkanBurukİstemiyoruz
3. #MikroporİşçisiDireniyor

Gündemin arka planı: Cumhurbaşkanı'nın Türk Hava Yolları'nın uçak filosunun üzerindeki yazıların artık Türkçe yazılacağını ifade etmesiyle Türk Hava Yolları gündemde birinci sırada yer almıştır. Galatasaray spor kulübü futbol takımının yeni teknik direktörünün Okan Buruk olmaması ile ilgili etiket gündemde sıramaya girmiş ilk etikettir. Mikropor firması işçilerinin haksız yere işten çıkarılmalarıyla ilgili eylemleri gündemdekiler sıralamasında en üstte yer alan ikinci etiket olmuştur.

Örnek TT 29: #OkanBurukİstemiyoruz Tweetinin Analizi

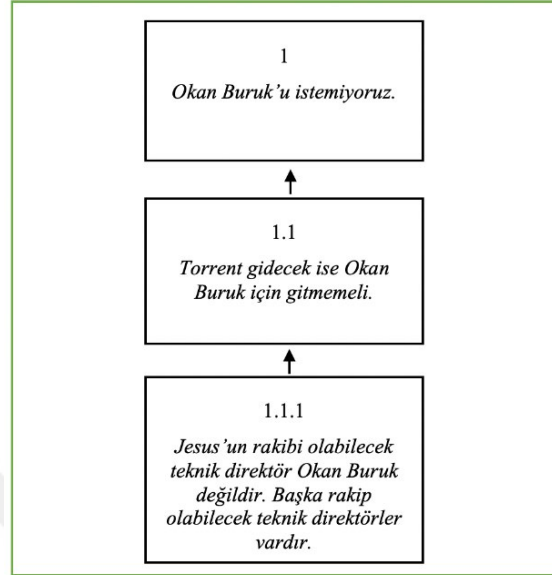
#OkanBurukİstemiyoruz etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 17.48:33'de yayımlandığı andan itibaren 65 yanıt almıştır.

Tablo 77: #OkanBurukİstemiyoruz Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	14.06.2022 17:48:33	Tweet	Torrent'i harcayacaksanız Okan için harcamayın.. Tudor, Gallardo, Marco Rose, Mancini varken Jesus'un karşısına Okan Buruk çıkaramazsınız.. #OkanBurukİstemiyoruz

İlgili tweet Galatasaray Futbol Takımı'nın başına geçmesi gereken teknik direktör hakkındaki bakış açısını sunduğu için bu tweet argüman olarak yorumlanmıştır.

Şema 29: #OkanBurukİstemiyoruz Tweetinin Argümantasyon Şeması

İlgili bakış açısı savunulurken argümanlar destekçinin kendisi tarafından garanti edilmiştir. Bu nedenle argüman **No.9 ispat yükünden kaçınma yanlışlığı** içermektedir. Eleştirel bir tartışmada bakış açısı kişinin kendisi tarafından garanti edilmez mantıklı argümantatif söylemler ile destlenmesi gerekmektedir.

Tablo 78: #OkanBurukİstemiyoruz Tweetine Verilen Birinci Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	14.06.2022 17:50:48	Yanıtla	Zaten sadece Jesus değil, Valerien bile madara eder...
Destekçi	14.06.2022 17:52:18	Yanıtla	Ya yazık gerçekten. Metin Öztürk umarım bunun önüne geçer..
Yanıtlayan 1	14.06.2022 17:53:36	Yanıtla	Metin istemiyornuydu Okansızı? Ben son güvenimi Erden Timura bıraktım. Bari o görür durumu ve engel olur.
Destekçi	14.06.2022 17:54:32	Yanıtla	Metin Bey de farkında sanırım artık.
Yanıtlayan 1	14.06.2022 17:55:12	Yanıtla	İnşallah...

Tweet'e verilmiş olan yanıtlardan bazıları destekçinin bakış açısını desteklerken bazıları ise karşıt görüş sunmuştur. Hepsı birbiriyle benzer şekilde teknik direktörün kim olması gerektiğiyle ilgili görüşlerini argümantatif söylem içermeden iletmışlerdir. Yukarıdaki yer alan birinci yanıtın bir fikir farklılığı oluşturmadığı görülmüştür.

Tablo 79: #OkanBurukİstemiyoruz Tweetine Verilen İkinci Cevap

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 2	14.06.2022 17:51:57	Yanıtla	Bırak jesusu Hikmet Karaman'ın karşısına çıkamazsın
Destekçi	14.06.2022 17:54:08	Yanıtla	Korkunc bir tercih olur abi

İkinci yanıtta da aynı şekilde bir fikir farklılığı olmadığı görülmüştür. Bu nedenle tweet'e yanıt veren kişi yanıtlayan olarak isimlendirilmiştir.

Tablo 80: #OkanBurukİstemiyoruz Tweetine Verilen Üçüncü Yanıt

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Karşıt 1	14.06.2022 18:48:03	Yanıtla	Okan Buruk, Roseden kötü antrenör mü ?
Destekçi	14.06.2022 18:49:56	Yanıtla	Okan'ın Rose dan iyi antrenör olduğunu buraya yazdığın anda engeli basıcam ki nadir yaptığım bir şeydir engel işi. Gerçekten umutsuz vakaları engellerim sadece.
Karşıt 1	14.06.2022 18:50:41	Yanıtla	Okan Roseden çok daha iyi antrenör engellersen de engelle umrumda değil
Destekçi	14.06.2022 18:51:25	Yanıtla	Güle güle cahil

Bu yanıtta tweetin kullanıcısı, destekçinin bakış açısına şüpheyile yaklaşması bakımından karşıt olarak isimlendirilmiştir. Buna karşılık destekçi, kendi argümanını **No.3 Sopaya başvurma yanlışlığına** dayalı bir argüman sunmuştur.

Örnek TT 30: #MikroporİşçisiDireniyor Tweetinin Analizi

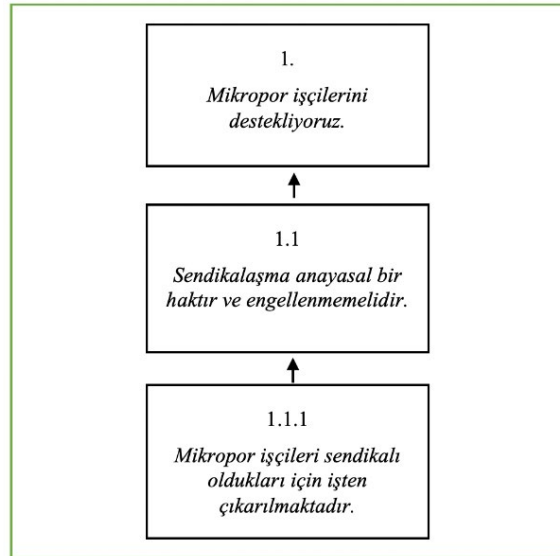
#MikroporİşçisiDireniyor etiketini kullanan tweetler arasında en çok yanıt alan tweet, saat 16:48:33'de yayımlandığı andan itibaren 1684 yanıt almıştır.

Tablo 81: #MikroporİşçisiDireniyor Tweeti

Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Destekçi	14.06.2022 16:48:33	Tweet	Ankarada'da faaliyet gösteren Mikropor fabrikasında emekçiler sendikalı oldukları için işten atılıyor. Sendika anayasal haktır engellenemez, Mikropor işçileri yalnız değildir. #MikroporİşçisiDireniyor https://t.co/reAbRq67E4

Tweet, işten çıkarılan işçilerin kendilerini savundukları bir video görüntüsü ile paylaşılmıştır. Bununla birlikte tweet, bu işçilerin haklarının savunulmasıyla ilgili bir bakış açısı sunması bakımından argüman olarak yorumlanmıştır. Aşağıda argümanın analiz ve değerlendirilmesi sunulmuştur.

Şema 30: #MikroporİşçisiDireniyor Tweeti Argümantasyon Şeması

Argüman, sendikalaşma nedeniyle işten çıkarılmış olan işçilerin desteklenmesiyle ilgili bir bakış açısı sunmuştur. Argümanın *anayasal haklarını kullanan kişilerin madur edilmemesi gerektiği* savunması

sendikalaşmanın bir anayasal hak olması önermesiyle bağdaşmaktadır. Dolayısıyla bu bakış açısı, mantık yanlışlığı içermeyen bir argümantatif söylem ile savunmuştur.

Tablo 82: #MikroporİşçisiDireniyor Tweetine Verilen Yanıtlar

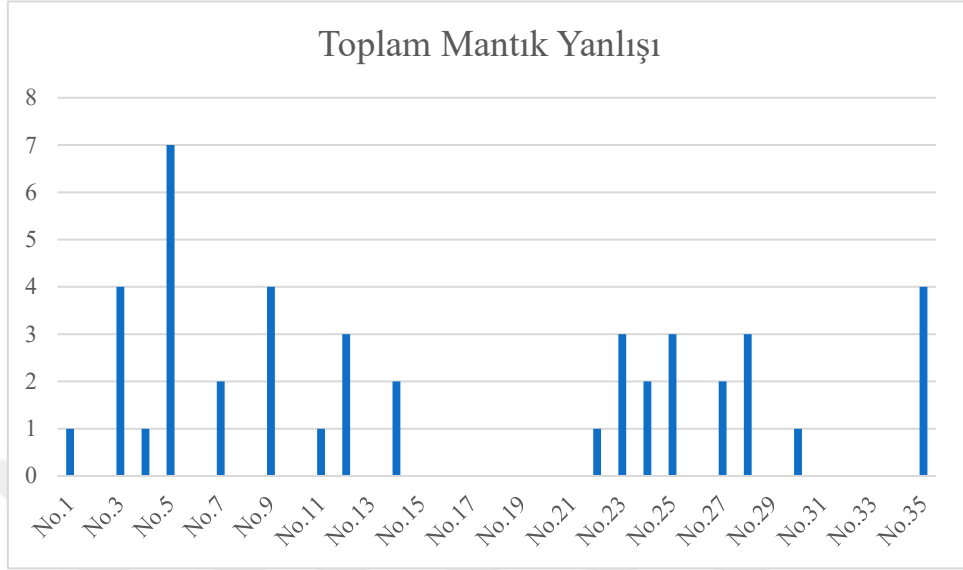
Yazar	Tarih/Zaman	Tür	Tweet
Yanıtlayan 1	14.06.2022 16:50:23	Yanıtla	#MikroporİşçisiDireniyor 🇹🇷🇹🇷🇹🇷 Sendikalı oldukları için işten çıkarılan #MikroporİşçisiYalnızDeğildir Sendikalı olmak Anayasal HAKTIR Haklı olan davada zafer muhakkaktır 🇹🇷🇹🇷🇹🇷🇹🇷🇹🇷🇹🇷🇹🇷🇹🇷
Yanıtlayan 2	14.06.2022 16:52:14	Yanıtla	Mikropor işçisi yalnız değildir !!! Emeğin ve Emekçinin Alın terinin karşılık bulduğu, Güçlü #TÜRKMETAL çatısı altında olmaktan gurur duyuyoruz. ANKARA TÜRK TRAKTÖR FABRİKASI ÇALIŞANLARI ve Mikropor çalışanı emekçi kardeşlerimizin yanındayız... #MikroporİşçisiDireniyor
Yanıtlayan 3	14.06.2022 16:56:56	Yanıtla	Mikropor işçisi yalnız değildir !!! Emeğin ve Emekçinin Alın terinin karşılık bulduğu, Güçlü #TÜRKMETAL çatısı altında olmaktan gurur duyuyoruz. Aksaray Mercedes Benz kamyon fabrikası çalışanları olarak Mikropor çalışanı emekçi kardeşlerimizin yanındayız #MikroporİşçisiDireniyor
Yanıtlayan 4	14.06.2022 16:59:15	Yanıtla	#MikroporİşçisiDireniyor Asla Yalnız Değilsiniz Yüzbinler Sizinle
Yanıtlayan 5	14.06.2022 17:00:04	Yanıtla	#MikroporİşçisiDireniyor sendikal haklar anayasal haktır engellenemez
Yanıtlayan 6	14.06.2022 17:00:19	Yanıtla	Türk metal sendikasına üye oldukları için işten atılan bütün emekçi kardeşlerimizin yanındayız Sendika anayasal haktır engellenemez, Engelleymeyeceksiniz, Mikropor işçileri yalnız değildir. Çünkü Türk Metal yanınızda #MikroporİşçisiDireniyor
Yanıtlayan 7	14.06.2022 17:01:01	Yanıtla	Emeği Alınları Geleceği için Ekmeği için mücadele veren Mikropor emekçisi yalnız değildir... #MikroporİşçisiDireniyor
Yanıtlayan 8	14.06.2022 17:01:03	Yanıtla	Ankara'da faaliyet gösteren Mikropor fabrikasında emekçiler sendikalı oldukları için işten atılıyor. Sendika anayasal haktır engellenemez, Mikropor işçileri yalnız değildir. #MikroporİşçisiDireniyor https://t.co/famLqK9FVP
Yanıtlayan 9	14.06.2022 17:01:08	Yanıtla	#MikroporİşçisiDireniyor 🇹🇷🇹🇷🇹🇷 Sendikalı oldukları için işten çıkarılan #MikroporİşçisiYalnızDeğildir Sendikalı olmak Anayasal HAKTIR Haklı olan davada zafer muhakkaktır 🇹🇷🇹🇷🇹🇷🇹🇷🇹🇷🇹🇷🇹🇷🇹🇷
Yanıtlayan 10	14.06.2022 17:01:10	Yanıtla	Sendikalı olmak anayasal bir haktır #MikroporİşçisiYalnızDeğildir.

Argümana verilen ilk 10 yanıtın tümü, argümanı destekleyen yorumlar sunmuşlardır. Bu nedenle bu cevaplardan hiçbirisi karşıt olarak isimlendirilmemiştir.

3.3.2. 31.05.2022 – 14.06.2022 Argümanlar ve Mantık Yanlışlığı Analizi

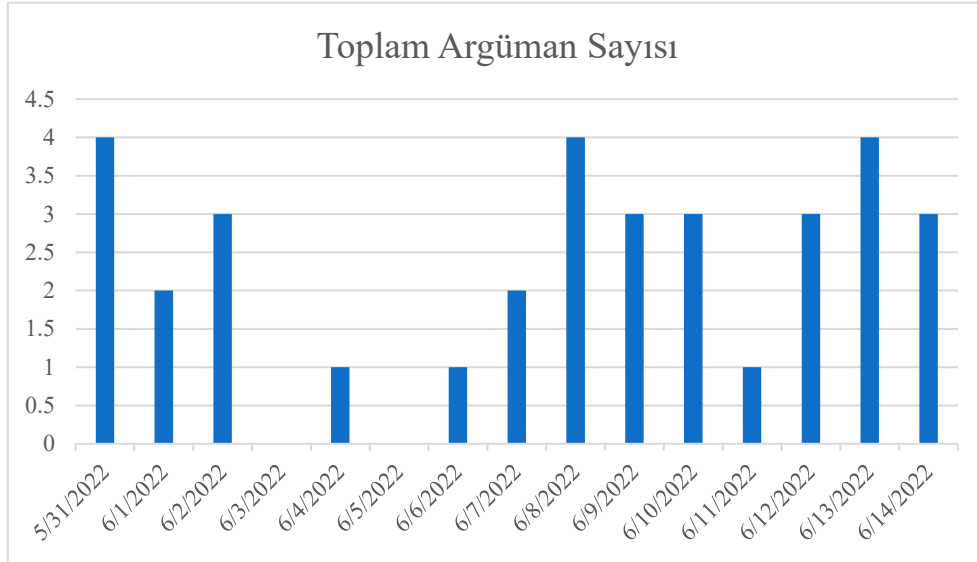
31.05.2022 ve 14.06.2022 tarihleri arasında her gün saat 21.00 itibariyle Türkiye konumunda gündemde olan 30 adet etiket, Pragma Diyaletik Argümantasyon Teorisinin sunduğu argüman tespit, analiz ve değerlendirme araçlarıyla incelenmiştir. Gündemdekiler sıralamasında en üstte yer alan ilk iki etiket özelinde filitrelenmiş tweetler ve yanıtlarında toplam 34 tweetin argüman içerdiği tespit edilmiştir. Bu tweetlerin mantık yanlışlığı değerlendirilmesi sırasında bazı tweetlerin tek bir mantık yanlışlığı içerdiği, bazılarının birden fazla mantık yanlışlığı içerdiği, bazılarının ise hiç mantık yanlışlığı içermediği görülmüştür. Toplam 34 adet argüman içerisinde 42 adet mantık yanlışlığı tespit edilmiştir. Bu mantık yanlışlıklarının eleştirel tartışmanın kural ihalalleri çerçevesinde isimlendirilmiş olan mantık yanlışlığı kılavuzuna göre içerdiği mantık yanlışlıkları türlerinin dağılımı aşağıdaki grafikte sunulmuştur.

Grafik 1: Toplam Mantık Yanlışı

31.0.5.2022 ve 14.06.2022 tarihleri arasında her gün saat 21.00 itibariyle Türkiye konumunda gündemde olan 30 adet etiketın argüman içerip içermemesiyle ilgili grafik aşağıda sunulmuştur.

Grafik 2: Toplam Argüman Sayısı

Grafiklerin sunduğu göstergeler yorumcunun değerlendirmesiyle sınırlı olup ilgili argüman tespitleri ve yorumları bir başka yorumcu tarafından değerlendirmeye alınmaya açıktır.

SONUÇ

Türkçe dilini kullanan Twitter kullanıcılarının argümanları, bir örneklem oluşturularak incelendiğinde, çok az sayıda argümanın mantık yanlışı içermediği görülmüştür. Pragma diyatik argümantasyonun ideal eleştirel tartışma modeli bakımından bu argümanlar değerlendirildiğinde ise 15 günlük araştırma süresince tek bir tartışmanın dahi fikir ayrılığını çözümlenmesine yönelik bir sonuca varamadığı görülür. Buradan Twitter'ın misyonu olan sağlıklı iletişim ortamı yaratma çabasının en azından Türkçe dilini kullanan kullanıcılar bakımından pek bir karşılığı olmadığı sonucuna varılabilir.

Araştırmanın sonuçları aynı zamanda Twitter gündemindeki konuların sahte hesaplar tarafından çok kolay manipüle edilebildiğini de göstermiştir. Örneğin bir hükümet açıklamasının yanıtları incelendiğinde bu yanıtların çoğunun hükümetten beklenen belirli konulardaki talepleri öne çıkarmak için kullanıldığı görülmüştür. Bu talepleri öne çıkarmak adına sürekli olarak aynı mesajı tekrarlayan sahte hesaplar başka kişilerin ilgili tweet altında herkesin görebileceği politik eleştirel bir tartışmaya girişmesini de engellenmektedir. Başka bir manipülasyon yönteminin de sahte olmayan hesaplar tarafından bilerek ve açık şekilde uygulanabildiği görülmüştür. Örneğin ülke geneliyle kıyaslandığında sadece çok küçük bir bölümün gündeminde olabilecek *Kore müzik grubunun kuruluş yıl dönümü*, kullanıcıların tekrarlı şekilde aynı etiketi kopyalayıp yapıştırması yöntemiyle ülke gündemine getirilebilmektedir.

Araştırmayla birlikte Twitter'da kullanılan argümanların çoğunda tekrar eden belirli türden yanlışlıklar olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu yanlışlıklar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- **No.5 Kişiyeye yönelik hakaret içeren adam karalama yanlışlığının** örneklemdeki argümanlarda en sık rastlanan mantık yanlışı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu yanlışlık türü, kişilerin tartışmalarını haklı çıkarmak adına en çok hakarete başvurduğunu göstermektedir.
- **No.9 İspat yükünden kaçınma yanlışlığının** örneklemdeki argümanlar içerisinde en sık rastlanan diğer mantık yanlışı türü olduğu ortaya çıkmıştır. Bu da örneklemdeki Twitter kullanıcılarının bir şekilde sundukları argümanları ispatlamak konusunda çaba göstermek yerine bu yükümlülüğten kaçmaya çalıştığını göstermektedir.
- **No.3 Sopaya başvurma yanlışlığı**, örneklemde sık rastlanan bir diğer mantık yanlışı türüdür. Bu mantık yanlışı, kişilerin argümanlarını tehdit yoluyla kabul ettirmeye çalıştığının bir göstergesidir.
- **No.35 Açık olmama yanlışlığı**, örneklemde sık rastlanan bu mantık yanlışı, örneklemdeki twitter kullanıcılarının sıklıkla argümanlarını üstü kapalı ya da belirsiz anlamlar içerecek şekilde sunduklarını göstermektedir.

Mantık yanlışları değerlendirmesi akıl yürütmelerin doğru bir yola getirilmesi ve düzeltilmesi için yardımcı araçlardır dolayısıyla bu değerlendirme yöntemi ne kadar sıklıkla kullanılırsa o kadar çok tartışmanın doğru yola getirilebileceği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Aho, T., & Yrjönsuuri, M. (2009). Late Medieval Logic. L. Haaparanta içinde, *The Development of Modern Logic* (s. 11-78). New York: Oxford University Press.
- Akarsu, B. (2019). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Aristoteles. (1996). *İkinci Analitikler*. (H. R. Atademir, Çev.) İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Aristoteles. (1996). *Topikler*. (H. R. Atademir, Çev.) İstanbul.
- Aristoteles. (2017). *Kategoriler ve Önergeler*. (F. Akderin, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Aristoteles. (2019a). *Retorik*. (F. Akderin, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Aristoteles. (2019b). *Sofitçe Çürütmeler*. (Y. G. Sev, Çev.) İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Arslan, A. (2006). *İlk Çağ Felsefe Tarihi: Sofistlerden Platon'a*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Arslan, A. (2008). *İlk Çağ Felsefe Tarihi: Helenistik Dönem Felsefesi Epikürosçular Stoacılar Septikler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Aster, E. v. (2005). *İlkçağ ve Ortaçağ Felsefe Tarihi*. İstanbul: İm Yayınevi.
- Atademir, H. R. (2019). *Aristo'nun Mantık ve İlim Anlayışı*. İstanbul: Köprü Kitap.
- Bennett, B. (2021). *Logical Fallacious: The Ultimate Collection of Over 300 Logical Fallacies*. Boston: Archieboy Holdings.
- Blair, J. A. (2012). *Groundwork in the Theory of Argumentation*. SpringerScience+BusinessMediaB.V.
- Blair, J., & Johnson, R. (2016). Informal Logic in the Twentieth Century. D. Walton, & A. Brinton içinde, *Historical Foundations of Informal Logic*. New York: Routledge.
- Cahit Akın; Alev Alatlı. (2001, Nisan 1). *Safsata Kılavuzu*. (M. S. Karacan, Dü.) İstanbul: Boyut Yayınevi. Ağustos 2021 tarihinde Safsata Kılavuzu. adresinden alındı
- Cook, R. T. (2009). *A Dictionary of Philosophical Logic*. Edinburg: Edinburgh University Press .
- Çüçen, A. K. (2018). *Klâsik Mantık*. Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Eemeren, F. H. (2001). Fallacies. F. H. Eemeren içinde, *Crucial Concepts in Argumentation Theory* . Amsterdam University Press.
- Eemeren, F. H. (2010). *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse: Extending the pragma-dialectical theory of argumentation* . Amsterdam: John Benjamins B.V.
- Eemeren, F. H., & Grootendorst, R. (2016). *Argumentation, Communication and Fallacies: A Pragma-Dialectical Perspective*. New York: Routledge.
- Eemeren, F. H., & Henkemans, A. (2017). *Argumentation Analysis and Evaluation*. New York: Routledge.

- Eemeren, F. H., Grootendorst, R., & Greebe, H. (2004). *A Systematic Theory of Argumentation: The pragma-dialectical approach*. New York: Cambridge University Press.
- Eemeren, F. H., Houtlosser, P., & Henkemans, A. (2007). *Argumentative Indicators In Discourse: A Pragma-Dialectical Study*. Dordrecht: Springer.
- Eemeren, F., Garssen, B., & Meuffels, B. (2009). *Fallacies and Judgments of Reasonableness: Empirical Research Concerning the Pragma-Dialectical Discussion Rules*. Dordrecht: Springer Science+Business Media .
- Eemeren, F., Garssen, B., Krabbe, E., Henkemans, A., Wagemans, J., & Wagemans, J. (2014). *Handbook of Argumentation Theory*. Dordrecht: Springer Science+Business Media.
- Govier, T. (2014). *A Practical Study of Argument*. Boston: Clark Baxter.
- Gross, A., & Dearin, R. (2003). *Chaim Perelman*. Albany: State University of New York Press.
- Grünberg, T., Grünberg, D., Onart, A., & Turan, H. (2003). *Mantık Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Odtü Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim.
- Hamblin, C. J. (1970). *Fallacies*. Londra: Methuen & Co Ltd.
- Hansen, H. V. (2011). *Are there methods of informal logic?* Ontario Society for the Study of Argumentation Conference. Ontario: Leddy Library, University of Windsor.
- Hansen, H. V., & Fioret, C. (2016). *Informal Logic*, No. 4(Vol. 36), 432-472.
- Hansen, H. V., & Pinto, R. (1995). *Fallacies: Classical and Contemporary Readings*. Pensilvanya: The Pennsylvania State University Press.
- Hilpinen, R. (2004). Peirce's Logic. D. M. Gabbay, & J. Woods içinde, *Handbook of the History of Logic Vol 3: The Rise of Modern Logic From Leibniz to Frege* (s. 611-659). Elsevier B.V.
- Hitchcock, D. (2006). Informal logic and the concept of argument. D. M. Gabbay, & P. T. Dov M. Gabbay (Dü.) içinde, *Handbook of the philosophy of science* (Cilt Volume 5, s. 101-129). Amsterdam: Elsevier.
- Huby, P. (2016). Aristotle and informal logic. A. Brinton, & D. Walton içinde, *Historical Foundations of Informal Logic* (s. 36-51). New York: Routledge.
- İnönü, N. (2017). *Mantık Tarihi: İlkçağ*. İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- Işıklı, Ş. (2021). Yunus Emre Bağlamında Türk Dili Felsefesi ve Türkçe Felsefenin Koşulları. *ISophos: Uluslararası Bilişim, Teknoloji ve Felsefe Dergisi*, 3, 83-105.
- Johnson, R. H. (2000). *Manifest Rationality: A Pragmatic Theory of Argument*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Johnson, R. H., & Blair, J. (2000, Şubat 2). Informal Logic: An Overview. *Informal Logic*, Vol.20(No.2), 93-107.
- Johnson, R. H., & Blair, J. (2006). *Logical Self-Defense*. New York: International Debate Education Association.
- Johnson, R. H., & Blair, J. (2014). Argumentation as Dialectical. R. H. Johnson içinde, *The Rise of Informal Logic* (s. 83-95). Windsor: Windsor Studies in Argumentation Digital Edition.
- Kahneman, D. (2011). *Hızlı ve Yavaş Düşünme*. İstanbul: Varlık Yayınları .

- Kamer, V. (2014). İnförmel Mantık Açısından 'Akılyürütme' Kavramı Üzerine Bir Araştırma. *Doktora Tezi* . İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Kamer, V. (2016). Feshedilebilir Akılyürütme. V. Kamer, & Ş. Ural içinde, *VI. Mantık Çalıştayı Kitabı* (s. 245-255). Kadıköy: Mantık Derneği Yayınları.
- Kurtuldu, B. (2019). Douglas Walton'ın Argüman Biçimleri ve Uygulamaları. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul : T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Leibniz, G. W. (2020). *Monadoloji*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Lumer, C. (2005). The Epistemological Theory of Argument, How and Why? *Informal Logic*, No.3(Vol. 25), 213-243.
- Lumer, C. (2005b). he Epistemological Approach to Argumentation - A Map. *Informal Logic*, 189-212.
- Nişanyan, S. (2021, Haziran 27). *Nutuk*. Nişanyan Sözlük: <https://www.nisanyansozluk.com/?k=nutk> adresinden alındı
- Öner, N. (1986). *Klasik Mantık*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Oswald, S., & Lewinski, M. (2014). Pragmatics, cognitive heuristics and the straw man fallacy. S. Oswald, & T. Herman içinde, *Rhetoric and cognition: Theoretical perspectives and persuasive strategies* (s. 313-343). Peter Lang.
- Özlem, D. (2019). *Mantık*. İstanbul: Notos Kitap Yayınevi.
- Perelman, C. (1982). *The Realm of Rhetoric* . Notre Damei Indiana: University of Notre Dame Press.
- Perelman, C., & Olbrechts-Tyteca, L. (1969). *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*. Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press.
- Peters, F. E. (2004). *Antik Yunan Felsefesi Terimleri Sözlüğü*. (H. Hünler, Çev.) İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Ross, D. (2011). *Aristoteles*. İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Tepebaşı, F. (2016). *Retorik*. Konya: Çizgi Kitapevi.
- Tiles, M. (2004). Kant: From General to Transcendental Logic. D. M. Gabbay, & J. Woods içinde, *Handbook of The History of Logic: Volume 3 The Rise of Modern Logic: From Leibniz to Frege* (s. 85-130). Netherlands: Elsevier B.V.
- Tindale, C. W. (2019). Informal Logic and the Nature of Argument. F. Puppo içinde, *Informal Logic: A Canadian Approach to Argument* (s. 375-403). Windsor: Windsor Studies in Argumentation .
- Toulmin, S. E. (2003). *The Uses of Argument: Updated Edition*. New York: Cambridge University Press.
- Ural, Ş. (2017). *Temel Mantık*. İstanbul : Çantay Kitapevi.
- Ural, Ş. (2017). Önsöz . N. İnönü içinde, *Mantık tarihi: İlkçağ* (s. 8-13). İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- Uyar, T. (2020). *Safsatalar*. İstanbul : Destek Yayınları .
- Valinciute, A. (2013, Haziran 4). Applying The Pragma-Dialectical Theory To Framing Analysis: A New Approach And Method . *Dissertation Graduate School of Humanities*. University of Amsterdam .

- Wahl, R. (2008). Port Royal: The Stirrings of Modernity. D. M. Gabbay, & J. Woods içinde, *Handbook of History of The Logic: Mediaeval and Renaissance Logic* (s. 667-701). Amsterdam: Elsevier.
- Wahl, R. (2016). The Port Royal Logic. D. Walton, & A. Brinton içinde, *Historical Foundations of Informal Logic* (s. 67-83). New York: Routledge.
- Walton, D. (1987). *Informal Fallacies: Towards a Theory of Argument Criticisms*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins .
- Walton, D. (2013). *Methods of Argumentation*. New York: Cambridge University Press.
- Walton, D., & Brinton, A. (2016). Introduction. D. Walton, & A. Brinton içinde, *Historical Foundations of Informal Logic* (s. 1-12). New York: Routledge.
- Walton, D., Reed, C., & Macagno, F. (2008). *Argumentation Schemes*. New York: Cambridge University Press.
- Woods, J., & Irvine, A. (2004). Aristotle's Early Logic. D. M. Gabbay, & J. Woods içinde, *Handbook of the History of Logic Volume 1: Greek, Indian and Arabic Logic*. Amsterdam: Elsevier B.V.
- Yaran, C. S. (2020). *İnformel Mantık*. İstanbul: Rağbet Yayınları .
- Yıldırım, C. (2019). *Mantık*. Ankara: Ayrıntı Basımevi.